UČITEĽSKÉ NOVINY

35/2013, 28. november 2013 | Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní | Rozširované bezplatne, Ročník LX

Zodpovednosť a pán SATO

Človek sám seba veľmi často a najradšej vníma či vidí ako dokonalého, múdreho, toho, kto vie, ako by mali veci vyzerať, fungovať... Ak však príde na skutky, nejeden človek sa rád vyhovára – najmä na iných. Učiteľ si užije vo svojej triede výhovoriek zvyčajne neúrekom – prečo som sa nemohol pripraviť na vyučovanie, prečo som neurobil domácu prácu, prečo som meškal na vyučovaciu hodinu... Toľko tvorivosti, ako majú študenti, by uživilo aj novovekého vynálezcu.

Za všetkým, čo sa v spoločnosti, obci, našom meste, regióne, ale aj na našej ulici, v našej rodine či v škole, alebo na trhu práce deje, za všetkými pozitívnymi i negatívnymi javmi je činnosť, myslenie a konanie ľudí. Človek rozhoduje o všetkom. A za každým činom je konkrétny človek. Časy, keď sa veci skrývali za rozhodnutia straníckych výborov, zjazdov, sú minulosťou (aj keď z času na čas sa ktosi snaží skryť za hovorcu i dnes, ale vieme pomerne jasne dešifrovať a vystopovať, kto je za čo v dnešnej spoločnosti zodpovedný).

Človek rozhoduje o všetkom. Človek a jeho činy sú mierou všetkého, všetkých materiálnych a duchovných hodnôt. Človek a práca sú základné podmienky života v spoločnosti. Jeho um a ruky stvorili našu minulosť, v nich je naša prítomnosť, ale aj budúcnosť. Bez človeka tu nebude nič.

Všimnite si, ako sa vo vyjadreniach ľudí, ak niečo hodnotia či kritizujú, objavuje slovné spojenie „malo by SA TO" urobiť, opraviť, vyhlásiť, nahlásiť. Pán SATO sa stal obyvateľom nášho sveta aj bez občianskeho preukazu. Akoby nám chýbal dostatok schopností prevziať zodpovednosť a urobiť čin, ktorý by sme radi prisúdili niekomu inému. Náš svet bude len taký, aký si ho sami urobíme. Mestá, obce, ulice, školy, triedy budú vyzerať len tak, akými sa našou príčinlivosťou stanú. Pán SATO sa bude len prizerať pracovitým.

Keď si čítame o našich národovcoch, nájdeme neraz hodnotenie, ktoré hovorí o ich „činorodosti". Teda o skutkoch, konkrétnych veciach, ktoré urobili, vykonali, napísali. Ich úspech, na naše súčasné šťastie, spočíval v tom, že nečakali, kým príde pán SATO.

Kde sa má človek naučiť činorodosti? Kde je tá vzácna dielňa, kde sa kuje úspech človeka, jeho zdravý prístup k životu a svetu? Mala by to byť predovšetkým rodina. Príklad rodičov, starých rodičov, ich aktivita a aktívny prístup k svetu je prvou učebnicou pre dieťa. Škola je následným ročníkom až vysokou školou tohto fenoménu. Naši učitelia nás permanentne tlačia do toho, aby sme niečo riešili, niečo robili, skúmali, hľadali. Nie je veľa takých, ktorí by to automaticky robili sami. Preto je v živote každého človeka takým dôležitým „hýbateľom" – učiteľ.

Pravda, nepodarí sa mu dostať do činorodosti každého žiaka. Ale kto prijme jeho výzvu, toho už nepoloží prvý problém, ktorý život pred neho postaví. Význam školy a učiteľa je aj v tejto, mnohými možno nepostrehnutej činnosti, ktorá je niekedy dôležitejšia ako to, či sa nám podarí žiaka naučiť absolútne všetky vybrané slová.

Mgr. Zuzana BALÁŽOVÁ

Minister aj študenti sa pri oceňovaní najlepších stredoškolákov dobre bavili. **Foto Ľubomír PAJTINKA**

Úspešní sú nádejou doby

V čase, keď si spoločnosť u nás pripomína Medzinárodný deň študentstva a boja za slobodu, sa v posledných rokoch stalo tradíciou, že minister školstva, vedy, výskumu a športu SR oceňuje víťazstvá a úspechy slovenských študentov na medzinárodných predmetových olympiádach, technických, športových a umeleckých súťažiach. Pri tejto príležitosti prijal v Bratislave minister Dušan Čaplovič osemdesiatjeden úspešných slovenských stredoškolákov, aby ich úsilie a výsledky v roku 2013 ocenil Pamätným listom sv. Gorazda. Ten je nielen ohodnotením ich práce, ale aj povzbudením a príkladom pre iných.

Toto ocenenie sa symbolicky spája s koreňmi našej vzdelanosti a kultúry, s menom prvého známeho učenca na našom území sv. Gorazda, ktorý bol žiakom nositeľov základov našej kultúry – sv. Cyrila a Metoda.

Práve toto historické prepojenie je skvelým dôkazom našej historickej kontinuity i faktom, na ktorý nadväzujeme a na ktorom v našom kultúrnom priestore staviame. Minister školstva úspešným študentom zablahoželal a ocenil aj ich učiteľov a rodičov, ktorí ich podporujú, pracujú s nimi a vytvárajú im podmienky na úspešný osobnostný a odborný rozvoj.

„Myslím si, že v našej mladej generácii aj vďaka učiteľom a rodičom máme mnoho talentov, len ich treba správne nasmerovať a poskytnúť im možnosť, aby mohli súťažiť nielen doma, ale aj v zahraničí," pripomenul vo svojom príhovore k študentom, ich rodičom, učiteľom a hosťom Dušan Čaplovič podstatu ocenenia, ktoré sa udeľuje každoročne na základe rozhodnutia bývalej ministerky školstva Evy Slavkovskej.

„Ak dnes Európa hovorí o mladej generácii ako o tzv. stratenej generácii, ktorá je atakovaná nezamestnanosťou, nedostatočným vzdelaním a nejasnou budúcnosťou, našou spoločnou snahou musia byť opatrenia, ktoré tento prívlastok odstránia. Je pre mňa veľkou cťou, že tu môžem byť medzi vami a oceniť tých, ktorí sú skutočnými hrdinami tejto doby, ktorí dokázali svojimi vedomosťami, talentom, nadaním a zručnosťami reprezentovať našu vlasť, Slovenskú republiku, svoj región, svoje mesto či obec a školu," uviedol pri oceňovaní minister. **(red)**

Multimediálne vzdelávacie DVD pre oblasť stavebníctva

Národný projekt *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov* pokračuje. Jedno multimediálne vzdelávacie DVD je určené učiteľom a majstrom stredných odborných škôl (SOŠ) stavebných. Vzniklo v SOŠ na Ivanskej ceste v Bratislave a pozreli si ho aj predstavitelia zamestnávateľských zväzov z oblasti stavebníctva. Oslovili sme recenzenta tohto DVD Ing. Michala Širokého.

Pán Široký, vypracovali ste recenziu na vzdelávacie DVD na tému suché technológie z pohľadu praxe a zamestnávateľa. Tejto úlohy ste sa zhostili na základe oslovenia Štátneho inštitútu odborného vzdelávania aj preto, aby ste zosúladili požiadavky praxe s výučbou a prípravou v školách, v tomto prípade v stavebníctve vôbec. Do akej miery sa využívajú suché technológie na Slovensku?

Problematika suchých technológií je nanajvýš aktuálna. Ako každý trh, aj ten slovenský prechádza zmenou. Tá je ešte umocnená globálnou ekonomickou krízou, v tomto prípade pôsobiacou ako urýchľovač. Pri pohľade na niektoré vyspelé trhy v zahraničí môžeme očakávať, že podiel rekonštrukcií bude len narastať. A práve tu je nezastupiteľná úloha suchých technológií, ktoré umožňujú rekonštruovať rýchlejšie, ekologickejšie a najmä lacnejšie. Jedným z ukazovateľov je napr. podiel stien, ktoré sú realizované suchou výstavbou, na celkovom počte všetkých realizovaných stien na trhu. Podiel na tzv. zrelých trhoch, ako je napríklad Francúzsko, s prevahou rekonštrukcií je viac ako 60 %. Na porovnanie – v SR je toto číslo približne na hranici 10 %.

Základným predpokladom je, že technológie suchej stavby sú dlhodobo hodnotené vo svetovom stavebníctve ako technológie s najvyšším potenciálom rastu, čo vychádza z faktu, že práca je čím ďalej, tým drahšia a nutnosť skracovania výstavby má zo strany investorov rastúcu tendenciu. Produkujú naše SOŠ stavebné majstrov a ľudí, ktorí vedia pracovať so spomínanými technológiami a sú odborníkmi na suché stavby?

Niekoľko stredných škôl na Slovensku vyučuje priamo učebný odbor montér suchých stavieb, ale sú to len učebné odbory, zamerané na manuálne zručnosti. Okrem absolventov týchto vzdelávacích subjektov naše školstvo produkuje už len vysokoškolsky vzdelaných projektantov, architektov, príp. dizajnérov. V tejto hierarchii chýba samotná báza stredoškolsky vzdelaných odborníkov, ktorí by boli schopní riadiť práve manuálne zručných absolventov učebných odborov a uvažovať aj v iných intenciách ako len vykonávateľských. Čo sa týka samotných škôl z pohľadu zamestnávateľskej sféry, je otázna uplatniteľnosť žiakov učebných odborov na trhu práce. Koľkí z nich naozaj skončia ako montéri suchých stavieb?

Váš pohľad na vec ako názor zamestnávateľskej sféry na súčasné vzdelávanie v sústave SOŠ pre oblasť stavebníctva ocenia predovšetkým učitelia odborných predmetov a majstri odbornej výchovy, ktorí sa výučbou suchých technológií na vyučovacích hodinách zaoberajú. Aký prínos pre výchovno-vzdelávací proces v SOŠ, ktoré vyučujú odbory z oblasti stavebníctva, má z vášho pohľadu multimediálne vzdelávacie DVD na tému suchých technológií?

Tejto otázke sa môžeme venovať z viacerých hľadísk. Tak najskôr, aký význam

(pokračovanie na strane 2)

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.
Kód ITMS: 26110130085

Supertrieda
Predstavenie a propozície projektu

Strany 4 – 6

Baťova škola práce a života
Strana 7

Povinná školská dochádzka vo svete
Strana 8

Stavať si nízke ciele sa nevyplatí
Rozhovor s riaditeľkou odboru školstva a telesnej kultúry Trnavského samosprávneho kraja PaedDr. Vierou Suchánovou

Strany 9 – 11

Správa o stave a úrovni pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania v ZŠ
v SR v školskom roku 2012/2013
Strany 25 – 29

PROJEKT

Pátranie po predkoch – čas na prihlasovanie

Prítomnosť trvá necelú sekundu, všetko pred jej uplynutím je budúcnosť, všetko za ňou minulosť. Naši žiaci síce poznajú množstvo „celebrít“, ale často nevedia, kto sú ich najbližší, ako žili a podieľali sa na tvorbe kultúrnych i historických hodnôt sveta okolo seba, ktoré sú základom nášho dnešného sveta. Často ani netušia, aké vzdelanie majú ich rodičia, starí či prastarí rodičia, kde a ako sa formoval ich život a osudy, čo všetko dokázali a urobili. Niekedy si naši žiaci dostatočne neuvedomujú, aký význam má pre ich existenciu oporný bod ich života – rodina. Úlohou školy je nielen naučiť žiaka množstvo poučiek, osvojiť si množstvo vedomostí a zručností. Našou úlohou je aj pomôcť im porozumieť svetu, plynutiu života okolo nich.

Žiaci by mali okrem veľkých dejinných príbehov poznať aj rodinné príbehy, miesto svojich predkov i seba v reťazci histórie aj dejín svojej obce, mesta, regiónu, vlasti. To im pomôže nájsť pozitívne hodnoty, na ktorých môžu postaviť svoj osobný úspech v živote.

Projekt Poznaj svoju minulosť, alebo Pátranie po predkoch, ktorého 11. ročník sa začína, dáva šancu na zvýšenie ich rodinného a mravného potenciálu práve tým, že spoznajú veci, o ktorých často ani netušili. Podrobnejšie sa o projekte písalo v Učiteľských novinách č. 30 a 31 a v októbrovej Rodine a škole.

Motiváciou pre žiakov a ich učiteľov zapojených do projektu môžu byť nielen nové informácie, ale aj ceny, o ktorých sa v súčasnosti rokuje s partnermi projektu. Do projektu sa možno prihlásiť aj prostredníctvom redakcie UN (adresa je v tiráži). Čas máte ešte v priebehu nasledujúceho týždňa. **(r)**

KRÁTKO

Minister školstva na návšteve Ruska

Minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič navštívil v dňoch 24. – 26. novembra Ruskú federáciu. V rámci pracovnej návštevy sa zúčastnil oficiálneho otvorenia konferencie *Rok vedy EÚ – Rusko* a na konferencii *Vízia spolupráce EÚ – Rusko v oblasti vedy, technológií a inovácií*. Počas pracovnej cesty sa stretol aj so svojím rezortným kolegom ministrom školstva a vedy Dmitrijom Livanovom. **(mi)**

Výročie vzniku CVTI SR

Za účasti ministra Dušana Čaploviča sa v stredu 20. novembra konalo v Bratislave slávnostné podujatie pri príležitosti 75. výročia založenia Centra vedecko-technických informácií (CVTI) SR. V súvislosti s oslavami mohla široká verejnosť navštíviť centrum a využiť aj možnosť odborných konzultácií. CVTI SR vzniklo roku 1938 ako Slovenská technická univerzita. V súčasnosti je národným informačným centrom a špecializovanou vedeckou verejnou knižnicou zameranou na technické odbory a vybrané oblasti prírodných, ekonomických a humanitných vied. **(do)**

Poznáme prvé výsledky racionalizácie

OPATRENIA

Zo 129 zriaďovateľov základných škôl, ktorí boli pozvaní na rokovanie s Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR ohľadom uskutočnenia racionalizačných opatrení súvisiacich s ich ďalším fungovaním, traja prijali rozhodnutie o ukončení činnosti svojej školy k septembru tohto školského roka. Ďalší dvaja zriaďovatelia vyradili svoju školu zo siete škôl a školských zariadení ešte v júni minulého školského roka.

V rokovaniach s ministerstvom bolo 78 školám uložené racionalizačné opatrenie, ktoré majú vykonať k 1. septembru 2014, resp. k 1. septembru 2015. Je na rozhodnutí samotného zriaďovateľa, či návrh racionalizačného opatrenia určeného ministerstvom prijme. V opačnom prípade však nemôže požiadať o ďalšie finančné prostriedky v rámci dohodovacieho konania a školu si musí dofinancovať z iných zdrojov.

Racionalizačné opatrenia neboli uložené 46 školám, pretože ich medzičasom vykonali alebo od ich prijatia ministerstvo nakoniec ustúpilo. K tomuto rozhodnutiu dospelo aj po vyjadreniach Štátnej školskej inšpekcie či odborov školstva príslušných okresných úradov v sídle kraja, keď vzalo do úvahy kvalitu vyučovacieho procesu v škole, ako aj dosahované výsledky žiakov. Ďalším faktorom, ktorý zohľadňovalo, bola dopravná dostupnosť pre žiakov do školy a klimatické podmienky, v ktorých sa škola nachádza.

Pri uskutočňovaní racionalizačných opatrení riaditelia jednotlivých škôl prijímali rôzne alternatívne riešenia, ktoré im umožňujú zefektívniť finančnú prevádzku školy, či už to bolo spájanie ročníkov na prvom stupni, znižovanie zamestnancov pracujúcich na polovičný úväzok, alebo spájanie výchovných predmetov.

Z celkového počtu pozvaných zriaďovateľov išlo väčšinou o zriaďovateľov málotriednych škôl. Ich prevádzka je v porovnaní s plnoorganizovanou školou finančne náročnejšia. Kým normatív na žiaka bežnej školy sa pohybuje okolo 1 200 eur, v prípade málotriedky je to v priemere 1 800 eur, v niektorých školách až 2 200 eur (vrátane finančných prostriedkov získaných v rámci dohodovacieho konania).

Ministerstvo školstva sa okrem rokovaní o prijatí racionalizačných opatrení snaží riešiť situáciu v oblasti fungovania málotriednych škôl aj prostredníctvom novely školského zákona, ktorá stanovuje minimálne počty žiakov v takejto triede. Po novom bude môcť málotriedna škola fungovať iba v prípade, ak bude mať najmenej 12 žiakov v triede, a to z maximálne dvoch ročníkov. Zmena by mala začať platiť 1. septembra 2015.

Úsporu, ktorú ministerstvo získa prijatím spomínaných opatrení, chce využiť na zvýšenie platov učiteľov. Zároveň týmto krokom sleduje zámer vytvoriť finančne životaschopnú a manažérsky efektívnu sieť škôl, ako aj zvýšiť kvalitu vzdelávania. **(mi)**

Svetový festival

ZUŠ

Európske hlavné mesto kultúry 2013 Košice spolu s Bratislavou hostili v druhý novembrový týždeň 90. ročník Svetového festivalu Medzinárodnej spoločnosti pre súčasnú hudbu (ISCM) World New Music Days 2013.

Prezident slovenskej sekcie ISCM Mgr. art. Ivan Šiller, ArtD., vytvoril pre žiakov a učiteľov základných umeleckých škôl (ZUŠ) neobyčajnú možnosť zapojiť sa do programu tohto významného celosvetového podujatia. Jeho projekt *New Music for Kids & Teens* bol rozvrhnutý na obdobie rokov 2011 – 2013, počas ktorých sa uskutočnili semináre a workshopy o súčasnej hudbe pre učiteľov ZUŠ, vytvorila a sprístupnila sa databáza nových skladieb na internete a po celom Slovensku bola usporiadaná séria koncertov v rámci cyklu Portréty, kde sa prezentovali skladby súčasných autorov v podaní žiakov ZUŠ. Už v novembri 2011 sa uskutočnilo 15 koncertov v rôznych mestách Slovenska, podobne v novembri 2012.

Vyvrcholením projektu *New Music for Kids & Teens* bola séria koncertov v rámci cyklu Portréty v čase trvania World New Music Days 2013, čím sa do programu festivalu v Košiciach a Bratislave zapojili aj naši najmladší hudobníci. Organizátori projektu zabezpečili notový materiál takmer z 50 krajín sveta a v spolupráci s Asociáciou ZUŠ Slovenskej republiky ho rozdistribuovali na základné umelecké školy.

Takéto rozsiahle aktívne zapojenie najmladšej hudobnej generácie do interpretácie súčasnej hudby je ojedinelým počinom nielen na Slovensku. Slovenské ZUŠ v projekte a na európskom koncerte víťazov národných súťaží potvrdili vysokú kvalitu, ktorú dosahujú v umeleckom vzdelávaní svojich žiakov.

Mária SLANINOVÁ,
tajomníčka Asociácie ZUŠ SR

Multimediálne vzdelávacie DVD...

(dokončenie zo strany 1)

má nová multimediálna pomôcka pre školu. Ide o veľmi dobrú prezentáciu školy, ktorá má vždy za úlohu propagovať možnosti štúdia. Výučba suchej výstavby nie je na Slovensku príliš rozšírená, aj preto je viac ako povzbudivé, ak sa škola rozhodne túto skutočnosť šíriť prostredníctvom edukačného média. Učiteľom a majstrom DVD pomôže vo vzdelávacom procese a bude pravdepodobne užitočné až v dvoch rovinách. Teoretická časť dáva možnosť pochopiť rozsah problematiky suchých technológií v stavebníctve a praktická časť dobre ilustruje samotný technologický postup. A napokon hovorme o tom, čo prinesie žiakom. Dôležité je, že podobne ako názorné ukážky priamo na vyučovaní, aj DVD dáva jasnú predstavu, ako veľmi sa suché technológie odlišujú od bežného murárskeho remesla. Nie je možné povedať, že DVD dokáže vychovať samostatne pracujúceho montéra suchých stavieb, ale to ani nie je jeho cieľom.

Pozitívne hodnotím, že aj grafické spracovanie DVD je napriek odbornému zameraniu svieže a atraktívne. Animované prvky slúžiace ako predel pôsobia akčnejšie ako vo výučbových programoch používaných v čase, keď sa remeslu učila generácia dnes prevažujúca na stavbách. Celkovo je možno povedať, že koncepcia témy je vzhľadom na obsah logická a pre žiakov pochopiteľná. Napriek tomu by som rád upozornil na určité skutočnosti, ktorým by vyučujúci mali venovať svoju pozornosť z hľadiska skvalitnenia výučby, resp. vyvarovania sa určitých chýb.

Pomenujme ich konkrétne a venujme sa im najskôr v teoretickej a potom v praktickej časti. Čomu by vyučujúci mali venovať zvýšenú pozornosť?

V teoretickej časti DVD by bolo vhodné používať viac názorných učebných pomôcok, napríklad modely, vzorky dosiek, profilov. Pri prezentácii technológie je vhodné požívať viac obrázkov. So zamestnávateľmi sme sa zhodli aj na tom, že video pôsobí, akoby šlo o prvú teoretickú hodinu o suchej stavbe, ale žiaci odpovedajú dosť fundovane až strojene. Z toho môže vzniknúť celkový dojem, že téma nie je náročná. Súčasne školám odporúčame, aby pri vyučovaní využili video, ktoré by názorne demonštrovalo aj jednotlivé kroky montáže priečky.

A ako hodnotili zamestnávatelia praktickú časť DVD?

Myslíme si, že náradie musí byť oveľa profesionálnejšie, tak napríklad klampiarske nožnice montážnici nepoužívajú. Ostatné pripomienky by som zhrnul do niekoľkých bodov:

- Postup je v zásade správny, ako aj používaná terminológia.
- Tesniaca páska, pripojovacie tesnenie má význam akustický, nepoužíva sa kvôli priehybom.
- Pri opláštení sa spodná strana dosiek pokladá, čo nie je na videu zachytené.
- Nie je vysvetlená úprava priečnych špár (zrezávanie).
- Pri miešaní tmelu nie je vysvetlené zasypávanie, odležanie, rozmiešanie bez hrudiek.
- Celkovo veľmi málo času je venovaného tmeleniu, ktoré je veľmi dôležité. V praxi je mnoho montážnikov, ktorí nevedia tmeliť, ale sadrokartón vnímajú ako materiál, ktorý sa ľahko montuje. Tmelenie je krok, podľa ktorého sa v praxi posudzuje celková kvalita práce realizátora, a pri nekvalitnom tmelení môže prísť k zníženiu finančného ohodnotenia práce realizátora.

Mgr. Beáta REPÍKOVÁ,
manažérka publicity národného projektu

POMÔCKY

Ďalší krok k digitálnemu vzdelávaniu

Elektronizácia vzdelávacieho systému regionálneho školstva dostala zelenú. Školy a ich žiaci sa môžu tešiť napríklad na tablety či interaktívne tabule.

Prostredníctvom moderných digitálnych a učebných pomôcok pre školy podporíme moderný vzdelávací proces v regionálnom školstve. Národný projekt bol podpísaný a prichádza fáza jeho realizácie na úrovni škôl. Zmluva na poskytnutie nenávratného finančného príspevku zo štrukturálnych fondov vo výške viac ako 45,9 mil. eur bola v týchto dňoch podpísaná medzi zástupcami Úradu vlády SR, Ministerstva financií SR a Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR.

Národný projekt sa realizuje v rámci operačného programu Informatizácia spoločnosti, v ktorom je ministerstvo školstva na strane prijímateľa pomoci. Prostredníctvom národného projektu budú školy vybavené digitálnymi učebnými pomôckami a zároveň budú sprístupnené elektronické služby na tvorbu školských vzdelávacích programov a služba na elektronizáciu procesu školskej pripravenosti pri prechode dieťaťa z materskej školy na základnú.

„Cieľom projektu je aj prepojenie školského vzdelávania s domácou prípravou žiakov za účasti rodičov, a to sprístupnením digitálneho vzdelávacieho obsahu a ďalších digitálnych pomôcok i materiálov. Preto ho považujem za ďalší zmysluplný krok, ktorým prinášame dôležitú pridanú hodnotu do kvality výučby,“ zdôrazňuje minister školstva Dušan Čaplovič.

V rámci projektu bude školám okrem iného dodaných cca 22 000 tabletov a každej škole vrátane materských, ktorá splní kritériá na vyučovanie digitálnym spôsobom, minimálne jedna interaktívna tabuľa. Projekt bude realizovaný do konca septembra 2015.

Michal KALIŇÁK, hovorca ministra

UČITEĽSKÉ NOVINY
Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní

Vydáva Štátny inštitút odborného vzdelávania.
Adresa vydavateľa: Bellova 54/a,
833 63 Bratislava, IČO: 17314852

Učiteľské noviny vychádzajú ako súčasť národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*.

Adresa na doručovanie pošty:
Vydavateľstvo Parentes
P. O. Box 17, 902 01 Pezinok
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Šéfredaktor:
PhDr. Ľubomír Pajtinka, PhD.,
tel.: + 421 904 700 570,
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Redakčný tím:
Prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc.,
e-mail: zelina@fedu.uniba.sk
Dušan Mikolaj,
e-mail: dusanmikolaj@gmail.com
Mgr. Milan Soukup,
e-mail: mgr.milan.soukup@gmail.com
Ľudovít Pomichal,
e-mail: ludo.pomichal@chello.sk
Mgr. Tomáš Mikolaj,
e-mail: mykolight@gmail.com

Fotoreportér: PhDr. Ján Súkup,
e-mail: sukup@stonline.sk

Design: Branislav Malík, ARTWORK

Nevyžiadané rukopisy nevraciame.

Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok príspevku a vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a ďalšie úpravy, ako aj rozhodnúť o jeho nezaradení. Redakcia sa nemusí stotožňovať s obsahom príspevkov.

Tlač: Versus, a. s., Moskovská 4, 811 08 Bratislava, prevádzka Pribinova 21, 819 46 Bratislava

Vydávanie Učiteľských novín finančne podporuje Európsky sociálny fond.

Učiteľské noviny sa distribuujú zadarmo.
Zadané do tlače 28. 11. 2013.

EV 2461/08

Súťaž pre ôsmakov základných škôl

ASFEU

Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.

Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ (ASFEU) vyhlásila dňa 13. novembra 2013 cudzojazyčnú súťaž s názvom *Vitaj v našom regióne!*. Zapojiť sa do nej môžu žiaci ôsmeho ročníka základných škôl (s výnimkou osemročných gymnázií), ktoré prostredníctvom ASFEU realizovali alebo realizujú projekty spolufinancované zo zdrojov EÚ.

Úlohou kolektívu ôsmakov je vypracovať multimediálnu prezentáciu v podobe turistického sprievodcu, ktorá má kreatívnym a nápaditým spôsobom zaujať zahraničných študentov. Prezentácia má byť spracovaná **v anglickom, nemeckom alebo vo francúzskom jazyku**. Žiaci môžu písať o rôznych zaujímavostiach svojho mesta alebo regiónu – turistika, kultúra, gastronómia, tradície, príroda a pod. Použiť môžu fotografie, mapy, obrázky, videá, atď.

Cieľom súťaže je motivovať a podporiť tvorivé prostredie v školách spojené s jazykovými a počítačovými zručnosťami. Tri víťazné práce budú ocenené nákupom študijných materiálov pre žiakov podľa vlastného výberu (napr. slovníky, knihy, CD, DVD).

Súťaž je podporovaná v rámci operačného programu Vzdelávanie z Európskeho sociálneho fondu. Viac informácií o podmienkach súťaže nájdu záujemcovia na webovom sídle ASFEU. Súťažné práce na CD spolu s prihlasovacím formulárom môžu školy posielať **do 20. decembra 2013** na poštovú adresu: Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ, odbor informovania a publicity, Hanulova 5/B, 841 01 Bratislava. Obálku je potrebné označiť heslom **„Súťaž – Vitaj v našom regióne!“**. Výsledky súťaže budú zverejnené na webovom sídle agentúry v priebehu februára 2014. Otázky k súťaži je možné zaslať na e-mail: sutaz@asfeu.sk.

Odbor informovania a publicity ASFEU

ŠIOV

Investícia do odborného vzdelávania

Animácie, simulácie, videonahrávky, audionahrávky či učebné texty. Aj týmito didaktickými pomôckami zabezpečuje Štátny inštitút odborného vzdelávania (ŠIOV) mnohé stredné odborné školy (SOŠ). Presnejšie, moderné didaktické pomôcky budú skvalitňovať výučbu 35 000 žiakov na 321 stredných odborných školách. ŠIOV spúšťa projekt zameraný na modernizáciu obsahu a metód vzdelávania a prípravy.

„Stredné odborné školstvo je jednou z kľúčových súčastí prípravy žiakov na povolanie. Minimálne preto, že priamo pripravuje žiakov na výkon povolania, teda na prácu v oblastiach, kde zamestnávatelia dlhodobo zdôrazňujú nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily,“ zdôrazňuje minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič. Podľa jeho slov „práve projekty, ako je tento, sledujú zvyšovanie kvality výučby a žiakom dávajú šance zamestnať sa v odbore, ktorý študovali“.

Didaktické pomôcky majú zlepšiť kvalitu a aktuálnosť obsahu vzdelávania v rámci odborného vzdelávania na SOŠ a prepojiť odborné vzdelávanie s aktuálnymi potrebami zamestnávateľov a praxe, čím zvýšia kvalitu výstupov vzdelávania a uplatniteľnosť absolventov SOŠ. Využívané budú na 321 SOŠ, ktoré vyučujú vybrané skupiny odborov, v siedmich vyšších územných celkoch. Vo výučbe ich bude používať 35 000 žiakov študujúcich v skupinách odborov hutníctvo, strojárstvo, elektrotechnika, chémia, potravinárstvo, spracovanie dreva, stavebníctvo, poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo.

Štátny inštitút odborného vzdelávania podpísal *Zmluvu o dodávke didaktických pomôcok zameraných na modernizáciu obsahu a metód vzdelávania pre žiakov odborného vzdelávania a prípravy* so spoločnosťou Atos IT Solutions and Services. V rámci zadávania zákazky ŠIOV ako verejný obstarávateľ uplatnil nadlimitnú zákazku na dodanie tovaru postupom verejnej súťaže vyhlásenej v Úradnom vestníku Európskej únie a vo Vestníku verejného obstarávania dňa 2. 7. 2013. Spomedzi 13 záujemcov, ktorí si prevzali súťažné podklady, predložil ponuku v lehote stanovenej na predkladanie ponúk jeden uchádzač – spoločnosť Atos IT Solutions and Services so sídlom na Einsteinovej ul. v Bratislave. Projekt v celkovej čiastke 18 756 666 eur je financovaný z eurofondov a zo štátneho rozpočtu. Bude realizovaný v priebehu troch rokov.

Najviac stredných odborných škôl bude podporených v Prešovskom kraji, konkrétne 71. V Košickom a Žilinskom kraji sa počíta so zapojením 57 stredných škôl v každom kraji, v Banskobystrickom, ako aj Nitrianskom kraji je projekt nasmerovaný na zvyšovanie kvality v 56 školách. V Trnavskom kraji sa sleduje spolupráca so 44 školami a v Trenčianskom je záujem podporiť 41 SOŠ. Do projektu by tak malo byť zapojených celkovo 382 škôl.

(mš), foto Lenka PAJTINKOVÁ

DIGIPEDIA

Elektronizácia vzdelávacieho systému sa rozbieha

Aktuality

- Dňa **18. 11. 2013** bola podpísaná **zmluva o poskytnutí nenávratného finančného príspevku** medzi objednávateľom – Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu (MŠVVaŠ) SR, a dodávateľmi – Úradom vlády SR a Ministerstvom financií SR, v hodnote **takmer 46 mil. eur** na realizáciu aktivít **projektu *Elektronizácia vzdelávacieho systému regionálneho školstva***.
- Celkový počet registrovaných užívateľov na portáli Planéta vedomostí prekročil hranicu **11 500 užívateľov** a **registrovaných škôl** je už viac ako **1 600**. Pribudlo ďalších **5 nových školiacich centier**. Pripravuje sa **Veľká súťaž pre učiteľov**.
- Učitelia majú k dispozícii novú **internetovú aplikáciu TUUL** (www.tuul.sk).
- V prípade otázok k portálu Planéta vedomostí je školám k dispozícii Centrum podpory používateľov Dátového centra rezortu školstva. Kontakty: **0800 138 033**, digipedia@iedu.sk.

Téma

Projekt *Elektronizácia vzdelávacieho systému regionálneho školstva* sa rozbieha

MŠVVaŠ SR v apríli 2013 schválilo strategický program Digipedia 2020, ktorý je rozpracovaný v *Koncepcii informatizácie rezortu školstva s výhľadom do roku 2020*.

V tomto zmysle je cieľom koncepcie zabezpečiť do roku 2016:

- digitálne vzdelávacie a učebné pomôcky (napr. interaktívne tabule alebo projektory) do každej druhej triedy materských, základných, stredných a vysokých škôl,
- bezpečný širokopásmový internet do každej materskej, základnej, strednej a vysokej školy vrátane vedeckovýskumných organizácií a ďalších inštitúcií v pôsobnosti rezortu,
- dostupné digitálne učivo ako plnohodnotný doplnok ku klasickým vzdelávacím materiálom,
- adekvátne koncové zariadenie umožňujúce digitálne vzdelávanie pre každého učiteľa,
- optimalizáciu procesov a vybudovanie centralizovaných elektronických služieb,
- vytvorenie legislatívneho prostredia na digitalizáciu v rámci rezortu,
- trvalú udržateľnosť, kvalitu výstupov a prevádzkovateľnosť investícií do digitalizácie.

Projekt *Elektronizácia vzdelávacieho systému regionálneho školstva* je ďalším krokom k napĺňaniu *Koncepcie informatizácie rezortu školstva s výhľadom do roku 2020*. Nositeľom projektu je MŠVVaŠ SR, partnerom projektu bude Metodicko-pedagogické centrum, ktoré bude zodpovedné za organizačno-personálne zabezpečenie logistickej časti projektu a využívanie digitálnych vzdelávacích materiálov pre moderné formy výučby.

Súčasným trendom na trhu s IKT je globálny posun od používania PC a notebookov k masívnejšiemu využívaniu tabletových zariadení vo všetkých oblastiach života. V oblasti rozvoja najmodernejších technológií na podporu výučby sa tento trend prejavuje smerovaním k využívaniu digitálneho vzdelávacieho obsahu (DVO), t. j. kvalitne spracovaného multimediálneho obsahu, poskytovaného prostredníctvom moderných zariadení a periférií, ako sú dotykové tablety a interaktívne tabule, ktoré zapájajú širšie spektrum senzorických funkcií jednotlivca. Atraktívna forma výučby využitím nástrojov a pomôcok DVO poskytuje možnosti efektívnejšej výučby (názornosť, prepojenosť praktického života s teoretickými poznatkami a pod.).

Trend rastu používania moderných zariadení má dopad aj na využívanie služieb eGovernmentu, kde je predpoklad, že v krátkom čase niekoľkých nasledujúcich rokov bude výrazná časť transakčných služieb realizovaná práve z moderných mobilných zariadení. Preto je dôležité pripravovať novú generáciu na potreby zvýšenej digitálnej gramotnosti už od školského a predškolského veku.

Na uvedené potreby a trendy štát už v uplynulých rokoch reagoval čiastkovými investíciami do tvorby digitálneho obsahu upraveného na existujúcu infraštruktúru zariadení v školách. Neboli však podporené investície do moderných koncových zariadení na modernú výučbu, pričom svetové trendy smerujú práve k nasadzovaniu takýchto zariadení. Investície boli realizované predovšetkým do nižšieho a vyššieho sekundárneho vzdelávania (druhý stupeň ZŠ a stredná škola), chýba pokrytie stupňa materských škôl a prvého stupňa ZŠ.

V súčasnosti majú materské, základné a stredné školy nedostatočné IT vybavenie. Prevažná väčšina používaného vybavenia z oblasti IKT je morálne zastaraná a veľmi ťažko použiteľná na digitálne vzdelávanie, ktoré je v súčasnosti prioritou v modernom vzdelávaní.

V budúcnosti bude vytvorený informačný systém Elektronické služby vzdelávacieho systému regionálneho školstva (ESVSRŠ), ktorý zabezpečí elektronickú podporu procesov zameraných na tvorbu a sprístupňovanie školského vzdelávacieho programu (ŠkVP). Uvedený systém bude tvoriť bázu na vypracovanie učebného plánu prípravy na vyučovanie, na sprístupňovanie digitálneho učiva, ako aj na elektronickú podporu samotného vyučovania a domácej prípravy žiakov.

Do vzdelávacieho procesu vstúpia digitálne triedy, ktoré budú predstavovať ucelené riešenie s procesnou podporou zavádzania prvkov digitálnej výučby do všetkých fáz vzdelávacieho procesu – prípravy na hodinu, samotného vyučovania a následnej domácej prípravy. Poskytnuté koncové zariadenia a softvérová podpora budú tvoriť jeden ucelený funkčný celok, využívajúci funkcionalitu centrálne prevádzkovaného informačného systému ESVSRŠ. Poskytovaný vzdelávací obsah bude na mieru prispôsobený moderným koncovým zariadeniam s dotykovým ovládaním na zabezpečenie plynulého prechodu od tradičných foriem výučby k výučbe s využitím digitálnych prvkov.

Pre všetky materské, základné a stredné školy cieľového územia spĺňajúce projektom stanovené indikátory budú pripravené sety zariadení obsahujúce interaktívnu tabuľu s notebookom. Materským školám budú zároveň poskytnuté vzdelávacie sety s edukačným softvérom na školskú pripravenosť, s digitálnymi vzdelávacími materiálmi a farebnou tlačiarňou. Základným školám budú k interaktívnym tabuliam dodávané vzdelávacie sety na vyučovanie matematiky na I. stupni pre minimálne 15 vybraných tematických celkov podľa Štátneho vzdelávacieho programu ISCED 1. Vybraným školám bude dodaný set tabletov spolu s routerom na vybavenie digitálnej učebne. Vyučovaniu na tabletoch bude zároveň prispôsobených 250 vzdelávacích jednotiek pre prírodovedné predmety (matematika, fyzika, chémia a biológia).

Vytvorený informačný systém ESVSRŠ bude slúžiť potrebám pedagogických pracovníkov, odbornej verejnosti, žiakom a ich rodičom. Všetci používatelia sa budú prihlasovať do systému svojím používateľským menom a heslom a budú mať sprístupnený vlastný upravený obsah tak v škole, ako aj v rámci domácej prípravy.

Z pohľadu pedagogických pracovníkov vytvorený informačný systém umožní:

- podieľať sa na tvorbe a pripomienkovaní ŠkVP,
- vyhľadávať edukačné materiály a digitálny vzdelávací obsah vhodný na zaradenie do vyučovacieho procesu,
- realizovať prípravu učebných plánov a prípravy na vyučovanie priamo s využitím prvkov digitálnej výučby,
- využívať nástroje systému na riadenie vyučovacej hodiny digitálnej triedy a následne domácej prípravy s využitím prvkov digitálnej výučby,
- z pohľadu žiaka možnosť spätne sa vrátiť k digitálnym materiálom použitým v rámci výučby a následne tieto a doplňujúce materiály využívať v rámci domácej prípravy.

Z pohľadu rodiča implementovaný informačný systém prinesie možnosť sledovania progresu dieťaťa v procese výučby a v rámci domácej prípravy poskytne možnosť užšieho nadviazania na preberanú tematiku z vyučovania v škole.

V oblasti rozvoja školskej pripravenosti poskytne implementovaný informačný systém prístup k jednotnej metodike a nástrojom prípravy a posudzovania školskej spôsobilosti pracovníkom materských a základných škôl, externým odborníkom a rodičom. Pracovníci škôl a externí odborníci tak získajú nástroj na efektívnejšiu prípravu a posudzovanie rozvoja dieťaťa. Rodičom systém umožní sledovať proces rozvoja jednotlivých schopností dieťaťa, čím zároveň dostanú možnosť venovať sa potrebným oblastiam v rámci jeho domácej prípravy.

Sekcia informatiky MŠVVaŠ SR

Malý veľký svet Supertriedy

PROJEKT

Supertrieda je európsky projekt, ktorý vznikol na Slovensku. Snahou jeho autorov je podpora autonómnej pozície dieťaťa v procese vzdelávania, v ktorej je dieťa chápané ako slobodné indivíduum a vnímané ako aktívny sebatvorca. Podstatou Supertriedy je poznávanie sveta hrou a umením a princípom zapojenie všetkých žiakov triedy.

Hra je pre deti prirodzenou aktivitou, počas ktorej sa nachádzajú kdesi na polceste medzi fantáziou rozprávok a realitou života. Hoci prebieha len „akože“, venujú sa jej naplno a práve vďaka nej spoznávajú nielen „veľký“ svet naokolo, ale budujú si najmä svoj vlastný „malý“ svet, svet plný pocitov a fantázie, mikrosvet ich vlastného JA.

Takisto poznávanie sveta umením je pre deti veľmi prirodzeným poznávaním. Metaforický obraz skutočnosti, tak ako ho podáva umenie, je totiž blízky detskému vnímaniu sveta a takto získané poznatky

sa potom ľahko a prirodzene stávajú súčasťou zážitkového sveta detí. Cez hudbu, maľbu, tanec, divadlo či čítanie kníh spoznávajú „veľký svet“, nachádzajú v ňom svoje miesto a uvedomujú si zároveň aj svoje vzťahy k ostatným ľuďom.

Podmienka zapojenia sa všetkých žiakov do práce na projekte vtiahne deti do spoločného premýšľania, práca na spoločnom diele a na spoločnej úlohe ich zase núti k vedeniu dialógu, k argumentovaniu, ale súčasne v nich vytvára aj pocit spolupatričnosti a zmysel pre toleranciu a rešpektovanie názorov iných. Spoznávanie „veľkého sveta“ tak prestáva byť jeho jednoduchým opisom, ale stáva sa spoločnou myšlienkovou tvorbou, originálnou „detskou“ výpoveďou, v ktorej spolupráca znamená viac ako súperenie, v ktorej silnejší pomáhajú slabším a v ktorej byť dobrým sa vyplatí.

Človek tým, že mení svet, mení i sám seba. Projekt Supertrieda je takým „malým svetom“. Svetom, ktorý si tvoria deti samy, svetom, ktorý si organizujú a menia nie podľa abstraktných a formálnych princípov sveta dospelých, ale podľa svojich predstáv a pocitov. „Malým svetom“, ktorý má silu zmeniť raz ten „veľký“ k lepšiemu.

Mgr. Juraj CIGÁŇ,
Gymnázium, Bilíkova ul., Bratislava

Supertrieda a jej využitie v školskom prostredí

POZITÍVNE SKÚSENOSTI

Občianske združenie Supertrieda už niekoľko rokov uskutočňuje projekt tzv. Krajanskej Supertriedy, t. j. Supertriedy pre deti slovenských krajanov žijúcich v zahraničí. Ako vyslaný učiteľ slovenského jazyka a literatúry som mal možnosť vyskúšať si jeho účinnosť na základnej škole v obci Novej Hute v Rumunsku a takisto v lete roku 2011 počas letnej mediálnej školy pre deti krajanov, tzv. Letnej Supertriedy. Mimoriadne pozitívne skúsenosti s jeho uplatňovaním v praxi ma viedli k rozhodnutiu spolupracovať na tomto projekte s jeho tvorcami a výsledkom nášho spoločného snaženia bola tohtoročná Krajanská Supertrieda vo Vojvodine a následná účasť víťazných slovenských tried zo Srbska na celoslovenskom finále v Bratislave.

Život v postavení príslušníka národnostnej menšiny po boku väčšinového národa prináša so sebou množstvo (pre príslušníkov majoritného etnika často úplne netušených) problémov. Od nedostačujúcej znalosti štátneho jazyka až po veľmi špecifickú podobu analfabetizmu – neschopnosť písať a čítať v rodnom jazyku, ide v prvom rade o veľmi praktické (ale o to viac traumatizujúce) otázky každodenného fungovania, akými sú napr. otázka národnosti pri výbere životného partnera, otázka spoločnej výchovy detí, ich dochádzky do (menšinovej) školy či obmedzených možností výberu mimoškolských aktivít. Aj v (relatívne zriedkavých) prípadoch úplnej garantovanej a realizovanej rovnoprávnosti menšín je touto skutočnosťou determinovaný a do istej miery aj hendikepovaný v podstate každý uvedomelý príslušník menšinovej populácie. Preto sa u väčšiny menšinových etnických skupín (na rozdiel od veľkých, resp. štátnych národov) stretávame s vysokou mierou potreby sebaidentifikácie. Táto sa navonok prejavuje najmä v používaní rôznych symbolov alebo iných atribútov, ale na jej vitálne fungovanie smerom dovnútra príslušnej komunity je nevyhnutné zabezpečiť záujem jej členov zostať aj naďalej svojbytným celkom so svojou kultúrou a jazykom. Práve táto „vôľa prežiť“ sa ukazuje byť mimoriadne dôležitou pre zachovanie kultúrnej a jazykovej identity menšín a na jej pretrvávanie, resp. revitalizáciu vyvinuli rôzne etnické skupiny ohrozené jazykovou a kultúrnou asimiláciou, ale aj lingvisti zaoberajúci sa touto problematikou viacero úspešných stratégií. Podľa toho, akým spôsobom sú jednotlivé stratégie realizované, ich môžeme veľmi zjednodušene rozdeliť do dvoch skupín.

Pre prvú je príznačné premyslené jazykové plánovanie a koordinovaná menšinová, resp. jazyková politika zhora, najmä v oblasti školstva, kultúry, politiky, ekonomiky, ale aj v iných oblastiach. V súčasnosti sa vďaka medzinárodnej právnej ochrane menšín vo viacerých prípadoch uskutočňuje aj s väčšou či menšou podporou orgánov a inštitúcií jednotlivých štátov.

Druhú skupinu predstavujú snahy o modernizáciu kultúrneho a spoločenského života menšín spolu s ich následnou popularizáciou medzi mládežou a snahou o získanie prestíže aj na medzinárodnom poli.

Projekt Krajanskej Supertriedy sa nachádza niekde na pomedzí týchto dvoch prúdov. Podobne ako „veľká“ Supertrieda je projektom určeným pre školy (tu sa približuje k aktivitám prvej skupiny) a jej prvoradým cieľom je podpora autonómnej pozície dieťaťa v procese vzdelávania a podstatou poznávanie sveta hrou a umením (v tomto je jednoznačne blízka aktivitám typickým pre druhú skupinu). Zapojenie sa všetkých žiakov triedy takisto zostáva základným princípom, špecifikom však je, že sa k nemu pridáva ešte jedna podmienka. Keďže sa uskutočňuje v menšinovom prostredí a na menšinových školách, jazykom Supertriedy je pre všetkých žiakov bez ohľadu na ich národnosť jazyk príslušnej menšiny, v našom prípade, pochopiteľne, slovenčina. Tu sa, prirodzene, natíska otázka, či má vôbec nejaký zmysel nútiť deti používať menšinový jazyk, ak by sa pri práci na projekte ľahšie dohovorili tým väčšinovým?

Skôr než sa dostaneme k odpovedi na našu otázku, povedzme si najskôr dva základné fakty. Prvým z nich je, že pre väčšinu opýtaných rodičov v menšinovom prostredí je vyučovanie ich detí v materinskom jazyku ako prostriedok na rozvoj ich jazykových znalostí vnímané ako mimoriadne dôležité. Toto by, samozrejme, malo nadväzovať na prirodzený základ nadobudnutý v rodinnom prostredí a práve jeho zdokonaľovaním by sa malo formovať etnické sebauvedomovanie jednotlivých príslušníkov menšinovej komunity, a spätne tak zabez-

Pekelné plány

ČO ROBÍ UČITEĽA UČITEĽOM

Moja žena je učiteľka. Je to šikovná a silná žena, no prvý deň v škole po letnej dovolenke ju zmohol. Trojhodinová porada, zasadnutie predmetovej komisie, popoludní si doma sadla nad učebné plány. Ja ich volám pekelné plány. Tieto hnusné papierovačky dokážu človeka vycicať za jediný deň. Akoby ani neboli prázdniny. Už sa teším na decká, povedala mi, keď sme večerali. Teraz spí a mne je ľúto, že únava, ktorá ju zložila do postele, má v sebe tak málo radostného.

Aj ja som učiteľ. Teraz učím na inom type školy, no začínal som na zéeške. Na Duklansku v Bánovciach nad Bebravou som nastúpil v lete 1987. Mesiac na to som odišiel na vojenskú základnú službu. Vrátil som sa v októbri 1989. Udalosti sa začali valiť jedna cez druhú. Žiaci zrazu smeli učiteľom tykať, prestali sa známkovať výchovné predmety, do školy vtrhla sloboda. O všetkom sme donekonečna diskutovali, zažívali zázračné prerody komunistov na horlivých veriacich. Hovorili sme im „komulíci“.

Odvtedy je atmosféra v školstve iná. Dnes sa komulíkom hovorí „talibanci“. Nie je to náboženstvo, ideológia či politické presvedčenie, čo z talibanca robí nepriateľa slobody ako stelesnenia vedomia zodpovednosti. Navonok sa správa ako náboženský fanatik, no jediným božstvom mu je presvedčenie o vlastnej neomylnosti. Z metodologického hľadiska je takýto talibanec totalitný demagóg od kosti. Pohrobok totalitarizmu v jeho najodpornejšej podobe. Neslúži nikomu a ničomu, len presvedčeniu o svojej pravde. Iný než svoj názor nepripúšťa. Všetko vie nalinajkovať, dostať do výkazu, spriemerovať. Neznáša akýkoľvek prejav individualizmu a tvorivého myslenia. Spoznáte ho podľa toho, že vehementne máva nariadeniami, predpismi, smernicami. Maskuje sa reformami. Kašle na to, že k šlabikárom nie sú pracovné zošity, že základnú školu ukončili ročníky, ktoré učebnice z niektorých predmetov dostali až v deviatej triede. Má svoje mesiášske nápady, a ak by niekto odmietol nechať sa spasiť, s chuťou ho vyšľahá elektrickým káblom alebo inou výchovnou pomôckou, ktorá by v kabinete rozvojových štúdií bola poruke. Samozrejme, tajne. Vpred ho ženie syndróm nenažratého vlka. Tak, ako ho popísal nórsky sociológ T. H. Eriksen. Neúnavne naháňa neposlušné učiteľské i žiacke prasiatka, až kým ich nedostane do posledného domčeka. Keď už nevie, ako sa k nim dostať, oznámi im, že ich vyhladuje. Povedzme, že nás zožerieš, kričí mu spoza dvier najdrzejšie prasiatko. Ale čo budeš robiť zajtra? Po slovensky sa tomu hovorí dnes hojno, zajtra... Lenže nenásytný metodik je nezastaviteľný. Príde s ďalšou reformou. Nariadením. Smernicou.

Neviem si spomenúť na príbeh úspešnej reformy zhora. Ešte aj osvietenský a reformá-

pečovať prirodzené a nepretržité odovzdávanie jazyka medzi generáciami. Druhým faktom je, že ak sa takéto prirodzené a nepretržité odovzdávanie jazyka (z rôznych dôvodov) pretrhne, väčšina opýtaných to považuje za nežiaduci stav, ktorý by sa mal dať napraviť, pričom priestor na nápravu vidí najčastejšie práve v škole.

Bežná školská prax v menšinových školách zameraná utilitárne len na užitočnosť získaných poznatkov v takomto prípade nepostačuje. Ak sa však na vzdelávanie pozeráme aj ako na proces akulturácie, ktorého cieľom je kultúrna gramotnosť detí, potom práve tu nachádzame obrovský nevyužitý priestor, v ktorom môžeme formovať a rozvíjať jazykové schopnosti detí cez kultúru a umenie. Supertrieda so svojím zapojením všetkých žiakov a poznávaním sveta hrou a umením poskytuje školám možnosť aktívneho využitia tohto priestoru, pričom sú to deti samy, ktoré dávajú tomuto priestoru hodnotovú orientáciu, tentoraz už nie v zmysle „mať povedomie o niečom“, ale v zmysle „aktívne ho tvoriť“.

Na podporu nášho uvažovania teraz nazrime do najnovšieho lingvistického, resp. sociolingvistického myslenia. Oproti tradičnému dvojsvetovému modelu jazykovosti založenému na protiklade jazyk (*langue*) – reč (*parole*), v ktorom sa (ideálny) jazyk manifestuje, resp. aktualizuje v (nedokonalej) reči, stoja v súčasnej jazykovede monoontologické koncepcie, v ktorých niet jazyka ako objektu, lebo jazyk je len činnosť včlenená do prúdu sociálneho života. V monoontologickom chápaní jazyk teda jestvuje len ako činnosť a táto činnosť je súčasťou kultúrnych praktík daného spoločenstva, pričom rozsah výrazu jazyk sa tu nevyčerpáva verbálnym jazykom, ale zahŕňa v sebe všetky praktiky a zvyklosti jeho používania v rámci daného kultúrneho spoločenstva.

To znamená, že niet kultúry mimo jazyka a niet jazyka mimo kultúry. Jazyk jestvuje v kultúre a kultúra v jazyku.

Každý človek (teda aj dieťa) je takto spolu s ostatnými zaangažovaný v praktických, obradných a komunikatívnych aktivitách, ktoré vytvárajú spôsob života a ktoré si osvojuje jazykom a v jazyku. Dôležitou

súčasťou interpretačného rámca sa tak stáva diskurz, ktorý si jednotlivci spoločne vytvárajú. Človek (dieťa) je v tomto prípade vnímaný ako aktívne, interpretujúce individuum, ktoré sa správa podľa toho, aký aktuálny zmysel nachádza v danej situácii, ako rozumie tejto situácii. Ak máme teda porozumieť tomu, čo daná osoba robí, je nutné vedieť nielen to, o akú situáciu ide, ale najmä to, aký význam má konkrétna situácia pre osobu samotnú. Človek (dieťa) je z tohto pohľadu účastníkom intencionálnej činnosti, a nielen objektom sociálnej kauzality. To, čo určuje charakter konania aktéra, je jeho zaangažovanie sa do priebehu činnosti a jeho implicitné hodnotenie.

Presne toto ponúka Supertrieda: zaangažovanie detí do príbehu vlastnej kultúry, ktorý si samy vytvárajú a ktorý si osvojujú jazykom a v jazyku. A tu sa dostávame aj k odpovedi na našu otázku, či máme nútiť deti používať menšinový jazyk, ak sa pri práci na projekte ľahšie dohovoria tým väčšinovým? Odpoveď znie: Nemáme. Preto aj podmienka používania materinského jazyka nie je explicitne vyjadrená v pravidlách Krajanskej Supertriedy, ale je implicitne obsiahnutá v tom, čo deti robia. Jej uplatňovanie teda nie je následkom toho, že ju poznáme (že je vopred daná, a tak ju môžeme realizovať), ale rozhodne o ňom živá jazyková prax, čiže deti samy.

Zhrnutie

Na rozdiel od organizovania premysleného, ale často neúčinného „propagovania jazyka“ vo výučbe v menšinovom jazyku (tzv. jazykového plánovania) ponúka Supertrieda jednoduchý, ale účinný model, prostredníctvom ktorého deti v materinskom jazyku nadobúdajú, resp. si aktívne tvoria základný referenčný rámec na vnímanie sveta okolo seba a pochopenie noriem ich vlastného kultúrneho prostredia. Získavajú tak stabilnú bázu pre ich budúce hodnotové orientácie a istotu pri prežívaní neustále sa objavujúcich nových podnetov z iného (väčšinového) prostredia. Namiesto „manipulácie“ zhora neustála flexibilita a schopnosť sebareflexie v materinskom jazyku zdola, ktoré sú také nevyhnutné na zachovanie a rozvíjanie vlastnej kultúrnej tradície i vlastného jazyka a tým aj identity ako celku.

Mgr. Juraj CIGÁŇ

(Z dôvodu rozsahu článku sme pristúpili k úprave vedeckého štýlu textu, vynechajúc odkazy na citácie a spresňujúce poznámky pod čiarou.)

---

torský Jozef II. musel drvivú väčšinu svojich cisárskych nariadení odvolať už za svojho života. Je pravdou, niektoré z nich sa dočasne ujali. Napríklad povinná školská dochádzka. Ale aj tie sú nám už tesné. Možno je naozaj načase uvažovať o presunutí dôrazu na vzdelávanie. Ale netreba na to hneď rigidný zákon. Stačí otvoriť priestor. Aj keď je mnoho riaditeľov škôl skorumpovaných detinským strachom o svoje nevďačné miesta, určite sa nájdu takí, ktorí v momente dosadnutia na direktorskú stoličku neosprosteli. A príklady tiahnu. Dokonca aj pozitívne. V celých kultúrnych dejinách ľudstva sa trvalo presadili len tie riešenia potrieb spoločnosti, ku ktorým si našli ich adresáti vzťah. Kladný. A kto dokáže milovať nariadenie? Len jeho tvorca. A sme tam, kde sme boli. Náš nenažratý vlk už nenaháňa prasiatka. Naháňa vlastný chvost. A reforma strieda reformu.

Pamätám sa, s akou dôverou a nadšením sme vítali možnosti blokového vyučovania. Výchovu umením. Dramatickú výchovu. Minule som bol na besede na jednom gymnáziu a s hrôzou som zistil, čo z tohto konceptu ostalo. Na pôde školy v rámci učebných osnov a vzdelávacích plánov neostal žiadny priestor na využitie individuálnych dispozícií možností školy. Od tradície cez osobnostnú výbavu pedagógov až po módne záležitosti, ktoré prichádzajú a odchádzajú s generáciami výrazných jednotlivcov spomedzi žiakov. Veľmi by som dnešným deťom želal, aby zákonitosti matematiky dokázali precítiť pri počúvaní hudby, pôvaby kompozície pri oboznamovaní sa so zložením rastlín. A som stále viac presvedčený, že kráľovskou disciplínou vzdelávania je zážitkové učenie. Chodil som do školy, ktorá nemala nieže plaváreň a špecializované učebne, ale nemala ani len telocvičňu, školskú jedáleň či družinu. Riaditeľom školy bol hrbatý zajakavý čudák, ktorý na zazvonenie čakal, fajčiac pred dverami triedy. V momente, keď začalo zvoniť, nedofajčenú cigaretu opatrne odhasil o špičku mohutnej topánky, ohorok založil do klasáku a kým dozvonilo, prvý z nás sa už triasol pred tabuľou. Ale choval včely a namiesto branného cvičenia nás brával k nim do lesa. Cestou sa toho toľko dalo zažiť... Od názornej ukážky podstatných rozdielov medzi hluchavkou a žihľavou cez tajomstvá zo života včiel až po slovné úlohy inšpirované siahovicami voňavého dreva naskladaného popri ceste. A kým sa piekla slanina, lyrickejšie povahy si pripravili programček na obveselenie všetkých. Obyčajne to bolo predstavenie na motívy niektorého z notoricky známych rozprávkových príbehov so spevmi a s improvizovaným scénografickým riešením. Len strelivo mali zbojníci vždy autentické. Šišiek bolo všade dosť. Tak mi napadá, či práve toto nebola výchova umením. Umením žiť. Umením načúvať a počuť. Napriek tomu, že ten náš riaditeľ bol navyše aj nedoslýchavý a z uší mu trčali šedivé chlpy.

Duklianska bola prvá škola, na ktorej som učil. Neostal som tam tak dlho, aby sa zo mňa stal skutočný učiteľ. Po piatich rokoch som šiel ďalej. Po mne na moje miesto nastúpila moja manželka Evka. Práve pri nej si uvedomujem, čo robí učiteľa učiteľom naozaj. Schopnosť znova a znova, celé roky, zakaždým nanovo, päťkrát za týždeň a v priemere šesťkrát denne postaviť sa pred neusmernenú energiu nepriateľskej povahy. Osedlať ju, vyšvihnúť sa do sedla a dojazdiť do cieľa. K vysvedčeniu. Deviatackemu. A potom znova, len čo si piataci sadnú v septembri do lavíc. A zakaždým s tým istým odhodlaním, nasadením a vierou, že to má zmysel. Len mi je ľúto, že dnes prišla z prvého dňa v škole tak smutno unavená. Možno keď sa do nej nahrnú aj deti, bude to veselšie.

Silvester LAVRÍK

SUPERTRIEDA

PROPOZÍCIE PROJEKTU

Supertrieda je európsky projekt zážitkového učenia s cieľom zvýšiť kultúrnosť detí a mládeže, učiť ich cítiť, myslieť, tvoriť, tešiť sa zo života – a pripraviť sa na svet v budúcnosti.

„Ak mi to povieš,
zabudnem.
Ak mi to ukážeš,
zapamätám si.
Ak to sám urobím,
pochopím.“

(čínske príslovie)

Podľa štatistík len 4 % detí sú tzv. talenty. Opakovane sú posielané na všetky súťaže, reprezentujú svoju školu, obec, záujmový krúžok. Majú vytvorené podmienky, aby svoje kvality mohli ďalej rozvíjať.

Projekt Supertrieda má v súlade s myšlienkou „všetky deti sú naše“ ambíciu podporiť aj zvyšných 96 % detí a dokázať, že každé dieťa má na niečo predpoklady a má právo na šancu dokázať to, prejaviť sa, právo vyskúšať nové veci, pracovať na sebe, získavať skúsenosti a tvoriť si názor. Má právo dostať príležitosť na kultúrnejší život.

Projekt je súčasťou vyučovania slovenského a anglického jazyka, hudobnej, výtvarnej, etickej, občianskej výchovy. Ozdravuje vzťahy v detskom kolektíve a je prirodzenou prevenciou šikanovania.

Partneri

- Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku
- Slovenský výbor pre UNICEF
- Združenie miest a obcí Slovenska

Cieľ projektu

- zvyšovať kultúrnosť detí, učiť ich cítiť, myslieť, tvoriť a tešiť sa zo života,
- pomáhať učiteľom zvyšovať kredit ich povolania,
- všetkým deťom na Slovensku dať šancu objaviť seba samého, svoju šikovnosť, svoj talent,
- skvalitňovať vzťahy v detskom kolektíve, motivovať deti k vzájomnej tolerancii, empatii, schopnosti pomáhať si a spolupracovať s učiteľom; projekt je psychológmi odporučený ako prevencia šikanovania,
- podporovať a rozvíjať kreativitu a osobnostný vývoj detí, ich schopnosti a prezentačné zručnosti.

„Supertrieda zmenila moju triedu. Deti samostatne, iniciatívne a s radosťou pracujú, čo je sen každého učiteľa.“

Juraj Cigáň, Gymnázium, Bilíkova ul., Bratislava

Európsky význam projektu

Supertrieda je európsky projekt, ktorý vznikol na Slovensku a roku 2009 sa dostal medzi 10 najlepších školských európskych projektov pre hudobnú výchovu, ktoré boli odporučené do školského systému vo všetkých štátoch EÚ.

Medzinárodné ocenenia:

- 2009 – *Good Practice Model of European Educational Network* (vzorový projekt EÚ na vyučovanie umeleckých výchovných predmetov),
- 2012 – európsky víťaz v celosvetovej sieti festivalov *Changemakers* (najlepší európsky školský integračný projekt),
- 2013 - prijatie do celosvetovej siete *Ashoka* ako vzorový sociálny projekt, ktorý skvalitňuje vzťahy v školskom kolektíve a je prevenciou šikanovania.

Témy na rok 2014

- Musíme si pomáhať
- Človek-výskumník

Priebeh projektu

Supertrieda prebieha dlhodobo, v troch etapách – vo vzdelávacej, v súťažnej a prezentačnej.

Vzdelávacia časť projektu sa realizuje počas 10 mesiacov na základných a stredných školách v SR. Žiaci základných škôl so svojou triedou v rámci vyučovania celý rok pracujú na spoločnom autorskom diele – pracujú s témou, diskutujú, tvoria si názor, učia sa ho obhajovať, píšu slohy (aby tému dokonale pochopili), vymýšľajú scenáre, skladajú melódie, texty, spievajú, tancujú, maľujú, vyrábajú umelecké pomôcky, kulisy, šijú kostýmy, prípadne filmujú, venujú sa grafickému stvárneniu a spracovaniu filmu a predstavenia (každý podľa chuti a schopností). Stredoškoláci sa prezentujú autorským umeleckým dielom spájajúcim najmenej dva druhy umenia na tému roka.

Súťažná časť je vyvrcholením projektu, a teda celoročnej práce detí a učiteľov, konkrétne vo forme súťažných celodenných festivalov v Nitre, Košiciach, Prešove, Bratislave, Banskej Bystrici a v Martine na konci školského roka a celoštátneho finále spojeného so slávnostným galavečerom víťazov a hostí Supertriedy.

Prezentačná časť pozostáva z prezentácie projektu v SR (pedagogické konferencie, prezentácie na školách, v médiách) a v zahraničí (na medzinárodných fórach v Paríži, Ľubľane, Haagu, Talline, Nadlaku).

Projekt bojuje s pasivitou, núti deti a mladých ľudí uvažovať, diskutovať, zaujímať stanoviská, tvoriť a prezentovať. Cestou tvorivých aktivít integruje jednotlivcov z rôznych sociálnych, spoločenských, rasových a náboženských vrstiev, skupín a vyznaní. Formuje detskú osobnosť tým najprirodzenejším spôsobom – prácou, tvorivosťou, rozvíjaním fantázie.

Psychológmi je Supertrieda spracovaná ako prevencia šikanovania. Tým, že každé dieťa z triedy sa musí chcieť zapojiť (inác je trieda ako celok diskvalifikovaná), nájsť si svoju rolu, ťahať za spoločný povraz, projekt motivuje deti k vytváraniu priateľského prostredia v kolektíve, kde je dieťa nútené prežiť väčšinu svojho detstva, prispieva k stmeleniu triedneho kolektívu, dokázateľne vylepšuje vzťahy v triede.

Deti spoločne tvoria, spoločne sa smejú, navzájom sa stimulujú a podnecujú. Spoločne bojujú a prežívajú úspech. Bojujú o titul Supertrieda.

Vzdelávanie učiteľov

Dôležitou, veľmi žiadanou súčasťou projektu sú vzdelávacie workshopy pre uči-

(pokračovanie na strane 6)

SUPERTRIEDA

PROPOZÍCIE PROJEKTU

(dokončenie zo strany 5)

teľov, ktoré organizujeme v spolupráci s vysokými školami. Tematicky sú zamerané na prácu s textom (literárna a jazyková dielňa), tvorivú hudobnú pedagogiku, spojenie hudobnej výchovy s informatikou (hudobná dielňa), dramatické umenie (dramatická dielňa), filmové umenie (filmová dielňa) a vzdelávanie venované psychologickým otázkam pri tvorbe vzťahov v detskom kolektíve.

Na projekte organizačne spolupracujú:

- Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR,
- Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku,
- Slovenský výbor pre UNICEF,
- magistráty miest, primátori, starostovia,
- riaditelia divadiel.

Na projekte odborne spolupracujú:

- Prešovská univerzita (PU) v Prešove,
- Pedagogická fakulta Univerzity Komenského (UK) v Bratislave,
- Vysoká škola múzických umení v Bratislave,
- Univerzita Mateja Bela (UMB) v Banskej Bystrici,
- Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre,
- Slovenská Orffova spoločnosť.

Odborní garanti a členovia komisie projektu Supertrieda:

- prof. Mgr. art Irena Medňanská, PhD., PU Prešov,
- prof. Belo Felix, PhD., UMB Banská Bystrica,
- prof. Erich Mistrík, CSc., UK Bratislava,
- doc. PhDr. Albín Škoviera, PhD., UK Bratislava,
- PhDr. Miroslava Blažeková, PhD., Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre,
- Mgr. Silvester Lavrík, spisovateľ, dramatik, režisér,
- Mgr. art. Tomáš Boroš, PhD., ArtD., UK Bratislava,
- Mgr. Katarína Burgrová, PU Prešov,
- Laco Teren, výtvarník.

Súčasťou Supertriedy sú projekty:

- Supertrieda v anglickom jazyku,
- SuperTrieda/SuperClass (štáty EÚ),
- Ružinovská Supertrieda – Mesto dobrých vzťahov,
- Supertrieda pre detské domovy,
- Krajanská Supertrieda (pre Slovákov v zahraničí),
- Supertrieda pre všetkých (prípravka pre menej odvážnych),
- Supertrieda pre špeciálne školy,
- Supertrieda pre reedukačné ústavy a diagnostické centrá,
- SuperKoncert (netradičné vzdelávacie koncerty),
- Iná hra (pre sociálne vylúčené deti),
- Mediálna škola – Letná Supertrieda (letná aktivita pre deti zahraničných Slovákov),
- Workshopy pre učiteľov (hudobné, dramatické, výtvarné, audiovizuálne, jazykové, teambuildingové),
- Jazykové workshopy pre krajanských učiteľov,
- Škola hrou (zážitkové workshopy v rómskych osadách),
- SuperClass Meeting (stretnutie odborníkov na umeleckú pedagogiku zo štátov EÚ).

Referencie

Silvester Lavrík, spisovateľ, pedagóg výtvarnej výchovy, dramatik, režisér:

„Projekt Supertrieda spája výrazové prostriedky hudby, divadla, tanca, literatúry a výtvarného umenia, aby rozvíjal osobnosť dieťaťa a učil ho spolupráci. Spolupráci veľmi zámernej, veľmi cielenej, spolupráci, ktorá prináša zadosťučinenie. Tento projekt zážitkového učenia nám postupne začne prinášať výsledky v podobe poučených poslucháčov, divákov a čitateľov s kultúrnymi potrebami. Takže asi nebudem prvý, kto prišiel s asociáciou, že Supertrieda je super nápad."

Irena Medňanská, vedúca Katedry hudby PU:

„Supertrieda je v každom prípade super akcia so super myšlienkou. Pretože podporuje to, čo sa doterajším projektom nepodarilo – zapojila celú populáciu. Okrem toho napĺňa aj veľa iných funkcií, a to najmä sociálnu, v ktorej sa skrýva tolerancia, práca v kolektíve, rešpektovanie druhého. To sú dnes hodnoty, ktoré sa len veľmi ťažko budujú, a keď sa budujú teoreticky, sú negované. V Supertriede sa však budujú automaticky a žiaci si ich osvojujú a aj konajú v tomto kontexte."

Katarína Burgrová, Katedra umeleckej, estetickej a pohybovej výchovy PU:

„Táto súťaž je jedinečná. Podporujme každého, kto má chuť umeniu nielen rozumieť, ale ho aj sám vytvárať."

Ohlasy učiteľov

Dana Švecová, Bánovce nad Bebravou:
„V predchádzajúcom ročníku sa aj naša trieda zapojila do super projektu Supertrieda. Nestačil sa skončiť jeden ročník a už ma žiaci bombardovali tým, že sa chcú opäť zúčastniť. Všetko sa nám darilo zvládať, len spev bol kameňom úrazu. Ale celá trieda držala spolu a nevzdala sa."

Miriam Chylová, Trebišov:
„Ďakujem vám za výborný nápad a podnet do tvorivej práce so žiakmi na hodinách výchov. Záujem o hudobnú výchovu vo vyšších ročníkoch je slabší, ale možnosť vymýšľať, tvoriť a v podstate ‚viesť' vzdelávací proces na hodine je pre deti veľmi podnetná. Dáva im možnosť vyjadriť to, čo sa skrýva v ich vnútri, nemusia sa báť, že niečo pokazia, nezvládnu. Je tu priestor na využitie schopností, ktorými dieťa disponuje. Už počas štúdia na univerzite ma veľmi zaujímala integrácia hudobnej výchovy s inými predmetmi na I. stupni základnej školy, napr. s matematikou, s cudzím jazykom. Teraz prostredníctvom Supertriedy som si mohla aj v praxi overiť, že dieťa lepšie prijíma informácie, keď ich má podané prostredníctvom zmyslov, precítenia a vcítenia sa, cez hudbu, umenie a možnosť tvoriť."

Marta Páleníková, Bratislava:
„Do súťaže Supertrieda som prihlásila triedu preto, že je to súťaž, v ktorej chce každý nielen vyhrať, ale aj si užiť celý čas prípravy. V začiatkoch som sa veľmi mýlila. Cez deň som vymýšľala, ako to má vôbec vyzerať, pýtala som sa detí, aké majú nápady k programu. Zo začiatku sme sa nemohli na ničom zhodnúť, bol to chaos. Neskôr sme vytvorili základnú myšlienku, pridávali tanec, hudbu. Pretože už druhý rok hráme celá trieda na flautách, nacvičili sme dve skladbičky s hudobným sprievodom. Ušili sme ‚oblečenie' na kocky, zohnali farby na textil a kocky sme nafarbili písmenami S U P E R. To sú naše kulisy, spolu s 28 hviezdami, ktoré sme si každý vyrobili z tvrdého papiera a alobalu.
V priebehu príprav som si stále pripomínala, že ide o to, aby sa zúčastnili všetci žiaci, teda aj tí, čo sa hanbia, sú tichí, boja sa vystupovať. A práve tým som dala sólové výstupy. Možno to nebude vyzerať tak, ako keby to nacvičili najtalentovanejšie deti, ale mala som radosť, že aj tiché deti to zvládli. Viete, v skutočnosti je každé dieťa nadané.

Ela Horváthová, Bratislava:
„Náhodou som sa bola pozrieť na oblastnom kole v starom divadle, aj keď sa naša škola tento rok Supertriedy nezúčastnila. Prekvapila ma príjemná atmosféra, neformálnosť, spontánnosť a radosť, ktorá podujatie sprevádzala. Nadšenie detí bolo obrovské, tak úprimne povzbudzovali svojich súperov, že vlastne nešlo o súťaž, ale prehliadku kamarátstva. Tento rok sa so svojimi žiakmi určite zúčastním."

Juraj Platko, Abranovce:
„Je to súťaž, ktorú Slovensko veľmi potrebuje. Autorom projektu píšem, aby sa nedali odradiť neprajnými slovami a ľuďmi a odkázali im, aby sa prišli pozrieť na finále. Uvidia skutočnú lásku k hudbe, k slovu a k pohybu. Je to projekt, ktorý kandiduje na titul projekt EÚ – právom mu patrí."

Zuzana:
„Ďakujem porote v mene svojich žiakov za super atmosféru v Košiciach a za úžasný koncert, ktorý pre deti pripravili. Netradičné dychové nástroje zaujali všetkých a cestou domov sme fúkali hádam do všetkého, počínajúc fľašami na pitie. Myslím si, že na tieto zážitky budú deti dlho spomínať."

Ivana Lukácsová, Bytča:
„Musím sa úprimne priznať, že do Bratislavy sme nešli vyhrať. Chceli sme si užiť v pravom slova zmysle deň pre nás s veľkým D, pretože sme sa dostali do celoslovenského finále. Tvorili sme reálny príbeh, ktorého prvoplánovou líniou nebola zábava publika využitím populárnych muzikálových melódií a oku lahodiacich tanečných kreácií. Chceli sme zobraziť reálny príbeh takmer obyčajného školského dňa, resp. to, čo sa môže stať, ak nerešpektujeme zákony, pravidlá... Všetci naši herci hrajú na hudobných nástrojoch, niektorí i na viacerých. Okrem úvodného tlesknutia som nijakým spôsobom nevstupovala do nášho príbehu, hoci hru na hudobných nástrojoch ovládam a v podmienkach súťaže je to povolené. Taktiež sme sa vyhli využitiu reprodukovanej hudby. Všetky zvuky na javisku sme tvorili sami.
Potleskom sme podporili každého účinkujúceho. Hráme totiž divadlo a vieme, čo to znamená, koľko práce a námahy, ale i radosti a krásnych okamihov sa za tým skrýva."

Adriana Senciová, Starý Tekov:
„Chcem poďakovať organizátorom za tento skvelý projekt. My sme sa ho zúčastnili prvý raz a neľutujeme. Ďakujeme za úžasnú finálovú atmosféru a skvelé výkony detí – každý ukázal a dal zo seba to najlepšie a najkrajšie, čo v ňom je. Poklonu skladám deckám z Abranoviec, ktoré boli úžasné nielen na javisku, ale aj v hľadisku – úprimne sa tešili z úspechu iných a právom si zaslúžia titul Supertrieda. Držím im palce aj do budúcna! Za svojich žiakov môžem povedať, že sme si naše vystúpenie užili a vychutnali a tento projekt bol super bodkou za našou spoločnou štvorročnou prácou. Držím im palce aj na II. stupni a verím, že zostanú aj naďalej super tvorivým kolektívom."

Zuzana H., Spišská Nová Ves:
„Finále bolo skutočne super a super bola aj porota. Je jedno, ako rozhodla, je kompetentná. Úžasné bolo, že KAŽDÁ supertrieda získala cenu za niečo, v čom bola podľa poroty dobrá. My sme finále vnímali skôr ako prehliadku, kde sú všetci na jednej lodi. Víťazi boli podľa mojej triedy zlatučkí, i keď tie ľudové piesne neboli autorské, čo malo byť jedným z kritérií. No obdivujem pána Platka, že to s tou málotriedkou takto super zvládol. Ako učiteľka viem, koľko námahy stojí príprava na súťaž, preto každý, kto tam bol, je super, že to dotiahol až na konečnú. A ostatným by som chcela odkázať, aby v budúcom roku začali pracovať na Supertriede, lebo nový štátny vzdelávací program je na túto súťaž ako stvorený. Aj keď nám v praxi vzali hudobnú výchovu a je len raz za dva týždne, máme možnosť zaviesť do vyučovania predmet dramatická výchova a máme výchovu umením. Nie je to výzva?"

Ohlasy detí

Zdeno, 4. roč., Abranovce:
„Najprv som nechcel. Do školy som nechodil. Potom som videl, ako spolužiaci spievajú, tancujú, tak som sa pridal. Dobre som urobil."

Peter Náday, 7. B, Banská Bystrica:
„Páči sa mi to. Ani som nevedel, že som taký šikovný."

Tomáš Lohavý, 7. B, Banská Bystrica:
„Je to sranda. Dokonca sa teším do školy."

Klaudia Marcinová, Mária Hricková, Zuzana Prokopová, 5. B, Borša:
„Všetko sa začalo tak, že pani zástupkyňa nám rozdala papiere, aby sme napísali nejaký smiešny, romantický alebo žartovný príbeh. A vybrala ten najlepší, ktorý sme začali vo forme divadielka nacvičovať. Dali sme mu názov *Deň, na ktorý nezabudnem*. Tak sa to všetko začalo. Na výtvarnej sme tvorili rekvizity, kostýmy, maľovali izby, vláčik a iné. Na hudobnej sme vymýšľali s pani učiteľkou texty piesní aj melódie. Bolo nám veľmi dobre, bola veľká zábava.
A potom nadišiel deň súťaže. Každý sa bál, pretože sme mali trému. Ale pani učiteľky nám hovorili všeličo, aby sme sa cestou nebáli, no a boli sme tam. A prežili sme to. Na súťaži bola vynikajúca atmosféra a bolo nám fajn. Dostali sme aj Cenu pána primátora Košíc. Bolo to fantastické a bol to obrovský zážitok, ako sme to všetko pripravovali a všeličo možné robili. Ďakujeme!"

Sára Revická, 4. B, Prievidza:
„Na súťaž Supertrieda sa veľmi teším. Veľa som sa naučila a pobavila."

Martin Frimmel, 4. B, Prievidza:
„Mňa ten program veľmi baví a prepáčte mi, že som prišiel na skúšku neskoro, veľmi ma to mrzí. Už to nikdy neurobím." (Martin prišiel neskoro na skúšku programu, ktorá bola 1. mája, teda vo voľný deň).

Janka Hanešová, 4. B, Prievidza
„Mne sa náš program veľmi páči a najmä to, že je to spontánne a že tam môžeme použiť vlastnú tvorivosť. Možno nevyhráme, ale tak či tak môžeme byť na seba hrdí!"

Mirka Mištinová, 4. B, Prievidza
„Som veľmi rada, že sa môžem zúčastniť tejto súťaže. Veľmi sa mi páči."

Marcelka Matejovičová, 4. B:
„Je to perfektné a srandovné."

Paťa Jánošková, 4. B, Prievidza:
„Mne sa na programe páči všetko. Vystupovať chcem a budem sa snažiť, aby som neochorela."

Ivana, 2. roč., Abranovce:
„Teším sa na budúci školský rok, lebo budeme nacvičovať nový program Supertriedy."

Juraj Benčík, herec, režisér:

„V dnešnej dobe, keď deti obcujú každý sám – sám s počítačom, sám s písomkou, je tu jedinečná príležitosť, aby sa naučili v tej svojej detskej obci, ktorá sa volá trieda, komunikovať a hájiť spoločný záujem. Keď sa im stane takéto kultivované, kultúrne až umelecké obcovanie životnou potrebou, keď to urobia povedzme šesťkrát za život na základnej škole, tá kultúrna potreba im zostane na celý ďalší život a naše Slovensko bude kultúrne."

Maroš Krajčovič, divadelný dramaturg projektov pre deti:

„Počas týchto dní som mal možnosť prežiť a zažiť a nasávať nesmierne množstvo tvorivej energie plnej elánu, motivácie, plnej radosti z toho, čo robíme, a myslím si, že vízia robiť takéto projekty je niečo ako dať všetkým príležitosť na poľudšťovanie sa. Som nesmierne rád, že takéto projekty začínajú vznikať a začínajú tvoriť istú víziu našej kultúrnosti do tohto tisícročia."

Belo Felix, autor učebníc hudobnej výchovy, autorita v oblasti hudobnej pedagogiky na Slovensku aj v zahraničí, UMB:

„Myšlienka projektu Supertrieda sa mi veľmi páči. Dovoľte mi v mene všetkých, ktorí pracujú s deťmi, poďakovať za nápad, ktorý zaktivizoval tisíce detí a ich učiteľov na Slovensku. Je to niečo úžasné. Je to krásna a pádna odpoveď všetkým, ktorí plačú nad často nimi vykopaným hrobom hudobnej edukácie na základných školách. Stretávame sa s problémom, že deti nemajú záujem, nechcú byť aktívne, že len sedia pri počítačových hrách. Tu sa ukazuje, že stačí pár zanietených ľudí, ktorí majú dobrý nápad, a zrazu to deti zaujíma a postoj učiteľov z „ja to neviem" sa mení cez „čo keby som to skúsil" až k zisteniu „aha, však to ide".
A myšlienka projektu sa mi páči z dvoch dôvodov. Po prvé, ide o prezentáciu, kde deti a učiteľ majú autorský podiel. To znamená, že to je nielen reprodukcia niečoho, čo niekto napísal, vymyslel, ale je to iný prístup k hudbe. Teda nielen nacvičujem, ale sám tvorím.
A po druhé – v projekte ide o všetky deti. Teda nielen o vybrané talenty, keď deti, ktoré nevedia spievať, tancovať, pošleme preč a budeme sa tváriť na profesionálov, ale ide o všetky deti a vplyv na ne. A teda nejde tu len o formotvorné ciele – tvorbu inscenácie, koncertu, ale o formatívne, výchovné ciele. Cesta je niekedy dôležitejšia ako cieľ. A preto ak je cieľom vynikajúce predstavenie, tak ho jednoducho nedosiahneme. Pretože v tomto projekte volíme radšej všetky deti, radšej chyby, radšej hľadanie ako nachádzanie hotových vecí.
Preto sa chcem poďakovať všetkým, ktorí projekt vymysleli a ktorí ho presadzujú."

Záver

Supertrieda je projekt obrovských rozmerov, je veľmi náročný na organizačnú prácu, podieľa sa na ňom veľa priaznivcov a nadšencov, o odbornú úroveň a metodickú náplň sa starajú učitelia, odborní garanti aj samotné deti – na základe ich podnetov sa projekt neustále vyvíja. Tí všetci sa zaslúžili o to, že projekt má už medzinárodný kredit a stretá sa s veľkým ohlasom odbornej i laickej verejnosti.
Všetkým zúčastneným ďakujeme za spoluprácu.

Mgr. Martina BODNÁROVÁ,
Mgr. art. Ľuboš ZAŤKO,
koordinátori projektu

Baťova škola práce a života

OSOBNOSTI

Tomáš Baťa bol človekom, na ktorého si mnohí z nás spomenú pri kúpe topánok. Všetci však tiež vieme, že bol aj vynikajúci manažér a že svojim zamestnancom poskytoval nielen živobytie, ale aj výchovu. Mnohí to práve vďaka zásadám, ktoré im vštepil, dotiahli neskôr ďaleko.

Jeho podnik vyrábajúci kvalitnú obuv existuje dodnes, no ako osobnosť je zaujímavý skôr inováciami a nápadmi, ktoré vo svojej fabrike zaviedol a o ktorých nie každý vie. Bol významným podnikateľom svojej doby vďaka výnimočnému prístupu k firme, ale aj k svojim zamestnancom. O jeho myšlienkach sa učia ekonómovia v školách dodnes a sú pre nich príkladom kreatívneho, inovatívneho prístupu, niečoho, čo urobí človek vidiaci do budúcnosti, hoci nevie, či je doba na jeho nápady už pripravená.

Začiatky

Jeho myšlienky boli revolučné a dodnes sa používajú ako príklady úspešného a zrelého topmanažmentu. Tomáš Baťa sa narodil 3. apríla 1876 v Zlíne v rodine obuvníka, čo už v detstve tak trochu predurčilo jeho osud. Obuvníctvom sa jeho rodina zaoberala celé generácie, už od roku 1667, a možno aj skôr, o tom však nie sú zachované písomné záznamy. Dvanásťročný sa Tomáš začal bližšie zaujímať o remeslo svojho otca. Nielen o to, ako sa topánky vyrábajú, ale aj o to, ako ich čo najlepšie a najvýhodnejšie predať. Ovládal všetko, čo k remeslu potreboval, aj preto vo veku 14 rokov odišiel z domu do Prostějova, kde vyrábal pre spoločnosť Fäber obuvnícke stroje. Zaujímal sa najmä o stroje, ktoré uľahčovali a urýchľovali prácu. To mu však bolo osudným a dostal výpoveď, keďže jeho zamestnávatelia sa obávali konkurencie. Vrátil sa do otcovej dielne, no panovali medzi nimi nezhody, tak sa rozhodol odísť do Viedne za sestrou Annou, ktorá mu finančne vypomohla, aby mohol rozbehnúť svoje vlastné podnikanie.

Prečo Zlín

Jeho snahy zlyhali na neznalosti tamojšieho trhu, preto sa vrátil späť k otcovi a stal sa obchodníkom. Roku 1894 si Tomáš spolu so sestrou Annou a s bratom Antonínom zriadil obuvnícku živnosť po tom, ako sa nechali od svojho otca vyplatiť z rodinného podniku. Živnosť sa nachádzala v Zlíne a ohlásená bola na Antonína, keďže Tomáš nebol v tom čase podľa zákona plnoletý. Pôvodne chceli živnosť prevádzkovať v Uherskom Hradišti, mesto však ich žiadosť zamietlo, preto si zvolili Zlín, ktorý svojím súhlasom nevedomky získal základ, na ktorom bol vybudovaný celý Baťov obuvnícky závod, čím sa mesto postaralo o svoj celkový rozkvet.

Kríza

Na začiatku svojej kariéry vyrábali súrodenci najmä valašskú prešívanú obuv na symetrickom kopyte, ktoré bolo rovnaké pre pravú aj ľavú nohu. Využívali predovšetkým služby miestnych robotníkov, ktorí mali fixný pracovný čas, dostávali pravidelnú týždennú mzdu, čo bolo na tie časy neobvyklé, ba dokonca priekopnícke. Roku 1895 doľahla na podnik Baťovcov kríza. Neboli schopní uhrádzať dlhy, za ktoré ručili celým svojím majetkom, a objavili sa prvé žaloby od veriteľov. Antonín odišiel na vojnu a vedenia podniku sa ujal Tomáš, ktorý sa pokúsil zadlžený podnik vyviesť z najhoršieho. Práca sa stala pre neho všetkým. Nerozumel ľuďom a pánom, ktorí trávili celé dni leňošením a ničnerobením. Tým, že sám vykonával mnohé robotnícke práce, dospel k systému a vylepšeniam, vďaka ktorým dochádzalo k úspore času aj materiálu. Tomáš sám nosil v noci materiál na výrobu topánok do Zlína až z Otrokovíc, tu ho počas noci so spolupracovníkom nakrájali a ráno vydali robotníkom, aby mohli začať pracovať. Robotníci pracovali vo dne aj v noci, aby čím skôr topánky dokončili, a keď boli hotoví, Tomáš opäť sám vybavil odvoz výrobkov a cestou späť vyzdvihol nový materiál na spracovanie. Tomáš vybavoval sám aj všetku administratívu. Či už šlo o dodanie materiálu, odbyt výrobkov, kontrolu kvality, účtovníctvo, či výplatu miezd. Do roku 1896 sa Tomášovi podarilo dlhov celkom zbaviť.

Baťovky

Ako to však chodí, do cesty sa mu postavil ďalší problém – krach spoločnosti Kodit-

sch a spol., v ktorej mali v tom čase všetci obuvníci uložené svoje zmenky. Tento krach položil na lopatky firmu Tomášovho otca, Tomáš sa však odmietal vzdať tak ľahko. Prišiel s inováciami, prostredníctvom ktorých sa mu podarilo situáciu vyriešiť. Začal šiť topánky z plátna, ktoré boli omnoho lacnejšie a dostupnejšie ako koža. Vďaka úspešnej reklame začal byť o tieto topánky, tzv. baťovky, veľký záujem, čo umožnilo rozšírenie výroby a kúpu nemeckých ručne poháňaných šijacích strojov. Roku 1897 postavil Tomáš prvú výrobnú halu, v ktorej zamestnával 40 robotníkov a 20 šičiek. Postupne od mesta Zlína odkúpil ďalšie pozemky a začal rozširovať firemnú infraštruktúru. Spoločnosti sa darilo, ale Tomášov brat Antonín ochorel na tuberkulózu, preto spoločnosť prebral Tomáš a roku 1900 sa stala verejnou obchodnou spoločnosťou pod názvom T. & A. Baťa. O ekonomickú stránku spoločnosti sa starala Anna a svojím profesionálnym prístupom zabránila zbytočnému plytvaniu finančnými prostriedkami firmy. Definitívne sa vedenia firmy Tomáš ujal roku 1908, keď jeho brat Antonín zomrel a sestra sa vydala. Hlavným cieľom firmy bola výroba ľahkej plátennej obuvi.

Roku 1910 zamestnával Baťov závod už okolo 350 robotníkov, ktorí denne vyrobili viac ako 3 000 párov topánok. S rastúcim objemom výroby bolo potrebné zamestnávať vo firme čoraz viac robotníkov, ktorí sem prichádzali z rôznych kútov krajiny, a nastal tiež problém s ich ubytovaním. Tomáš sa ho rozhodol vyriešiť výstavbou účelných malých červených tehlových domov. Spolu s nimi vznikli v meste aj ďalšie budovy, ktoré sú v súčasnosti pre jeho architektúru typické.

Roku 1912 prechádzala výroba mnohými zmenami. Najväčšou bolo zavedenie výroby koženej obuvi, čo si však vyžadovalo aj racionalizáciu a intenzifikáciu práce. Zaujímavý bol odsek zmluvy, v ktorom sa robotníci zaväzovali, že pokiaľ nedosiahnu požadovaný výkon, budú im straty strhnuté zo mzdy. Robotníci dostávali pokuty aj za nedostatočnú a nekvalitnú prácu. Aj počas prvej svetovej vojny sa spoločnosti dobre darilo, aj vďaka zákazke na výrobu 50 000 vojenských kanád. Neustále rástol počet pracovníkov a mnohým mužom sa vďaka práci v továrni podarilo vyhnúť odchodu na vojnu. Medzi rokmi 1914 a 1918 sa počet robotníkov zvýšil desaťnásobne. V továrni pracovali aj ruskí vojnoví zajatci. Denne sa tu vyrobilo takmer 6 000 párov topánok a podľa odhadov bola polovica topánok rakúsko-uhorskej armády vyrobená práve v tejto továrni. V rámci rozvoja bola postavená vlastná garbiareň a zakúpené veľkostatky, aby bola spoločnosť sebestačná, čo sa týka zásobovania drevom a potravinami, čo pomohlo značne znížiť náklady. Spoločnosť otvorila vlastné predajne v Zlíne, Prahe, Plzni, Liberci, ale aj vo Viedni.

Po vojne stratila spoločnosť objednávky na vojenskú obuv, čo spôsobilo krízu v odbyte, ktorá sa zmenila aj na krízu výrobnú a finančnú. Veciam nepomohla ani povojnová nízka kúpyschopnosť obyvateľstva. Krízu sa Baťova spoločnosť pokúsila vyriešiť novým netypickým nápadom. Svojim zamestnancom zriadila osobné účty s 10-% úrokom, tvorené ich mzdami a vlastnými vkladmi. Peniaze zo zamestnaneckých účtov boli používané na prevádzkovanie spoločnosti, hoci zamestnanci si, samozrejme, mohli peniaze z účtov vyberať. Po štrajku roku 1919 sa Baťa rozhodol založiť odbory, kam si mohli zamestnanci voliť svojich zástupcov. O rok neskôr došlo k celonárodnému robotníckemu štrajku, čo bolo vyvrcholením krízy.

Tovar v sklade zostával nespracovaný a v ňom boli viazané peniaze, ktoré by bol Baťa v tom čase nevyhnutne potreboval. Tomášovi neostávalo nič iné, ako vyskúšať drastické riešenie zníženia cien obuvi až o 50 %, a taktiež znížil mzdy o 40 %. Ako kompenzáciu poskytol zamestnancom 50-% zľavu na nákup vo firemných obchodoch. Tento krok sa ukázal ako správny, keďže zákazníci začali zlacnené topánky nakupovať vo veľkom, a Baťa tak získal potrebný kapitál. Roku 1923 mal Baťa už 112 predajní a rozhodol sa kandidovať do miestneho zastupiteľstva. Voľby vyhral a stal sa starostom.

Škola práce

Noví pracovníci, ktorí sa chceli zamestnať v Baťovej továrni, boli spravidla zaraďovaní najprv na výstavbu železníc a ciest, a keď sa osvedčili ako pracovití robotníci, získali zmluvu do výroby, prípadne podľa špecializácie nastúpili ako stavbári, chemici, elektrikári a podobne. Najlepší zamestnanci mali možnosť rozvíjať svoje schopnosti v Baťovej škole práce, kde mohli získať vyššiu kvalifikáciu alebo sa naučiť cudzí jazyk. Heslom bolo:

„Nehovor, že to nejde – povedz, že to nevieš."

Získanie kvalifikácie viedlo aj k možnosti získať manažérske funkcie tak v Československu, ako aj v pobočkách zakladaných postupne po celom svete.

Práve v Baťových školách vznikli pravidelné zdravotné prehliadky zamestnancov, funkcia školského lekára, princíp špecializovanej telesnej výchovy pre hendikepovaných či branné cvičenia, lyžiarske zájazdy, kurzy plávania a škola v prírode. Žiadna z týchto aktivít sa v československom, ba často ani európskom školstve predtým nevyskytovala. Tomáš sám ťažko niesol nedostatok vzdelania z mladosti, ktoré si dopĺňal neustálym čítaním kníh a praxou. U svojich zamestnancov sa však snažil dosiahnuť, aby takýmto nedostatkom netrpeli a už v mladosti získali všetky potrebné vedomosti na prácu v spoločnosti. V škole sa učili predovšetkým veci využiteľné v praxi. Ako prvú založil Tomáš učňovskú školu obuvnícku. Časom boli potrební ďalší odborníci, a tak postupne vznikal celý systém priemyselného školstva a neustále nové odbory. Novinkou bolo vzdelávanie prostredníctvom trojjediného princípu – v učebniach, školských dielňach a priamo vo výrobe. Asi tretina absolventov tohto základného vzdelávania mohla neskôr prejsť na dvojročnú priemyselnú školu pre majstrov, po ktorej sa stali jej absolventi vedúcimi dielní. Malé percento pokračovalo potom ešte na vyššiu priemyselnú školu s maturitou. Výber do týchto škôl bol veľmi prísny a študenti boli od začiatku nútení naučiť sa samostatnosti. Na internát si mohli vziať len najpotrebnejšie veci, a aby sa učili zaobchádzať s peniazmi, dostávali vlastný plat, za ktorý si mohli dokúpiť ostatné potrebné veci.

Úspešní študenti

Všetci študenti Baťových škôl si vždy našli vysokokvalitné uplatnenie nielen v Zlíne, ale na celom svete. Študenti boli od začiatku vedení najmä k súdržnosti, vlastenectvu, odvahe, vytrvalosti a samostatnosti. Roku 1924 sa začal Baťa orientovať najmä na budovanie siete predajní v zahraničí. Proti konkurencii bojoval tým, že svoje produkty dokázal predávať pod jej cenovou úrovňou a stále dosahovať zisk. Roku 1925 zamestnávala spoločnosť už 5 200 zamestnancov. Vo svojom prvom pláne počítal Tomáš s výrobou 100 000 párov topánok, už po roku však tento plán prekonal takmer dvojnásobne. Preto prehodnotil systém tvorby plánov a okrem ročných plánov sa robili aj plány týždenné a denné. Bol stanovený obrat, ktorý musí byť dosiahnutý v ten-ktorý deň. Revolučnou myšlienkou bolo aj vytvorenie samostatne hospodáriacich hospodárskych jednotiek. Každá mala svoj vlastný výkaz ziskov a strát a bola zodpovedná za všetky transakcie, ktoré sa v nej uskutočňovali. Tieto jednotky tvorili organizačnú štruktúru celého podniku. Na čele každej z nich stál majster, ktorý niesol zodpovednosť za jej činnosť. Každé oddelenie si nakupovalo materiál, resp. rozpracovanú výrobu od predchádzajúceho oddelenia, spracovalo ju a následne predalo ďalšiemu oddeleniu. Všetok tovar si oddelenia samy kontrolovali, aby mal zodpovedajúcu kvalitu, čím Baťa ušetril náklady na kontrolórov.

Tomáš Baťa mal vytvorený aj špecifický mzdový systém. Administratívni a technicko-hospodárski pracovníci poberali pevnú mzdu, individuálnu úkolovú mzdu poberali robotníci na špeciálnych postoch, kolektívnu úkolovú mzdu mali robotníci v dielňach a niektorí vedúci pracovníci boli odmeňovaní účasťou na zisku. Každý zamestnanec na konci roku písal do špeciálnej knihy, koľko by si predstavoval zarobiť budúci rok. Baťa bral každého robotníka ako svojho spolupracovníka, a preto im chcel vytvárať podmienky, v ktorých budú spokojní a budú môcť zarobiť toľko, koľko si predstavujú. Tomáš Baťa bol štvrtým najbohatším obyvateľom Československa a pričinil sa o zveľadenie svojho kraja aj o prácu pre mnohých ľudí.

Typické pre Baťu boli aj ceny končiace sa deviatkou. Dnes už v obchodoch bežná prax, no kedysi dômyselné využitie psychologického efektu. Ponuka za 99 eur vyzerá lepšie, ako keď máte dať 100. Je to takmer nepatrný rozdiel, u obchodníka zanedbateľný, no u mnohých ľudí práve to rozhodlo, či si Baťove topánky kúpili, alebo nie. Export spoločnosti neustále rástol a bola zavedená pásová výroba používaná vo Fordových závodoch. Produktivita práce vzrástla po tomto kroku o 75 % a počet zamestnancov o 35 %. Baťov koncern sa neustále rozrastal. Koncom roku 1928 ho tvorilo 30 budov a Baťa sa rozhodol expandovať aj do ďalších podnikateľských sfér – potravinárskeho, chemického, odevného a drevárskeho priemyslu. Na podporu svojho podnikania vytvoril množstvo vzdelávacích inštitúcií. Dokonca vzniklo samostatné filmové štúdio natáčajúce reklamy na Baťove topánky. Budoval tiež infraštruktúru dôležitú pre mesto, napríklad kino, hotel, ubytovne, ale aj pamätník pre svojho brata.

Tomáš Baťa zomrel pri leteckej nehode cestou do Švajčiarska 12. júla 1932. V budovaní spoločnosti pokračoval po ňom jeho nevlastný brat Jan Antonín Baťa.

Lenka BELANOVÁ
Ilustračné foto wiki.org

Povinná školská dochádzka vo svete

ANALÝZA

Kam sa uberá celosvetová školská politika? Ako vyzerá štruktúra základného školstva v krajinách na viacerých kontinentoch? V akom veku nastupujú deti do školy a kedy ju končia? Prinášame hlavné tendencie vývoja školskej dochádzky vo všetkých končinách sveta a hrozivý stav záškoláctva...

Povinná školská dochádzka nie je napriek ústave a medzinárodným dohodám úplnou samozrejmosťou; mnohé deti, najmä zo sociálne znevýhodneného prostredia, jednoducho zavesia základnú školu na klinec a v podstate premrhajú vhodnú príležitosť získať čo i len najnutnejšie základy vzdelania. Od roku 2005 sa prakticky neznižuje percento žiakov, ktorí buď do školy nastupujú oneskorene, alebo z nej predčasne odchádzajú; roku 2008 sa ich podiel viac-menej ustálil na počte 61 miliónov napriek relatívnej spôsobilosti ukončiť základnú školu. Túto stagnáciu sčasti vysvetľuje kvantum detí zo subsaharskej Afriky, ktoré z 29 miliónov stúplo roku 2010 na 31 miliónov a tvorí polovicu z celkového množstva (polo)analfabetov.

Nelichotivá štatistika o záškoláctve

Priemerná dĺžka povinnej školskej dochádzky tvorila roku 2010 v Severnej Amerike a západnej Európe 10,6 roka, v Strednej a Latinskej Amerike 10,3 roka, kým v južnej a západnej Ázii len 5,7 roka navzdory nezanedbateľnému populačnému vývinu a určitému pokroku za posledných desať rokov. Počet detí nenavštevujúcich školu sa od roku 1999 znížil o dve tretiny – zo 40 miliónov na 13 miliónov roku 2010; o tento pokles sa zaslúžil zjavný progres v Indii, takže pologramotní maloletí z južnej a zo západnej Ázie tvoria sedem percent. Z týchto oblastí Ázie však pochádza asi štvrtina všetkých záškolákov sveta (13,3 milióna), ďalej nasleduje východná a tichomorská Ázia (6,6 milióna), arabské štáty (kam UNESCO zaraďuje Saudskú Arábiu, severnú a sčasti i strednú Afriku a Blízky východ – 5 miliónov), Stredná a Latinská Amerika (2,7 milióna), Severná Amerika a západná Európa (1,3 milióna), stredná a východná Európa (0,9 milióna) a napokon stredná Ázia (0,3 milióna). Dané údaje naznačujú markantné rozdiely na jednotlivých kontinentoch.

Tretina detí pochádza z krajín, kde sa síce kolégium (prvý cyklus stredných škôl, ktorý zodpovedá nášmu II. stupňu základných škôl – všetky štatistické údaje teda vykresľujú obraz základného vzdelania, pozn. prekl.) oficiálne musí absolvovať, ale stav školskej dochádzky vonkoncom nezodpovedá stanovenej povinnosti. Množstvo záškolákov na kolégiách roku 2010 dosiahlo 71 miliónov napriek určitému poklesu za posledných desať rokov (roku 1999 ich bolo 101 miliónov). Tento údaj výrazne ovplyvnila južná a západná Ázia (31 miliónov), subsaharská Afrika (22 miliónov) a napokon východná a tichomorská Ázia (10 miliónov).

Súhrn školopovinných detí, ktoré rezignovali na školu – teda istý čas do nej chodili a formálne sa vzdelávali – predstavuje 131 miliónov. Štatistický ústav Organizácie Spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru (UNESCO) rozdeľuje záškolákov do troch skupín: jedni nikdy neprekročia školskú bránu, druhí aj začnú chodiť do školy, ale predčasne ju „zavesia na klinec“, tretí ju síce opustia, ale neskôr sa do nej opäť vracajú. Až 47 percent školopovinných detí z celého sveta sa nikdy neposadí do školských lavíc, 26 percent ju unáhlene „necháva plávať“ a zvyšných 27 percent sa do nej časom vracia. Polovica z celkového množstva detí, ktoré nikdy nevstúpia na školskú pôdu, pochádza z arabských štátov, zo strednej, z južnej a zo západnej Ázie, subsaharskej Afriky; väčšina záškolákov, ktorí si dodatočne, teda vo vyššom veku, dokončujú základné vzdelanie, žije v strednej a vo východnej Európe, v Strednej a Južnej Amerike, Severnej Amerike a západnej Európe; najčastejšie úplne rezignujú na školu deti z juhovýchodnej, zo západnej a z tichomorskej Ázie.

Uvedené štatistické údaje poukazujú na dva základné fenomény. Približne 28 miliónov detí nezíska základné vzdelanie navzdory relatívne priaznivému vývoju za posledných desať rokov. Najvyšší čas dôsledne sa zamerať na pálčivý problém predčasného odchodu zo školy, odhaliť skutočné dôvody záškoláctva a zistiť, nakoľko ich ovplyvňuje zložitá štruktúra výchovno-vzdelávacieho procesu. Ak sa defavorizovaní maloletí majú dostať zo závozu, treba ich nevyhnutne podchytiť a prispôsobiť im učebné osnovy v školách.

Základné vzdelanie prepychom?

Ako dlho trvá povinná školská dochádzka? Ako znejú oficiálne zákony a smernice? Predpisujú školopovinný vek? Treba zdôrazniť, že legislatívne predpisy vo väčšine krajín zabezpečujú deťom základné vzdelanie, aj keď musia viac ráz opakovať niektorý ročník. Vládni činitelia jednotlivých krajín spravidla uznávajú v zmysle

štátnej ústavy alebo ratifikovaných medzinárodných zmlúv právo na vzdelanie a zabezpečujú ho v štátnych školách a kolégiách.

Povinná školská dochádzka sa zvyčajne začína v piatom až siedmom roku veku dieťaťa, najčastejšie v šiestom, vstupom do prvej triedy základnej školy; v niektorých krajinách, najmä v Strednej a Južnej Amerike, sa do nej zahŕňa predškolská výchova od troch rokov. Najneskôr začínajú chodiť do školy maloletí Stredoázijčania, Stredoeurópania a Východoeurópania (v 45 percentách krajín od siedmeho roku); v subsaharskej Afrike a vo vyše dvoch tretinách štátov od šiesteho roku. Neoddeliteľnou súčasťou povinnej školskej dochádzky, resp. základného vzdelania je v troch štvrtinách krajín zahrnutých do prieskumu štúdium na kolégiu; v každej štvrtej krajine sa musí povinne absolvovať aj II. stupeň stredných škôl, teda lýceum, alebo aspoň jeho polovica.

Za akých okolností sa jednotlivým štátom darí poskytovať deťom základné vzdelanie? Štatistické údaje jasne poukazujú na fakt, že vytýčený cieľ mnohých krajín ostáva v rovine nenaplnených predstáv. Väčšina pubescentov (osemdesiat percent) síce žije v krajine, kde treba povinne absolvovať aj kolégium, ale až štyrom desatinám štát nedokáže zaručiť prestup do prvého cyklu strednej školy. Aspoň 97 percent maloletých Severoameričanov, Západoeurópanov, Juhoameričanov, Stredoameričanov, Stredoázijčanov, Východoeurópanov a Stredoeurópanov má zákonom zaručenú školskú dochádzku na II. stupni základných škôl, resp. v prvom cykle stredných škôl, ale realita sa diametrálne rozchádza s legislatívou. Roku 2010 napríklad v Guatemale tvorila 65 percent; kým v Bulharsku, Moldavsku a Rusku necelých 90 percent.

Prvý cyklus stredných škôl sa len zriedka povinne predpisuje v arabských štátoch, južnej a západnej Ázii a subsaharskej Afrike; len štyri percentá Juhoázijčanov a Západoázijčanov chodia do kolégií. V Afganistane a Indii sa navštevovanosť kolégií žiakmi pohybuje na úrovni 81 percent. Dvanásť zo 17 subsaharských krajín síce oficiálne zabezpečuje vzdelanie na kolégiách, ale navštevuje ich len mizivé percento žiakov. Napríklad povinná školská dochádzka v Burkine Faso, Eritrei, Guinei, Malawi, Nigérii, Rwande a Čade kolíše v rozpätí od 25 do 50 percent.

Náročný vyučovací proces?

Školopovinné deti sa neraz vymykajú z rámca vekových kategórií, pre ktoré školstvo vypracováva učebné osnovy. Tento jav možno pozorovať najmä v rozvojových krajinách. Roku 2010 až tridsaťštyri štátov zo sto päťdesiatich šiestich priznalo, že 15 percent detí na základnej škole je starších, než sa oficiálne predpisuje. Vyše polovica spomínaných krajín sa nachádza v subsaharskej Afrike; túto skutočnosť potvrdzuje každý tretí maloletý Guinejčan-Bissaučan či dve sedminy Angolčanov, ale prejavuje sa aj v ďalších afrických štátoch, predovšetkým v Rovníkovej Guinei, Lesothe, Mauritánii, Keni, Malawi, Ugande, Burkine Faso, Stredoafrickej republike, Ghane, vo Svazijsku, v Botswane, Rwande, Etiópii, Džibuti, Eritrei, Mozambiku, na Pobreží Slonoviny, v stredoamerickej Nikaragua, Salvádore i Hondurase, v juhoamerickej Brazílii, Kolumbii či Suriname, v stredoázijskom Mongolsku, v juhoázijskom Nepále i Bhutáne, vo východoázijskej Kambodži i na Filipínach či indonézskom Timore, podľa Štatistického ústavu UNESCO dokonca aj na Slovensku.

Vyšší vek na základných školách nie je príznačný pre obe pohlavia, týka sa predovšetkým chlapcov; vo všeobecnosti bývajú starší od dievčat a tvoria väčšie percento prakticky v každom africkom štáte s výnimkou Mauritánie a v juhoázijskom Nepále. Vekový rozdiel vyplýva v podstate z ich neskoršieho nástupu do školy. Daný fenomén sa jasne odzrkadľuje v štatistickej analýze prieskumov domácností v Ghane (2008) a Zambii (2007). Až 34 percent malých Ghančanov nastupovalo do prvej triedy prinajmenej o dva roky neskôr, hoci legislatívne predpisy oficiálne uvádzajú vek šiestich rokov; dvadsaťdva percent malých Zambijčanov prvý raz prekračovalo brány školy až vo veku deviatich rokov (namiesto siedmich), pričom v oboch krajinách boli chlapci minimálne o rok starší od prváčok.

Ešte markantnejšie sa prejavovali rozdielne vekové kategórie medzi žiakmi zo zámožnejších a z chudobnejších rodín. Až 43 percent ghanských prvákov pochádzajúcich z najbiednejších štvrtí bolo starších v porovnaní so 14 percentami novopečených školákov z najbohatších vrstiev; oproti piatim percentám bohatých zambijských detí stálo 35 percent defavorizovaných žiakov, čiže zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Vekový rozdiel sa stal jedným z ukazovateľov očividnej spoločenskej nerovnosti medzi jednotlivými žiakmi, na dôvažok od začiatku školského roka zapríčiňuje ťažkosti z dôvodu zložitého výchovno-vzdelávacieho procesu. Učitelia sú neraz nútení prispôsobovať oficiálne a dosť náročné učebné osnovy evidentným rozdielom v intelektuálnom potenciáli detí, a teda aj potrebám žiakov v jednej triede. Vyšší vek prvákov, pochopiteľne, zohráva dôležitú úlohu aj v ďalšom období, lebo sa (ne)priamo podpisuje pod väčší podiel neprospievajúcich žiakov, ktorí nezvládajú učivo, následne prepadajú, a keď musia viac ráz opakovať ročník, znechutene alebo rezignovane „vešajú školu na klinec“.

Neprekonateľné prekážky

Na aké úskalia narážajú učitelia v triede? Už v prvých rokoch na základnej škole si mnohí žiaci nevedia poradiť s prekážkami, ktoré sa im stavajú do cesty, brzdia ich v postupnom pokroku, bránia zvládať učivo a bez problémov prechádzať do vyšších ročníkov. Z podrobnej analýzy niekoľkých prieskumov vyplynuli tri hlavné vývinové tendencie.

Do prvej kategórie spadajú krajiny, ktoré na začiatku prvého školského roka vykazujú zvýšenú návštevnosť základných škôl, ktorá však na jeho konci už prudko klesá, pričom v nasledujúcich rokoch pokračuje zostupná tendencia, hoci jej spád sa trochu zmierňuje. Tento jav úzko súvisí s nezanedbateľným počtom žiakov nastupujúcich do školy v priemere s dvojročným oneskorením a predčasne – teda už po dvoch-troch rokoch – odchádzajúcich zo školy. Vzhľadom na najzákladnejšie vedomosti, čo pochytia v školských laviciach, stíhajú nanajvýš (aj vďaka opakovanému ročníku) prekonať štádium úplného analfabetizmu. Tak či onak si odnášajú len minimum poznatkov. Postupným prerieďovaním tried na základnej škole sa povážlivo znižuje počet žiakov prechádzajúcich do kolégií. Táto situácia je typická pre štáty s nízkymi príjmami, najmä pre subsaharskú Afriku, ale i tichomorskú Áziu, v menšom meradle pre Latinskú a Strednú Ameriku.

Druhý príklad reprezentujú krajiny so všeobecne zvýšenou úrovňou v prvých rokoch školskej dochádzky, ale predsa len nižšou v porovnaní s predchádzajúcimi, a s miernejšie klesajúcou tendenciou. Žiaci takisto nezriedka opakujú ročník a unáhlene nechávajú školu „plávať“, ale obyčajne až na kolégiu. Spomínané pomery sú príznačné pre štáty s trochu vyššími príjmami, najmä v Latinskej a Strednej Amerike.

Tretí typ predstavujú krajiny s prakticky konštantnou, teda obstojne udržiavanou úrovňou povinnej školskej dochádzky aj na II. stupni základných škôl, resp. na kolégiách a s občasnou nutnosťou opakovať ročník. Ide o významnú skupinu štátov zvyšného sveta s účinným výchovno-vzdelávacím systémom; prináleží do nej väčšina územia v Severnej Amerike a západnej Európe, najrozvinutejšie krajiny Latinskej a Strednej Ameriky, strednej a východnej Európy, strednej Ázie a arabských štátov.

Táto výstižná charakteristika nadškrtáva, že školské cestičky nebývajú vždy vyzametané, že slabo prospievajúci žiaci na nich narážajú na nejednu nepriestrelnú bariéru; pod konečné výsledky sa nechtiac alebo nevedomky negatívne podpisujú defavorizovaní školáci predovšetkým z rozvojových krajín. K prekážkam na ceste k základnému vzdelaniu neodmysliteľne patrí stagnujúci spoločensko-ekonomický rozvoj, ktorý neblaho vplýva na motiváciu a následne vzdelanostnú úroveň žiakov v triedach. Deti z najchudobnejších vrstiev nastupujú do prvej triedy so značným oneskorením, a jednako nevládzu držať krok so schopnejšími spolužiakmi, prepadajú a predčasne sa lúčia so školou, lebo sa nevedia vyrovnať s hanbou a posmechom, čo zákonite utŕžia za chabé vedomosti. Od samého začiatku sa ocitajú v začarovanom kruhu, márne bojujú s komplexmi menejcennosti a s nevýhodnou pozíciou v porovnaní so zámožnejšími školákmi. Po čase však ťažko naprávajú unáhlené rozhodnutia, málokedy sa odhodlávajú na rozhodný krok zo situácie, ktorú považujú za bezvýchodiskovú...

***Z Recueil de données mondiales sur l'éducation* spracovala**
Vladimíra KOMOROVSKÁ
Ilustračné foto stock.xchng

Stavať si nízke ciele sa nevyplatí

Do 300 materských škôl, 238 základných škôl, polstovka stredných odborných škôl, vyše 20 gymnázií, tri vysoké školy a detašované pracoviská dvoch ďalších súkromných z Nitrianskeho a Bratislavského samosprávneho kraja – to je zázemie, v ktorom je poslanie, údel i šanca na sústavný rozvoj školstva. Kam sa dostalo a kam smeruje? To je téma, ktorej sa venujeme s riaditeľkou odboru školstva a telesnej kultúry Trnavského samosprávneho kraja PaedDr. Vierou Suchánovou.

Dejiny školstva na teritóriu kraja sú spojené s prvou kompletnou univerzitou na Slovensku v rámci Uhorského kráľovstva z čias tureckých nájazdov na naše územie – Trnavskou univerzitou (1635 – 1777). Jezuitské vzdelávacie inštitúcie – Oláhov seminár v Trnave, postavený za arcibiskupa Mikuláša Oláha (pred rokom 1566), i Gymnázium v Skalici (1662) – boli odrazovým mostíkom k zmysluplnému vzdelávaniu. Aj za čias národnostného útlaku na pôde kraja pôsobili učitelia a kníhtlačiari (Ján Bežo) národnoobranne. Učitelia tvorili významnú skupinu osobností, ktoré vzdelanosťou vyniesli kraj do popredia.

Osobností z dejín školstva je v našom kraji neúrekom. Skláňame sa najmä pred odvahou a múdrosťou tých, ktorým vďačíme za to, že každý z nás môže hovoriť rodnou rečou, vyznávať svoju vieru. V objektívnom ponímaní slova múdrosť je možné hovoriť o človeku, ktorý dosiahol maximálnu dokonalosť vo vedení svojho života, pozná svoje poslanie a pochopil zmysel svojej existencie na svete.

„Slováci, píšte po slovensky. Tu máte slovo moje o reči vašej," povedal Anton Bernolák, keď ponúkol Slovákom prvý spisovný jazyk. Vo svojom detstve som nechápala, o čom sa píše na pamätníku, okolo ktorého som denne chodila. Neskôr, učiac sa od svojich učiteľov, som pochopila, že nie vždy bolo samozrejmosťou rozprávať rodnou rečou.

O pár desaťročí neskôr prichádza generácia mladých, vzdelaných ľudí, ktorí verili v ľudskosť a slobodu. Jedným z predstaviteľov novej slovenskej inteligencie bol napríklad profesor Jozef Čabelka, zakladateľ a riaditeľ Výskumného ústavu zváračského, skromný, no o to významnejší vo svojom odbore. Bol držiteľom prestížnej ceny americkej Lincolnovej nadácie za vyriešenie praskavosti zváraných námorných lodí, ktoré sa pri prevoze vojenského materiálu počas druhej svetovej vojny často potápali. Bol nominovaný na Nobelovu cenu za fyziku. Pri hodnotení jeho prínosu nachádzame prímer: „Profesor akademik Jozef Čabelka bol vo vede a technike tým, čím Jan Amos Komenský v oblasti školstva." Myslím, že naplnením myšlienok našich predchodcov sme tu dnes my – slobodní a zodpovední za budúce generácie. Je pre nás cťou, že strednej škole v Holíči, jeho rodisku, zapožičali čestný názov Stredná odborná škola Jozefa Čabelku.

Ktoré ťažiskové témy a problémy tvoria jadro školskej koncepcie súčasného Trnavského samosprávneho kraja (TTSK)?

Trvalým úsilím vzdelávacej politiky TTSK je, aby škola bola v regióne kultúrnym, športovým a spoločenským centrom. Aby prioritou bola realizácia práva na slobodnú voľbu vzdelávacej cesty a v konečnom dôsledku vytvorenie podmienok pre každého jednotlivca úspešne sa uplatniť na európskom trhu práce. Konečným cieľom tejto politiky je prostredie orientované na kvalitu, výkonnosť a zodpovednosť voči spoločnosti a podmienky, ktoré stredným školám v zriaďovateľskej pôsobnosti TTSK umožnia obstáť v konkurencii v rámci regiónu, ale aj v celej Slovenskej republike. Primeraná konkurencia v školstve (myšlienok, nápadov, vedomostí, zručností, atď.) je jedným zo základných nástrojov na zvyšovanie kvality a prosperity vzdelávania ako služby verejnosti.

K ťažiskovým témam pre ďalšie kroky v TTSK radím zvyšovanie kvalitatívnej úrovne škôl v súvislosti s obsahom aj rozsahom vzdelávania, motiváciu škôl k zavádzaniu nových foriem a metód vyučovania so zameraním na rozvoj kľúčových kompetencií a základných zručností žiakov, zlepšenie prepojenosti vzdelávacieho procesu v školách so získavaním praktických skúseností študentov priamo v podnikoch, partnerských firmách a u iných zamestnávateľov, podporu otvorenia škôl verejnosti vytvorením vzdelávacích centier v rámci formálneho a neformálneho vzdelávania, podporu škôl pri prezentácii na verejnosti, pri organizovaní rôznych spoločenských a športových akcií.

Automobilovým, elektrotechnickým priemyslom a energetikou kraj výrazne prispieva do spoločnej ekonomiky štátu. Kopírujú potreby hospodárstva aj školy na teritóriu kraja?

Súčasný vývoj udalostí najmä vo väzbe na úsilie o koncepčný a komplexný prístup ministerstva školstva k riešeniu nahromadených problémov slovenského školstva vyvoláva potrebu zamyslieť sa nad zreálnením pohľadu na regionálne školstvo v TTSK. S jeho štruktúrou v rámci kraja môžeme byť spokojní. Ničím sa nelíši od štruktúry ktorejkoľvek krajiny Európskej únie. Sedemdesiattripercentný podiel zastúpenia populácie pripravujúcej sa v odborných stredných školách a dvadsaťsedempercentný v gymnaziálnom je uspokojivý, a to aj pri rešpektovaní plurality vzdelávania.

Automobilový priemysel predstavuje jednu z najnáročnejších strojárskych činností. Okrem dokonalých teoretických vedomostí si vyžaduje aj množstvo praktických zručností. Silná tradícia strojárskej výroby a kvalifikovaná pracovná sila na všetkých vzdelanostných úrovniach zavážili medzi konkurenčnými výhodami, ktoré ovplyvnili rozhodnutia zahraničných investorov vstúpiť na slovenský automobilový trh.

V súvislosti s rozvojom automobilového priemyslu na Slovensku vznikol projekt spolupráce výrobnej sféry so Strednou priemyselnou školou (SPŠ) dopravnou a SPŠ v Trnave. Vychádza z analýzy súčasného stavu odborného vzdelávania na Slovensku, vzdelávacích systémov v krajinách Európskej únie.

V rámci medzinárodnej spolupráce a projektu budovania nového závodu PSA Peugeot Citroën Slovakia bola uzatvorená medzinárodná dohoda o spolupráci vo vzdelávaní dospelých. Francúzska strana poskytla technické vybavenie určené na školenie pracovníkov, od roku 2007 sa stalo majetkom TTSK a slúži na skvalitnenie odborného vzdelávania. V školách je vybudované moderné školiace centrum, ktoré aj v budúcnosti vytvorí podstatne kvalitnejšiu vzdelávaciu základňu pre žiakov príslušných odborov.

Najvyššou métou každej vzdelávacej koncepcie je čo najúspešnejší človek. Sú veľké rozdiely medzi úlohami, ktoré plní váš rezort na Záhorí, na Trnavskej tabuli a v Podunajskej nížine na juhu?

Pre regionálne školstvo a jeho rozvoj sú mimoriadne dôležité partnerské vzťahy priamo zainteresovaných štátnych inštitúcií a zamestnávateľských subjektov. Integrujúcim prvkom vzájomnej spolupráce by mal byť regionálny pracovný trh a jasný plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja, v ktorom by sa vedel nájsť každý zainteresovaný subjekt. Boli by vzájomne zaväzujúcim na dosiahnutie konkrétnych cieľov zabezpečujúcich plánovaný rast a rozvoj v jednotlivých infraštruktúrach regiónu. Otvorená komunikácia medzi jednotlivými prvkami regionálneho vzdelávania na priamke predškolská príprava – základné vzdelávanie – stredoškolské vzdelávanie – vysokoškolské vzdelávanie musí byť základom participácie na poskytovaní celoživotného vzdelávania.

Vo vzdelávaní sa vychádza z objektívnych dispozícií regiónu, ktoré zakladajú vlastné potreby regionálneho trhu práce a majú kapacitné možnosti aj na zabezpečenie potrieb susedných okresov, regiónov. To umožní znížiť duplicitu odborov. Je nevyhnutné zaviesť úzku špecializáciu stredných odborných škôl (SOŠ) s učebnými odbormi, čím sa sústredia finančné prostriedky na modernizáciu objektov a vzdelávacích programov orientovaných na skupinu príbuzných odborov. Postupne zmeniť podiel populácie v prospech učebných odborov orientovaných na manuálne zručnosti, a to v regionálnom ponímaní juh – stred – sever TTSK s dôrazom na výrazné oživenie poľnohospodárstva, stavebníctva a strojárstva. Napriek výhodnej geografickej polohe kraja (rozloha, hustota osídlenia, strategické pozície pre investorov v porovnaní s inými krajmi) sa musí brať stále väčší ohľad na sťaženú dostupnosť k stredoškolskému vzdelávaniu v niektorých, najmä vidieckych oblastiach kraja. Tento fakt, s prihliadnutím na neustálu redukciu dopravnej siete, najviac postihuje občanov zo sociálne slabých alebo znevýhodnených skupín, ktorí len ťažko znášajú náklady na dochádzanie za vzdelávaním.

Kraj aj pre blízkosť cudzojazyčných susedov (Čechov, Rakúšanov, Maďarov) kladie veľký dôraz na jazykovú prípravu žiakov. Darí sa študentom a školám kvalitou jazykovo presvedčiť, že sú schopní kooperovať a byť úspešní v Európskej únii?

Na plnohodnotné zapojenie sa občanov SR do európskej spoločnosti a uplatnenie sa na európskom trhu práce je nevyhnutné ovládať cudzie jazyky. Bude potrebné uskutočniť transformáciu obsahu vzdelávania predovšetkým v učebných zameraniach s cieľom zlepšiť celkovú úroveň dosahovaných výsledkov obsiahnutím špecializovanej terminológie príslušného odboru a profesie v cudzom jazyku už počas stredoškolského štúdia. Plnohodnotná jazyková príprava absolventov stredných škôl a kvalita v ovládaní cudzích jazykov si vyžaduje aj stabilizáciu kvalifikovaných učiteľov cudzích jazykov. Pomáhajú pri tom projekty Comenius a Leonardo da Vinci i priateľské a partnerské vzťahy stredných škôl so zahraničnými školami. Veľmi dobrou spoluprácou so strednou školou vo

(pokračovanie rozhovoru na strane 10)

„Automobilový priemysel predstavuje jednu z najnáročnejších strojárskych činností. Okrem dokonalých teoretických vedomostí si vyžaduje aj množstvo praktických zručností. Silná tradícia strojárskej výroby a kvalifikovaná pracovná sila na všetkých vzdelanostných úrovniach zavážili medzi konkurenčnými výhodami, ktoré ovplyvnili rozhodnutia zahraničných investorov vstúpiť na slovenský automobilový trh."

Rozhovor s osobnosťou

VIERA SUCHÁNOVÁ

Stavať si nízke ciele sa...

(dokončenie rozhovoru zo strany 9)

Švajčiarsku sa môže pochváliť Obchodná akadémia Sereď, spoluprácou na odbornej úrovni s talianskymi partnermi SOŠ poľnohospodárstva a služieb na vidieku Trnava. Ale lepšej jazykovej príprave môže slúžiť aj také podujatie, ako je Európsky deň jazykov, ktorý zastrešuje Európske centrum pre moderné jazyky so sídlom v rakúskom Grazi. Po prvýkrát sa tento deň oslavoval roku 2001 a odvtedy sa európske krajiny snažia napĺňať jeho heslo „Rozprávaj so mnou". Cieľom je poukázať na potrebu komunikácie v cudzích jazykoch v dnešnom svete. Výsledkom zdokonaľovania jazykovej prípravy sú úspechy žiakov nášho kraja v jazykových olympiádach: Martin Šrank z Gymnázia I. Kupca Hlohovec získal prvé miesto v medzinárodnej súťaži prekladateľov Juvenes Translatores, Lenka Adamíčková z Gymnázia L. Novomeského Senica prvé miesto v celoštátnom kole 23. ročníka Olympiády v španielskom jazyku, Stella Zoé Lukyová z Gymnázia M. R. Štefánika Šamorín skončila tretia v celoštátnom kole Olympiády v anglickom jazyku. Uvádzam len minimum úspechov našich žiakov v tejto oblasti.

PSA Peugeot Citroën, Samsung, INA – to sú len traja ekonomicky silní zamestnávatelia v kraji. V čom by mohla byť inšpiráciou ich spolupráca so školami?

Spolupráca medzi zamestnávateľskými a vzdelávacími subjektmi v TTSK sa rozrastá nielen do kvantity, ale aj v kvalitatívnej rovine. Pomáha tomu nielen vzájomná komunikácia, ale aj obojstranné poznávanie spoločných problémov a potrieb. Pridanou hodnotou tejto spolupráce je skutočnosť, že absolventi sa zamestnajú ihneď po ukončení školy u niektorého zo zamestnávateľov, kde praxovali.

Spolupráca so strategickými podnikmi v kraji, ktorými sú PSA a Samsung, sa v súčasnosti orientuje do dvoch oblastí. Jednou z nich je praktická príprava žiakov priamo na pracoviskách podnikov. Medzi najaktívnejšie v tejto oblasti patrí SOŠ automobilová Trnava, SOŠ obchodu a služieb Galanta, SOŠ technická Galanta, SOŠ technická Piešťany, SOŠ elektrotechnická Trnava, SPŠ Trnava a SPŠ dopravná Trnava. Druhú oblasť charakterizuje užšia spolupráca pri zvyšovaní odbornej a kvalifikačnej pripravenosti zamestnancov firiem na základe zmluvných vzťahov. Túto oblasť spolupráce deklaruje SOŠ automobilová Trnava, SPŠ Trnava, SPŠ dopravná Trnava a SOŠ technická Hlohovec.

Strategickými sú aj podniky s dlhoročnou tradíciou, v minulosti veľmi úzko prepojené na rezortné vzdelávacie ustanovizne. V Trnave je to napr. spoločnosť ŽOS a participujúca SOŠ polytechnická v Trnave. Predmetom spolupráce je odborná pomoc, výmena informácií a koordinácia činností zameraná na odborné vzdelávanie a podnikateľskú oblasť.

SOŠ strojnícka Skalica a INA Skalica sa môžu pochváliť päťdesiatročnou tradíciou partnerskej spolupráce v príprave kvalifikovaných pracovníkov pre výrobné prevádzky firmy. Prelomovým v kvalite prípravy bol rok 2003, keď v podniku vybudovali školiace centrum, a následne rok 2007. Vtedy v škole za pomoci podniku vybudovali učebňu programovania CNC strojov a zakúpili softvér Sinutrain od firmy Siemens, ktorý sa používa na väčšine strojov v podniku. Škola si vytvorila vlastný školský vzdelávací program *Strojár*. V ňom špecifikované strojárske odbory reagujú na zmeny na trhu práce, aby sa zabezpečilo kvalitné vzdelávanie žiakov, najmä na základe pripomienok najväčšieho odberateľa absolventov – firmy INA Skalica.

A o spoluprácu so školami sa uchádzajú aj podniky zo susedných krajov. Napríklad strategický Volkswagen Slovakia Bratislava ponúkol úspešnú spoluprácu v oblasti poskytnutia pracovísk na realizáciu odborného výcviku SOŠ elektrotechnickej Gbely a SOŠ Senica.

TTSK sa pri svojom rozvoji opiera aj o spoluprácu v rôznych klastroch za účasti zamestnávateľov, podporovateľov a škôl (energetický klaster, automobilový klaster, vidiecky klaster, atď.). Ako hodnotíte spoluprácu škôl so zamestnávateľmi v tejto oblasti?

Zvyšovať konkurencieschopnosť TTSK možno aj tzv. klastrovými iniciatívami. Je dôležité vytvoriť silný a aktívny subjekt, ktorý bude presadzovať jednotnú regionálnu stratégiu rozvoja vzdelávania v rámci klastra. Snúbi sa to s vytváraním silného partnerstva kľúčových inštitúcií na úrovni regiónu a posilňovaním väzieb medzi nimi. TTSK sa roku 2010 prvý raz zapojil do súťaže Podnikateľský región roka, ktorú vyhlasuje Výbor regiónov Európskej únie. Z krajín bývalého východného bloku sa súťaže zúčastnilo päť uchádzačov. Roku 2012 náš kraj získal ocenenie za aktivity a rozvoj v oblasti podnikania, školstva a vzdelávacích programov a ich prepojenie, za rozvoj regionálnej a medziregionálnej politiky, najmä klastrov, za využitie štrukturálnych fondov EÚ a iných verejných prostriedkov a podporu foriem partnerstiev medzi verejným a súkromným sektorom a v neposlednom rade aj za aktivity stredných odborných škôl vo výchove absolventov pre potreby podnikateľskej praxe. Ocenenie Podnikateľský región roka 2012 sme získali spolu s regiónom Helsínk a Katalánska. Udeľovanie tohto ocenenia je pilotnou celoeurópskou iniciatívou s ambíciou nájsť a oceniť regióny únie s výnimočnou víziou a plánom na zlepšenie podnikateľského prostredia.

Uveďme niektoré aktivity TTSK v odbornom vzdelávaní, za ktoré získal ocenenie Podnikateľský región roka 2012.

Stredná odborná škola technická Galanta v súčinnosti s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v Trnave, s TTSK a s Elektrotechnickým klastrom – západné Slovensko zriadila tzv. tréningové centrum pre spoločnosť Samsung Galanta. Obchodná akadémia Hlohovec spolupracuje v predmete podnikateľské vzdelávanie so Združením podnikateľov Slovenska, ktoré poskytlo študijné a metodické materiály na výučbu, v predmete manažment odborných financií sa zameriava na dosiahnutie finančnej gramotnosti žiakov využitím elearningovej formy vzdelávacieho programu. Alebo SOŠ elektrotechnická Gbely sa zapojila do pilotného projektu *ITE RoadShow*, ktorého cieľom bolo zvýšiť povedomie o možnostiach využívania obnoviteľných zdrojov energie pre študentov stredných škôl v TTSK.

Budúci inštalatéri v dielni Strednej odbornej školy v Senici.

> „Spolupráca medzi zamestnávateľskými a vzdelávacími subjektmi v TTSK sa rozrastá nielen do kvantity, ale aj v kvalitatívnej rovine. Pomáha tomu nielen vzájomná komunikácia, ale aj obojstranné poznávanie spoločných problémov a potrieb. Pridanou hodnotou tejto spolupráce je skutočnosť, že absolventi sa zamestnajú ihneď po ukončení školy u niektorého zo zamestnávateľov, kde praxovali."

Súťaže ZENIT či Enersol podporované Štátnym inštitútom odborného vzdelávania poukázali na potenciál mladých nádejných študentov, ktorí sa prebojovali do celoslovenských i medzinárodných súťaží. Vlani boli úspešnými reprezentantmi kraja študenti z SOŠ v Senici, z Obchodnej akadémie v Trnave, z SPŠ elektrotechnickej v Piešťanoch. Neraz je úspech výsledkom intenzívnej práce pedagógov konkrétnej školy.

V našich školách sa pripravujú podujatia celoslovenského charakteru v odbornej príprave, spoločenskej a športovej činnosti. Okrem vami menovaných škôl, ktoré sa významným spôsobom zasadili o odbornú prípravu svojich žiakov, spomeniem aspoň zopár pedagógov. Mgr. Miroslava Dubovská, učiteľka telesnej výchovy a geografie na Gymnáziu Pierra de Coubertin Piešťany, pripravuje žiakov v súťažiach Geografickej olympiády a zabezpečuje prípravu reprezentačného družstva školy na celosvetové stretnutia škôl Pierra de Coubertin. Pod vedením Ing. Ľubomíra Majerčíka, riaditeľa školského hospodárstva SOŠ poľnohospodárstva a služieb na vidieku, sa podarilo zabezpečiť genofond hovädzieho dobytka so štatútom šľachtiteľského chovu. Školské hospodárstvo pravidelne získava ocenenia na celoštátnej poľnohospodárskej výstave Agrokomplex, organizuje súťaž Mladý ekofarmár.

Stredná odborná škola záhradnícka Piešťany pod vedením Ing. Evy Stručkovej nedávno uskutočnila už 20. ročník národnej súťaže vo viazaní a v aranžovaní kvetov Victoria Regia, ktoré sú súčasťou série súťažných podujatí v odborných zručnostiach stredoškolákov Skills Slovakia. Škola tiež získala certifikát Zelená škola.

Centrum odborného vzdelávania dospelých a tréningové priestory v Strednej priemyselnej škole dopravnej v Trnave, vybudované v partnerstve s francúzskymi výrobcami automobilov z PSA Peugeot Citroën v Trnave.

Riaditeľ SOŠ elektrotechnickej Trnava Ing. Jozef Krivošík získal vlani ocenenie Osobnosť roka v súťaži Komenium prix za mimoriadne výsledky v oblasti moderného manažovania školy. Táto trnavská škola má osobitný význam medzi strednými školami kraja v spôsobe výučby a prístupe pri zavádzaní moderných technológií priamo do odborného vzdelávania.

Významnú úlohu pri príprave mladých odborníkov zohráva i Súťaž zváračov, ktorej hlavným organizátorom je SOŠ polytechnická Trnava pod vedením riaditeľa školy Ing. Romana Michaličku. A mohla by som menovať ďalších úspešných pedagógov a školy, ale na to nemáme priestor.

Nedávne tvorivé dielne v SOŠ Senica za účasti partnerov z Taiwanu, Česka, Maďarska poukázali na potrebu operatívnejšie schvaľovať nové učebné odbory, v čom môže byť veľmi efektívna spolupráca so zriaďovateľom a s rezortom školstva. Spomeňme niektoré nové odbory, ktoré školy žiadajú, reagujúc na potreby trhu práce.

Hlavným problémom, ktorému čelí odborné vzdelávanie, je, že štruktúra odborov v školách sa odvíja väčšinou od záujmu mladých ľudí, ktorých do značnej miery ovplyvňujú rodičia. Neexistuje prepojenie medzi školami, úradmi práce, samosprávou a zamestnávateľmi. Jednotlivé školy a školské zariadenia, ktoré sa snažia pripraviť svojich žiakov či už na ďalšie pokračovanie v štúdiu, alebo na neustále sa meniaci trh práce, vidia, že potrebné schopnosti a zručnosti, ktoré žiaci na svoje ďalšie pôsobenie potrebujú, nie je možné získať už iba v prostredí školy, ale nevyhnutné je prepojenie na podnikateľský sektor. Napríklad SOŠ elektrotechnická Trnava operatívne zareagovala na potrebu trhu v odbore mechanik a opravár pre plynárenské zariadenia so zameraním na moderné plynárenské inštalácie. Táto škola ako jediná v regióne vyučuje a má skúsenosti v tomto odbore. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR v nej zaradilo do siete aj študijný odbor technik informačných a telekomunikačných technológií.

Kde sa, naopak, vynárajú problémy, s čím sa pasujete?

Absolventi našich stredných škôl predstavujú každoročne špecifickú skupinu uchádzačov o zamestnanie na trhu práce. Získané kompetencie absolventov sú každoročne konfrontované s predstavami a požiadavkami zamestnávateľov. Mnohí sa dostávajú do evidencie uchádzačov o zamestnanie na úradoch práce. Trh práce uprednostňuje praktické skúsenosti, pracovné návyky a zručnosti, schopnosť komunikácie v cudzom jazyku pred širokými všeobecnými odbornými znalosťami, a to od manažérskych po výrobné a manipulačné pracovné pozície. V nezriedkavých prípadoch sa vzdelávacia ponuka školy orientuje na uspokojenie dopytu rodičov, ktorý ani zďaleka nekopíruje dopyt trhu práce. Tento poznatok poukazuje na akútnu potrebu realizácie systémových opatrení vedúcich k prísnej regionalizácii, reštrukturalizácii a profilácii stredných škôl TTSK.

Na druhej strane treba brať do úvahy málopočetné študijné a učebné skupiny, ktoré sú ojedinelé vo vzdelávacej ponuke, ale na druhej strane pre trh práce potrebné. Sú to napríklad niektoré umelecké remeslá – umelecký kováč, zámočník, stolár, stavebné profesie podlahár, strechár, atď. V tomto smere je veľmi dôležitý vstup zamestnávateľských organizácií do výchovno-vzdelá-

vacieho procesu. Potrebné sú kvalifikované informácie smerom k rodičom, žiakom, informácie o nových technológiách.

Čím môže byť Trnavský samosprávny kraj v školstve dobrým príkladom pre iných?
TTSK je zriaďovateľom 52 stredných škôl, jednej jazykovej školy a piatich školských zariadení. Z uvedeného počtu stredných škôl a školských zariadení je 16 gymnázií, 36 stredných odborných škôl, jedna jazyková škola, dve školy v prírode a tri školské hospodárstva. V súčasnosti študuje v uvedených stredných školách vyše 18 000 žiakov, pre ktorých TTSK zabezpečuje nielen formálne vzdelávanie, ale umožňuje rôznymi spôsobmi rozvíjať talent a nadanie žiakov. Ako sa hovorí, nielen chlebom je človek živý...
Od roku 2007 sa na území nášho kraja ako jediného na Slovensku pravidelne koná Župná olympiáda stredoškolskej mládeže s cieľom rozvíjať športové majstrovstvo a prehlbovať výchovné pôsobenie medzi stredoškolskou mládežou v duchu olympijských myšlienok. Olympiády sa významným spôsobom zapísali do zoznamu podujatí na podporu rozvoja telesnej kultúry a športu na našich stredných školách.

Aj celoslovenská olympiáda stredoškolskej mládeže Gaudeamus Igitur mala už päť pokračovaní a všetky ročníky sa uskutočnili na športoviskách Trnavského kraja. Zorganizovali ste i Župnú paralympiádu s účasťou stovák hendikepovaných športovcov na čele s paralympijskými víťazmi z Pekingu Veronikou Vadovičovou a Jánom Riapošom...
V hodnotení krajov v rámci Olympijských festivalov detí a mládeže Slovenska sa Trnavský samosprávny kraj v súťaži O pohár prezidenta Slovenskej republiky pravidelne umiestňuje na medailových miestach. V rámci hodnotenia stredných škôl získal náš kraj v rokoch 2010, 2011 a 2012 prvé miesto.
Od roku 2008 organizujeme Župný festival hudby, spevu a tanca. Nechýba na nich moderný, spoločenský tanec, folklór. Cieľom je predstaviť talentovaných žiakov a prehĺbiť vzťah mladých k umeniu a kultúrnym hodnotám. Na prehliadke talentov sa doteraz zúčastnilo vyše 400 žiakov stredných škôl. Festival obohatili aj vystúpenia Slovákov žijúcich v zahraničí, súbor Bratstvo z Hajdušice zo srbskej Vojvodiny a maďarský súbor Tücsök.
K najvýznamnejším aktivitám v spolupráci so strednými školami patrí Trnavská ekologická iniciatíva Mladé stromy pre Slovensko. Revitalizácia zelene vracia vzhľad zeleni, architektúre a iným sadovníckym prvkom v prostredí, v ktorom bola zeleň vysadená. V období rokov 2007 až 2013 bolo v rámci výzvy Mladé stromy pre Slovensko vysadených okolo 30 000 stromov a okrasných drevín. Pri významných výročiach miest a organizácií sa sadili symbolické lipy, revitalizovalo sa niekoľko hektárov plôch a bola poskytnutá pomoc obciam postihnutým nepriaznivými poveternostnými vplyvmi.

Dotknime sa ešte niektorých ťažiskových cieľov a mét, ktoré máte v regionálnom školstve pred sebou.
Presadzovanie dobrých myšlienok a nápadov, vzdávanie úcty múdrosti, vede a technike, vedeckým objavom a v konečnom dôsledku prebudenie záujmu mladých ľudí o vedu a vedeckú kariéru je dobrým základom na budovanie vedomostnej spoločnosti u nás. Prekonanie bariéry medzi vedou, technikou a spoločnosťou a porozumenie vedeckým a výskumným informáciám, ako aj komunikačným potrebám verejnosti je horizontálnou témou v oblasti vedy a techniky, aj preto je dlhodobým strategickým cieľom TTSK. Pri zabezpečení kvalifikovaných ľudských zdrojov v dostatočnom počte je nevyhnutné trvale zvyšovať záujem mladých ľudí o prácu vo výskume a vývoji. Pokiaľ je cieľom Slovenskej republiky byť rovnocenným členom Európskej únie, musí posilniť a zefektívniť svoj vedecko-technický potenciál.

Ste riaditeľkou odboru školstva a telesnej kultúry. Vráťme sa symbolicky do čias, keď ste sa len rozhodovali, že budete učiteľkou. Neľutujete to dnes?
Zo začiatku som mala úplne iné predstavy o tomto povolaní a ako mladá učiteľka i plno plánov. Že všetko hravo zvládnem. Realita bola iná. Spoznala som, že toto povolanie je náročné, že stať sa dobrým pedagógom je nesmierne zložitá vec. Musíte byť dobrý odborník, psychológ, často nahrádzať rodiča, vypočuť si všetky radosti a bolesti mladého človeka. A predovšetkým – nájsť riešenie v zložitých situáciách. Popritom si plniť ďalšie povinnosti v neustálom kolotoči administratívy. No dodnes tvrdím, že som nikdy neoľutovala svoj vstup do rodiny pedagógov, na učiteľské povolanie som nikdy nezanevrela.

Mali ste učiteľské vzory?
Už v detstve boli nimi učitelia, ktorí ma priviedli na pedagogickú dráhu. Boli nám blízki, láskaví a zároveň prísni. Žili sme s nimi a urobili by sme pre nich všetko. Mojím profesionálnym vzorom však bola kolegyňa-učiteľka matematiky pani Magdaléna Dušková. Bola pre mňa nesmiernou autoritou. Dodnes si spomínam na jej dobré rady, pomoc pri zvládaní úskalí, na jej ľudský rozmer. Preto by som chcela povzbudiť dnešných mladých ľudí – nevzdávajte sa svojich snov a predstáv o pedagogickej práci. Realita je síce ťažká, ale výsledok vašej práce je nenahraditeľný. So žiadnym iným povolaním sa nedá porovnať.

Máte svoje krédo, zásadu, ktorej dodržiavanie vás sprevádza životom?
Neriadim sa krédom, ktoré by bolo pre mňa určujúcim. Vzdávam úctu mojim rodičom a starým rodičom, ktorí ma naučili, ako žiť a pracovať. Boli to jednoduchí ľudia, ale i výborní pedagógovia. Inšpirácie si nájdem aj v literatúre, v poézii. Napríklad Jacques Prévert: „A nevieme, čo je život a celá jeho dráha. A nevieme, čo je vlastne deň. A nevieme, čo je vlastne láska, čo je sen."

Dokáže vás niečo rozčúliť?
Nezvyknem sa rozčuľovať. Chápem mnohé ľudské „neresti" – veď preto sme ľudia, vo svojej rôznorodosti prinášame životu farbu a pestrosť. No priznám sa, že ma nesmierne zaťažuje práca s človekom, ktorý závidí a je neúprimný. A čo ešte s ľudskou hlúposťou?!

Na poste riaditeľky odboru školstva a telesnej kultúry ste ako pedagóg, ale i manažér. Je v tom asi aj dilema. Učiteľ by chcel, ale manažér môže urobiť len toľko, na koľko sa nájdu peniaze alebo vôľa. Ako sa vám darí skĺbiť tieto dve polohy vašej každodennej práce?
Súčasný stav škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti TTSK možno hodnotiť z hľadiska hospodárenia aj z pohľadu vzdelávacej ponuky ako stabilizovaný. Stabilnosťou sa však nevyznačuje prostredie, od ktorého je ďalší vývoj školstva závislý. Sú tu nové vplyvy na uplatnenie absolventov škôl v praxi, mimoriadne nestály trh práce ovplyvnený celkovou krízou i ďalšie ekonomické vplyvy. Ako byť úspešnou vo svojej práci? Miera mojej „úspešnosti" sa meria úspechmi našich škôl, učiteľov a študentov. Som hrdá, ak počujem o študentoch a učiteľoch, ktorí dosiahli tie najvyššie méty a dobre sa uplatnili v spoločnosti. Rada by som tu zdôraznila, že všetky stredné školy, aj tie, ktoré som nemenovala, sú niečím výnimočné. Prácu všetkých, ktorí sa podieľajú na výchove mladej generácie, si nesmierne vážim. Mojou pôvodnou učiteľskou aprobáciou bola matematika a hudba, čo sa vzájomne výborne dopĺňalo. Neskôr som vyštudovala aj nemecký jazyk. Obdobie takmer tridsaťročnej pedagogickej praxe bolo pre mňa nezabudnuteľným a významne obohacujúcim. Nie je nič krajšie, ako keď vás po mnohých rokoch zastaví mladý človek a povie: „Ďakujem vám, pani učiteľka..."

Lepšie je byť učiteľkou alebo riaditeľkou odboru TTSK?
Ako učiteľka som sa cítila slobodnejšie, pretože za prácu a za jej výsledok som si aj sama zodpovedala. Spätná väzba bola okamžitá. Deti sú vzácnym darom, dajú vám spätnú väzbu hneď. Povedia, či to, čo robíte, je dobré, alebo zlé. Takže aj ja som svoje myšlienky a plány nielen ako učiteľka korigovala najmä podľa odoziev priamo zo školského prostredia. Energia, ktorá ide z mladých ľudí, je nesmierna! Tam musíte žiť životom, ktorý žijú oni. Musíte byť s nimi na jednej vlne. Pretože vysvetliť alebo aspoň čiastočne zredukovať ich problémy, ktoré sa odohrávajú v mladej duši, nie je jednoduché. Preto tam musí byť súzvuk. Na post riaditeľky odboru školstva a telesnej kultúry som sa dostala po skúsenostiach ako metodička pre stredné odborné školy. Práca ma veľmi baví. Komunikácia s riaditeľmi, s učiteľmi škôl. Mám medzi nimi i bývalých spolužiakov z gymnázia. Vymieňame si skúsenosti. Aj to ma veľmi obohacuje.

Nedávno ste mali stretnutie so spolužiakmi štyridsať rokov po maturite na trnavskom gymnáziu. Aké to bolo?
Študentské roky na gymnáziu boli prekrásne. Vznikli tam trvalé zväzky, priateľstvá aj manželstvá. Doteraz s láskou spomíname na pedagogický zbor. Na stretnutie prišiel aj náš pán triedny učiteľ Stanislav Slovák. S mladíckou iskrou v očiach. Nezmenil sa veľmi ani dušou, ani výzorom. Zaspomínali sme si na krásne časy, na výlety, na ktoré sme chodili spoločne do Slovenského raja. Aj na krušné chvíle. Učil nás matematiku a nebolo vždy jednoduché odhaliť študentskej duši krásu tohto predmetu. Často sa s nami natrápil. V našich dušiach zostane tým istým ako kedysi.
Inou významnou pedagogickou osobnosťou bola naša pani učiteľka latinčiny Šarlota Faguľová. Dožila sa neuveriteľného veku, má vyše 90 rokov. Je nesmierne vitálnou ženou, ovláda niekoľko jazykov. Pedagogiku mala v malíčku. Zo začiatku sme mali z nej strach pre jej energickosť a ráznosť, vyžadovala od nás skutočne maximum.

Chceli ste byť takou aj vy?
Túžila som po tom. Len sa mi to asi celkom nepodarilo. Zo začiatku som bola tiež veľmi prísna. A náročná. No s pribúdajúcim vekom som sa stávala tolerantnejšou. Čo je lepšie na ceste k méte úspešného učiteľa? Myslím si, že treba byť náročný. Podliezať latku v náročnosti sa neoplatí do budúcnosti. Čiže áno, náročnosť na vedomosti, náročnosť na prípravu. Ale na druhej strane, človek musí byť ľudský, prístupný a vedieť porozumieť.

Je to istý paradox. Voľnosť a sloboda vo vašej aprobácii vyplývajúca z hudby. A tým druhým pólom sú ekonomické tlaky aj na školy, zväzovanie voľnosti. Keby ste mali čarovný prútik, čo by ste v školstve zmenili?
Čarovný prútik je veľmi dobrá vec. Potrebovali by sme ho asi v každom rezorte. Ale školstvo má tú výnimočnosť, že ním prejde každý. Aj najvzdelanejší človek, uctievaný ako vedec, aj vrcholový politik, rozhodujúci o našom bytí a nebytí a najmä o financiách. Takže v súčasnej situácii by som asi kývla čarovným prútikom a dopriala školstvu viac financií. Určite by sa to odrazilo aj na kvalite vzdelávania a aj na prístupe k nemu. Dôkazom sú krajiny, ktoré vzdelanie povýšili na prvoradú hodnotu. Sú už míle pred nami. A pokračujú v tom vzdelanostnom zápase ďalej a ďalej. Podporujú školstvo. Myslím, že popri iných rezortoch je veľmi dôležité aj školstvo.

Za rozhovor poďakoval Milan SOUKUP
Foto autor

Riaditeľka odboru školstva a telesnej kultúry TTSK PaedDr. Viera Suchánová pri pracovnej konzultácii s Ing. Karolom Kunovským na Úrade TTSK v Trnave.

„Hlavným problémom, ktorému čelí odborné vzdelávanie, je, že štruktúra odborov v školách sa odvíja väčšinou od záujmu mladých ľudí, ktorých do značnej miery ovplyvňujú rodičia. Neexistuje prepojenie medzi školami, úradmi práce, samosprávou a zamestnávateľmi. Jednotlivé školy a školské zariadenia, ktoré sa snažia pripraviť svojich žiakov či už na ďalšie pokračovanie v štúdiu, alebo na neustále sa meniaci trh práce, vidia, že potrebné schopnosti a zručnosti, ktoré žiaci na svoje ďalšie pôsobenie potrebujú, nie je možné získať už iba v prostredí školy, ale nevyhnutné je prepojenie na podnikateľský sektor."

Z finále celoštátnej súťaže ZENIT v dielňach Strednej odbornej školy strojníckej v Skalici.

Výstava inšpirovaná čítaním detí v knižnici v ZŠ s MŠ Gbely.

Čítanie učiteľov – lieviky múdrosti

OD SVIDNÍKA PO ZÁHORIE

Čo čítaš, pán učiteľ? A prečo? Máš na to čas a chuť? Tri z mnohých otázok, na ktoré dostaneme tisíce odpovedí. Komu má záležať na tom, aby učiteľ čítal? Má jeho čítanie odozvu? Má vďaka čítaniu šancu na úspech v pedagogickom procese? Kreatívny, trpezlivý, oddaný a odhodlaný, nebojácny a zodpovedný pedagóg tuší, vie a ten skúsenejší je priam presvedčený, že čítanie je nevyhnutnou súčasťou učiteľského poslania.

„Vzdelanie je sladký plod horkého koreňa.“

Marcus Porcius Cato (234 – 149 pred n. l.)

Čo čítajú v Trnave?

Koľko ľudí, toľko chutí. Koľko aprobácií, toľko kombinácií. Rozmeňme na drobné, čo si školy objednávajú, aby uspokojili čitateľské potreby. Aké časopisy a knihy chodia do **Strednej priemyselnej školy (SPŠ) dopravnej v Trnave**? Konkretizuje **riaditeľ Ing. Anton Talač**:

„Objednávame časopisy pre učiteľov podľa ich požiadaviek v predmetových komisiách skupín predmetov. Pre **učiteľov jazyka slovenského a dejepisu** Revue svetovej literatúry, Slovenské pohľady, Historickú revue, pre **nemčinárov** Hurra, Spitze, Freundschaft, pre **angličtinárov** GATE, Friendship, Bridge. Pre **učiteľov odborných predmetov elektrotechnických a telekomunikačných** je to Amatérske rádio – praktická elektronika a konštrukčná elektronika, Sdělovací technika, Nové železničné trendy, Semafor, pre **učiteľov odborných predmetov logistika, doprava a preprava** Transport a logistika, Logistika a pre **vedúcich a ostatných pedagogických zamestnancov** zas Manažment školy, Bezpečnosť práce, Civilná obrana, Poradca riaditeľa školy, Poradca pri vedení školy, Nové právo v školskej praxi, Profesijný rozvoj zamestnancov školy, Poradca podnikateľa – práca, mzdy a odmeňovanie, úplné znenie zákonov, Zbierka zákonov SR, Čo má vedieť mzdová účtovníčka, Škola, pre **učiteľov telesnej výchovy** TV a šport.

Po prerokovaní v predmetových komisiách a odôvodnení požiadavky škola plne hradí z rozpočtu celoročný odber časopisov. Voľba sa opiera o obsah časopisu, jeho prínos pre nové poznatky učiteľa a ich prenos do výučby. Dnes nemôže učiteľ pôsobiť bez toho, aby na sebe nepracoval. Ak má obstáť v pedagogickej aj odbornej spôsobilosti, musí sa vzdelávať.“

Pri odborných predmetoch sú pre školu oporou aj partneri v automobilovom a elektrotechnickom priemysle (PSA Peugeot Citroën, Siemens). „Mali by sme mať vyvážený fond jednak pre všeobecnovzdelávacie predmety, podpornú literatúru a príslušný objem prameňov na zdokonaľovanie učiteľov, jednak pre odborné predmety, čo sa snažíme dosiahnuť,“ uvádza A. Talač.

Riaditeľ Strednej priemyselnej školy dopravnej Trnava Ing. Anton Talač.

Pri všeobecnovzdelávacích predmetoch pociťuje istý nedostatok, ktorý chce škola zlepšiť: „Pri rozširovaní nových poznatkov sa spoliehame skôr na partnerov, pre ktorých pripravujeme absolventov. Pasívni sme v tom, že nevieme zabezpečiť všeobecné pramene, ktoré by sme získali povedzme nákupom a vybavením knižnice. To je pomerne ťažké, lebo okruh tejto literatúry je veľmi široký.“

Rozmeňme to na drobné cez osobnú skúsenosť riaditeľa s pedagogickou literatúrou a manažovaním... „Pri zabezpečovaní výchovných cieľov používam zdroje z rôznych fakúlt vysokých škôl vydávajúcich najrôznejšie skriptá, prípadne literatúru potrebnú pre manažment škôl. Čo sa týka odbornej literatúry, zaoberám sa najmä mikroprocesorovou, počítačovou a telekomunikačnou technikou... Som členom predmetovej komisie odborných elektrotechnických predmetov, kde sa v plnej miere snažíme zabezpečiť najnovšiu literatúru, pretože v predmetoch, ktoré vyučujeme, nie sú prakticky k dispozícii ministerstvom školstva schválené učebnice.“

Aké zdroje nových poznatkov využíva osobne najčastejšie? „Priebežne sledujem pedagogické a právne predpisy zo Zbierky zákonov SR a vyššie uvedených poradcov, webové stránky ministerstva školstva a ostatných vedúcich inštitúcií. Zúčastňujem sa na poradách zvolávaných vedúcimi školskými inštitúciami a pedagogickými fakultami (napríklad Katedrou inžinierskej pedagogiky Technickej univerzity Košice). Ako učiteľ odborných predmetov (vyučujem predmet aplikovaná elektronika – mikropočítače a mikrokontroléry) sledujem odbornú literatúru k tejto téme, ako aj k autoelektronike v jazykoch, ktoré ovládam – slovenskom, českom, maďarskom, nemeckom a anglickom. A najmä firemné podklady a literatúru dostupnú na internete príslušných firiem, škôl, vzdelávacích a odborných inštitúcií. Vítam možnosť ich využitia zadarmo priamo vo výučbe odborných predmetov a cvičení. Skvalitňujú a modifikujú moju odbornú prezentáciu učiva a aj žiakom ukazujú súčasný trend osvojovania si najnovších poznatkov využívaním úžasných možností informačných technológií.“

SPŠ dopravná v Trnave má veľmi dobre vybudovanú počítačovú sieť. Temer každý učiteľ má k dispozícii počítač (v odborných učebniach ich je približne 200). Vzdelávajú sa z hľadiska úžitkového softvéru, operačných systémov i pri prezentácii učiva. **Keby mal riaditeľ vyjadriť spokojnosť s kvalitou zdrojov na vzdelávanie sa a rozvíjanie poznatkov v odboroch, v ktorých žiaci študujú, aké by bolo jeho hodnotenie (na škále od 1 – najhoršie, po 10 – najlepšie)?** „Zdroje, ktoré máme k dispozícii v škole, by som ohodnotil na 7 – 8. Vďaka vlastnému úsiliu i zásluhou partnerov. Pomoc od partnerov si veľmi ceníme, pretože sú to najnovšie poznatky, ktoré nenájdeme v žiadnej literatúre,“ oceňuje skutkový stav riaditeľ trnavskej školy Ing. Anton Talač.

Čítajúce Kysuce

Čo čítajú Kysučania pri hranici s Českom? Reaguje riaditeľ Základnej školy v Makove Mgr. Milan Petrovič:

„Naša Základná škola Makov pravidelne odoberá tieto tituly: Manažment školy v praxi – odborný mesačník pre manažment škôl a školských zariadení, Škola – časopis o manažovaní škôl a školských zariadení, o ekonomických a právnych aspektoch ich prevádzky, odborné publikácie z vydavateľstva Raabe, ktoré sú pravidelne dopĺňané aktualizáciami školského vzdelávacieho programu pre jednotlivé predmety a taktiež materiálmi pre žiakov zo špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Pravidelne dostávame 8 výtlačkov Učiteľských novín a príležitostne časopis Dobrá škola. Všetky objednané tituly hradíme z rozpočtu školy. Novú odbornú pedagogickú literatúru sme v posledných rokoch nekupovali, lebo sa jej na Slovensku vydáva málo a na verejnosti nie je dostatočne prezentovaná.“

A práve takú – **najmä metodickú – literatúru by mladí začínajúci pedagógovia** podľa slov Mgr. Milana Petroviča potrebovali, pretože hoci prichádzajú z vysokých škôl odborne zdatne pripravení, metodické poznatky im chýbajú.

Makovčania sú v práci na sebe nároční aj efektívnym čítaním. A veľmi úspešní sú aj pri rozvíjaní ekologického myslenia a konania. „Veľkú pozornosť venujeme ekologickým témam a zdravému spôsobu života. Zapojili sme sa do medzinárodného certifikačno-vzdelávacieho programu Zelená škola a za svoje aktivity v uplynulých dvoch školských rokoch získali medzinárodný certifikát Zelená škola a vlajku siete Eco-Schools. V napĺňaní myšlienky zdravšej, zelenšej a efektívnejšej školy chceme naďalej intenzívne pokračovať,“ dopĺňa riaditeľ fakty, ku ktorým škola dospela určite aj vďaka aktívnemu ďalšiemu vzdelávaniu sa pedagógov prostredníctvom odbornej literatúry.

Stredné Považie

Skúsenosti zo Základnej školy na Odborárskej ul. v Novom Meste nad Váhom mapujeme s učiteľkou telesnej a športovej výchovy Mgr. Luciou Šujanovou. Venuje sa mládeži i ako trénerka vo Volejbalovom klube Nové Mesto nad Váhom a tohto roku začala s kolegyňou pracovať s malými deťmi – rozvíjať ich všeobecnú pohybovú výkonnosť, podporovať kladný vzťah k športu ako takému.

„Škola pravidelne objednáva časopisy Krásy Slovenska, Vychovávateľ, Rodina a škola, MY Trenčianske noviny, Manažment a škola, Finančný spravodajca. Mesačne dostávame do školy i časopisy Tělesná výchova a sport mládeže z Univerzity Karlovej v Prahe a Telesná výchova a šport z Univerzity Komenského v Bratislave. Náklady na časopisy, ročne približne 80 eur, sú hradené zo školského rozpočtu. Škola objednáva i metodiky podľa potreby pedagógov, ročne priemerne za 200 eur, čo je hradené tiež zo školského rozpočtu.“

Práca na sebe? „Moje najčastejšie zdroje poznatkov sú z internetu. Často zo stránok venovaných športu, najmä volejbalu (cvičenia na rozvoj techniky, individuálnych schopností), niekedy siahnem po odbornej knižke. Zaujímam sa o relaxačné, regeneračné a kompenzačné cvičenia. Častejšie využívam zahraničné zdroje.“

Mgr. Lucia Šujanová zo ZŠ na Odborárskej ul. v Novom Meste nad Váhom.

A vo voľných chvíľach? „Rada čítam Evitovky, čiže knižky zo života a o živote ako takom. Niečo, pri čom môžem úplne vypnúť a relaxovať.“

Prečo sa menej číta? „Podľa mňa sa **číta určite menej odbornej literatúry, ale v knižnej podobe**. Možno aj preto, že sa jej nevydáva tak veľa. Dostupnejší je internet, treba si len vedieť vybrať z kvanta informácií. Dôležitá je ekonomická stránka. Málokto si kupuje odbornú literatúru. Radšej siahame po lacnejších, dostupnejších zdrojoch. Staršia generácia však stále uprednostňuje knižnú podobu.“

Čo meniť pri práci učiteľa na sebe? „Určite odbremeniť učiteľov od ‚papierovačiek‘. Každý učiteľ si musí každý rok pripraviť, upraviť a dorobiť časovo-tematické plány,

Príručná knižnica v riaditeľni SPŠ dopravnej Trnava.

plány učiteľa a ďalšie – pre mňa osobne veľmi nepodstatné – veci. A každoročne sa to opakuje. Všetky papiere potrebné na nový školský rok dorobím až niekedy koncom októbra. Potom už nemám ani chuť niečo hľadať a odborne sa vzdelávať, prípadne ísť na nejaký kurz, ktorých, popravde, je pre telocvikárov veľmi málo," zamýšľa sa L. Šujanová a pripája skúsenosť s medzinárodným aspektom pedagogického zdokonaľovania sa: „Mám aprobáciu telesná výchova a biológia, anglický jazyk som si dorábala na súkromnej jazykovej škole. Anglický jazyk vyučujem, pretože v škole nie je veľa kvalifikovaných angličtinárov. Spolupracujem i na projekte nazvanom *Save the world* v programe Comenius, do ktorého je zapojených niekoľko krajín Európy. Čiže priestor na rozvoj jazykovej komunikácie mám dosť veľký."

Svidníčania a čítanie

Severovýchodný cíp republiky má vynikajúce podmienky na nočné pozorovanie hviezdnej oblohy. Nesťažujú ho svetlá veľkých miest. A ako sa darí na východe pedagógom čítať? Reaguje Mgr. Anna Lažová zo Spojenej školy vo Svidníku. Čo číta najčastejšie? „Čítam časopisy venované vzdelávaniu učiteľov, často si prečítam aj detské časopisy, aby som mala prehľad aj o detskej tvorbe. Škola odoberá časopisy Dobrá škola, Manažment školy, Didaktika, Učiteľské noviny. Neujde mi ani denná tlač, domov nám chodia Hospodárske noviny. Ak mi zostane čas, siahnem po umeleckej literatúre."

Z čoho čerpáte nové poznatky? „Z časopisov Dobrá škola, Didaktika, Učiteľské noviny, vzdelávam sa formou akreditovaných vzdelávacích programov – absolvovala som štyri takéto vzdelávania. Zúčastňujem sa tiež školení, navštevujem portál pre učiteľov Zborovňa, edukačný portál Ako na školu, Školský portál a podobne. Ťažiskovým zdrojom poznatkov pre učiteľov sú vzdelávania ponúkané Metodicko-pedagogickým centrom, internet a učiteľská knižnica."

Mgr. Anna Lažová, Spojená škola Svidník.

Na rozširovanie poznatkov využíva viac slovenské zdroje, hoci mnoho dobrých je i českých. Vo voľných chvíľach si prečíta všetko, čo ju zaujme. „Radšej čítam a relaxujem pri poézii. Rada si prečítam Miroslava Válka, Milana Rúfusa aj mladších básnikov. A potom i ľahšie ženské príbehy od slovenských autoriek so zmyslom pre humor a trefné postrehy zo života."

Prečo sa číta menej? „Jedno súvisí s druhým. Ale kto chce čítať, nájde si čas i financie, skôr prevláda podľa mňa pohodlnosť, najmä u mladých ľudí."

Ako prácu učiteľov na sebe zefektívniť? „Myslím si, že postavenie učiteľa v spoločnosti, práca pedagóga nie je finančne docenená. Pribudlo množstvo byrokracie. Dôležité je tiež poskytnúť školám viac autonómie. Ale v neposlednom rade by pomohla aj zmena pedagogického myslenia niektorých učiteľov. Na všetkých úrovniach vzdelávania," reaguje aj literárne aktívna učiteľka zo Svidníka Anna Lažová.

Učiteľské čítanie na Záhorí

Aj v Obchodnej akadémii v Senici objednávanie odborných časopisov a literatúry vychádza z potrieb a požiadaviek predmetových komisií a učiteľov. Hovorí učiteľka senickej akadémie PhDr. Alžbeta Londákova: „Odoberám odborné časopisy, napríklad Slovenský stenograf, čítam odbornú literatúru, hľadám informácie na internete, podľa ponuky sa zúčastňujem na seminároch."

Riaditeľka ZŠ s MŠ Gbely Mgr. Soňa Dolníková.

Čo meniť pre úspech pri práci na sebe? „Chýba motivácia, spoločenské uznanie, pošramotený je status učiteľa."

Čoskoro uplynie 100 rokov, čo vytryskla na území bývalého Československa, na Záhorí v Gbeloch, prvá ropa. Nedávno v miestnej škole otvorili Naftárske múzeum. V expozícii sú trojrozmerné historické predmety, modely, grafy, tabuľky, fotografie, faksimile významných dokumentov i národopisné zaujímavosti dokumentujúce remeslá, folklórne a iné tradície. V múzeu možno tvorivo prehlbovať zdravý lokálpatriotizmus, motivovať mládež k perspektívnym ekonomickým aktivitám, vychádzajúc z potenciálu regiónu. Čo v Gbeloch čítajú učitelia? Ich skúsenosti odkrývame **s riaditeľkou Základnej školy s materskou školou v Gbeloch Mgr. Soňou Dolníkovou:** „Z viacročnej skúsenosti je zrejmé, že treba objednávať to, o čo majú učitelia záujem. Naši obyčajne dostanú k dispozícii jednoduchú anotáciu a ukážku vydávaného časopisu, prípadne link na elektronickú verziu a sami navrhnú alebo odporučia odoberanie časopisu."

Aké konkrétne časopisy a knihy teda učitelia v Gbeloch čítajú? Posúďte z mozaiky odpovedí.

„Najmä časopisy, aj náučné, na knihy nemám čas."

„Čítam všetko, ak mám čas, okrem poézie."

„Čítam odborné články na webe. Časopisy nečítam vôbec, ale knihy čítam stále – najmä historické. Naposledy som čítala – a som ňou nadšená – *Chatrč* Paula Younga, biografiu *Josef Mánes* Františka Kožíka. Škoda, že na čítanie mám čas až večer. Každý večer zaspávam s knihou!"

„Čítam časopisy Život, Lišiak, rôzne krížovky, z kníh najmä romány."

„Časopisy nečítam, ani bulvárne, rada sa utiahnem k filozoficko-reflexívnym knihám alebo textom týkajúcim sa psychológie človeka. Naposledy som čítala od autorov Johna a Stasi Eldregeovcov knihu *Očarujúca* a od Daniela Pennaca *Trápenia so školou*."

„S čítaním vo voľných chvíľach mám v posledných dvoch rokoch väčší problém, pretože pri povolaní učiteľa a koníčku – hudbe – žijem v časovom zhone. Avšak myslím si, že aj tento spôsob ma vzdeláva, minimálne v oblasti hudobnej výchovy, ktorú rada učím."

Členovia predmetovej komisie jazykov čítajú prevažne odborné knihy a časopisy, napr. Učiteľské noviny, Kultúru slova, Pedagogické rozhľady, Moderní vyučování a dennú tlač... Oproti iným školám majú gbelskí učitelia čítanie trochu zvýhodnené – v škole sídli mestská knižnica. Komentuje riaditeľka školy S. Dolníková: „Knižnica vznikla zlúčením školskej a mestskej knižnice. Knižničný fond tvorí 16 421 knižných jednotiek, všetci zamestnanci našej školy sú aktívnymi členmi knižnice. V knižnici poskytujeme požičiavanie kníh a časopisov absenčne aj prezenčne, faktografické a bibliografické informácie, medziknižničnú výpožičnú službu, bezplatné pripojenie na internet. Knižnica je otvorená v pracovných dňoch vrátane školských prázdnin od ôsmej do pol piatej, jej vedením je poverená stála zamestnankyňa školy s odborným knihovníckym vzdelaním."

Knihy objednávajú podľa požiadaviek učiteľov, prípadne na požiadanie a odporučenie vedúcej knižnice. „Naposledy do knižnice pribudli zväzky *Osobnostný rozvoj riaditeľa školy* (Mária Pisoňová), *Kvalita vzdelávania* (Ivan Turek), *Kontrola a hodnotenie v školskom manažmente* (Kinga Horváthová), *Didaktika* (Ivan Turek), *Respektovat a být respektován* (Pavel Kopřiva, Jana Nováčková, Dobromila Nevolová, Tatjana Kopřivová). Ďalej majú učitelia k dispozícii publikácie *Sociálne vzťahy a problémy na školách*, *Poradca triedneho učiteľa*, *Poradca riaditeľa školy*, *Školské vzdelávacie programy*, *Poruchy správania a učenia*, *Veľká kniha rétoriky*, noviny Dobrá škola, Učiteľské noviny, časopis Pán učiteľ. Odoberáme denník SME, archivujeme regionálne noviny Gbelan, vo veľkej miere sa využíva vlastivedný časopis Záhorie."

Hoci zamestnanci majú všetko uvedené k dispozícii, neznamená to, že dostupné publikácie aj skutočne čítajú. Počet pravidelne čítajúcich dramaticky klesá i v Gbeloch medzi učiteľmi. Čítajú najmä knihy a časopisy s výučbovým materiálom využiteľným na vyučovacích hodinách, prípadne tie, ktoré obsahujú názory na vyučovanie daného aprobačného predmetu podložené skúsenosťami a praxou kolegov. „Najčastejším zdrojom získavania nových informácií sú internetové portály. Pedagogická literatúra je až na druhom mieste. Pedagógovia sa vzdelávajú štúdiom dostupných materiálov a prispievajú i vlastnými prácami. Využívajú slovenskú aj českú virtuálnu knižnicu na portáli Zborovňa, vyhľadávajú pedagogickú a psychologickú literatúru (encyklopédie, slovníky, jazykovedné príručky). Tituly s aktuálnymi témami a problémami v tejto oblasti vychádzajú väčšinou v češtine," hodnotí tento aspekt riaditeľka gbelskej školy a dodáva, že Záhorákom čeština neprekáža, problémy sú skôr pri presných odborných vyjadreniach v slovenčine, lebo nie vždy je preklad z češtiny do slovenčiny jednoznačný. Na rozširovanie poznatkov pre učiteľov v západnom cípe republiky na strete hraníc troch štátov využívajú častejšie aj české zdroje, aj informácie z iných zahraničných zdrojov. Podstatné je, aby príspevky boli vecné, zrozumiteľné, využiteľné a primeraného rozsahu.

Medzi gbelskými učiteľmi navštevujúcimi knižnicu sú v obľube historické knihy a romány, životopisy, encyklopédie, literatúra slovenských a svetových klasikov, literatúra o výtvarných technikách a tvorivých dielňach, ktorá je využívaná i na vyučovacích hodinách. Na relax sa čítajú životopisy významných osobností, diela slovenských autoriek a detektívne príbehy.

Knihovníčka Linda Winham z USA s deťmi gbelskej školy, v ktorej pred rokmi pôsobila ako lektorka.

Vyhľadané učebné materiály a informácie si kolegovia vymieňajú medzi sebou. Zúčastňujú sa na školeniach, seminároch, vzdelávacích projektoch, ktorých kvalita nie vždy naplní očakávania. V ZŠ s MŠ Gbely minulý rok do nákupu kníh, časopisov a novín investovali z vlastných zdrojov 1 450 eur. Veľa či málo?

Zoznam časopisov, ktoré roku 2013 finančne podporuje Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR

- Naše ráno
- Za svetlom
- Bodka
- Rodina a škola
- Efeta
- Predškolská výchova
- Obzor matematiky, fyziky a informatiky
- Maxík
- Škola – manažment, ekonomika, legislatíva
- Pán učiteľ
- Katedra
- Mladý vedec
- Historická revue
- Naša škola
- Rozmer
- Právny kuriér pre školy
- Vychovávateľ
- Fifík
- Slovenský stenograf
- Geografia
- Dobrá škola
- PEKÁRSTVO CUKRÁRSTVO
- Derma revue
- Zvonček
- Mladý záchranár
- Orol tatranský
- Technológia vzdelávania
- Zvedavček
- Hodžováčik
- MATMIX
- Zvesti Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR a Ministerstva kultúry SR
- Škola a stravovanie

Nie všetko je zadarmo

Pri každodenných skúsenostiach s „obracaním peňazí v kešeni", aj reálnych, aj virtuálnych, Gbelčanov čosi trápi. „V neutešenej finančnej situácii zaráža fakt, ako je možné, že školám sa bezplatne vnútili publikácie vydané k výročiu príchodu sv. Cyrila a Metoda, ktoré sa školám nepodarilo predať napriek viacerým reklamným ponukám. Kde sa našli peniaze, aby sa mohli centrálne odkúpiť všetky nepredané publikácie? Školy ich dostali ‚zadarmo'. Ale za slovom ‚zadarmo' sú financie, ktorých výška nie je zanedbateľná a ktoré sa mohli použiť na to, čo školy skutočne potrebujú," zamýšľa sa riaditeľka gbelskej školy.

Skúsme s Gbelčanmi nájsť zovšeobecnenie.

Sú dôvody, že sa menej číta, skôr ekonomické, alebo je to pohodlnosť, alebo fakt, že sa pedagogickej literatúry na Slovensku vydáva menej? „Väčšina učiteľov uvádza ekonomické dôvody. Ceny kníh sú vysoké, ale pravdou je aj to, že kvalitnej pedagogickej literatúry sa na Slovensku vydáva menej. Že učitelia menej čítajú, však nie vždy súvisí s pohodlnosťou. Lebo dnešný učiteľ neustále niečo vypĺňa, vypisuje, spracúva plány, pripravuje sa rôznymi spôsobmi na vyučovanie. Denne poctivo opravuje množstvo zošitov, žiackych prác, vyhľadáva doplňujúce informácie, zasiela úlohy žiakom prostredníctvom internetu, tlačí cvičenia, vymýšľa rôzne hry, zasiela prezentácie," vyratúva riaditeľka S. Dolníková.

Čo robiť pre zdokonaľovanie učiteľa? „Tí, čo majú radi svoju prácu, sa snažia stále hľadať nové metódy na ľahšie pochopenie učiva. Uľahčiť žiakom učenie, precvičiť si teóriu v praxi. Pracujú na sebe vo voľnom čase, bez ohľadu na výšku platu a nemilosrdnú súčasnosť, pretože pracovný čas v škole je určený na priamu prácu so žiakmi a s ich rodičmi. A nie je to hodina ani dve, ktoré si ukradnú z osobného voľna."

Ako chápu prácu s knihou, časopisom a užitočným čítaním učitelia s veľkým U? „Snažia sa, aby ‚ich' predmet nebol pre žiakov strašiakom, aby si ho obľúbili. Ich prianím je spokojnosť žiakov aj rodičov s prácou učiteľa. Len potom bude spokojný aj učiteľ. Učitelia sú jednou z mála spoločenských skupín, ktorá pracuje na plné a vyššie obrátky," komentuje situáciu riaditeľka gbelskej školy. „Aby boli ešte výkonnejší, mali by byť finančne nezávislí. Mať také finančné ohodnotenie, aby nemuseli ‚dobrovoľne nasilu' brigádovať a zarábať peniaze , ktoré im chýbajú v rodinnom rozpočte, mimo školského rezortu. Ďalej by sa mal zrušiť dnešný kreditný vzdelávací systém, ktorý umožňuje a toleruje ‚zbieranie' kreditov často bez toho, aby to malo významný vplyv na odborný rast učiteľa. Namiesto toho uskutočňovať hodnotné pracovné stretnutia učiteľov s odborníkmi s cieľom oboznamovať sa s novými metódami práce. Honba za kreditmi nemá nič spoločné s kvalitným vzdelávaním učiteľov."

Ako sa dostať bližšie k úspechu? „Minimálne odbúrať niektoré zbytočne spracovávané školské vzdelávacie programy, množstvo plánov a iných dokumentov a textov, ktoré k školskej práci ani nepotrebujeme. V profesijnom raste uvítame skôr včasné dodanie vhodných učebníc pre žiakov, väčší duševný pokoj, ktorý nám v poslednom období chýba. A možno si zobrať príklad aj z iných krajín, kde po stanovených rokoch odpracovaných v školstve má každý učiteľ právo čerpať si platené voľno, ktoré využije v prvom rade na osobný rast a kvalitné vzdelávanie vo svojich aprobačných predmetoch a v druhom rade na povinnú regeneráciu. Vieme, že povinné čítanie detí už v školách ‚neletí', ale povinné čítanie pre učiteľov, ktoré by ponúkalo zaujímavé a dobré knihy s návodmi, radami, ako daný predmet učiť, to tu ešte nebolo. Možno by sa pár učiteľov správne navnadilo na učiteľskú profesiu."

Namiesto záveru k téme. Čo číta učiteľ? „Číta všetko – dennú tlač, týždenníky, mesačníky, odborné články súvisiace s jeho profesiou aj odborné články na rozšírenie učiteľského rozhľadu. Tiež číta slovníky – odborných a cudzích slov a, samozrejme, vulgarizmov, aby bol ‚v obraze', veď dnes je väčšina vulgárnych neologizmov jednoducho ‚in'. Samozrejme, číta aj práce svojich žiakov – prevažne stiahnuté z internetu, aby mohol žiakov posunúť o ‚latku vyššie' v ich nekonečnej túžbe po vedomostiach."

Číta aj svoj obľúbený literárny žáner, obľúbeného autora? „Samozrejme, že áno. Kedy? V neskorých nočných hodinách. Keď naštuduje, opraví, prečíta všetky predpísané a odporučené články, správy, state, elaboráty, písomky... Vtedy si možno odtrhne chvíľu na ‚potravu svojej duše'. Ak, samozrejme, od únavy nezaspí s knihou pod hlavou. Prečo to všetko robí? Z lásky ku knihe, k písanému slovu, z úcty k svojej profesii a k svojim žiakom. A preto, lebo dnes už skoro nikto nečíta," glosuje S. Dolníková.

Na záver

A my k uvedenej sonde do učiteľského čítania na trase Svidník, Makov, Nové Mesto nad Váhom, Trnava, Senica a Gbely dodajme, že aj pri výbere učiteľa, či čítať, alebo nečítať, a ak čítať, tak čo a koľko, je skutočne najdôležitejšie uvedomiť si potrebu čítania kníh a časopisov ukotvenú v hlbokej myšlienke učiteľa národov **Jana Amosa Komenského (1592 – 1670)**: „Dobré knihy, ak sú naozaj dobre a múdro písané, sú brúsom rozumu, pilníkom súdnosti, balzamom očí, lievikmi múdrosti, zrkadlami cudzích myšlienok, správcom však myšlienok našich vlastných."

Milan SOUKUP

Foto autor a archív respondentov

Študenti ocenení Pamätným listom svätého Gorazda pri príležitosti Medzinárodného dňa študentstva a boja za slobodu

P. č.	Meno a priezvisko	Adresa školy	Text diplomu (zdôvodnenie návrhu)
1	Martin Vodička	Gymnázium, Alejová 1, Košice	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej matematickej olympiáde a získanie striebornej medaily
2	Eduard Batmendijn	Cirkevné gymnázium sv. Mikuláša Stará Ľubovňa	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej matematickej olympiáde a získanie bronzovej medaily a na Medzinárodnej olympiáde v informatike a získanie zlatej medaily a na Stredoeurópskej olympiáde v informatike a získanie zlatej medaily
3	Filip Hanzely	Gymnázium A. Prídavka Sabinov	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej matematickej olympiáde a získanie bronzovej medaily
4	Jakub Šafin	Gymnázium P. Horova Michalovce	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej matematickej olympiáde a získanie bronzovej medaily a na Medzinárodnej olympiáde v informatike a získanie zlatej medaily
5	Dominik Štefanko	Gymnázium A. Vrábla Levice	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej chemickej olympiáde a získanie zlatej medaily
6	Juraj Malinčík	Gymnázium V. B. Nedožerského Prievidza	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej chemickej olympiáde a získanie striebornej medaily
7	Štefan Stanko	Gymnázium A. Vrábla Levice	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej chemickej olympiáde a získanie striebornej medaily
8	Jela Nociarová	Gymnázium B. Slančíkovej-Timravy Lučenec	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej chemickej olympiáde a získanie bronzovej medaily
9	Tomáš Gonda	Gymnázium, Grösslingová 18, Bratislava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej fyzikálnej olympiáde a získanie bronzovej medaily
10	Jakub Kvorka	Gymnázium, Školská 2, Dubnica nad Váhom	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej fyzikálnej olympiáde a získanie bronzovej medaily
11	Ján Ondráš	Gymnázium, Grösslingová 18, Bratislava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej fyzikálnej olympiáde a získanie bronzovej medaily
12	Patrik Turzák	Gymnázium, Poštová 9, Košice	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej fyzikálnej olympiáde a získanie bronzovej medaily
13	Matej Badin	Gymnázium J. Hronca Bratislava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnom turnaji mladých fyzikov a získanie striebornej medaily
14	Marco Bodnár	Gymnázium J. Hronca Bratislava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnom turnaji mladých fyzikov a získanie striebornej medaily
15	Michal Hledík	Gymnázium J. Hronca Bratislava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnom turnaji mladých fyzikov a získanie striebornej medaily
16	Nikola Illášová	Gymnázium J. Hronca Bratislava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnom turnaji mladých fyzikov a získanie striebornej medaily a na Rakúskom turnaji mladých fyzikov a získanie striebornej medaily
17	Kamila Součková	Škola pre mimoriadne nadané deti a Gymnázium Bratislava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnom turnaji mladých fyzikov a získanie striebornej medaily
18	Jozef Marko	Gymnázium J. Lettricha Martin	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej olympiáde v informatike a získanie striebornej medaily
19	Jaroslav Petrucha	Gymnázium, Metodova 2, Bratislava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej olympiáde v informatike a získanie bronzovej medaily
20	Lukáš Janošík	Gymnázium Ľ. Štúra Trenčín	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej biologickej olympiáde a získanie striebornej medaily, na Medzinárodnej olympiáde environmentálnych projektov a získanie striebornej medaily a na Olympiáde Európskej únie v prírodných vedách a získanie striebornej medaily
21	Ondrej Beláň	Gymnázium P. de Coubertin Piešťany	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej biologickej olympiáde a získanie bronzovej medaily
22	Ján Karaffa	Gymnázium F. Švantnera Nová Baňa	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej biologickej olympiáde a získanie bronzovej medaily
23	Filip Nemčko	Gymnázium P. J. Šafárika Rožňava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej biologickej olympiáde a získanie bronzovej medaily
24	Martin Sarker	Gymnázium, Párovská 1, Nitra	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej olympiáde environmentálnych projektov a získanie bronzovej medaily
25	Martin Ferianc	Gymnázium J. Hronca Bratislava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Rakúskom turnaji mladých fyzikov a získanie striebornej medaily
26	Dominika Iždinská	Gymnázium J. Hronca Bratislava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Rakúskom turnaji mladých fyzikov a získanie striebornej medaily
27	Mário Lipovský	Gymnázium J. Hronca Bratislava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Rakúskom turnaji mladých fyzikov a získanie striebornej medaily
28	Kristína Tomová	Gymnázium J. Hronca Bratislava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Rakúskom turnaji mladých fyzikov a získanie striebornej medaily
29	Filip Ayazi	Gymnázium Ľ. Štúra Trenčín	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Olympiáde Európskej únie v prírodných vedách a získanie striebornej medaily
30	Marek Bašista	Gymnázium P. Horova Michalovce	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Olympiáde Európskej únie v prírodných vedách a získanie striebornej medaily
31	Ján Matúš Dominka	Gymnázium J. Lettricha Martin	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Olympiáde Európskej únie v prírodných vedách a získanie striebornej medaily
32	Veronika Garbárová	Gymnázium a ZŠ sv. Mikuláša Prešov	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Olympiáde Európskej únie v prírodných vedách a získanie striebornej medaily
33	Štefan Stanko	Gymnázium A. Vrábla Levice	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Olympiáde Európskej únie v prírodných vedách a získanie striebornej medaily
34	Jakub Konečný	Gymnázium P. de Coubertin Piešťany	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej geografickej olympiáde a získanie zlatej medaily
35	Michaela Kolcunová	Gymnázium, Poštová 9, Košice	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej geografickej olympiáde a získanie striebornej medaily
36	Peter Kicko	Gymnázium J. G. Tajovského Banská Bystrica	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej geografickej olympiáde a získanie bronzovej medaily
37	Monika Hruška	Gymnázium I. Kupca Hlohovec	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej olympiáde mladých vedcov a získanie bronzovej medaily
38	Juraj Jonák	Gymnázium P. O. Hviezdoslava Dolný Kubín	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej olympiáde mladých vedcov a získanie bronzovej medaily
39	Natália Ružičková	1. súkromné gymnázium, Bajkalská 20, Bratislava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej olympiáde mladých výskumníkov a získanie bronzovej medaily
40	Marek Andreánsky	Cirkevné gymnázium Š. Mišíka Spišská Nová Ves	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej olympiáde mladých výskumníkov a získanie zlatej medaily

(pokračovanie na strane 15)

Ako tvoriť sieť škôl, alebo Ako sa rodia a zomierajú školy

SÚVISLOSTI VÝVOJA ŠKOLSKÉHO SYSTÉMU ☰

V živote je to tak, že ľudia, ale aj veci sa rodia, vznikajú, a keď „príde ich čas“, zasa zomierajú. Verte, že to platí aj pre školy. Škola je zvláštny fenomén v dejinách ľudstva. Vznikla v momente, ako prišli ľudia na to, že učiť viac detí naraz jedným človekom je efektívnejšie, ako keď majú rodičia vzdelávať svoje deti a pripravovať na remeslo sami doma. Okrem toho v istú chvíľu ktosi šikovný prišiel na to, že vzdelávať deti treba dať na starosť najmúdrejším z rodu. Tak sa zrodila učiteľská profesia.

Prirodzene, hneď s tým, ako vznikla potreba vzdelávať deti, prišla na pretras otázka, kde sa bude táto činnosť vykonávať. Najskôr vznikali školy v príbytkoch učiteľov či iných priestoroch, kde bola väčšia izba, ktorá nebola počas dňa obsadená inou činnosťou dospelých. Neskôr, keď to už dovoľovala ekonomika ľudí, začali vznikať špecializované budovy v obciach a mestách so špecifickým poslaním – poskytovať podmienky na vzdelávanie detí. Treba si azda pripomenúť, že školy boli prvé špecializované budovy v obciach. Samozrejme, ak si odmyslíme krčmu ako miesto kultúrneho i menej kultúrneho najšikovnejší remeselníci – obuvník, stolár, kováč, ale neraz si obec zvolila za učiteľa aj vyslúženca, ktorý vedel, ako udržať najmä disciplínu. S tým súvisela časom aj povinnosť obcí a miest zabezpečiť pre učiteľa ubytovanie, stravu a plat. Plat býval v prevažnej miere v naturáliách, iba časť dostával učiteľ v peňažnej forme. V obci mal aj svoje verejné povinnosti – organizovať rôzne koledy, pečenie oblátok na vianočný stôl a podobne. Spočiatku mali školy žiakov iba v zime, keď nebolo treba robiť na poli a pomáhať rodičom. Zmenila to až Mária Terézia, ktorá nariadila prvý raz v dejinách povinnú školskú dochádzku.

stretávania sa časti smädných obyvateľov obcí. Starostovia najskôr prevádzkovali svoj úrad doma a obecné úrady či radnice vznikali súbežne s budovaním škôl.

Od osamelého učiteľa po sieť školských palácov

Najskôr býval učiteľ sám na všetky deti. Preto nám historické pramene uchovali informácie, že na Slovensku mával učiteľ v triede aj 80 – 90 detí. Ba aj viac. Ako rástol objem poznatkov vedy, rástla potreba triediť ich tak, aby sa deti učili to najpodstatnejšie, čo budú v živote potrebovať.

V časoch, keď si ľudia už plne uvedomovali význam vzdelania pre úspech v živote jednotlivca a význam múdrych a schopných ľudí pre rozkvet svojich sídiel, rástol aj význam učiteľov a začalo dochádzať k ich špecializácii. Tá priamo súvisela aj s predlžovaním školskej dochádzky.

Školy sa budovali automaticky tam, kde bol najväčší počet detí a kde bol voľný pozemok na výstavbu. Učiteľ sa zvyčajne našiel medzi domácimi alebo prichádzal z iného mesta. Spočiatku boli učiteľmi napríklad

To už vznikali cirkevné, obecné i mestské školy. Okrem tých, ktoré mali dieťa naučiť najmä čítať, písať a počítať, vznikali aj vyššie školy pre elitu spoločnosti, najmä cirkevnú a svetskú vrchnosť. Pre oblasť remesiel sa rozvinul systém majstrov a učňov, ktorí sa pri nich učili remeslu.

S rozvojom priemyslu začali vznikať prvé odborné školy. Väčšinou boli pri veľkých firmách, ako miesto prípravy nových zamestnancov. Príprava nových odborníkov bola zárukou prosperity firiem v dlhšom časovom úseku. Firmy totiž mali záujem pôsobiť so svojím výrobným programom v mieste svojho sídla čo najdlhšie, presnejšie dovtedy, kým bude dopyt po ich výrobkoch.

Takto sa nám v dejinách vytvorila postupne sieť materských, základných a stredných škôl. Koncom dvadsiateho storočia sa však sieť škôl vymkla logike svojho vzniku a fungovania. Školy vznikali neraz tak, že sa brala na zreteľ najmä potreba postaviť školu, lebo v danom mieste bolo veľa detí. Ich prepojenie s firmami sa oslabilo s argumentom – veď budú za prácou dochádzať. A tak sa naozaj rozbehlo cestovanie za prácou, pričom pri fabri-

kách vznikali ubytovne či podnikové byty, v ktorých si firmy stabilizovali svojich zamestnancov.

Keď je hlboko do vrecka rodičov

Ak sa pozrieme na sieť škôl systémovo, musíme konštatovať, že školy sú inštitúcie, ktoré svojimi vzdelávacími službami zabezpečujú obslužnosť obcí, miest a regiónov. Táto obslužnosť musí v sebe spájať racionálnosť, zmysluplnosť i efektívnosť. Pre región, klientov – teda žiakov a ich rodičov – potreby rozvoja a hospodárskeho rastu.

Keď sa rozhodovalo o sídlach nových škôl, zvyčajne sa vychádzalo z aktuálnych potrieb a počtov detí, ktoré v nich budú študovať, a z toho, aká je aktuálna potreba praxe. Časom sa však menila veková skladba obyvateľov, demografický vývoj a na nejednom mieste sa zistilo, že školám začínajú chýbať žiaci, ktorí by ich navštevovali a tým potvrdzovali ich opodstatnenosť a zmysluplnosť.

V šesťdesiatych až sedemdesiatych rokoch minulého storočia sa na Slovensku rozvinula sieť železničnej a autobusovej dopravy tak, že do škôl, ale aj zamestnania sa ľudia dopravovali pomerne jednoduchým spôsobom. V posledných dvadsiatich rokoch sme však po ekonomických zmenách, ktoré priniesli aj značný chaos vo výrobných podnikoch a v sieti škôl, svedkami toho, že školy a odbory štúdia vznikali neraz značne nekoordinovaným spôsobom a začalo tiež dochádzať k rušeniu dopravných trás železníc aj zníženiu výkonov autobusovej dopravy. Znížený sociálny status mnohých rodín spôsobil, že v rodinách sa zvažovalo a dodnes zvažuje, či má rodina peniaze na dopravu detí či dokonca na ubytovanie a stravovanie v internátoch vo vzdialenejších miestach. A tak sa návšteva škôl a výber odborov štúdia začali po dlhom čase v našich dejinách prispôsobovať ekonomickým možnostiam rodín. Stalo sa však aj to, že sa rozhýbala populačná krivka v štáte a počet detí začal značne klesať.

Dnes sme v situácii, keď na Slovensku poklesla populačná krivka a počet žiakov základných a stredných škôl asi o 30 % oproti stavu spred dvadsiatich rokov. Stalo sa, čo málokto očakával, že je potrebné riešiť problém prebytku vzdelávacích priestorov i učiteľov.

Paradoxy spravodlivého modelu

Stredné školy sú v najväčšom ohrození. Tu vznikla najväčšia disproporcia medzi množstvom miest, ktoré môžu poskytnúť na štúdium svojim žiakom, a množstvom reálnych žiakov, ktorí školu navštevujú. Disproporciu ešte zvýraznilo normatívne financovanie na žiaka, ktoré dostalo mnohé školy do existenčných problémov. Normatívne financovanie, ktoré sa na prvý pohľad javí ako absolútne spravodlivý model, je takým skutočne iba na prvý pohľad. Model by mohol fungovať, ak by bola ekonomická vyspelosť a stabilita regiónov na približne rovnakej úrovni. Mimoriadne veľké rozdiely medzi krajmi vo výške vyprodukovaného HDP na obyvateľa, priemerných miezd a najmä v miere nezamestnanosti spôsobujú v spojitosti s normatívnym financovaním v školstve množstvo deformácií. Azda najvypuklejšou deformáciou je, že ekonomicky najvýkonnejší región má najhoršie podmienky v oblasti školstva.

Normatívne financovanie vyvoláva celkom prirodzený efekt, že platy učiteľov sú na celom Slovensku v jednotlivých kategóriách zamestnancov rovnaké. Povedzme v Prešovskom i Bratislavskom kraji je priemerný plat učiteľov okolo 850 eur. Ale priemerný plat v prešovskom regióne je okolo 600 eur a v Bratislavskom okolo 1100 eur.

Čo to znamená? Prinajmenšom to, že v bratislavskom regióne je učiteľská profesia o takmer 300 eur pod priemerom platov v kraji, čo spôsobuje, že z bratislavských škôl kvalitní učitelia odišli za zaujímavejším zárobkom do iných oblastí a tí, ktorí zostali v školách pracovať, majú popri učiteľskej práci neraz druhé, ba i tretie zamestnanie.

V Prešovskom kraji je plat učiteľov vysoko nad priemerom v kraji, preto je na jedno učiteľské miesto viac záujemcov, teda na učiteľské miesto sa v niektorých kombináciách čaká 3 až 5 rokov.

Samozrejme, táto disproporcia sa prenáša aj do životnej úrovne a kvality podmienok života učiteľov. V Bratislavskom kraji si za 50 000 eur nekúpite ani jednoizbový byt, v Prešovskom za tieto peniaze dostanete aj trojizbový.

Aký to má v konečnom dôsledku dopad na kvalitu vzdelávania žiakov, resp. má to nejaký dopad na kvalitu vzdelávania? Dovolíme si tvrdiť, že má, a dokonca veľmi významný.

Hovorí sa, že všetko so všetkým súvisí. Sieť škôl s počtom pedagógov, kvalitou školstva, platmi i kvalitou absolventov. Čo robiť so súčasným stavom? Ako riešiť situáciu, že niektoré školy sú obsadené žiakmi spolovice či na 60 alebo 70 percent?

Ako a prečo rušiť školy? A čo ďalej?!

Regionálni politici navrhujú jednoduché riešenie – časť škôl jednoducho zrušiť. Školy pospájať, budovy odpredať, peniaze použiť na iné potrebné veci. Ten scenár sme tu však už mali. Týkal sa predškolských zariadení. Keď začala klesať populačná krivka u tých najmenších, obecní politici zväčša rozhodli – zrušme škôlky a popredajme budovy. Stalo sa. Dnes takmer desaťtisíc detí nemá miesto v predškolských zariadeniach, lebo niekto pred desiatimi-dvadsiatimi rokmi nerozmýšľal, presnejšie, neraz rozmýšľal len ziskuchtivo. V budovách bývalých škôlok je dnes všeličo, ale mnohé sú už nenávratne preč. A tak napríklad v Bratislavskom kraji v rámci kampane pred župnými voľbami prišiel ktosi premúdry s návrhom – zafinancujme obciam výstavbu nových škôlok. Zriadila sa komisia, ktorá dostala žiadosť od 31 samospráv, ktoré žiadali na nové miesta v škôlkach 225 000 eur. V kraji, kde je viac ako 180 škôlok, chýba 1 500 miest pre deti v predškolských zariadeniach. Chýba poldruha tisíca miest pre deti v čase, keď je populačná krivka v krajine o cca 20 % nižšia ako pred dvadsiatimi rokmi!!!

Kde sú rozpredané budovy, kto a komu ich predal? Kto nesie zodpovednosť za tieto nezodpovedné kroky?

Treba hádam len pripomenúť, že krajské samosprávy nemajú smerom k predškolským zariadeniam žiadne relevantné kompetencie. Takže – pred nejakým časom „múdri“ alebo „pochlebovační“ poslanci a starostovia rozhodli o predaji a dnes sa ich nasledovníkom (ale možno sú niektorí ešte stále vo funkcii) z verejných prostriedkov poskladáme na ich beťárstvo. Možno očakávať, že časom populačná krivka zasa o niečo poklesne a opäť niekto popredá novopostavené budovy a priestory a tak zasa dokola.

Ako teda ďalej v tejto oblasti? Predovšetkým zodpovedne a nie unáhlene. Sieť škôl je pružná pavučina, ktorá musí zachytiť na potrebný čas všetky naše deti, aby ich učitelia za určený čas „nakŕmili vzácnym nektárom poznatkov, zručností, kompetencií“, aby sa tieto, keď sa od siete odpútajú, uplatnili v živote a aby boli aj zodpovednými občanmi.

V prvom rade treba jasne zadefinovať obslužnosť regiónov vzdelávacími službami materských, základných a stredných škôl verejného charakteru. Všetky deti majú právo na miesto vo verejných školách. Ak chce niekto študovať na súkromnej či cirkevnej škole – má na to plné právo, ale financovanie nemôže byť z verejných zdrojov, tak to robí väčšina múdrej Európy.

František ŠÍPKOVSKÝ
Ilustračné foto Ján SÚKUP

(dokončenie zo strany 14)

P. č.	Meno a priezvisko	Adresa školy	Text diplomu (zdôvodnenie návrhu)
41	Matej Pribiš	Gymnázium Myjava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej olympiáde mladých výskumníkov a získanie zlatej medaily
42	Tamás Balogh	Gymnázium P. Pázmáňa Nové Zámky	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Stredoeurópskej matematickej olympiáde a získanie striebornej medaily
43	Bui Truc Lam	Gymnázium, Grösslingová 18, Bratislava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Stredoeurópskej matematickej olympiáde a získanie striebornej medaily
44	Jakub Dargaj	Gymnázium, Poštová 9, Košice	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Stredoeurópskej matematickej olympiáde a získanie bronzovej medaily
45	Liu Zhen Ning	Gymnázium, Grösslingová 18, Bratislava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Stredoeurópskej matematickej olympiáde a získanie bronzovej medaily
46	Marko Puza	Gymnázium, Poštová 9, Košice	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Stredoeurópskej matematickej olympiáde a získanie bronzovej medaily
47	Barbora Kováčová	Škola pre mimoriadne nadané deti a Gymnázium Bratislava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Stredoeurópskej olympiáde v informatike a získanie bronzovej medaily
48	Ulrika Mauritzová	Gymnázium J. Hronca Bratislava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Svetovej tanečnej súťaži World Dance Masters 2013 a získanie zlatej medaily
49	Jakub Lebeda	Gymnázium J. Hronca Bratislava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Majstrovstvách sveta v karate a získanie striebornej medaily
50	Nora Kakašová	Gymnázium J. Hronca Bratislava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Svetovom pohári JVK Disco Dance a získanie striebornej medaily
51	Juraj Halabrin	Gymnázium J. Hronca Bratislava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej olympiáde z astronómie a astrofyziky a získanie bronzovej medaily
52	Stanislav Drozd	Gymnázium, Ul. 1. mája 8, Malacky	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky v čínskej národnej súťaži vedeckej a technickej tvorivosti mládeže a získanie 3. miesta
53	Gabriela Gulyášová	Spojená škola, Mokrohájska 3, Bratislava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na medzinárodnej súťaži Intelektuálny maratón a získanie 1. miesta
54	Filip Hanko	Gymnázium, Konštantínova 2, Prešov	Kapitánovi hádzanárskeho družstva chlapcov GK2 za mimoriadne úspešnú reprezentáciu školy
55	Maroš Bartko	Stredná priemyselná škola elektrotechnická Prešov	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky v odborných programátorských súťažiach
56	Radovan Sroka	Stredná priemyselná škola elektrotechnická Prešov	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky v odborných programátorských súťažiach
57	Imrich Štoffa	Stredná priemyselná škola elektrotechnická Prešov	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky v odborných programátorských súťažiach
58	Dagmar Marqueritte Budd	Piaristická spojená škola F. Hanáka Prievidza	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na medzinárodných výtvarných súťažiach
59	Aneta Chudíková	Základná umelecká škola Stará Turá	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na medzinárodnej výtvarnej súťaži
60	Andrej Kubíček	Stredná priemyselná škola Dubnica nad Váhom	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na celosvetovej súťaži Global Enterprise Project a získanie 3. miesta
61	Ján Paholík	Gymnázium Považská Bystrica	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Majstrovstvách sveta v stavbe a programovaní robotov a získanie druhého miesta
62	Michal Račko	Imperial College London, absolvent Gymnázia J. Lettricha Martin	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na medzinárodnej súťaži mladých vedcov Intel ISEF a získanie bronzovej medaily a na Medzinárodnej olympiáde z astronómie a astrofyziky a získanie zlatej medaily
63	Mária Kullová	Obchodná akadémia D. M. Janotu Čadca	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Medzinárodnej podnikateľskej súťaži Enterprise European Business Game a získanie bronzovej medaily
64	Katarína Brunová	Konzervatórium Žilina	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Schubertovej medzinárodnej súťaži pre klavírne duetá a získanie 3. miesta
65	Ondrej Holko	Spojená škola, Červenej armády 25, Martin	Za úspechy dosiahnuté v športovej streľbe a získanie slovenského rekordu v športovej streľbe v disciplíne vzduchová puška 60
66	Marek Pončka	Základná škola Podvysoká	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Majstrovstvách Európskej federácie v shito ryu karate a získanie bronzovej medaily
67	Vladimír Kuchár	Stredná priemyselná škola elektrotechnická Košice	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky v súťaži Networking Academy Games organizovanej spoločnosťou Cisco Slovakia a v medzinárodnej súťaži NetRiders
68	Patrik Bak	Gymnázium Sobrance	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky v Stredoeurópskej matematickej olympiáde a získanie 3. miesta
69	Veronika Rondošová	Súkromné gymnázium, Dneperská 1, Košice	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na medzinárodnej súťaži I-SWEEP s environmentálnym projektom LUNIWOOD - ELOWOOD
70	Eva Jurková	Športové gymnázium Košice	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky v stolnom tenise a získanie 3. miesta na deaflympiáde v Sofii 2013
71	Nina Furješová	Športové gymnázium Košice	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky v plávaní na Central European Countries Junior Meeting a získanie bronzovej medaily
72	Alexander Vaško	Súkromné športové gymnázium Košice	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky vo vodnom lyžovaní a za získanie titulu absolútneho majstra Európy a vytvorenie nového svetového rekordu do 19 rokov v skokoch
73	Radovan Hynek	Súkromné športové gymnázium Košice	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na Majstrovstvách Európy družstiev vo vodnom lyžovaní a získanie striebornej medaily
74	Vendelín Holubčík	Technická akadémia Spišská Nová Ves	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky a získanie 3. miesta na svetovej súťaži vedeckej a technickej tvorivosti v čínskom Nankingu
75	Viktória Kužmová	Súkromné športové gymnázium Košice	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky v tenise a získanie 1. miesta na Európskom olympijskom festivale mládeže v dvojhre a vo štvorhre
76	Alexandra Kacvinská	Gymnázium V. Mihálika Sereď	Za mimoriadne úspechy v medzinárodných súťažiach v speed badmintone a získanie 1. miesta na majstrovstvách sveta ISBO
77	Tomáš Púchly	Športové gymnázium J. Herdu Trnava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na medzinárodných športových súťažiach v plávaní
78	Kristína Madarásová	Základná škola s materskou školou, Atómová 1, Trnava	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky v bikrose a získanie 2. miesta v Európskom pohári
79	Klaudia Kvaková	Gymnázium S. Chalupku Brezno	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na medzinárodnej súťaži GENIUS Olympiad 2013 a získanie bronzovej medaily
80	Jakub Šalko	Gymnázium S. Chalupku Brezno	Za úspešnú reprezentáciu Slovenskej republiky na medzinárodnej súťaži GENIUS Olympiad 2013 a získanie bronzovej medaily
81	Vanessa Jóriová	Základná škola s materskou školou J. Murgaša Šaľa	Za mimoriadne výsledky dosiahnuté v literárnej tvorbe

Gymnazistky v ZŠ v Staškove, prevencia HIV/AIDS.

Osvetová činnosť žiakov ako zdroj poučenia

GYMNÁZIUM Ľ. ŠTÚRA TURZOVKA

V ostatných rokoch pedagogicko-organizačné pokyny odporúčajú v zmysle úloh Národného programu prevencie HIV/AIDS v SR zamerať sa na prevenciu rizikového správania sa v rámci dospievania, realizovať prevenciu HIV/AIDS v súlade so schválenými učebnými osnovami a vyhlasovať aktivity k Svetovému dňu boja proti AIDS. Zároveň odporúčajú školám a školským zariadeniam zapojiť sa do celoslovenskej kampane pod názvom Červené stužky. Gymnázium v Turzovke zdieľa myšlienky kampane od jej prvého ročníka.

Z každoročne vyhlasovaných aktivít sa zameriavame predovšetkým na osvetovú činnosť. Začlenením prierezovej témy *Tvorba projektov a prezentačných zručností* do školského vzdelávacieho programu sa nám rozšíril priestor na realizáciu prípravy žiakov na život v digitálnej spoločnosti. V priebehu školského roka si naši žiaci pripravujú interaktívne semináre, ktoré následne prezentujú svojim bývalým spolužiakom v základných školách (ZŠ). A to nielen s tematikou HIV/AIDS. U žiakov rozvíjame schopnosti vyhľadať informácie, kriticky ich zhodnotiť, upraviť, vhodne a primerane prezentovať vybranej vekovej skupine žiakov. Tieto činnosti sa nezaobídu bez skupinovej práce, konštruktívnych dialógov, nutnosti plánovania. Okrem samotnej prípravy prezentácie v PowerPointe je úlohou prezentujúcich aj manažment celej akcie (termíny, logistika, aktivity pre žiakov, spätná väzba, fotodokumentačný materiál).

Ako zaujať žiakov ZŠ

Roku 2013 sme sa zamerali na problematiku obchodovania s ľuďmi. Žiačky 2. ročníka nášho gymnázia predstavili svoju prácu v ZŠ v Turzovke, tretiačky sa vybrali do ZŠ v Makove a vo Vysokej nad Kysucou. Žiakov 7. – 9. ročníka oboznámili s nástrahami i prevenciou novodobého otrokárstva, vysvetlili im pojmy zdrojová krajina, vnútroštátne obchodovanie s ľuďmi, informovali o Národnej linke pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi. Ďalšie absolventky zo ZŠ v Turzovke si vybrali environmentálnu tému a žiačikom 4. ročníka predstavili Deň Zeme, pričom si zopakovali učivo vlastivedy a prírodovedy, aby sa čo najviac priblížili chápaniu svojich poslucháčov. Okrem fotografií priniesli do gymnázia aj výtvarné práce, ktoré im deti na hodine výtvarnej výchovy na tému nakreslili. Žiačky, ktoré prišli do nášho gymnázia zo ZŠ v Olešnej a Staškove, sa spojili a navštevujú svoje bývalé pôsobisko s prezentáciami zameranými na prevenciu HIV/AIDS (v mesiaci decembri), ale i rakoviny (Deň narcisov, ktorý organizujeme v spolupráci s Ligou proti rakovine). Takouto formou poskytujeme základným školám spätnú väzbu, učitelia majú možnosť i naďalej sledovať osobnostný i vedomostný rast svojich žiakov. Zároveň sa snažíme pedagogickým pôsobením a vlastným pričinením žiakov budovať stabilné poznatkové základy a funkčný systém využiteľných zručností.

Mgr. Eva MLAKYTOVÁ

Ekoučebňa – zóna oddychu, zábavy a učenia

SPOJENÁ ŠKOLA SVIDNÍK

Netradičné vyučovanie, oddych a zábava. Aj takto vyzerá vyučovací proces žiakov a študentov Spojenej školy vo Svidníku. Okrem udelenia certifikátu Zelená škola nadobudli žiaci a študenti v polovici októbra nový priestor na vzdelávanie – ekoučebňu.

Ide o zelenú oddychovú zónu, ktorá nielen skrášľuje exteriér školy, ale už slúži aj ako miesto netradičného vzdelávania. Je to trochu iná forma učenia, na akú sú deti bežne zvyknuté, a od začiatku je o ňu veľký záujem. Učebňa je doplnená účelovými lavičkami. Keďže bolo krásne jesenné počasie, mohol sa tento zelený priestor naplno využiť namiesto triedy.

Otvorenie ekoučebne sprevádzal netradičný kultúrny program na environmentálnu nôtu v podaní žiakov školy pod názvom *Zvieratká rozprávajú*. Išlo o poučné hudobno-dramatické pásmo, v ktorom dobré deti ostatným nedisciplinovaným ľuďom ukázali, ako triediť odpad, ako sa správať v lese, k prírode a zvieratkám, ako ich chrániť.

Ekoučebňa je ďalší krok, ktorý umožní žiakom Spojenej školy prepojením vyučovania s pozorovaním prírody a tvorivými aktivitami s prírodným materiálom budovať lásku k prírode, túžbu chrániť ju a zlepšovať životné prostredie.

Mgr. Anna LAŽOVÁ

Učitelia a žiaci zo Spiša navštívili sever Talianska

OBĽÚBENÝ PROJEKT COMENIUS

Základná škola Nad Medzou v Spišskej Novej Vsi je od minulého školského roka zapojená do medzinárodného projektu Comenius/Školské partnerstvá. Cieľom projektu je posilniť európsku dimenziu vo vzdelávaní prostredníctvom aktivít medzi školami. Žiakom z rôznych krajín umožňuje vzájomnú spoluprácu, majú možnosť precvičiť si anglický jazyk a nepochybne zvyšuje ich motiváciu k štúdiu cudzieho jazyka.

Partnermi našej základnej školy v projekte sú partnerské školy z Poľska, Turecka a Talianska. Druhý rok realizácie sa začal návštevou talianskeho mestečka Bosco Chiesanuova neďaleko Verony v dňoch 23. – 27. októbra 2013. Pobytu sa zúčastnilo sedem učiteľov a desať žiakov školy, ktorí boli ubytovaní v hostiteľských rodinách.

Pestrý program nadchol i poučil

Po príchode do Talianska, po privítaní, ubytovaní a prvej spoločnej večeri, sa oficiálny spoločný program začal vo štvrtok 24. októbra. Ráno všetkých účastníkov projektu srdečnými slovami privítal na pôde školy primátor Bosca Chiesanuovy, riaditeľka školy a koordinátorka Comenia v Taliansku. Po otváracom ceremoniáli sa uskutočnila prehliadka školy, jednotlivých tried a učební aj samotného vyučovacieho procesu. Prezentácia bola obohatená o krátky kultúrny program. Popoludní učiteľov čakalo pracovné stretnutie spojené s projektovou činnosťou a žiakov spoznávanie typických tamojších hier. Deň bol ukončený spoločenským posedením a ochutnávkou národných špecialít – pizze a cestovín. Ďalšie dva dni sa niesli v znamení celodenných výletov a spoznávania okolia. V piatok všetci obdivovali krásu talianskej prírody počas túry na horu Lessinia, v sobotu sa nechali previezť nielen centrom Verony, ale cez výklad vnikli aj do jej histórie. Posledný večer bol ukončený oficiálnym rozlúčením a odovzdaním certifikátov o účasti na mobilite.

Partnerstvo a spolupráca so školami v zahraničí umožňuje zúčastneným žiakom základnej školy porovnať svoje vedomosti a zručnosti so žiakmi z iných štátov. Učiteľom školy zas dáva možnosť získavať nové skúsenosti z oblasti výchovy a vzdelávania žiakov základných škôl.

Mgr. Andrea LEGÁTOVÁ

Ako učia žiakov k úcte v Kráľovej nad Váhom

NOSTALGICKY ZA OKTÓBROM

„Človek je krásny nielen vtedy, keď má pružný krok. Človek je krásny podľa múdrosti, čo zračí sa mu v oku, podľa vrások a bielych vlasov, podľa slov, keď ponára sa v hovore s deťmi do rokov, keď aj on bol mladý. Človek je krásny vtedy, keď ho ľudia majú radi.“

Mesiac október bol pre nás pripomienkou, že si treba uctiť starších ľudí v našom okolí. Nezabudli na to ani deti zo Základnej školy v Kráľovej nad Váhom a pre svojich rodičov a najmä starých rodičov pripravili posledný deň pred jesennými prázdninami krásnu besiedku. Stoličky v hornej triede sa zaplnili do posledného miestečka. Riaditeľka Janka Poláčeková milým príhovorom privítala všetkých prítomných. A potom sa to už začalo. Rozprávka o Červenej čiapočke a pásmo krátkych básničiek vyčarili úsmevy na tvárach babičiek i deduškov. Zlatým klincom programu boli nestarnúce šlágre z Repete s Ivanom Krajíčkom alias Dávidom Kocsisom – *Diridonda*, *Plavovláska*... To už spievali i tlieskali všetci prítomní. Veľký potlesk zožala aj prekrásna prezentácia fotografií detí so svojimi starými rodičmi. Všetkovedkov kvíz potrápil babičky i deduškov, ale víťazmi sa stali všetci a za odmenu sme si spolu pochutili na výbornom tiramisu, ktoré pripravila učiteľka Silvika Nováková s deťmi v rámci krúžku Malý kuchárik.

Starnutie je zákonitý jav, ktorému podliehame všetci. Je to nezvratný proces v našom živote. Ďakujeme obom vyučujúcim i vychovávateľke Martuške Lackovej, že aj takouto cestou vštepujú našim deťom úctu k starším ľuďom, ktorá by mala byť prirodzenou súčasťou života. Opäť sme spolu prežili príjemné a krásne popoludnie!

Ing. Lívia SZABÓOVÁ

ŠKOLSTVO ODBORNE

35/2013, 28. november 2013 | **Príloha UN** | Rozširované bezplatne, Ročník LX

JUVYR 2013 v atraktívnejšej prezentácii profesií

Koniec novembra je opäť naplnený výnimočnou udalosťou, ktorá patrí prezentácii remeselných zručností mladých ľudí. Žiaci stredných odborných škôl z celého Slovenska sa 27. – 29. novembra v Národnom tenisovom centre (NTC) v Bratislave prezentujú na celoslovenskom školskom podujatí JUVYR. Akcia sa koná pod záštitou ministra školstva, vedy, výskumu a športu SR, garantom podujatia je Štátny inštitút odborného vzdelávania (ŠIOV) Bratislava.

Cieľ zapojiť základné školy a aktivizovať ich v programe podujatia sa odzrkadlí vo výnimočnom včlenení žiakov základných škôl do aktivít národného projektu Podpora profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie a prípravu prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca s talentami *v motivačnej aktivite Škola mojej profesie. V 32 témach ukážu svoju kreativitu a manuálne zručnosti žiaci II. stupňa základných škôl v celkovom počte 259 mladých. Sedemnásť stredných odborných škôl pripravilo súťažné úlohy zábavnou formou a súťažiaci sa tu dozvedia viac aj o tom, aké môže byť odborné vzdelávanie zaujímavé a najmä perspektívne pre ich životnú dráhu do budúcnosti.*

Po prvýkrát budú žiaci základných škôl a žiaci stredných odborných škôl súťažiť aj v spoločných tímoch. V rámci súťaže Stavebníctvo rukami našich žiakov si budú merať sily tímy v profesiách maliar a inštalatér. Naštartovaná nová etapa spolupráce sa začína 27. 11. 2013 v Aegon aréne NTC. Tak buďme pri tom, poďme povzbudiť mladých a podporme prvých 18 tímov z celého Slovenska.

Zároveň odbornými sprievodnými aktivitami budú aj konferencie a workshopy určené pedagógom škôl.

Veríme, že cieľová skupina pedagógov, zástupcov zamestnávateľov, vyšších územných celkov, okresných úradov a ďalších partnerov naplní program podujatia bohatými odbornými diskusiami o smerovaní odborného vzdelávania a prípravy v systéme školstva SR. Naši partneri sa predstavia v programe Microsoft, GOPAS – tréningové centrum a X-Box, čo zaujme predovšetkým mladých návštevníkov, ktorých baví práca s počítačom.

Výnimočným je aj program stredoškolských súťaží Ukáž, čo vieš a Skills Slovakia v profesiách kozmetička a vizážistka, maliar, inštalatér, kaderník, manikér, cukrár, kde sa predstaví 101 mladých talentov zo Slovenska.

Žiakov základných škôl, stredných odborných škôl, rodičov a pedagógov pozývame povzbudiť svojich spolužiakov, podporiť svoje a partnerské školy na súťažiach, zároveň si môžu vyskúšať vlastné zručnosti a nadanie pre profesiu a zhotoviť výrobky vlastnými rukami v rámci tvorivých pracovísk. Účasť zamestnávateľov a partnerov z hospodárskej praxe v úlohe hodnotiteľov súťaží je dôkazom existujúcej vzájomnej spolupráce so školami.

Ing. Vlasta PÚCHOVSKÁ,
vedúca odboru tvorivosti mládeže ŠIOV

Medzi nezdolateľný pedagogický optimizmus patrí to, že aj napriek spoločensky krízovým situáciám pôsobia „v školskom teréne“ učitelia, ktorí pri hľadaní východísk z nahromadených problémov dávajú návody konkrétnymi výsledkami vlastnej práce. Pripomeňme preto, že novú súťaž v Národnom tenisovom centre predchádzali aktivity Technickej olympiády organizované na celoštátnej úrovni Slovenským inštitútom mládeže IUVENTA. ***Foto Ján SÚKUP***

Remeslo nebude špatiť študijnú krásu

Súkromná stredná umelecká škola v Hodruši-Hámroch patrí v šperkovej tvorbe či spracúvaní kovov a drahých kameňov medzi najúspešnejšie. Potvrdila to aj v polovici tohto mesiaca na 17. ročníku súťaže stredných škôl Študentský šperk 2013, ktorý sa konal v rámci výstavy Hodiny a klenoty v bratislavskej Inchebe. Zvíťazil v nej Martin Komár s dielkom *Ebenový list*, jeho spolužiak, vlaňajší víťaz Lukáš Lovas sa inšpiroval letom motýľa a obsadil tretie miesto. Druhú priečku odborná porota prisúdila Martinovi Alsodymu z bratislavskej Strednej odbornej školy pre žiakov s telesným postihnutím za prácu *Červený a čierny* a Cenu Puncového úradu získala Mária Ruttkayová zo Súkromnej školy úžitkového výtvarníctva Kremnica za kompozíciu *Radosť a smútok*.

Žiaci a pedagógovia školy spod Štiavnických vrchov bývajú pravidelnými návštevníkmi podujatia JUVYR, ich tohtoročná prezentačná neúčasť akoby symbolicky napovedala jednu z tém, o ktorých je potrebné diskutovať, analyzovať ich a navrhovať konkrétne riešenia.

Prirodzene, netýka sa jednorazovej prezentácie aktívnej školy, problém je podstatne hlbší a charakterizuje ho všeobecne nízky záujem o remeselnú prácu, nevynímajúc povedzme štúdium v trojročnom odbore zlatník a klenotník. Aj toto remeslo po počiatočnom záujme viacerých škôl na Slovensku sa – s mnohými ďalšími – ocitlo na rázcestí, kde akoby sme vyčkávali, ako a kadiaľ sa uberať ďalej. V tomto čísle UN o tom hovorí riaditeľ galantskej školy, jednu z konkrétnych možností spomína autorka príhovoru na tejto strane. JUVYR po vlaňajšom testovaní bude po prvý raz formou súťaže posúvať niektoré stredoškolské odbory praktickej prípravy smerom k žiakom základných škôl na celonárodnej úrovni. Spôsob, ako zoznamovať s remeslom deti už v mladom veku, je taký jednoduchý, že mnohým teoretikom sa ani nechce veriť, či je to možné (a nie jeden z nich si pohundráva, či to na začiatku nového milénia je vôbec potrebné). Osobne by som sa však neobával ani toho, že s návratom k remeselným aktivitám sa zo stredoškolskej prípravy žiakov začne vytrácať krása a estetickosť. Veď výsledným efektom tvorivých výkonov žiakov v mnohých umeleckých odboroch je práve hmatateľný výrobok, na ktorom sa najväčšmi cení remeselná práca.

Dušan MIKOLAJ

Bezplatné testovanie finančnej gramotnosti

Finančnú gramotnosť podľa metodiky programu *Viac ako peniaze* vyučuje na Slovensku 281 učiteľov na viac ako dvesto základných a stredných školách a 18 vychovávateľov v 13 detských domovoch. V tomto školskom roku absolvovalo vstupný test vyše 5-tisíc žiakov, úspešne ho však vyriešilo iba 5 percent. Je to síce o jedno percento viac ako minulý školský rok (v ňom ho zo 4 023 testovaných žiakov úspešne vyriešili ani nie dve stovky), programový riaditeľ Junior Achievement Slovensko Adam Šepetka, organizátora programu, však o výsledkoch vstupných testov oprávnene konštatoval, že úroveň vzdelávania v oblasti finančnej gramotnosti nie je na optimálnej úrovni a školy majú stále veľké rezervy.

Aký je spôsob on-line testovania? Test obsahuje 30 otázok z príbuzných oblastí, ako je sporenie, moderné bankové nástroje, hypotéky. Koná sa dvakrát ročne, pričom na konci vzdelávacieho cyklu sa výsledky vedomostí žiakov z oblasti finančnej gramotnosti porovnávajú s počiatočnými. A tu sa ukazuje výrazný prínos projektu *Viac ako peniaze*, ktorý Junior Achievement Slovensko realizuje v spolupráci so Slovenskou bankovou asociáciou: na konci minuloročného cyklu test úspešne vyriešilo až 64 % žiakov.

Test sa považuje za úspešný pri výslednej hranici úspešnosti najmenej 75 %. „Úspešnosť, a tým aj jeho zmysluplnosť, nás veľmi teší. Je to však iba malý príspevok k tomu, ako zlepšiť finančnú gramotnosť Slovákov, aby si vedeli plánovať svoju finančnú budúcnosť. Uvedomujeme si totiž kapacitné a finančné limity. Boli by sme radi, pokiaľ by sa vzdelávanie v oblasti finančnej gramotnosti v spolupráci so zodpovednými ministerstvami podarilo zlepšiť,“ komentoval výsledky testovania výkonný riaditeľ Slovenskej bankovej asociácie Ladislav Unčovský.

Programový manažér Peter Kalčevský uviedol, že počas prvého roka viac ako štyri tisícky žiakov absolvovali 7 500 hodín finančnej gramotnosti. „Učebné texty programu sú pravidelne aktualizované odborníkmi. Učitelia zapojení do programu oceňujú najmä komplexnú metodickú príručku a množstvo aktivít, ktoré môžu so žiakmi realizovať na hodinách,“ povedal. Vďaka akreditácii Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky môžu učitelia a vychovávatelia za absolvovanie programu získať 25 kreditov v rámci kontinuálneho inovačného vzdelávania. V školskej praxi ho najčastejšie realizujú v rámci občianskej náuky, matematiky a informatiky alebo ako samostatný predmet, či vo forme krúžkovej činnosti.

(aj)

Duálne vzdelávanie je o dobrých vzťahoch školy a firmy

Hovoríme s Ing. Ivanom Igricim, riaditeľom Strednej odbornej školy technickej v Galante

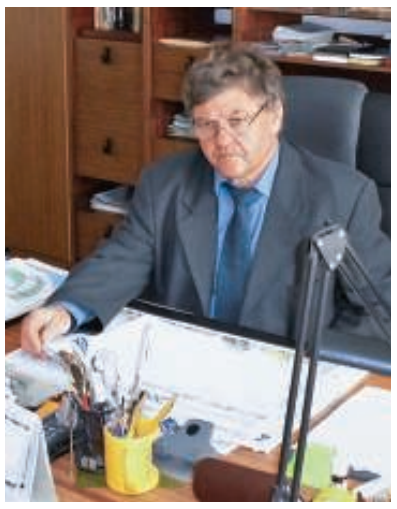

Strany 20 a 21

Stavbári v deviatich akreditovaných odboroch

Strany 22 a 23

Nová CNC učebňa ako príklad duálnej spolupráce

Strana 23

Cesty dejinami Matúša Kučeru

Strana 24

Správa o stave a úrovni školskej integrácie v základnej škole v SR

v školskom roku 2012/2013

Strany 30 – 32

Deň zdravej výživy

SOŠ VEĽKÉ KAPUŠANY

Poznatky o zdravom jedle a jeho príprave niektorí žiaci školy určite využijú aj v ďalšom zamestnaní.

Už tradične je 16. október Svetovým dňom zdravej výživy. Pri tejto príležitosti pripravili žiaci jednotlivých tried Strednej odbornej školy (SOŠ) - Szakközépiskola Veľké Kapušany v spolupráci so žiackou školskou radou pri SOŠ druhý ročník podujatia Zdravá desiata. Výživa je významný faktor životného štýlu, ktorý ovplyvňuje zdravie. Dodáva telu nielen energiu, ale spája sa aj s emóciami a často aj s pocitom uspokojenia. Výživa sa spoločne s fyzickou aktivitou a genetickou dispozíciou podieľa na výslednom stave jedinca.

Cieľom akcie bolo vzbudiť záujem žiakov o zdravé jedlá, zdravé desiaty a ukázať im, že desiata môže vyzerať úplne inak, ako sú zvyknutí. Žiaci si vyberali spomedzi zdravých a chutných nátierok, šalátov a pod. Počas akcie bola spustená prezentácia výživovej pyramídy s krátkou prednáškou o výhodách a potrebe zdravého stravovania – zdravej desiaty pre žiakov.

Ohlasy žiakov na tento deň sa niesli v pozitívnej atmosfére a mnohí prisľúbili, že zdravá desiata im do tašky pribudne častejšie.

PaedDr. Lívia KAŠŠAJOVÁ

Farmársky trh Pod Bánošom

SOŠ BANSKÁ BYSTRICA

Vidiecky parlament Banskobystrického kraja v spolupráci so Strednou odbornou školou (SOŠ) Pod Bánošom v Banskej Bystrici pripravili 26. októbra v areáli školy príťažlivé podujatie – farmársky trh Zatváranie Bánoša, ktorým ukončili poľnohospodársku sezónu v kraji.

Akciu otvorili príhovormi viaceré významné osobnosti. Riaditeľ školy Pavel Fiľo zdôraznil, že chceme uchovať pre slovenské obyvateľstvo tradíciu chutí a mienime prispieť k tomu, aby ľudia na vidieku boli spokojní. Predseda Banskobystrického samosprávneho kraja Vladimír Maňka vyzdvihol včelárske zameranie školy, pričom informoval, že Slovensko sa stáva svetovou veľmocou vo včelárstve. Primátor Banskej Bystrice Peter Gogola povedal, že aj naše mesto vytvára stále lepšie podmienky pre slovenských podnikateľov, lebo naším želaním je konzumovať slovenské výrobky. Koordinátor Vidieckeho parlamentu Banskobystrického kraja Peter Rusnák skonštatoval, že takýmto spôsobom hľadáme svoje korene.

Vystúpenie študentov v detvianskom kroji a tradičnej cigánskej muziky otvorilo brány farmárskeho trhu. Podnikatelia z rôznych častí kraja ponúkali svoje produkty – ovčí syr, oštiepok, žinčicu, bylinkové čaje, koreniny, orechy, oblátky, drevené i vlnené výrobky... Chovatelia priviezli výstavné exempláre holubov, zajacov či sliepok.

Hostiteľská škola sa tiež nedala zahanbiť – študenti odlievali sviečky z včelieho vosku,

Estetika gastronómie – tradičné slovenské jedlá v sprievode tradičného odevu.

ponúkali medovinu, med, vlastnoručne vypestovaný cesnak, cukrárky zdobili perníky, pekárky prezentovali pečivo vyrábané v spolupráci s rakúskou firmou Bacaldrin.

Bolo na čo pozerať a príťažlivý tovar zlákal návštevníkov k bohatým nákupom. Ako platidlo mohli použiť bežné euro alebo miestnu menu banoš.

Farmársky trh Pod Bánošom je aj gastronomickým podujatím. A tak si jeho účastníci pochutnali na zajačej polievke, pečenom králikovi, haruli, kapustnici, ako dezert si dali rôzne štrúdle, pagáče alebo kapustníky. Rodiny s deťmi uvítali aj sprievodné činnosti – školu lukostreľby či možnosť jazdiť na koňoch. Môžeme konštatovať, že obyvatelia Banskej Bystrice si tento deň Pod Bánošom aj vďaka ideálnemu počasiu plne vychutnali. Ocenili predaj z dvora, ktorý bol ešte donedávna známy len v cudzine. Strednej odbornej škole Pod Bánošom sa svojou činnosťou podarilo za krátky čas vytvoriť tradíciu zdravých potravinárskych podujatí, ktoré lákajú každoročne čoraz viac návštevníkov.

PhDr. Anna IVANOVÁ

Úspešná spolupráca škôl žilinskej župy s podnikmi

ŽSK

Žilinský samosprávny kraj (ŽSK) sa zúčastnil 9. zasadnutia Rady vlády Slovenskej republiky pre odborné vzdelávanie a prípravu, ktoré sa uskutočnilo v pondelok 28. októbra v Bratislave. Jednotlivé samosprávne kraje na ňom predložili informácie o naplnení svojich nových kompetencií pri určovaní počtu tried 1. ročníka stredných škôl pre prijímacie konanie v nasledujúcom školskom roku. ŽSK na rokovaní zastupovala riaditeľka odboru školstva a športu Úradu ŽSK a zároveň podpredsedníčka rady Dana Mažgútová.

Zástupcovia rezortných ministerstiev informovali členov rady o príprave odvetvových koncepcií odborného vzdelávania a prípravy žiakov na výkon povolania a odborných činností. Okrem toho bol prerokovaný návrh metodiky vzniku centier odborného vzdelávania a prípravy.

Súčasťou rokovania boli informácie o účasti predstaviteľov stavovskej alebo profesijnej organizácie na teoretickej i praktickej časti odbornej zložky maturitnej skúšky, absolventskej či záverečnej skúške a predložené bolo aj zhodnotenie mediálnej prezentácie národných projektov v oblasti odborného vzdelávania. „Počas rokovania zástupca Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory a prezident Zväzu automobilového priemyslu Slovenskej republiky Jaroslav Holeček pozitívne zhodnotil spoluprácu žilinskej župy v oblasti školstva so zamestnávateľmi. Vyzdvihol prínosy pri napĺňaní strategických zámerov a úloh v koordinácii medzi jednotlivými samosprávnymi krajmi. Je to hodnotenie našej dlhodobej stratégie vychovávať pripravených absolventov pre zamestnávateľov, a nie pre úrady práce," informovala po stretnutí Dana Mažgútová.

V ŽSK funguje ako poradný orgán predsedu župy krajská rada pre odborné vzdelávanie a prípravu. Jej hlavným cieľom je tvorba regionálnej stratégie výchovy a vzdelávania, definovanie potrieb trhu práce v nadväznosti na hospodárske a sociálne potreby rozvoja regiónu, prehlbovanie spolupráce župy so všetkými sociálnymi partnermi, zamestnávateľskými zväzmi a komorami pri uplatňovaní absolventov na trhu práce. „ŽSK zvyšuje kvalitu odborného vzdelávania tiež zriaďovaním centier odborného vzdelávania a prípravy. Dnes ich je v kraji šesť, a to pre strojárstvo a kovospracúvaciu výrobu, elektrotechniku, automobilový priemysel, služby a gastronómiu a pre stavebníctvo. Pripravujeme zriadenie ďalších centier – pre drevárstvo a lesníctvo a poľnohospodárstvo," uzavrela D. Mažgútová.

Mgr. Hana DANOVÁ, hovorkyňa ŽSK

Levickí študenti na spomienkovej fotografii s Katarínou Neveďalovou a Alexandrom Bačíkom (vpravo).

Zamestnanosť mladých

SPŠ LEVICE

V priebehu októbra sa v školskej jedálni Strednej priemyselnej školy (SPŠ) Levice uskutočnila konferencia na tému *Zamestnanosť mladých*. Zreferovali o nej žiačky levickej priemyslovky.

Prvá časť konferencie sa uskutočnila 16. októbra a bola určená všetkým študentom odboru technické a informatické služby a všetkým žiakov štvrtého ročníka. Hosťami konferencie boli: poradkyňa siete EURES Mgr. Denisa Hudáková, europoslankyňa Edit Bauer a riaditeľ školy Ing. Roman Karaffa, PhD.

Stretnutie otvorila Dominika Fekečová, študentka štvrtého ročníka, prezentáciou o nezamestnanosti, v ktorej odznela aj informácia o vplyve nezamestnanosti na psychiku človeka. Celé je to o prežívaní človeka. Prvou fázou je šok, keď je vystresovaný z toho, že nemá prácu. Ďalšími troma fázami sú optimizmus, pesimizmus a nakoniec fatalizmus.

Po prezentácii dostala slovo Denisa Hudáková, ktorá nám predstavila sieť európskych služieb zamestnanosti EURES. Jej cieľom je uľahčenie voľného pohybu pracovníkov v EÚ a výmena informácií o voľných pracovných miestach v zahraničí. Služby, ktoré poskytuje EURES, sú bezplatne dostupné na každom úrade práce, sociálnych vecí a rodiny. Všetky pracovné príležitosti ponúkané touto sieťou sú preverené a sú rovno od zamestnávateľa. Pani Hudáková nás upozornila na pracovné agentúry, kde ponúkané miesta nie vždy idú cez zamestnávateľa. Sieť EURES organizuje napr. pohovory, veľtrhy, medzinárodné, ale aj virtuálne burzy práce. Veľmi dôležitou vecou pri uchádzaní sa o prácu je ovládanie jazyka, niektorí zamestnávatelia požadujú znalosť až dvoch cudzích jazykov. Voľné pracovné miesta možno nájsť priamo na webstránke EURES. Najčastejšie žiadaní sú zdravotníci, mechanici, elektrotechnici, pracovníci IT, ale aj zvárači.

V ďalšej časti sme viedli videorozhovor s európskou poslankyňou Edit Bauerovou, ktorá bola v tom čase v Štrasburgu. Žiaci jej položili otázky k jej práci a pracovnému dňu europoslanca, k budúcim prioritám Výboru Európskeho parlamentu (EP) pre zamestnanosť a sociálne veci, ktorého je členkou, k spôsobu, ako zvýšiť svoje šance na prijatie do zamestnania, ale i k tomu, na čo by sa dnes zamerala ona, keby bola na mieste stredoškoláka.

Ôsmi pedagógovia mikulášskej školy počas stáže v Plymouthe.

Za firemnou kultúrou až do Veľkej Británie

HA LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ

Hotelovej akadémii v Liptovskom Mikuláši sa podarilo úspešne zrealizovať projekt v rámci európskeho programu Leonardo da Vinci, ktorý sa zameral na odborný rast pedagógov školy.

Súčasťou projektu nazvaného *Firemná kultúra v hotelierstve a cestovnom ruchu* bol odborný seminár vedený bývalou prezidentkou Zväzu hotelov a reštaurácií SR Ing. Zuzanou Šedivou, ktorá sa s našimi pedagógmi podelila o svoje bohaté skúsenosti z oblasti budovania a fungovania firemnej kultúry v hoteloch, ktoré veľmi úspešne manažovala.

Záver patril nášmu riaditeľovi Romanovi Karaffovi, ktorý hovoril o pripravenosti absolventov stredných škôl uplatniť sa na trhu práce.

Konferencia pokračovala 25. októbra a pozvanie na ňu prijala europoslankyňa Katarína Neveďalová a riaditeľ Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Leviciach Ing. Alexander Bačík.

Na začiatok sme diskutovali s pánom Bačíkom, ktorému kládol otázky náš spolužiak z tretieho ročníka Filip Matiaško. Dozvedeli sme sa, že nezamestnanosť v našom okrese sa pohybuje na úrovni 13 %, ale pozitívne je, že mladí ľudia skoro vôbec nie sú v štatistikách, pretože po skončení štúdia sa väčšina z nich do roka zamestná. Ďalej sme sa dozvedeli, že najžiadanejšie na trhu sú profesie zvárača, elektrikára, ale aj obrábača kovov (pracovníka na CNC strojoch). Na otázku, aké školy by odporučil deviatakom, odpovedal veľmi rázne, že práve odborné školy. On sám maturoval na odbornej škole, a práve na našej. Veta, ktorú smeroval na nás všetkých, znela: „Vzdelanie je kľúčik k úspechu."

Europoslankyňa Neveďalová, ktorá pracuje vo Výbore EP pre kultúru a vzdelávanie, prezradila, že keď má čas, chodí do škôl na prednášky a rozprává sa so študentmi, čo by chceli zmeniť. Vyslovila názor, že v budúcnosti budú potrební ľudia, ktorí ovládajú prácu s počítačmi, teda pracovníci IT. Za krátky čas, ktorý s nami strávila, nám stihla predstaviť program Erasmus, čo je výmenný pobyt študentov, počas ktorého majú možnosť spoznať krajinu, kultúru, jazyk a naučiť sa samostatnosti. Ďalšou témou boli vysoké školy. Mnohí vyštudujú za právnikov, ktorí potom nemajú prácu, idú na úrad práce a musia sa rekvalifikovať, aby sa uplatnili na trhu práce. Zato lekári majú najmenšiu evidenciu na úrade práce. Na druhej strane, ako povedala Katarína Neveďalová, uplatniť sa dá aj bez vysokej školy. U nás chodí 70 % ľudí na vysoké školy, čo je nepotrebné. Potrebné však je neustále sa vzdelávať, no v tom, čo človek potrebuje v rámci svojej práce. Veta, ktorú nám zanechala pani europoslankyňa, znela: „Naučte sa učiť sa."

Mária MELICHEROVÁ a Cyntia BALÁŽOVÁ

Ďalším krokom projektu bolo absolvovanie intenzívneho krátkodobého jazykového kurzu a príprava pracovných materiálov na týždennú stáž v hotelových a gastronomických zariadeniach anglického mesta Plymouthu.

Následne tretí októbrový štvrtok ôsmi účastníci projektu prezentovali svoje skúsenosti, poznatky, výsledky pozorovaní a rozhovorov s anglickými manažérmi firiem. Prezentácia sa uskutočnila za účasti riaditeľky odboru školstva a športu Žilinského samosprávneho kraja, zástupcov zamestnávateľov z oblasti cestovného ruchu v regióne Liptova a pedagógov školy.

A prečo práve téma firemnej kultúry? Hotelová akadémia v Liptovskom Mikuláši pripravuje mladých ľudí pre hotelierstvo, gastronómiu a obchod, kde správanie sa, spôsob komunikácie, kultúra vystupovania a práca v tíme priamo určuje spokojnosť zákazníkov.

Škola má spracovaný dizajn manuál a tiež štandardy správania sa zamestnancov a žiakov, ktoré však bolo potrebné aktualizovať a intenzívnejšie presadiť do života školy. Vycizelovanie týchto dvoch oblastí je cieľom, ktorý chceme v škole dosiahnuť. Ide nám po prvé o dotvorenie školskej identity, ktorú zatiaľ tvorí logo, firemné listy, menovky, webové sídlo školy, a po druhé o kultúru v škole, teda o fungovanie procesov takým spôsobom, aby bola v škole pohoda, spokojnosť zamestnancov, žiakov a rodičov, čo zabezpečí kvalitnejšiu prípravu mladých ľudí na ich budúci profesijný život.

Mgr. Peter PIRONČIAK, manažér projektu

Mydlárstvo

REMESLÁ

Samostatné mydlárske remeslo vzniklo až v 17. storočí. Dovtedy sa totiž mydlo dovážalo z cudziny alebo ho vyrábali iní remeselníci, napríklad v Prešove aj v Bratislave mäsiari, respektíve v menšej miere sa pripravovalo varením v domácnostiach. Mydlári sa takmer vo všetkých našich mestách združovali do spoločného cechu so sviečkarmi, hoci šlo o dve samostatné remeslá.

Prvý takýto cech vznikol roku 1629 v Trnave, pričom jeho členmi boli aj majstri z Modry a Pezinka. O necelých 20 rokov bol spoločný cech mydlárov a sviečkarov ustanovený aj v Bratislave. Štatút v nemčine mu 26. októbra 1646 vydal bratislavský magistrát. V cechovej knihe, uloženej v Archíve mesta Bratislavy, je síce zapísané, že už roku 1594 si títo remeselníci zriadili cechovú truhlicu, no historik Anton Špiesz pokladal tento údaj za nevierohodný už aj preto, lebo ho zaevidovali až v 18. storočí.

Cech združoval nielen bratislavských majstrov, ale aj majstrov zo slobodných kráľovských miest, a to dvoch zo Šopronu, troch z Modry, dvoch z Pezinka a po jednom z Kőszegu a Neusiedlu am See. Tovariš uchádzajúci sa o prijatie za majstra musel absolvovať trojročnú vandrovku a potom odpracovať rok u jedného z majstrov cechu, syn majstra vandroval iba rok a pri uchádzaní sa o členstvo v cechu zaplatil 3 zlaté. Po odsúhlasení majstrovského kusa a po prijatí za majstra zaplatil dotyčný člen do cechovej pokladnice inkorporačný poplatok 15 zlatých, zápisné 4 šilingy a pohostil majstrov cechu.

Kandidát na členstvo v cechu, ktorý neuspel pri majstrovskom výrobku, musel ešte rok vandrovať. Povinnosťou najmladšieho majstra bolo osobne pozývať členov cechu na zhromaždenia, a to dovtedy, kým neprijali ďalšieho nového majstra. Výročné zhromaždenie cechu sa konalo každoročne na svätodušný (turíčny) pondelok o dvanástej hodine napoludnie. Žiaden tovariš nesmel u majstra, ktorý nebol členom cechu, pracovať dlhšie ako 15 dní. Učeň dostal od majstra po vyučení nové oblečenie alebo 10 zlatých, do stavu tovarišov ho povyšovali pred otvorenou cechovou truhlicou za prítomnosti všetkých majstrov a tovarišov. Bol mu odovzdaný výučný list a jeho majster musel pri tejto príležitosti

Umelecky hodnotné pečatidlo bratislavského cechu mydlárov a sviečkarov je uložené v Múzeu mesta Bratislavy.

zložiť do cechovej pokladnice 5 zlatých a usporiadať pohostenie pre celý cech.

Od konca 18. storočia počet mydlárov vzrastal takmer vo všetkých mestách na Slovensku. Napríklad roku 1770 boli v Košiciach a Trenčíne po traja, v Banskej Štiavnici, Levoči a Komárne po dvaja mydlári a vo Svätom Jure jeden mydlár, roku 1828 pôsobilo v Košiciach až 10, v Banskej Štiavnici 7, v Levoči 5, v Trenčíne a Komárne po 4 mydlári. Najviac mydlárov bolo vždy v Bratislave: roku 1767 ich bolo 10, okolo roku 1820 bolo v meste 11 a v Podhradí jeden, roku 1828 evidovali 9 mydlárskych majstrov.

Doc. PhDr. Vladimír SEGEŠ, PhD.
Foto Ľudmila MIŠUROVÁ

Etwinningová kampaň po „račiansky"

OA BRATISLAVA

ETwinning znamená vyučovanie moderným spôsobom, je motiváciou pracovať naplno, ako aj prežívať úspech okamžite. Nadšenie a dobrú náladu v našej Obchodnej akadémii (OA) na Račianskej ul. v Bratislave bolo možné pozorovať v priebehu uplynulého mesiaca. Dôvod na sebarealizáciu a prezentáciu projektovej práce našli žiaci II. C triedy v podujatí nazvanom Etwinningové týždne, ktoré vyhlásila na október tohto roka Národná služba pre elektronickú spoluprácu škôl (NSS) pri Žilinskej univerzite v Žiline, zastrešujúca program eTwinning na Slovensku.

Slovo „kampaň", ktorú mohli študenti s pedagógmi realizovať, sme okamžite spojili s pojmom marketing, a ten je u nás aj voliteľným odborným predmetom, takže 11-členná skupina študentov nemeckého jazyka využila príležitosť spoznávať jeho obsah netradične, a to získavaním praktických skúseností. „Mesačná etwinningová kampaň podnietila viacerých zainteresovaných študentov do úvahy vybrať si pre nasledujúci školský rok z ponuky piatich voliteľných predmetov práve marketing," vyjadrila sa po ukončení úspešnej kam-

Takýto projektový tím v račianskej Obchodnej akadémii ešte nemali!

pane Nikol Kmeťková, koordinátorka študentského tímu.

Jednotlivé aktivity boli nasmerované na základné školy, z ktorých prichádza na OA študovať mnoho žiakov 9. ročníka. Vopred natočené video s mottom „Čo nám eTwinning priniesol" umožnilo podať zúčastneným žiakom súhrnnú informáciu o našich realizovaných projektoch, vyjadriť postoje žiakov i učiteľky nemeckého jazyka. Radostná zanietenosť sa zo študentov prenášala na pedagógov ako obrovská vlna. Takýto projektový tím sme ešte nemali! Napriek tomu, že eTwinningom žijeme iba od školského roku 2011/2012, neustále napredujeme, pričom v tomto podujatí to bola doslova burza nápadov, ktorú pedagógovia len usmerňovali. Bola to ochota investovať voľný čas do tvorby videoscenára, vlastnoručne zhotovených darčekov ako inšpirácie k tým, ktoré sme dostali od NSS do kampane, do tvorby plagátov, nástenie k. Bola to aj disciplína vo vytvorení a v dodržaní harmonogramu kampane a vzájomný rešpekt študentov pri moderovaní informačných stretnutí. Dobrá atmosféra podporená tombolou podnietila záujem aktívnych žiakov 9. ročníka ZŠ z Ostredkovej a Hubeného ul. v Bratislave o etwinningové projekty a prezentácia projektových výsledkov ich nadchla pre neznáme webové nástroje. Zaujímavou aktivitou bolo aj slávnostné odovzdávanie Európskeho certifikátu kvality študentom 4. ročníka za projekt s názvom *Unsere Welt, unsere Sprache, unser Leben*.

Etwinningová kampaň priniesla študentom novú skúsenosť v oblasti aktívnej spolupráce a poskytla aj možnosť naučiť sa prezentovať svoju prácu pred skupinou neznámych žiakov. „Získala som lepšie sebavedomie," povedala Nikol Kmeťková, koordinátorka tímu II. C triedy. „Uplatnila som svoje počítačové zručnosti," vyjadrila sa Kristína Demovičová, zodpovedná za počítačové spracovanie. „Každému zo študentov bola pridelená úloha – sme dobrý tím," uzavrela Simona Horváthová, zodpovedná za moderovanie.

Ing. Kamila BAŽÍKOVÁ
Foto archív školy

Mladí ekonómovia vo Varne

SOŠ HANDLOVÁ

V starobylej Varne sa preberali nanajvýš aktuálne témy...

Podnikanie je kľúčová kompetencia pre každého mladého človeka, ktorý má ambície byť v nejakej oblasti úspešný, kreatívny, sebavedomý, vzdelaný a rozhľadený. A práve dvojročný projekt v rámci programu celoživotného vzdelávania Leonardo da Vinci s názvom *Promote Youth Entrepreneurship* má za cieľ nájsť vhodné postupy v oblasti podnikania medzi mladými ľuďmi a stimulovať ich podvedomie do inovácií v tejto oblasti. Miestom tretieho projektového stretnutia partnerov z Walesu, Malty, Poľska, Bulharska, zo Španielska a Slovenska sa v dňoch 16. – 20. októbra stala Varna.

Do programu medzinárodného stretnutia boli zaradené predovšetkým praktické skúsenosti úspešných mladých podnikateľov, ich biografie, odporúčania, prezentácie ich ciest podnikania až po súčasnosť. Účastníci mali možnosť navštíviť partnerskú školu Odborné ekonomické gymnázium Dr. Ivana Bogorova, súkromnú vysokú školu Varna Open University a stretnúť sa aj s predstaviteľmi Obchodnej a priemyselnej komory vo Varne. Účastníci stretnutia mohli porovnať systém vzdelávania a prípravy mladých podnikateľov vo svojich materských krajinách a v Bulharsku, získať nové informácie a podnety. Výstupným produktom projektového stretnutia je sprievodca mladého podnikateľa, v ktorom sú zhrnuté najpotrebnejšie podnikateľské zručnosti, informácie a odporúčania v jednotlivých zúčastnených partnerských krajinách. Aj keď väčšina času patrila pracovným rokovaniam, navštívili sme aj zopár zaujímavých kultúrnych, historických a prírodných zaujímavostí. Očarilo nás nielen more, na ktoré sme mali z hotela výhľad, ale najmä milí a srdeční hostitelia.

Ing. Mária BEŇUŠOVÁ

Duálne vzdelávanie je o dobrých vzťahoch školy a firmy

ROZHOVOR

Hovoríme s Ing. Ivanom Igricim, riaditeľom Strednej odbornej školy technickej v Galante.

Stredná odborná škola technická v Galante sa môže pýšiť nielen vysokým percentom svojich absolventov uplatnených na trhu práce, ale aj aktívnou spoluprácou s regionálnymi podnikmi. Počas svojej existencie vychovala už viac ako 10-tisíc absolventov a tento rok oslávila 65. výročie vzniku. Čím si škola za svojej existencie prešla?

Boli obdobia, keď pukala vo švíkoch a do lavíc si sadalo aj osemsto žiakov chtivých poznať remeslá, odbory poľnohospodárskeho charakteru, strojárskej výroby, ale aj zaujímajúcich sa o športové a spoločenské aktivity. Zažila však aj časy nezáujmu o ponúkané odbory, ľahostajnosti voči svojej intelektovej aj telesnej kondícii. Škola kopírovala dianie v spoločnosti a, žiaľ, často vplýval na jej vybavenosť nedostatok financií. Vždy však bola školou, ktorá svojim študentom dala pocit istoty uplatniteľnosti získaných vedomostí a kvalitnej praxe.

Aké sú v nej súčasné možnosti štúdia?

Štúdium na našej škole je zamerané predovšetkým na technické odbory. Nesnažili sme sa odkloniť od tradičných odborov strojárskeho a poľnohospodárskeho zamerania. V týchto odboroch vidíme budúcnosť, a to najmä vzhľadom na trend rozvoja strojárstva v regióne, ale aj vzhľadom na existenciu viac ako štyristo poľnohospodárskych subjektov v regióne, z ktorých každý je potenciálnym zamestnávateľom. Je zaujímavé, že o absolventov tradičného remesla, ako je napríklad obrábač kovov, majú enormný záujem zamestnávatelia v oblasti strojárstva, o štúdium tohto odboru však nejavia záujem ani žiaci, ani ich rodičia. Na náboroch, ktoré intenzívne vykonávame v základných školách, bude určite potrebné zdôrazňovať, aké majú žiaci po absolvovaní školy možnosti uplatniť sa v zamestnaní.

Riaditeľ SOŠ technickej v Galante Ing. Ivan Igrici.

Aké ďalšie študijné a učebné odbory ponúkate absolventom základných škôl?

Popri odbore obrábač kovov máme trojročné učebné odbory autoopravár (mechanik, elektrikár, karosár), mechanik-opravár strojov a zariadení, agromechanizátor-opravár. Absolvent štvorročného štúdia so zameraním mechanik strojov a zariadení získa maturitu aj výučný list. V nadstavbovom štúdiu ponúkame odbory dopravná prevádzka, strojárstvo, mechanizácia poľnohospodárstva a lesného hospodárstva. Ak žiak neukončil ani základnú školu, má možnosť navštevovať dvojročné učebné odbory strojárska alebo poľnohospodárska výroba.

Čo iné môžu získať žiaci školy?

Popri výučnom liste k maturitnému vysvedčeniu môžu absolvovať vodičský kurz na vedenie osobných aj nákladných vozidiel, kombajnov a traktorov, ponúkame im niekoľko druhov kurzov zvárania, kurzy na obsluhu poľnohospodárskych strojov. Možnosť diaľkovo dokončiť maturitu u nás využívajú každý rok desiatky záujemcov. Takáto komplexnosť vzdelania zaručuje univerzálnosť a uplatniteľnosť absolventov na trhu práce. V tomto trende pokračujeme, avšak aj tu je badať fenomén nedostatku finančných prostriedkov v škole aj u rodičov.

Aké odbory postupne zanikli a o ktoré sa škola obohatila?

Doba priniesla zmeny, a tak aj v našej škole niektoré odbory stratili atraktivitu. Je to napríklad odbor strojný zámočník, nástrojár či brusič. Na druhej strane pribudlo napríklad nadstavbové štúdium strojárstvo, dopravná prevádzka, mechanizácia poľnohospodárstva a lesného hospodárstva.

O ktorý odbor je v súčasnosti najväčší záujem?

O štúdium automechanických zameraní všeobecne. Teší nás aj záujem o štvorročný študijný odbor mechanik strojov a zariadení. Nádejný je tiež trend záujmu o agromechanizátora-opravára, a to nielen zo strany žiakov, ale aj zamestnávateľov v poľnohospodárstve.

S ktorými firmami škola spolupracuje?

Sú to viaceré podniky z nášho regiónu. Napríklad Cukrovar Sereď, ktorý je zároveň oficiálnym partnerom školy. Ďalej sú to seredské spoločnosti I. D. C. Holding a NMH, z Galanty Brovedani Slovakia, Jasplastik, Maschinen und Werkzeugbau a Autoprofit, zo Šale Duslo a Panonia. A popri nich desiatky malých firiem, v ktorých môžete stretnúť nielen našich súčasných, ale aj bývalých žiakov.

Ako firmy pomôžu škole?

Ponukou zaujímavých a aktuálnych tém, no najmä technickým zabezpečením praxe študentov. Poskytnú svoje priestory, zariadenia, stroje aj zamestnancov – odborníkov. Pod ich vedením potom naši chlapci získajú praktické zručnosti. Podľa kvality odvedenej práce, ochoty, odbornosti aj správania zamestnávatelia mnohokrát našich študentov odmeňujú, a to materiálne aj finančne. Dostanú pracovné oblečenie, v niektorých firmách odvoz a dovoz z praxe, možnosť získať motivačné štipendium či gastrolístky. Samozrejme, očakávajú produktívnu prácu na úrovni takmer plnohodnotného zamestnanca.

Tu je na mieste otázka hmotnej zainteresovanosti zamestnancov, ale aj zamestnávateľov, lebo žiak je v povedomí verejnosti aj v skutočnej realite braný ako záťaž a brzda pri výkonoch zamestnancov firmy. Tí bez finančnej kompenzácie takejto straty produktivity nie sú spokojní. Zároveň je potrebné definovať aj požiadavky na pedagogickú spôsobilosť zamestnancov vo firmách. Toto je školstvo dlžné pri zavádzaní duálneho vzdelávania, bez toho sa v ňom podľa môjho názoru ťažko pohneme dopredu. Zatiaľ je to totiž len o dobrých vzťahoch vedenia školy a firiem. Náznak oficiálneho rozbehu duálneho vzdelávania sme v našej škole predbehli a vlastne sme ho nikdy ani neprerušili.

„Je zaujímavé, že o absolventov tradičného remesla, ako je napríklad obrábač kovov, majú enormný záujem zamestnávatelia v oblasti strojárstva, o štúdium tohto odboru však nejavia záujem ani žiaci, ani ich rodičia.“

Ako vyzerá v praxi?

V prvom rade robíme výber žiakov, ktorí na prax pôjdu. Firmy ich berú rovnako ako zamestnancov, majú nároky na kvalitu ich práce, na dochádzku, dodržiavanie pravidiel a mnoho iného. Pedagóg zo školy sleduje ich dochádzku vo firme, pravidelne komunikuje s majstrom z firmy či rieši prípadné nezrovnalosti. Ak sa niekto pravidlám vo firme neprispôsobí, stiahneme ho na odborný výcvik späť do školy. Zvyčajne až potom žiak príde na to, o koľko výhod prišiel.

Prečo je pre firmy výhodné spolupracovať so školou?

Toto by skôr mal popísať zodpovedný pracovník každej firmy. Ja sa môžem domnievať, že zamestnávateľ prijatím žiakov môže znižovať produktívny vek svojich ľudí. Niektoré firmy majú totiž vysoký priemerný vek zamestnancov, čím riskujú, že o pár rokov im začnú chýbať.

Sú firmy, v ktorých žiaci praxujú, aj ich potenciálnym zamestnávateľom?

O absolventov technických odborov je na trhu práce záujem. Myslím si však, že firmy, ktoré si prídu pýtať našich absolventov až po maturitách, robia chybu. Tých najlepších už v tom čase zamestnáva zväčša firma, v ktorej vykonávali odbornú prax.

Aké konkrétne kroky ste vykonali pri nadväzovaní novej spolupráce s firmami?

VIZITKA

Ing. Ivan Igrici si v mladosti myslel, že celý život bude robiť v poľnohospodárstve. Po maturite na Strednej poľnohospodárskej škole technickej v Bernolákove absolvoval Mechanizačnú fakultu Vysokej školy poľnohospodárskej v Nitre. Osem rokov pracoval na poľnohospodárskom družstve, potom zakotvil v školstve. V Strednej odbornej škole technickej v Galante pôsobí už 27 rokov, 22 rokov je na pozícii riaditeľa.

„Tu je na mieste otázka hmotnej zainteresovanosti zamestnancov, ale aj zamestnávateľov, lebo žiak je v povedomí verejnosti aj v skutočnej realite braný ako záťaž a brzda pri výkonoch zamestnancov firmy. Tí bez finančnej kompenzácie takejto straty produktivity nie sú spokojní. Zároveň je potrebné definovať aj požiadavky na pedagogickú spôsobilosť zamestnancov vo firmách. Toto je školstvo dlžné pri zavádzaní duálneho vzdelávania, bez toho sa v ňom podľa môjho názoru ťažko pohneme dopredu.“

Koncom apríla sme hostili zástupcov regionálnych podnikov, vedenie Základnej školy s materskou školou kráľa Svätopluka v Šintave a predstaviteľov úradu práce. Za okrúhlym stolom sme konštatovali, že súčasný trh si pýta viac absolventov strojárskych odborov a je presýtený absolventmi ekonomických a hotelových škôl.

Čo získava škola aktívnou účasťou na projektoch?

Úspešní sme boli vo viacerých, v projekte *Moderná technická škola* sme získali vyše 100-tisíc eur na modernizáciu odborného vzdelávania. Podporený projekt často supluje financovanie niektorých aktivít, ktorých sa škola za bežnej prevádzky musí zriecť. Aj tak však vidím nie dobrý pomer v rozdelení položiek projektu. Najmä pri materiálovom vybavení praktická úloha často ustúpi všeobecnovzdelávacím aktivitám. Zo stanoveného podielu finančných prostriedkov totiž nie je možné zabezpečiť dostatok a kvalitu aj potrebných strojov a zariadení, aj materiálového vybavenia. Ak však chceme vzdelávať napríklad detí a posunúť ich do starostlivosti školy. Pri takýchto postojoch sa ťažko rozprava s rodičmi napríklad o záškoláctve ich detí, o neochote učiť sa, o ničení zariadenia školy či o zmysle mimoškolských aktivít. Našťastie sú rodičia, ktorí sa živo zaujímajú o možnosti, ako si ich deti môžu rozšíriť vzdelanie nadstavbovým štúdiom, zložiť vodičský, zváračský, kombajnový kurz, zúčastňovať sa odborných exkurzií, súťaží, prednášok, študijných pobytov v zahraničí.

Každý rok organizujeme deň otvorených dverí pre žiakov, rodičov aj pedagogických zamestnancov základných škôl, ukážeme im naše dielne, zariadenia, stroje, učebne... Čím je ukážka prístupnejšia, tým viac sa zaujímajú o našu školu. Zaviedli sme ponuku produktívnej práce žiakov pre svojich bývalých pedagógov na základnej škole vo forme prezutia, vyváženia pneumatík automobilu či nastavenia geometrie riadenia, kosenia trávnika, poorania záhradky a iných činností.

Podľa čoho si žiaci základných škôl vyberajú strednú školu?

dzajú do našich dielní, kde ich naši majstri odborného výcviku motivujú produktívnou prácou – vyrobia si napríklad svietnik, zvonkohru a iné drobné predmety, ktoré si môžu zobrať domov, pochváliť sa nimi rodičom.

Aké mimoškolské aktivity škola ponúka? Má družobné vzťahy s inými školami?

Kultúrny a športový život školy je pestrý. Škola disponuje športovým areálom a telocvičňou. Odohrali sa tu tisícky futbalových zápasov, atletických súťaží, branných a streleckých súťaží, stolnotenisové, šachové turnaje. Mimoriadne bohatá je aj cezhraničná spolupráca s partnerskými odbornými školami v maďarskom Kecskeméte, Györi a Seregélyesi a v českom Mikulove, počas ktorej sa skúsenosti žiakov aj pedagógov vymieňajú priamo na odborných stážach. So školou v Seregélyesi spolupracujeme už päťdesiat rokov, žiakom našich škôl ponúkame výmennú prax, športové súťaže a poznávacie zájazdy.

Ste školou generácií?

Často sa stretávame so svojimi bývalými žiakmi a najmä nás starších zamestnancov tešia stretnutia, keď bývalý žiak príde na prijímacie pohovory so svojím synom či dokonca vnukom. Hoci už spomína aj na tých, ktorí nie sú medzi nami, pri spomienke na spolužiakov, učiteľov, majstrov, ale najmä na školu, kde doviedol ďalšiu generáciu s tým, že je to jeho škola a bude to škola jeho syna alebo vnuka, sa v jeho oku zjaví živá iskra, ktorá sa rozsvieti napriek veku a prežitým starostiam. Sme školou generácií a verím, že ňou dlho zostaneme.

Ste riaditeľom tejto školy už dvadsaťdva rokov. Spomeniete si na nejakú veselú príhodu?

So žiakmi navštevujeme napríklad divadelné predstavenia v Bratislave. Najčastejšie chodíme na Novú scénu. Vchádzame do divadla, usádzame sa, len Karol chýba. Telefonicky nás však upokojil, že už je v šatni. Dostal inštruktáž, kde sa má usadiť, a predstavenie sa začalo. Pri nástupe do autobusu Karol opäť chýbal. Po takmer polhodine čakania sme mu zavolali, kde je. Jeho odpoveď nás trošku zaskočila: predstavenie sa práve skončilo a on stojí v šatni. Začalo sa pátranie, vedľa koho sedel v divadle, kto a kedy ho videl naposledy. Vtom spokojný Karol vošiel do autobusu – a tam vyšlo najavo, že bol na premiére v novootvorenom Slovenskom národnom divadle. Vraj presviedčal uvádzačku, že práve hovoril s triednou a všetci spolužiaci už sedia vo vnútri. Aby nerušil – asi tam trošku meškal – posadili ho do prázdnej lóže. Ani len netušil, že si pomýlil divadlo, ale so svojím zážitkom v lóži bol očividne spokojný...

vo zváraní modernými technológiami, nemôžeme ho kvalifikovane zabezpečiť bez primeranej techniky, materiálového a energetického vybavenia. Ťažko budeme praktické zváranie vysvetľovať s vysokovýkonným softvérom na interaktívnej tabuli. Podobné to je pri výučbe CNC riadených obrábacích strojov či iných aktivitách praktického charakteru.

Čo najviac zaujíma pri výbere a fungovaní školy rodičov?

Stretávame sa s ich aktívnym záujmom, ale aj s vyslovenou snahou „zbaviť sa" svojich Predovšetkým podľa vlastnej úvahy a predstavy. Samozrejme, žiaci sú usmernení rodičmi a výchovnými poradcami. Žiaľ, často sú nemotivovaní, pretože ak sú ich rodičia dlhodobo nezamestnaní, sami by potrebovali motiváciu. Deti nevedú odborne ani ich inak neusmerňujú, a tak o výbere školy často rozhodne kamarát – keď ide on, idem aj ja. Pri náboroch na základných školách sme mysleli i na toto. Technické myslenie žiakov sa snažíme povzbudiť zavedením tvorivých dielní a tým nahradiť chýbajúcu technickú výchovu na základných školách. Žiaci základných škôl pod vedením učiteľov prichá-

Ing. Martin SLAHUČKA
Foto archív školy

ŠTUDIJNÉ A UČEBNÉ ODBORY

2413 K mechanik strojov a zariadení

Absolvent 4-ročného študijného odboru získa maturitne vysvedčenie aj výučný list. Je kvalifikovaným technickým pracovníkom v oblasti diagnostikovania a odstraňovania porúch na klasických a programovaných strojoch a zariadeniach. Je schopný vykonávať práce v oblasti ručného spracovania kovových a nekovových materiálov, ručného kovania a tepelného spracovania kovov. Získa základnú zručnosť strojového obrábania a montáže strojových súčiastok, potrubí a mechanizmov, remeňových, lanových a reťazových prevodov. Dokáže zostavovať, opravovať a oživovať strojové výrobky, odstraňovať poruchy strojov. V 4. ročníku absolvuje kurz zvárania oblúkom, plameňom a rezania kyslíkom.

4524 H agromechanizátor-opravár

Absolvent 3-ročného učebného odboru je kvalifikovaným pracovníkom schopným samostatne odborne vykonávať základné a špecializované práce v poľnohospodárstve a v službách mechanizačnými prostriedkami, strojmi a zariadeniami, dodržiavať technologické postupy, robiť údržbu a opravu strojov, zabezpečovať prevádzkovú spoľahlivosť strojov a zariadení. Ovláda obsluhu a využitie základnej počítačovej techniky. Je pripravený na výkon odborných činností vo veľkovýrobných podmienkach, v stredných a malých podnikoch a v službách.

2478 0 strojárska výroba

V dvojročnom učebnom odbore žiaci získajú také teoretické vedomosti a praktické zručnosti, aby mohli samostatne vykonávať jednoduché práce pri výrobe a úprave strojových súčiastok, pri montáži a demontáži strojov a zariadení. Oboznámia sa so základnými spôsobmi spracovania technických materiálov prostredníctvom vhodných nástrojov, strojov a zariadení. Spoznajú vlastnosti technických materiálov používaných v strojárstve, naučia sa dodržiavať určený technologický postup a pracovné podmienky na výrobný proces. Pri práci s náradím poznajú jeho správne použitie, manipuláciu a ošetrovanie. Absolvent vie obsluhovať pracovné stroje, zariadenia a mechanizmy, dokáže používať príslušné mechanizačné prostriedky, štandardnú meraciu a diagnostickú techniku.

4572 F poľnohospodárska výroba

V dvojročnom učebnom odbore sa žiaci pripravujú na vykonávanie nenáročných pracovných činností v oblasti poľnohospodárstva (pri pestovaní rastlín, chove hospodárskych zvierat a pod.), zoznamujú sa s používaním pracovných prostriedkov, náradia, strojov a zariadení. Po absolvovaní školy sa môžu uplatniť napr. ako základní robotníci v poľnohospodárstve, záhradníctve, agroturistike, hydinárskych závodoch a pod. **(aj)**

Stavbári v deviatich akreditovaných odboroch

SOŠS ŽILINA

Stredná odborná škola (SOŠ) stavebná v Žiline je zameraná na prípravu absolventov najmä v oblasti stavebníctva. Škola už niekoľko rokov cieľavedome rozvíja výchovu žiakov pre prax. Završením jej ďalšej rozvojovej etapy bol 14. október, keď sa stala Centrom odborného vzdelávania a prípravy (COVP) pre stavebníctvo v Žilinskom samosprávnom kraji.

Do života ho v areáli praktického vyučovania SOŠ stavebnej na Bánovskej ceste oficiálne uviedol predseda Žilinského samosprávneho kraja Juraj Blanár. Vo svojom príhovore vyzdvihol skutočnosť, že škola svojimi výsledkami a postupnou modernizáciou vybavenia dielní praktického vyučovania v náročných podmienkach odborného školstva zaznamenala v poslednom období výrazný posun vpred. Slávnostného aktu sa zúčastnili viacerí čestní hostia, medzi nimi zástupcovia profesijných organizácií, spolupracujúcich firiem a partnerských českých škôl z Vysokého Mýta, Kyjova a Pardubíc.

„COVP pre stavebníctvo bolo zriadené v súlade s ustanovením zákona o odbornom vzdelávaní a príprave rozhodnutím stavovskej organizácie Republikovej únie zamestnávateľov a so súhlasom zriaďovateľa, Žilinského samosprávneho kraja," uviedol riaditeľ SOŠ stavebnej Ing. Josef Ilčík, PhD. Hlavným cieľom je zabezpečovanie formálneho vzdelávania a poskytovanie výchovno-vzdelávacích aktivít v rámci neformálneho celoživotného vzdelávania.

Predseda ŽSK a riaditeľ školy pri slávnostnom otvorení COVP v žilinskej SOŠ stavebnej.

Zodpovedná predpríprava

SOŠ stavebná v Žiline sídli na Tulipánovej ulici a jej história je spojená s bývalým materským podnikom Váhostavom Žilina. Roku 1960 podnik zriadil učňovské stredisko, čím začal zabezpečovať systematickú výchovu učňovského dorastu. Roku 1968 vybudoval v mestskej časti Žiliny Bôriku moderné odborné učilište. Za obdobie svojho trvania škola všestranne pripravila pre prevažne stavbárske profesie viac ako 10-tisíc odborníkov. V školskom roku 2004/2005 došlo k zlúčeniu Stredného odborného učilišťa Žilina-Bôrik so Stredným odborným učilišťom Žilina-Bytčica, vznik terajšej školy sa datuje 1. septembrom 2009. Škola sa skladá z dvoch dvojposchodových budov, z budovy školského internátu, školskej jedálne a telocvične. Centrom praktického vyučovania sú dielne na Bánovskej ceste. Majú nadštandardné vybavenie na zabezpečenie odborných činností v rámci praktického vyučovania. Ich súčasťou je aj certifikovaná zváračská škola (č. 238) a stanica emisných kontrol (č. 0287).

V dennom a nadstavbovom štúdiu študuje v žilinskej škole viac ako 800 žiakov a je najväčšou SOŠ so stavebným zameraním na Slovensku. Otvorenie COVP pre stavebníctvo v nej predchádzala dlhá a náročná príprava. Jednou z prioritných podmienok na vznik centra bolo zabezpečenie potrebného materiálno-technického a personálneho vybavenia. Škola má nadštandardne vybavené odborné učebne s PC, internetom, dataprojektormi a interaktívnymi tabuľami vrátane stavebného softvéru AutoCAD, ArCon a CENKROS. V odborných priestoroch praktického vyučovania má škola k dispozícii nové špecializované učebne pre murárov a operátorov stavebnej výroby, inštalatérov a mechanikov stavebnoinštalačných zariadení, špeciálnu učebňu na obklady a dlažby, stolársku dielňu, pracovisko pre montérov suchých stavieb a tesárov a klampiarsku dielňu. Úspešne v nej funguje aj spomínaná vlastná zváračská škola a stanica emisnej kontroly.

Budova Strednej odbornej školy stavebnej v Žiline.

V tomto školskom roku škola uzatvorila s viac ako 140 firmami zmluvy o zabezpečení individuálneho odborného výcviku pre žiakov, ktorí v rámci poskytovania produktívnych prác fyzickým a právnickým osobám praxujú v odbornom výcviku súčasne na dvadsiatich stavbách.

Hlavným cieľom COVP pre stavebníctvo je zabezpečovať odborné vzdelávanie a prípravu v rámci formálneho vzdelávania a poskytovať výchovno-vzdelávacie aktivity v rámci neformálneho celoživotného vzdelávania. Prioritný je výchovno-vzdelávací proces žiakov stredných odborných škôl s dôrazom na kvalitu výučby a uplatnenie absolventov na trhu práce. Súčasťou činnosti centra budú aj odborné kurzy a školenia pre záujemcov a firmy, celoživotné vzdelávanie pre potreby trhu práce, koncepčná a odborná činnosť v oblasti kvalifikácie učiteľov odborných predmetov a majstrov odbornej výchovy. Škola bude zabezpečovať spoluprácu so základnými školami, účasť zamestnávateľov na maturitných a záverečných skúškach a poskytovať rekvalifikácie v deviatich akreditovaných odboroch: murár, tesár, stolár, strechár, inštalatér, železobetonár, klampiar, montér suchých stavieb a operátor automobilovej výroby.

Nové špecializované a odborné učebne

Koncentráciou odborného vzdelávania a prípravy do tzv. centier odborného vzdelávania a prípravy by mali byť školy v budúcnosti schopné pružne reagovať na potreby trhu práce v kontexte celoživotného vzdelávania. V deň otvorenia COVP v SOŠ stavebnej v Žiline v areáli praktického vyučovania školy slávnostne otvorili aj špecializovanú učebňu na obklady a dlažby. Je to v poradí už tretia špecializovaná učebňa, ktorú otvorili za posledné tri roky.

Mladí inštalatéri s novými technológiami.

Prvá učebňa je koncipovaná ako vzorový trojizbový byt a slúži na prípravu inštalatérov a mechanikov stavebnoinštalačných zariadení. Žiaci sa najskôr formou prednášky alebo prezentácie teoreticky oboznámia so základmi danej problematiky, aby podľa výkresovej dokumentácie mohli realizovať praktickú časť výučby, pozostávajúcu z montáže rozvodov vody, kanalizácie a vykurovania s následným odskúšaním funkčnosti a kvality. Súčasťou učebne je aj sklad spotrebného materiálu a náradia.

Druhá učebňa slúži príprave murárov. Poskytuje možnosť prakticky pripraviť žiakov tak, aby zvládli základy murovania nosných múrov, komínov, pilierov vrátane murovania priečok, osadzovania zárubní, prekladov nad otvormi a murovania pohľadového muriva všetkých systémov, ktoré sa nachádzajú na našom stavebnom trhu. Žiaci 2. – 4. ročníka prezentujú nadobudnuté zručnosti a praktické vedomosti na stavbách v rámci vykonávania produktívnych prác na pracoviskách zmluvných fyzických a právnických osôb.

Súčasťou odborných učební sú šatne pre žiakov, kabinet majstrov odbornej výchovy a sociálne zariadenie. Odborné učebne praktického vyučovania dopĺňa multifunkčná učebňa s dataprojektorom, interaktívnou tabuľou a pripojením na internet. Konajú sa v nej prezentácie firiem a oboznamovanie žiakov, učiteľov odborných predmetov a majstrov odbornej výchovy s novými technológiami a stavebnými materiálmi. Financie na vybavenie učební poskytol sčasti Žilinský samosprávny kraj a sponzorské firmy, ostatné náklady hradila škola z vlastných zdrojov.

Okrem novovybudovaných učební má škola aj zváračskú školu, špecializovanú učebňu pre tesárov, stolársku dielňu, stanicu emisnej kontroly a autodielňu. V rámci teoretického vyučovania majú žiaci k dispozícii 23 klasických a 6 odborných učební, 2 jazykové laboratóriá, 3 univerzálne odborné učebne s počítačmi, dataprojektormi a interaktívnou tabuľou a 2 počítačové učebne. Všetky učebne, kabinety a triedy sú napojené na internet. Samozrejmosťou je zrekonštruovaná telocvičňa, novovybudovaná posilňovňa, vonkajšie futbalové, basketbalové a nové plážové ihrisko. Školský internát má kapacitu 180 lôžok.

Murári v plnom pracovnom tempe.

Medzinárodné skúsenosti

Možnosti inovovať a modernizovať štúdium a vyučovací proces, pre žiakov získať a rozšíriť si pracovné a odborné spôsobilosti a zručnosti poskytuje aj Program celoživotného vzdelávania Európskej komisie, osobitne podprogram Leonardo da Vinci. Zároveň zvyšuje záujem žiakov o dianie v škole a pomáha získavať nových záujemcov o štúdium. Neoddeliteľnou súčasťou programu je aj podpora a rozvoj osobného rastu žiaka a jeho zapojenia sa na európsky trh práce.

Cez podprogram Leonardo da Vinci sa naša škola už od roku 2009 aktívne a úspešne zapája do tvorby a realizácie medzinárodných projektov, v rámci akcií Mobilita a Partnerstvá.

Roku 2009 sme začali spoluprácu so Strednou školou stavebnou, strojárskou a dopravnou v českom Liberci na projekte krajín Vyšehradskej štvorky, ktorý bol

zameraný na tému *Vplyvy znečisťovania prostredia a ochrana životného prostredia*. Do projektu patrila aj návšteva tepelnej elektrárne v Poľsku v Bogatyni, ktorá je dnes vďaka veľkým zmenám v technológii jednou z najmodernejších a najmenej znečisťujúcich v Európe. Českí priatelia nám pripravili možnosť navštíviť závod Škoda Auto Mladá Boleslav, kde venujú veľkú pozornosť aj ekologickým opatreniam.

V rámci medzinárodného projektu *Remeslá v Európskej únii* sa uskutočnila stáž žiakov stavebného odboru murár opäť v Liberci a v nemeckom Frankfurte nad Odrou. Účastníci si rozšírili odborné zručnosti murárskeho remesla pri stavbe budov z vápennopieskovcových tehál, naučili sa novým spôsobom obkladania stien, pokladania dlažby a pomáhali aj pri zatepľovaní materskej školy.

Počas 3-týždňových stáží v medzinárodnom projekte *Mladý tesár 21. storočia* žiaci učebných odborov tesár a stolár opäť navštívili našich partnerov v týchto dvoch mestách. Získali špeciálne odborné zručnosti v tesárskom a stolárskom remesle a prehĺbili si i jazykové kompetencie v nemeckom jazyku. Skúsenosti a zručnosti z obidvoch pobytov zúročili pri stavbe dvoch altánkov pre deti v Materskej škole na Jarnej ulici v Žiline.

Aktuálne požiadavky, nové kvalifikácie

V tomto školskom roku realizuje naša škola v rámci podprogramu Leonardo da Vinci v spolupráci s Nemeckom (Frankfurt nad Odrou), Českom (Kyjov) a Poľskom (Opole) v poradí už štvrtý projekt. Nazýva sa *Inovatívne technológie v rukách mladých remeselníkov* a jeho cieľom je, aby žiaci učebných odborov murár a montér suchých stavieb získali zručnosti na zhotovenie variabilných priečok a estetických podhľadov. Projekt vychádza z toho, že v súčasnosti sa popri stavbe nových domov rekonštruujú aj staré budovy, prestavujú byty a podkrovia tak, aby sa z veľkého priestoru získali menšie alebo z viacerých menších priestorov vytvoril väčší. Takto žiaci svoje teoretické vedomosti získané na hodinách technológie skĺbia s praktickým tréningom a prácou v oblasti profesijnej a odbornej, čo výrazne podporí ich schopnosť zapojiť sa po štúdiu do pracovného procesu.

Spolupráca našej školy so vzdelávacím brandenburským centrom pre stavebníctvo ÜAZ vo Frankfurte nad Odrou má viacročné trvanie. Centrum patrí k materiálne aj odborne moderne vybaveným vzdelávacím organizáciám so skúsenými inštruktormi, diplomovanými pedagógmi, ktorí obohacujú svojimi skúsenosťami odbornú prípravu našich žiakov. Vďaka tomu sa naši budúci remeselníci zdokonaľujú, získavajú vieru vo vlastné schopnosti, ľahšie sa pripravujú na samostatnú prácu.

Samozrejme, že bez podpory vedenia školy by realizácia projektov v takom širokom rozmere nebola možná. Riaditeľ školy Josef Ilčík sa osobne a s veľkým entuziazmom zaujíma o realizáciu projektov a všemožne ich podporuje. Počas stáže žiakov v Nemecku navštívil vzdelávacie centrum ÜAZ, kde sa stretol s jeho riaditeľom J. Lehmannom a zástupcom pre zahraničnú spoluprácu W. Jahnom, aby spoznal a porovnal možnosti odborného vzdelávania v Nemecku a na Slovensku a dohodol ďalšie možnosti spolupráce. Vďaka takýmto projektom sa môže zatraktívniť štúdium na stredných odborných školách stavebných. Výborná odborná zdatnosť našich žiakov pritiahne pozornosť stavebných firiem, čo zabezpečí mladým absolventom možnosť získať prácu vo svojom odbore. Preto naša škola bude naďalej rozširovať spoluprácu s organizáciami z rôznych európskych krajín, a zabezpečovať tak vysokokvalitnú odbornú prípravu žiakov pre prax.

Stanislava KOVÁCSOVÁ
Foto archív školy

Nová CNC učebňa ako príklad duálnej spolupráce

SOŠ, BZINSKÁ UL., NOVÉ MESTO NAD VÁHOM

O Strednej odbornej škole (SOŠ) v Novom Meste nad Váhom sídliacej na Bzinskej ulici sme v UN už písali. Tentoraz sme sa v nej zastavili krátko po otvorení novej učebne CNC. Pomoc firiem stredným odborným školám na Slovensku nie je síce ešte pravidlom, ale podobných príkladov máme už viacero.

Otvorenie tejto učebne sa prejavilo aj na slávnostnej atmosfére a účasti viacerých zainteresovaných. Pásku do nej spolu s riaditeľom školy Mgr. Petrom Rebrom prestrihol generálny riaditeľ spoločnosti Emerson Nové Mesto nad Váhom Ing. Milan Šesták. Víziu výučby a spolupráce predstavil iniciátor tohto podporného skutku Ing. Stanislav Valent, výrobný manažér divízie Branson.

Žiaci sa na technickom zariadení môžu naučiť programovanie CNC strojov na ôsmich programovacích staniciach v riadiacom systéme Heidenhain, čo im pomôže po absolvovaní školy rýchlejšie sa adaptovať v reálnom pracovnom prostredí. V základnom hodnotení tejto pomoci a spolupráce sa uvádza, že jej širší zmysel je v príkladnom praktizovaní duálneho systému odborného vzdelávania. Za naše noviny dodávame, že ak sa o podobných skutkoch dozvieme, radi o nich napíšeme.

Výsledky dlhoročnej spolupráce

Vedenie SOŠ na Bzinskej ul. v Novom Meste nad Váhom, niekdajšej priemyslovky, význam propagácie práce jej pedagógov a vzdelávania žiakov potvrdilo i tým, že na dohovorenú hodinu si našli čas všetci zástupcovia riaditeľa školy: RNDr. Anna Homolová, zástupkyňa pre všeobecnovzdelávacie predmety a informačné technológie, Ing. Fedor Novomeský, zástupca pre ekonomický úsek, a Ing. Viera Školudová, ktorá má na starosti odborné vzdelávanie. Zároveň upozornili na jednu z podstatných skutočností: škola spolupracuje s viac ako dvadsiatimi firmami s domácou i zahraničnou účasťou najmä v strojárskom, automobilovom a elektrotechnickom priemysle (medzi najdôležitejšie patria Emerson, Hella, Askoll, Silgan, TRW, Vacuumschmelze, KCN, Manz, Heidelberg, TC Contact).

Nie je to „módna“ záležitosť, partnerov z výrobnej sféry v oblasti charakteristickej rozvinutým a intenzívnym strojárskym či elektrotechnickým priemyslom začali vyhľadávať dávnejšie. Dlhodobo sa im to osvedčilo v reformnom projekte odborného vzdelávania, ktorý v programe PHARE začali už roku 1995. Novomestská SOŠ na Bzinskej ul. má výhodu (i prednosť) v tom, že rešpektuje priemyselné špecifiká okresu Nové Mesto nad Váhom a širšieho regiónu. Z toho vyplývajú možnosti na skvalitnenie odbornej prípravy. Pri odboroch s elektrotechnickým smerovaním sa žiaci zameriavajú na automatické riadenie a informačné technológie, škola úzko spolupracuje s Cisco Networking Academy, od ktorej získala finančne nákladné zariadenia iba za pätinu ich obchodne stanovenej sumy. Učebne vybavujú modernými učebnými pomôckami aj z financií vzdelávacích projektov. Aktívni učitelia odborných predmetov každoročne vypracúvajú dva-tri projekty, aby získali dotačné injekcie na učebné pomôcky, ktoré škole v základnom rozpočte vytrvalo chýbajú (napr. hardvér či softvér, nevyhnutne potrebný na programovanie liniek). A v nezanedbateľnej miere pomáhajú okrem firiem aj viacerí rodičia združení pri škole buď odvádzaním 2 % z ročných daní právnických osôb, alebo ústretovými pôžičkami potrebnými na vstupný vklad.

Prednosť majú technické odbory

Spolupracovať s firmami pre školu znamená upravovať školský vzdelávací program (ŠkVP) podľa ich potrieb, zamestnávať žiakov 4. ročníka na odbornom výcviku v danej firme, prijímať žiakov 2. a 3. ročníka na odbornú prax, umožniť im exkurzie do prevádzok, organizovať odborné prednášky pre učiteľov školy, technické súťaže žiakov, pomáhať pri oceňovaní tých najúspešnejších, všeobecne propagovať potreby odborného vzdelávania.

Niekdajšia novomestská priemyslovka dlhodobo ponúka vzdelávanie vo viacerých strojárskych a elektrotechnických študijných a učebných odboroch, ktorých absolventi budú užitoční pre firmy pôsobiace práve v tejto časti považského regiónu. Jej dlhodobejšou víziou je vytvoriť regionálne centrum odborného vzdelávania, aby v nej mohli pripravovať kvalifikovaných absolventov podľa aktuálnych potrieb firiem usadených v tomto kraji.

Už pred šiestimi rokmi začali spoločne s významnými predstaviteľmi mesta a regiónu, so zamestnávateľmi, s úradom práce a inými inštitúciami aktívne diskusie a rokovania o potrebe „radikálne zasiahnuť“ do učebných osnov strednej školy. Ukazuje sa, že táto téma rezonuje v stredoškolskom odbornom vzdelávaní dlhšie. Centrá odborného vzdelávania sa dostávajú v súčasnosti do popredia, keď sa im na jednej strane konečne dostáva podpory zriaďovateľov vo väčšine samosprávnych krajov. Na druhej strane sa žiada, aby svoje legislatívne kompetencie a praktické potreby výraznejšie ako doteraz presadzovali nosní členovia zamestnávateľských zväzov a komôr združení v Rade vlády SR pre odborné vzdelávanie a prípravu.

Realita praktickej prípravy

Ako sú vybavené odborné učebne a dielne v novomestskej škole na Bzinskej ulici? Majú v nej na zreteli i to, že budúci strojári musia aj v súčasnosti sprevádzanej zavádzaním moderných technológií začať s klasickou odbornou praktickou prípravou. Naučiť sa pracovať na klasických konvenčných strojoch, aby mohli pokračovať v aktuálnom odbornom smerovaní. Sústruhov a frézovačiek majú v tejto pôvodne strojárskej škole najviac v širokom okolí a žiaci sa pri nich netlačia tak ako v triedach pri štúdiu nevýrobných odborov a profesií s malými reálnymi možnosťami zamestnať sa.

A sú v nej, prirodzene, aj triedy s vybavenými laboratóriami alebo, ako sme spomínali, učebne, v ktorých sa žiaci pripravujú na obsluhu CNC strojov či na kvalifikované programovanie. Napriek tomu zástupkyne riaditeľa školy konštatujú, že sú iba na začiatku smelších plánov a aktuálnych (ak to nechceme zdôrazniť slovkom akútnych) potrieb duálneho vzdelávania. To sa nemôže dostať na kvalitatívne špičkovú úroveň bez úzkej spolupráce s firmami. Ak ju škola chce dosiahnuť, nevyhnutne musí odbornú prax svojich žiakov uskutočňovať priamo v ich výrobnom prostredí.

V priemyslovke v Novom Meste nad Váhom to majú na zreteli v každom školskom roku pri osobných návštevách firiem, ktorým škola ponúka svojich žiakov na konkrétnu praktickú prípravu. Viaceré firmy by prijali aj väčší počet žiakov z tohto regiónu, lenže ich počet a záujem o štúdium technických odborov súladne kopíruje celoslovenskú situáciu. Na pozadí tejto neradostnej reality je škola, prirodzene, čo najviac ústretová, pripravená aktualizovať svoj ŠkVP čo najpružnejšie podľa firemných požiadaviek. Pozorne sleduje, na čo by mali žiakov prednostne pripravovať z praktickej stránky, aké nové informácie si potrebujú osvojiť, aby ich následne mohli čo najkvalifikovanejšie využívať priamo pri odbornom výcviku.

Myslím si, že viaceré školy by s ohľadom na aktuálnosť požiadaviek firiem boli ochotné ŠkVP čiastkovo upraviť i počas školského roka, ten sa však stáva po jeho schválení na začiatku štvorročného (trojročného) cyklu záväzným. No pri dobrej vôli by sa administratívna registrácia nemusela brať ako nemenná definitíva. Ak majú žiaci v školskom programe napríklad predmet programovanie, do záverečných ročníkov štúdia dostanú pomerne široké základy (pri našej téme bárs v rámci programovania CNC strojov), takže v novom školskom roku by mohli v rámci stanoveného počtu hodín plynule pokračovať štúdiom na stroji so spomenutým programom Heidenhain.

Reálne (či vysnívané?) očakávania

Vyslovme hypotetickú otázku, či firmy pri aktivitách podporujúcich duálne vzdelávanie nebudú mať toľko požiadaviek na aktualizáciu ŠkVP, že by nebodaj „rozhasili“ náš terajší stredoškolský systém? Aj s vedúcimi pracovníkmi novomestskej školy sme sa zhodli na tom, že také niečo nám „nehrozí“. Napokon, mnohé školy sa už dlhodobejšie pripravovali na zmeny v obsahu praktickej prípravy a ich partnerské firmy obsah ŠkVP poznajú a rokmi spolupráce ho po vzájomných konzultáciách a osobných kontaktoch už zosúladili. Formálnosť musí (nevyhnutne by mala) ustúpiť aktuálnym technologickým trendom.

Pravda, nie vždy postačuje iba dobrá vôľa školy. Realita býva neraz podstatne zložitejšia. V novomestskej priemyslovke (ako ju všetci volajú) na Bzinskej ulici študuje takmer štyristo žiakov, vychádzajú z nej priemyslováci s maturitným vysvedčením, zopár ich končí aj s výučným listom. Ak žiaci zo strojárskeho odboru donedávna podľa svojho výkresu programovali zhotovovanie výrobkov na počítačoch, po zavedení programovateľných staníc CNC strojov sa ich technická znalosť posúva na značne vyššiu úroveň. Stroj vo fabrike má takú istú riadiacu jednotku ako stanice inštalované v CNC učebni v novomestskej škole. Žiak teda pod vedením skúseného učiteľa naprogramuje všetko, čo môže prakticky zhotoviť každý CNC riadený stroj tak v škole, ako aj v sponzorskej či inej firme. Firmy si tak môžu vybrať hotových absolventov z nosných technických odborov. O kvalifikovaných ľudí sa – obrazne povedané – doslova bijú. Dostanú hotového pracovníka, ktorého nemusia krátko po prijatí do zamestnania posielať na následné doškoľovanie.

Dušan MIKOLAJ
Foto archív školy

Cesty dejinami Matúša Kučeru

HISTÓRIA A PRÍTOMNOSŤ

Prezentácie významných kníh pokračujú aj po medzinárodnom knižnom veľtrhu Bibliotéka. Matúš Kučera krátko po nej podpisoval svoju knihu *Postavy veľkomoravskej histórie* v sympatickej predajni vydavateľstva Perfekt na Karpatskej ulici v Bratislave. Tristostranová publikácia s bohatým obrazovým sprievodom (fotografie architektonických objektov či archeologických miest, reprodukcie vzácnych listín, viacerých výtvarných diel Ľudmily Cvengrošovej, Edity Ambrušovej, Janka Alexyho, Ernesta Zmetáka, návrhy na príležitostné známky Jozefa Cincíka, Jozefa Baláža, Karola Felixa) má charakteristický podtitul *Cesta dejinami*. Toto jednoduché slovné spojenie akoby sa nieslo celým životom nášho prvého autora historických diel. Prof. PhDr. Matúš Kučera, DrSc. (1932), patrí medzi nemnohých z celých desiatok historikov zamestnaných dlhodobo vo verejných inštitúciách Slovenska, ktorí prekročili vlastný „vedecký tieň“ a našli si jasnú cestu k širšej čitateľskej obci. Potvrdzuje to už takmer polstoročie (dielo *Veľká Morava v obrazoch* mu vyšlo roku 1966).

Jeho schopnosť popularizovať vedecký výskum a podávať prehľadný súhrn spletitých dobových udalostí je násobne cenná z pohľadu vysokoškolského pedagóga. Prednášať začal po absolvovaní štúdia slovenčiny a histórie na Filozofickej fakulte UK v Bratislave roku 1956 a so svojimi študentmi v Bratislave bol v aktívnom a družnom kontakte viac ako štyri desaťročia (dodajme, že krátko pôsobil ako minister školstva a v druhej polovici 90. rokov na veľvyslaneckom poste v Chorvátskej republike). Mnohým absolventom histórie priblížil metódy skúmania a možnosti aktuálneho uvažovania o vzdialenej minulosti tak podnetne, že viacerí sa vypracovali na jeho dôstojných pokračovateľov.

Prednášajú na univerzitách, vydávajú závažné a podnetné diela.

V čom spočíva čitateľská príťažlivosť kníh považského rodáka? Medzi oceneniami za pedagogickú, vedeckú či verejnú činnosť si uchováva napríklad Cenu Jozefa Cígera

Hronského od Nadácie Matice slovenskej. Ako vieme, najvýznamnejší správca národnej inštitúcie v medzivojnovom období bol výborný prozaik i šarmantný rozprávač, čo prejavil napríklad vo svojich povestiach popularizujúcich dejiny. Výklady dejín uznávaného vedca majú v sebe pevné ukotvenie v príbehu, schopnosť pozerať sa na dejiny nie ako na vzdialenú „listinnú“, kronikársku, ideovú matériu. V centre jeho pozornosti je vždy cesta človeka, ľudí, národov. Neraz nejednoznačná, zložitá, ale zakaždým prihovárajúca sa súčasníkom. Pred piatimi rokmi v úvode prvej knihy *Slovenských dejín* (*Od príchodu Slovanov do roku 1526*), formovaných ako „vysokoškolská učebnica i kompendium“, napísal: „Ponúkame príručku zbavenú schémy piatich ekonomicko-spoločenských formácií, s otvoreným a flexibilným didaktickým textom slúžiacim na premýšľanie o slovenských dejinách. Dôraz je položený na hospodárske a sociálne dejiny, na národný vývoj v jeho rozmanitých podobách podmienený celkovým stavom národa, na jazyk, ako aj dejiny vedy a techniky. V politickom vývoji sú slovenské dejiny zasadeného do širokého stredoeurópskeho rámca tak, aby boli čo najzrozumiteľnejšie a neutápali sa v zbytočnom etatizme a dynastizme.“

Citácia, myslím, dostatočne vystihuje celkový štýl Kučerových dejín a mohla by byť aj jedným z „čitateľských návodov“ (alebo výstižnejšie: nabádaní aj pre dnešnú študujúcu mládež a jej pedagógov). Vlaňajšie životné jubileum autora podnietilo nemenované vydavateľstvo k viacerým významným edičným počinom, ktoré dopĺňajú predchádzajúce vydania jeho kníh počas dvoch desaťročí vážneho fungovania v kontexte národnej kultúry samostatnej Slovenskej republiky. Márne by ste momentálne hľadali v kníhkupectvách jeho iné knižné *Cesty dejinami* (*Stredoveké Slovensko* či *Novoveké Slovensko*). Sú vypredané, verme však, že nie „beznádejne“. Trh aj pri knižnej kultúre môže pôsobiť podnetne. Potvrdilo sa to práve pri uvádzaných *Postavách veľkomoravskej histórie*. Po prvýkrát vyšli roku 1986, naposledy roku 2007 a tohtoročné vydanie je v poradí už štvrté.

Z pohľadu vzdelávania je však podstatne významnejší ako „trhákový“ či „prestížny“ záujem verejnosti. Matúš Kučera aj svojím občianskym životom, verejnými a publicistickými vystúpeniami potvrdzuje všeobecný a stáročiami potvrdzovaný fakt, že pevný a zásadný postoj k priestoru, v ktorom človek žije (či už ho nazývame domovom, regiónom, vlasťou, či „krajinkou“), sa formuje poznaním činov a skutkov našich predkov. „Jubilejné“ knižné vydanie výberu z Kučerových vedeckých a publicistických prác má oprávnene jednoznačný názov *Môj štát, moja vlasť*. V stati *Plnoprávny národ a štát píše*, že v histórii nám nikto nič nedal zadarmo, a preto by sme si mali ustavične pripomínať, že aj v budúcnosti si bude treba všetko vybojovať. „Vieru vo vlastné sily nemožno ničím nahradiť. Potrebujeme na tejto novej ceste pevnú vnútornú správu v našom štáte, ktorá z každej stránky zabezpečí občana a ochráni ho. Dnes sa už pevnosť a bohatosť štátu nemeria len množstvom zlata. Váženejší sú mladí, dobre pripravení a flexibilní ľudia, schopní každodenne vytvárať hodnoty. Urobme všetko pre ich prípravu.“

Prof. Matúš Kučera podpisuje svoju knihu Postavy veľkomoravskej histórie, ktorá práve vyšla vo štvrtom vydaní.

Záhorskí permoníci za volantom

DOPRAVNÁ VÝCHOVA

Preplnená sála s vôňou čerstvo napečených stupavských kapustníkov a skalických trdelníkov vítala hneď po otvorení brán knižného veľtrhu Bibliotéka školákov z Dunajskej Stredy, Senca či z Bratislavy i starších návštevníkov z ďalších miest. V bratislavskej Inchebe predstavil televízne známy Majster N novú rozprávkovú knižku *O dvanástich trpaslíkoch* z pera Štefana Nižňanského. Deťom chutili záhorské maškrty od autora a prenáramne sa zabávali na humore Jozefa Nodžáka, „malého veľkého priateľa všetkých detí“. Na pódiu ich zaujali rozprávkové bytosti, čerstvé huby aj zelé (čiže kapusta) z regiónu, kde rozprávky z čarovnej záhrady kráľa capa Gregora Veľkého vznikli. Dobrých a pekných rozprávkových knižiek nie je nikdy dosť, preto jej Majster N

Autor knižky O dvanástich trpaslíkoch so svojimi čitateľmi na tohtoročnej Bibliotéke.

zaželal do života veľa úspechov i spokojnosti malých i veľkých čitateľov a pokrstil ju povestným zeleným „žabím slizom“. V tejto je viacero žánrov. Dvadsať autorských príbehov zo Záhoria vyznačila na ručne maľovanej rozprávkovej mape ilustrátorka Soňa Stušková, Marián Čekovský k nej naspieval originálnu pesničku, pre zručných je vystrihovačka charakteristického habánskeho domu, pre kuchtíkov recepty na záhorské sladké špeciality.

Knižka bývalého generálneho riaditeľa Slovenskej televízie mala i tu veľký úspech a jej prezentácia sa skončila opäť dlhou autogramiádou. A autor vzápätí po nej odštartoval okružnú jazdu po základných školách, kde spolu s jedným z partnerov knižky, Autoklubom SR, spája príjemné s užitočným. Žiaci prvého stupňa základných škôl striedavo diskutujú o knižke i tvorbe pre deti vo svojich triedach alebo na detskom mobilnom dopravnom ihrisku absolvujú teóriu aj prax dopravnej výchovy. K väčšej bezpečnosti na cestách teda nepriamo prispievajú záhorskí permoníci.

O čom je Nižňanského knižka? Zavedie čitateľov do záhorskej osady Tomky. Po stáročia ju obklopujú husté borovicové lesy, radi sem chodia hubári, chalupári. A práve v záhrade za jedným vysokým plotom sa ukrýva tajuplné kráľovstvo. Panuje mu cap Gregor Veľký, čarovnú záhradu stráži 12 trpaslíkov, ktorí žijú v podzemnej ríši pod celým Záhorím. V kraji sa zdržiava strigôň Sajchudžin, vladár borovicových lesov Bora zvádza súboj s černokňažníkom Krakom a obyvatelia záhrady si pritom užívajú veselé dobrodružstvá. Z ich skúseností sa dozvieme, kde sa ráno zobúdza slnko, ako vznikla dúha či kukučkové hodiny, kde a prečo rastú hríby, kto vymyslel žiarovku alebo aké liečivé účinky má povestné zelé.

KALENDÁRIUM

Michal Drobný

(✻ 27. október 1934 Zeleneč) – neurológ. Je prednostom Neurologickej kliniky Martinskej fakultnej nemocnice, profesorom na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského, zakladajúcim členom Európskej federácie neurológie, členom organizačnej rady Donau sympózií v neurológii a neurovedách, členom poradného zboru ILAE (Medzinárodnej ligy proti epilepsii), Svetovej federácie neurológie a aktívnym členom IBRO (Medzinárodnej výskumnej organizácie mozgu).

Elemír Csere

(✻ 16. január 1917 Sobrance – † 29. október 1992 Sobrance) – priekopník amatérskeho astronomického hnutia na Slovensku. Vyštudoval farmáciu na Prírodovedeckej fakulte Filozofickej a lekárskej univerzity v Budapešti. Pracoval v hlohovskej Slovakofarme ako vedúci technickej výroby. V rokoch 1949 – 1960 prednášal na Farmaceutickej fakulte UK v Bratislave najskôr špeciálne metódy v galvanickej farmácii, potom matematiku. Roku 1954 založil v Hlohovci astronomický krúžok a pozorovateľňu, ktorá sa časom stala hvezdárňou s krajskou pôsobnosťou. Venoval sa popularizácii astronómie, bol členom Slovenskej astronomickej spoločnosti a Slovenského zväzu astronómov-amatérov. Publikoval v mnohých astronomických časopisoch, pôsobil v redakčnej rade časopisu Kozmos. Je po ňom pomenovaná planétka 25778 Csere.

Ján Bocatius (vl. menom Ján Bock)

(✻ 25. december 1569 Wetschau, Nemecko – † 31. október 1621 Uherský Brod) – humanistický básnik, pedagóg. Študoval v Sasku a Drážďanoch, kde sa zoznámil so slovenskými študentmi, a na Univerzite vo Wittenbergu. Po ukončení štúdia odišiel na Slovensko. Ako pedagóg pracoval v Banskej Bystrici, na Spiši a v Prešove. Roku 1599 sa stal rektorom a roku 1603 richtárom v Košiciach. Svojou pedagogickou činnosťou si vďaka pokrokovým učebným metódam podľa zásad humanistickej výchovy pre praktický život získal veľké uznanie najmä v protestantskom školstve. Ako básnik udržiaval čulé písomné styky s českými a nemeckými spisovateľmi. Jeho *Päť kníh uhorských básní* (*Hungaridos libri poematum*) je prvou kompozične ucelenou knihou básní v Uhorsku. Písal oslavné, gratulačné a ľúbostné básne, chválospevy, epigramy, lamenty, epitafy, rozlúčkové a smútočné básne. V epických dielach sa venoval historickým udalostiam alebo oslave miest a osobností.

Milan Antal

(✻ 19. september 1935 Zábřeh, Česko – † 2. november 1999 Piešťany) – astronóm. Zaoberal sa astrofotografiou a pozorovaním komét a planétok. Pôsobil na observatóriách na Skalnatom plese, v Piszkéstető v maďarskej Matre a v poľskej Piwnici neďaleko Toruni. Objavil 17 planétok, väčšina z nich je už pomenovaná, po ňom je s číslom 6717 Antal.

Milan Mišík

(✻ 3. november 1928 Skalica – † 7. máj 2011 Bratislava) – geológ. Absolvoval vysokoškolské štúdium učiteľstva geológie a zemepisu na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave, kde potom na katedre geológie a paleontológie prednášal regionálnu geológiu Západných Karpát, petrografiu sedimentárnych hornín, geotektoniku a historickú a stratigrafickú geológiu. V rokoch 1963 – 1965 vyučoval na Univerzite v Havane, v rokoch 1981 – 1983 na univerzite v alžírskej Constantine. Zaslúžil sa o rozvoj Prírodovedeckej fakulty UK a rozvoj metodiky vyučovania, podieľal sa na výchove desiatok odborníkov a vedeckých pracovníkov.

Svoj vedecký výskum sústredil na mikrofaciálny a stratigrafický výskum mezozoika Západných Karpát, sedimentárnu petrografiu karbonátických hornín a paleogeografický výskum. Medzi jeho najvýznamnejšie diela patrí monografia *Mikrofácie mezozoika a terciéru vápencov Západných Karpát* (v anglickom aj slovenskom jazyku), ktorá sa stretla s pozitívnym medzinárodným ohlasom a položila základy modernej mikrofaciálnej analýzy na Slovensku. Je autorom príručky *Geologické exkurzie po Slovensku*, bol editorom učebnice *Stratigrafická a historická geológia*. V rokoch 2003 až 2009 sa spolu s D. Rehákovou venoval monografiám o hlavných petrografických typoch hornín Západných Karpát. V populárno-náučnej knihe *Štafeta vedy* (1990) priblížil vedecký výskum a vedcov širšej verejnosti.

Stranu pripravil Dušan MIKOLAJ
Foto autor a Ján SÚKUP

Správa o stave a úrovni pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania

v základnej škole v SR v školskom roku 2012/2013

Komplexné inšpekcie s cieľom zistiť stav a úroveň pedagogického riadenia, procesu, podmienok výchovy a vzdelávania sa vykonali v 86 základných školách (ďalej „ZŠ“), čo predstavuje 3,95 % z celkového počtu ZŠ v SR. Z nich bolo 77 štátnych, 6 cirkevných a 3 súkromné, s vyučovacím jazykom slovenským bolo 76 subjektov, s maďarským 6 a so slovenským a s maďarským 4 školy. Neplnoorganizovaných bolo 21 subjektov a 65 plnoorganizovaných. Hodnotenie činnosti škôl v jednotlivých sledovaných oblastiach sa vykonalo na základe komparácie podkladov získaných kontrolou a analýzou pedagogickej a ďalšej dokumentácie, na základe zovšeobecnenia zistení z hospitácií, poznatkov z uskutočnených riadených rozhovorov s riaditeľmi škôl, s učiteľmi i so žiakmi, prehliadky vnútorných priestorov i areálov škôl. Zdrojom dôležitých základných údajov o subjektoch boli dotazníky zadané riaditeľom škôl, pedagogickým zamestnancom, žiakom. Okrem zistení z komplexných inšpekcií boli do správy v časti *Školský vzdelávací program* zapracované aj poznatky z tematických inšpekcií zameraných na zistenie súladu školského vzdelávacieho programu (ďalej „ŠkVP“) so štátnym vzdelávacím programom (ďalej aj „ŠVP“). Tieto inšpekcie sa vykonali v 244 ZŠ, čo predstavuje 11,2 % z celkového počtu ZŠ v SR, z nich bolo 232 štátnych, 2 súkromné a 10 cirkevných. S vyučovacím jazykom slovenským bolo 214 škôl, maďarským 27 a s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským 2 školy.

Riadenie školy

Výchova a vzdelávanie sa v kontrolovaných subjektoch uskutočňovali podľa ŠkVP vypracovaných prevažne v súlade s príslušnými štátnymi vzdelávacími programami. Pri ich zostavovaní postupovali riaditelia škôl a pedagogickí zamestnanci podľa vzorových programov, pričom nie vždy rešpektovali stanovené zásady a podmienky tvorby. Vo väčšine subjektov vyhotovili ŠkVP osobitne pre každý stupeň vzdelania, niekde spoločný program pre oba stupne. Jednotlivé časti programov zväčša neprispôsobovali špecifikám primárneho a nižšieho stredného vzdelávania. Vedúci pedagogickí zamestnanci v 86 % škôl prerokovali základný pedagogický dokument reprezentujúci výchovno-vzdelávacie zámery a ciele v pedagogickej rade a v rade školy. V 14 % ZŠ si túto povinnosť vyplývajúcu z právnych predpisov nesplnili. V 11 % subjektov jeho nezverejnením na verejne prístupnom mieste neumožnili oboznámiť sa s dokumentom zákonným zástupcom, žiakom a širšej verejnosti. Obsah viacerých ŠkVP mal nízku výpovednú hodnotu, v niektorých absentovali učebné plány a učebné osnovy predmetov pre primárne alebo nižšie stredné vzdelávanie, absentoval vzdelávací program pre žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia, pre žiakov zaradených do špeciálnych tried alebo pre žiakov v triedach so športovým zameraním. Jednotlivé časti boli spracované neúplne alebo boli doslovne prevzaté zo vzorového programu bez zreteľa na vlastné podmienky školy. Viaceré dokumenty boli neaktualizované alebo revidované len formálne. Túto skutočnosť vedúci pedagogickí zamestnanci zdôvodňovali tvrdením, že v zmysle úprav a požiadaviek ŠVP budú vypracovávať nové ŠkVP.

Graf 1: Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia školských vzdelávacích programov v 318 ZŠ

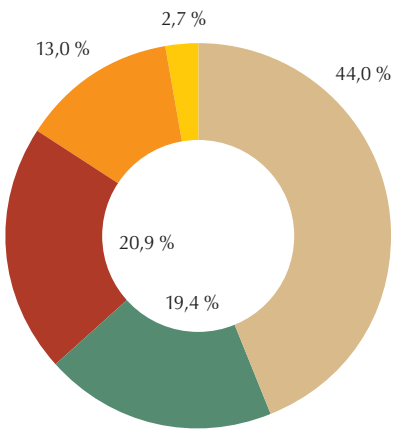

Legenda: veľmi dobrá, dobrá, priemerná, málo vyhovujúca, nevyhovujúca úroveň.

Spracovanie a kvalita predložených dokumentov boli v 145 školách na veľmi dobrej úrovni, v 64 na dobrej, v 69 na priemernej, v 43 na málo vyhovujúcej a v 9 na nevyhovujúcej úrovni (graf 1).

Pozitívne zistenia z jednotlivých ŠkVP:

- vymedzenie vlastných cieľov súvisiacich s profiláciou škôl,
- zlepšenie úrovne vypracovania časti *Komplexná charakteristika školy* stanovením koncepcie na ďalšiu pedagogickú činnosť a časti *Pedagogické stratégie vo výchove a vzdelávaní*,
- zameranie ŠkVP na environmentálnu výchovu s využitím voliteľných hodín na zavedenie nových predmetov.

Negatívne zistenia z jednotlivých ŠkVP:

- vypracovanie ŠkVP na nevyhovujúcej úrovni,
- nevypracovanie učebných osnov všetkých predmetov,
- neakceptovanie rámcového učebného plánu príslušného ŠkVP pri tvorbe učebných plánov,
- nedostatočné rozpracovanie učebných osnov vyučovacích predmetov vrátane prierezových tém,
- nevypracovanie učebných osnov pre žiakov s mentálnym postihnutím, nezabezpečenie ich vzdelávania podľa učebných plánov a učebných osnov špeciálnej ZŠ,
- nerevidovanie programu a neaktualizovanie jeho znenia,
- spájanie ročníkov na druhom stupni v rozpore s učebným plánom.

Zadefinované hlavné i parciálne ciele výchovy a vzdelávania v ŠkVP korešpondovali s cieľmi stanovenými ŠVP, vychádzali z tradícií škôl v regióne, z posúdenia silných i slabých stránok, zohľadňovali personálne, priestorové, materiálno-technické podmienky a boli modifikované s ohľadom na poskytovaný stupeň vzdelávania (primárne a nižšie stredné vzdelanie). K dominantným cieľom v edukácii patrilo rozvíjanie komunikatívnych kompetencií žiakov v cudzích jazykoch, digitálnych zručností, posilnenie regionálnej, environmentálnej a športovej výchovy. Ďalšie ciele smerovali k vytvoreniu humánneho školského prostredia, k začleňovaniu žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ďalej „ŠVVP“). V niektorých školách s vysokým zastúpením žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia (ďalej „SZP“) sa orientovali na odstránenie komunikačných, kultúrnych a sociálnych bariér. Poznatky z hospitácií v 24 % subjektov potvrdili formálnosť v deklarovaní stratégií (nevytváranie predpokladov na zabezpečenie rozvíjania digitálnych spôsobilostí a rozvíjania sociálnych a občianskych kompetencií

žiakov, nezohľadňovanie špecifík žiakov rómskeho etnika), stanovené ciele nezodpovedali ani ich reálnym personálnym podmienkam (nezabezpečenie odbornosti vyučovania predmetov).

Súčasťou ŠkVP boli komplexné charakteristiky škôl, ktoré obsahovali východiskové podmienky vychádzajúce z aktuálnej SWOT analýzy a smerujúce k zvýšeniu kvality výchovy a vzdelávania. Zámery škôl boli podporované realizáciou konkrétnych školských, národných i medzinárodných projektov. V niektorých ŠkVP bola vypracovaná organizácia prijímacieho konania na výchovu a vzdelávanie športovo nadaných žiakov v súlade s príslušnými ustanoveniami právnych predpisov. Dokumenty zväčša obsahovali pomerne dobre spracované ďalšie požadované časti: pedagogické stratégie vo výchove a vzdelávaní obsahovali smerovanie škôl k rozvíjaniu kľúčových kompetencií žiakov, využívanie inovatívnych prístupov vo výučbe a aktivizujúcich metód a foriem práce na podporu kreativity žiakov, uplatňovanie skupinového, zážitkového, problémového, projektového vyučovania, informačno-komunikačných technológií (ďalej „IKT“) vo vzdelávacom procese. V personálnom zabezpečení chodu školy uvádzali základné informácie o pedagogickej a odbornej spôsobilosti pedagogického kolektívu, o predpokladaných zmenách na základe ďalšieho odborného vzdelávania, o vytváraní podmienok na stabilizáciu kolektívov. Priestorové a materiálno-technické podmienky opisovali aktuálny stav a predpokladané plánované stavebné úpravy a tiež zmeny v zabezpečení učebných pomôcok, didaktickej techniky vrátane IKT. Podmienky na zabezpečenie bezpečnosti a ochrany zdravia (ďalej „BOZ“) poskytovali informácie o ochrane žiakov pred úrazmi a o vzdelávaní žiakov a pedagogických zamestnancov školy v tejto oblasti; systém kontroly a hodnotenia žiakov a pedagogických zamestnancov školy obsahoval vypracované kritériá hodnotenia a klasifikácie žiakov, vypracované požiadavky na kontinuálne vzdelávanie pedagogických zamestnancov a adaptačné vzdelávanie začínajúcich učiteľov.

Úpravu podmienok výchovy a vzdelávania pre žiakov so ŠVVP deklarovalo vo vzdelávacom programe 93 % subjektov. Poskytovali žiakom a ich zákonným zástupcom odborný servis, pomoc špeciálneho pedagóga alebo psychológa a odborné služby poskytovali aj výchovní poradcovia a zamestnanci poradenských zariadení. Závažné nedostatky v tejto oblasti sa zistili v 6,4 % škôl. Nevypracovali pre všetkých začlenených žiakov individuálne výchovno-vzdelávacie programy alebo riaditelia nezabezpečili vzdelávanie niektorých jednotlivcov s ľahkým, ťažším i hlbokým mentálnym postihnutím v súlade s ich výchovno-vzdelávacími potrebami podľa učebných plánov a učebných osnov špeciálnej ZŠ, niekde nebol dodržaný najvyšší počet žiakov v špeciálnej triede.

Učebné plány (ďalej aj „UP“) pre primárne a nižšie sekundárne vzdelávanie mali školy vypracované prevažne v súlade s rámcovými učebnými plánmi. Nedostatky, aj závažnejšieho charakteru, boli zistené v 157 predložených UP (neakceptovanie poznámok z rámcového UP, nezapracovanie vlastných poznámok s aktualizáciou na špecifické potreby a podmienky primárneho vzdelávania a výchovy a vzdelávania žiakov so ŠVVP s mentálnym postihnutím; nedodržanie celkového týždenného počtu hodín alebo počtu hodín niektorých predmetov; nezaradenie povinného predmetu; nesúlad v názvoch vzdelávacích oblastí s ich názvami v rámcovom UP; nezaradenie vyučovacích predmetov do vzdelávacích oblastí; nesprávne uvádzanie názvov predmetov). Vypracované UP a učebné osnovy predmetov nultého ročníka boli v súlade so ŠVP pre predprimárne a primárne vzdelávanie, rešpektovali špecifické potreby a rozvojové možnosti žiakov zo SZP. Voliteľné hodiny boli prevažne využité na posilnenie povinných predmetov zvýšenou hodinovou dotáciou a na zavedenie nových predmetov, zameraných na rozšírenie vedomostí a prehĺbenie poznatkov žiakov z prierezových tematík. Ich začlenenie korešpondovalo s profiláciou škôl a s deklarovanými cieľmi vo vzdelávacích programoch. Vyskytli sa aj školy, ktoré nevyužili stanovený počet voliteľných hodín, ich počet bol nižší, ako určoval rámcový UP.

Najslabšie spracovanou časťou ŠkVP boli učebné osnovy, napriek tomu, že vo viacerých subjektoch ich vypracovali v rozsahu ustanovenom vzdelávacím štandardom a obsahovali charakteristiku predmetu, ciele, stratégie, učebné zdroje, požiadavky na rozsah požadovaných vedomostí a zručností a kritériá hodnotenia. Závažné i menej závažné nedostatky boli zistené v 34 % škôl v učebných osnovách (ďalej aj „UO“) predmetov primárneho vzdelávania a v 29 % škôl v UO predmetov nižšieho stredného vzdelávania. Týkali sa nevypracovania UO predmetov pre primárne a nižšie stredné vzdelávanie alebo nerozpracovania UO v rozsahu ustanovenom vzdelávacím štandardom, nestanovenia rozsahu učiva pre jednotlivé ročníky alebo nevymedzenia rozsahu učiva v súlade s UP školy. Uvedené nedostatky mali negatívny dopad na cieľavedomé rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov prostredníctvom obsahu vzdelávania vyučovacích predmetov. Prierezové témy boli zavedené do vzdelávacieho obsahu jednotlivých predmetov alebo ojedinele zaradené ako samostatný predmet. V 25 % subjektov bol spôsob ich realizácie deklarovaný len formálne vo vzdelávacom programe, ich zapracovanie do UO jednotlivých predmetov absentovalo.

V oblasti riadenia školy sa pozornosť v priebehu komplexných inšpekcií v 86 subjektoch cielene zamerala na školské programy, na zabezpečenie odbornosti vyučovania, vedenie pedagogickej a ďalšej dokumentácie súvisiacej s organizáciou, riadením školy i na posúdenie miery využívania pomoci poradných orgánov pri dosahovaní stanovených cieľov a postupov školy vo výchove a vzdelávaní. Oblasť riadenia mala v 29 školách veľmi dobrú úroveň, v 34 dobrú a v 20 priemernú. Málo vyhovujúca úroveň riadenia bola zistená v 3 školách (graf 2).

Graf 2: Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia 86 škôl v oblasti riadenia školy

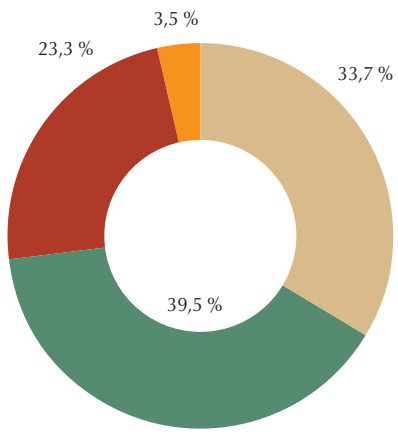

Legenda: veľmi dobrá, dobrá, priemerná, málo vyhovujúca úroveň.

Pozitívne zistenia z jednotlivých kontrolovaných subjektov:

- klíma a kultúra škôl – zapojenie do projektov zacielených na zlepšenie podmienok na sebarealizáciu žiakov zo SZP vo vzdelávacom procese,
- služby školy – zabezpečovanie poradenského servisu pre učiteľov, žiakov a ich zákonných zástupcov, kooperácia výchovných poradcov s ostatnými zložkami výchovného systému.

Negatívne zistenia z jednotlivých kontrolovaných subjektov:

- nedostatky vo vydaných rozhodnutiach,
- nedôsledné vedenie pedagogickej a ďalšej dokumentácie,
- neodbornosť vyučovania v nultom ročníku, v špeciálnych triedach a zabezpečenie len čiastočnej odbornosti v predmetoch informatická výchova, informatika, občianska náuka, svet práce, etická a výtvarná výchova,
- nedostatočná flexibilnosť metodických orgánov zabezpečovať interné vzdelávanie,
- nízka efektívnosť vnútorného systému kontroly a hodnotenia najmä v oblasti kontroly vyučovacieho procesu,
- málo vyhovujúca úroveň výchovného poradenstva,
- nerealizovanie výchovy mimo vyučovania v záujmových útvaroch z dôvodov nedostatočných priestorových podmienok a organizácie vyučovania v dvoch zmenách a nezáujmu žiakov z marginalizovaných rómskych komunít (ďalej „MRK“) o poskytované činnosti.

Odbornosť vyučovania dosiahla celkovo dobrú úroveň (84,5 %). Analýzou údajov poskytnutých riaditeľmi škôl sa zistilo, že v špeciálnych triedach na prvom a druhom stupni bola temer polovica vyučovacích hodín viacerých predmetov odučená neodborne. Čiastočne neodborne sa vyučoval na prvom stupni predmet informatická výchova a na druhom stupni informatika, občianska náuka, etická a výtvarná výchova. Nižšia odbornosť vyučovania predmetov technika a svet práce negatívne ovplyvňovala rozvíjanie pracovných zručností a návykov žiakov.

Vnútorné predpisy, pokyny a usmernenia vo väčšine subjektov boli vypracované v súlade s požiadavkami stanovenými všeobecne záväznými právnymi predpismi. V 16 % škôl neboli prerokované v pedagogickej rade, niekde ich neaktualizovali. Výpovedná hodnota predloženej pedagogickej a ďalšej dokumentácie mala v 42 % subjektov nízku úroveň. Výskyt formálnych, obsahových, vecných a administratívnych nedostatkov v dokumentácii súvisel s nejednotnosťou a neúplnosťou v jej vedení. Medzi najčastejšie sa opakujúce nedostatky patrilo vykonávanie nepovolených opráv v triednej dokumentácii, nedostatočné dokladovanie plnenia učebných osnov v jednotlivých predmetoch formou správnych zápisov učiva v triednych knihách, nezaznamenávanie udelených výchovných opatrení do triedneho výkazu a do katalógových listov žiakov, nedôsledné vedenie dokumentácie začlenených žiakov, absencia dôležitých údajov o žiakoch v katalógových listoch (plnenie povinnej školskej dochádzky mimo územia SR, oslobodenie od vyučovania niektorých predmetov), nevedenie dokumentácie na tlačivách podľa vzorov schválených a zverejnených ministerstvom školstva, absencia organizačnej štruktúry školy v organizačných poriadkoch. Riaditelia v 87 % škôl vydávali rozhodnutia v súlade s ustanoveniami zákona. V 13 % subjektov nemali v tejto oblasti dostatočné poznatky, čo potvrdila aj kontrola nimi vydaných rozhodnutí. Nevydali potrebné rozhodnutia alebo ich vydali vo veciach nad rámec ustanovenia zákona, niekde obsahovali nepresne citované paragrafy, odseky, písmená, nedodržali v nich náležitosti správneho poriadku, vo výrokovej časti rozhodnutí absentovali zdôvodnenia alebo poučenia, obsahovali neúplné údaje o účastníkoch konania. K významným nástrojom participácie učiteľov na riadení a organizácii výchovy a vzdelávania patrili zriadené poradné orgány riaditeľa, ktoré riešili aktuálne pedagogické a výchovno-vzdelávacie otázky i problémy žiakov, sledovali prioritne plnenie učebných osnov, vykonávali analýzu vyučovacích výsledkov, zaoberali sa špecifikami hodnotenia, mimoškolskou činnosťou. Funkčnosť niektorých metodických orgánov bola na nižšej kvalitatívnej úrovni, zväčša plnili organizačné úlohy, menej participovali na riadiacej a hospitačnej činnosti a nie vždy plnili úlohy vzdelávacieho charakteru. Najmä v školách s nižším zabezpečením odborného vyučovania chýbala pedagógom možnosť realizovať vzájomné hospitácie v záujme výmeny pedagogických skúseností a zručností. Učitelia niekoľkých menších subjektov pracovali v spoločnom metodickom združení neplnoorganizovaných škôl.

Vnútorný systém kontroly so stanovenými zásadami, formami, zameraním a oblasťami kontroly smerujúcimi k zvyšovaniu kvality výchovy a vzdelávania malo vypracovaný 97 % subjektov. Napriek tomu bola ich funkčnosť na priemernej úrovni. Nedostatočné zovšeobecňovanie zistení, nerealizovanie následnej kontroly, absencia spätnej väzby boli slabými oblasťami až v 30 % škôl. Systém kontroly zameraný na hodnotenie vzdelávacích výsledkov žiakov, ktorý obsahoval stanovenie vlastných kritérií a spôsobov celkového hodnotenia v jednotlivých predmetoch, formy overovania ich vedomostí a schopností, malo vyhotovený 90 % škôl, prevažne v súlade s platnými metodickými pokynmi na hodnotenie a klasifikáciu žiakov ZŠ. Niekde pri vypracovaní kritérií kládli cielený dôraz na osobnostný pokrok jednotlivca a na rozvíjanie jeho sebahodnotiacich zručností. Do systému kontroly a hodnotenia zapracovali aj spôsoby preukázateľného informovania zákonných zástupcov o zhoršení prospechu a problémovom správaní žiakov. V niektorých subjektoch sa intenzívne venovali najmä komunikácii s rodičmi rómskych žiakov pri riešení početných prípadov záškoláctva. Vedúci pedagogickí zamestnanci zväčša dodržiavanie stanovených pravidiel hodnotenia a klasifikácie kontrolovali. Vyskytli sa aj školy (17 %), v ktorých boli tieto povinnosti zanedbávané. Metodické orgány takmer v 14 % subjektov neprerokovali vnútorný systém hodnotenia a klasifikácie žiakov na zasadaniach, niekde nebol prerokovaný a odsúhlasený v pedagogickej rade alebo nebol schválený riaditeľom školy. Spôsob hodnotenia pedagogických zamestnancov, priebežného monitorovania aktivít a hodnotenia výsledkov ich práce a stanovené vlastné kritériá mali vyhotovené v 96 % subjektoch. Vedúci pedagogickí zamestnanci však nevenovali dostatok pozornosti hospitačnej činnosti, nie vždy ju vnímali ako nástroj prispievajúci k zefektívneniu a ku skvalitneniu výchovno-vzdelávacieho procesu, pedagogického riadenia i vlastnej sebareflexie.

Klímu a kultúru škôl charakterizovali učitelia v zadaných dotazníkoch ako otvorenú, s participatívnym štýlom riadenia, súdržnosťou kolektívov, v ktorých prevládala vzájomná dôvera, angažovanosť, dobré vzťahy medzi učiteľmi a žiakmi aj žiakmi navzájom. Vyskytli sa subjekty (7 %), v ktorých vzťahy medzi zamestnancami a vedúcimi pedagogickými zamestnancami boli napäté, plné nedôvery. Z dotazníkov vyplynulo, že riaditelia uplatňovali direktívny štýl riadenia, nespolupracovali s vyučujúcimi a rovnako viazla aj spolupráca medzi školou a rodičmi. V rozhovoroch vedúci pedagogickí zamestnanci a výchovní poradcovia zväčša potvrdili, že spolupráca s radou školy i so zákonnými zástupcami prebiehala na primeranej úrovni. Podnetné vzdelávacie prostredie, bezpečné a motivujúce pre žiakov a učiteľov sa darilo docieliť estetickou úpravou interiérov, rozsiahlou rekonštrukciou budov a pravidelnou údržbou vonkajších areálov. O živote a úspechoch škôl sa verejnosť dozvedala z miestnej či regionálnej tlače, interných televíznych vysielaní. Stali sa súčasťou spoločenského života miest a obcí, organizovali vlastné aktivity, kultúrne vystúpenia, športové súťaže. Výsledky práce, projektov a aktivít prezentovali na workshopoch, internetových stránkach a v školských časopisoch. Pozitívom bolo zapojenie škôl s vysokým počtom rómskych žiakov do projektov zameraných na vzdelávanie pedagogických zamestnancov k inklúzii MRK, do projektu PHARE zacieleného na zlepšenie podmienok na sebarealizáciu Rómov vo vzdelávacom procese, do projektu na zlepšenie prístupu k zdravotnej starostlivosti pre MRK v SR alebo do projektu *Príprava občanov-Rómov na manželstvo a rodičovstvo*.

Väčšina subjektov (93 %) poskytovala služby svojím aktívnym výchovným poradenstvom, ktoré zabezpečovalo poradenskú a osvetovú činnosť v oblasti výchovy a profesijnej orientácie, sprostredkovanie odborného vyšetrenia v poradenských zariadeniach. Zodpovednosť za úlohy bola rovnomerne rozdelená medzi riaditeľa školy, výchovného poradcu, triednych učiteľov, oblasť prevencie mali na starosti koordinátori prevencie. Pri riešení problémov v správaní žiakov kooperovali s odbornými zamestnancami poradenských zariadení, iniciovali a organizovali spoločné stretnutia zainteresovaných strán k riešeniu osobnostných, vzdelávacích a sociálnych potrieb jednotlivcov. Pomoc 58 asistentov učiteľa a 4 asistentov vychovávateľa priamo vo výchovno-vzdelávacom procese umožňovala flexibilnejšie reagovať na vzniknuté problémy v učení sa alebo v správaní jednotlivcov. Funkcia výchovného poradcu nebola ustanovená v 2 plnoorganizovaných a v 4 neplnoorganizovaných subjektoch, kde problémové správanie sa žiakov a niektoré úlohy výchovného poradenstva riešili zväčša riaditelia škôl. Odbornú pomoc žiakom so ŠVVP poskytovali pri pravidelných návštevách subjektov odborní zamestnanci príslušných centier špeciálnopedagogického poradenstva. Školy vytvárali priaznivé podmienky na výchovu mimo vyučovania činnosťami záujmových útvarov, ktoré zohľadňovali špecifické potreby a záujmy žiakov, rozvíjali ich vedomosti, tvorivé a digitálne zručnosti, umelecký a športový talent, poskytovali im dostatočný priestor na rozvíjanie osobných záľub. Okrem tradičných esteticko-umeleckých, športových, prírodovedných a počítačových útvarov zriaďovali aj iné atraktívne útvary.

Riadenie škôl bolo v školách na dobrej úrovni (graf 3).

Graf 3: Riadenie školy (zistenia z 86 ZŠ)

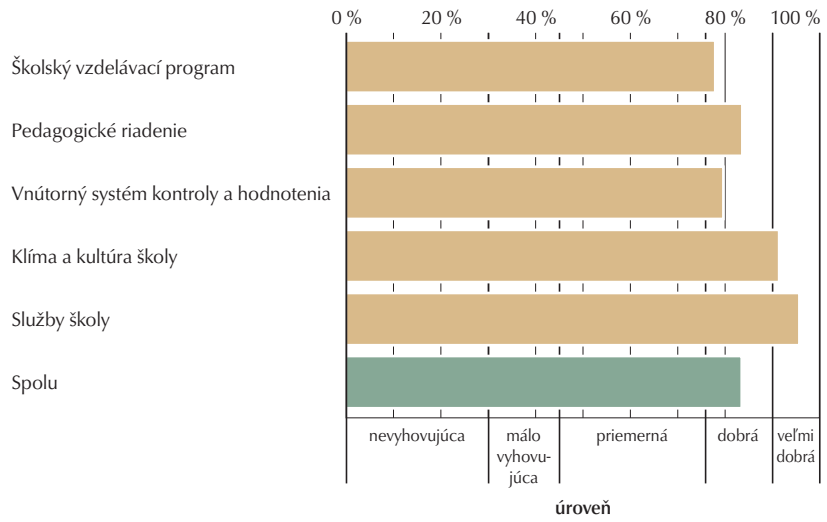

Podmienky výchovy a vzdelávania

Splniť vytýčené ciele definované v školských programoch stimulovalo školy vytvárať vhodné podmienky na uskutočňovanie kvalitnej výchovy a vzdelávania i príťažlivej mimoškolskej činnosti zaistením dobrých personálnych, priestorových, materiálno-technických podmienok a zároveň zabezpečiť žiakom a pedagogickým zamestnancom bezpečnosť a ochranu ich zdravia. Niektorým subjektom boli pri realizovaní zmien nápomocní zriaďovatelia, rady rodičov, iné vypracovali úspešné projekty na rekonštrukciu vonkajších priestorov alebo projekty na dobudovanie odborných učební, multimediálnych učební či prostredníctvom účasti na vzdelávacích projektoch získali učitelia napríklad interaktívne tabule, dataprojektory, učebné pomôcky. Podmienky výchovy a vzdelávania boli v 16 kontrolovaných subjektoch zabezpečené na veľmi dobrej úrovni, v 46 na dobrej a 24 subjektoch na priemernej úrovni (graf 4).

Graf 4: Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia škôl v oblasti podmienkok výchovy a vzdelávania

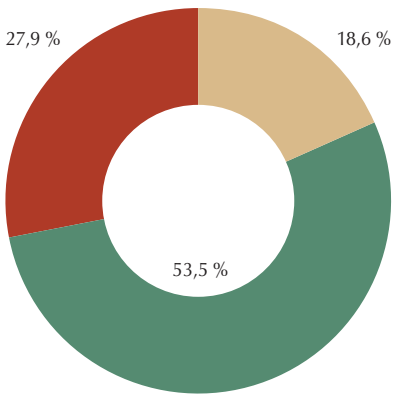

Legenda: veľmi dobrá, dobrá, priemerná úroveň.

Pozitívne zistenia z jednotlivých kontrolovaných škôl:

- nadštandardné priestorové a materiálno-technické vybavenie škôl,
- vytvorenie kvalitných podmienok na zabezpečenie vyučovania telesnej výchovy a športu vybudovaním multifunkčných ihrísk (najmä v školách Žilinského kraja),
- využívanie vnútorných a vonkajších priestorov škôl na zmysluplné trávenie voľného času žiakov v záujme ich ochrany pred negatívnymi vplyvmi sociálneho prostredia.

Negatívne zistenia z jednotlivých kontrolovaných škôl:

- nedostatok učebníc,
- vyučovanie na dve zmeny,
- nevyhovujúci stav budov, učebne umiestnené v provizórnych priestoroch,
- nedostatočné vybavenie učebnicami, učebnými a kompenzačnými pomôckami, didaktickou technikou, IKT nevynímajúc,
- nevyužívanie didaktickej techniky, IKT nevynímajúc, vo vzdelávacom procese,
- stav vytvárania bezbariérového prostredia – nízka pripravenosť škôl prijímať žiakov so zdravotným znevýhodnením (ďalej „ZZ“),
- nevydanie školských poriadkov.

Predpokladom zabezpečenia dobrých personálnych podmienok v školách bola skutočnosť, že väčšina vedúcich pedagogických zamestnancov spĺňala kvalifikačné predpoklady a požiadavky na výkon riadiacej funkcie (okrem 3 riaditeľov a 2 zástupcov riaditeľa), zúčastňovali sa rôznych foriem vzdelávania a zároveň podporovali odborný rast svojich pedagogických zamestnancov, koordinovali ich ďalšie vzdelávanie a výber adekvátnych foriem vzdelávania vo vzťahu k interným potrebám subjektov. Ojedinele pri koncipovaní ročného plánu kontinuálneho vzdelávania nezohľadňovali aktuálny stav odbornosti vo vyučovaní niektorých predmetov. Učitelia absolvovali vzdelávacie programy ponúkané najmä metodicko-pedagogickým centrom alebo za poplatok iné akreditované programy. Vedúci pedagogickí zamestnanci takmer 30 % plnoorganizovaných škôl podcenili význam vzdelávacej funkcie metodických orgánov. Viaceré metodické združenia a predmetové komisie v rámci svojej činnosti poskytovali učiteľom príležitosti navzájom si vymieňať skúsenosti a odovzdávať informácie i nadobudnuté poznatky o uplatňovaní inovatívnych foriem a metód práce v edukačnom procese.

Graf 5: Podmienky výchovy a vzdelávania

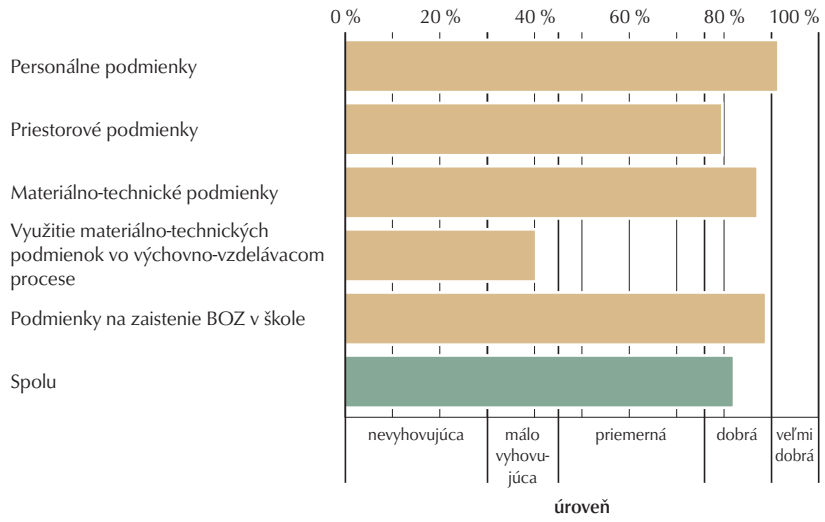

V školách sa vplyvom zvyšujúcich nárokov verejnosti na kvalitu výchovy a vzdelávania postupným rekonštruovaním a prispôsobovaním vonkajších a vnútorných priestorových podmienok vytvárali primerané edukačné podmienky. Zväčša disponovali (91 %) dostatočným množstvom kmeňových tried, účelne zariadených odborných učební, mali vybudovanú školskú knižnicu, niekde aj s čitárňou, školskú kuchynku, priestory na školské kluby detí (ďalej „ŠKD“). Výchovno-vzdelávací proces v odborných učebniach sa riadil podľa vypracovaných rozvrhov a prevádzkových poriadkov. K skvalitneniu vyučovania telesnej a športovej výchovy sa prispelo vybudovaním vonkajších areálov, trávnatých alebo asfaltových multifunkčných ihrísk. Ojedinele (8 %) chýbala telocvičňa (trávnaté plochy boli improvizovanými ihriskami a zároveň oddychovými zónami počas prestávok), niektoré školy mali zlý technický stav školskej budovy, školskej jedálne, dielní, organizovali vyučovanie na dve zmeny pre vysoký počet žiakov a nedostatok vhodných priestorov na zriadenie učební. Subjekty, ktoré vzdelávali žiakov so ZZ, využívali najmä učebné a hygienické priestory v prízemí budov. Bezbariérové prostredie vytvorilo len 21 škôl, čo predstavuje 24 %. Upravili vstup do budovy, do sociálneho zariadenia, učebné priestory alebo zriadili prístupovú plošinu pre imobilné osoby.

V niektorých sledovaných ukazovateľoch nebolo **zabezpečenie materiálno-technických podmienok** v školách postačujúce. Dostatočné vybavenie učebnicami a učebnými textami schválenými ministerstvom školstva malo len 63 % subjektov. Ich distribúcia bola často oneskorená alebo neúplná a pedagógovia si chýbajúce tituly vzájomne požičiavali, vymieňali. Učitelia vyjadrili s kvalitou dodaných nových učebníc nespokojnosť, upozorňovali na vyskytujúce sa chyby odborného charakteru, jazykové a štylistické nedostatky, v niektorých učebniciach absentovala systematická nadväznosť a prepojenosť tém s učivom. Vybavenie vhodnými učebnými pomôckami a kompenzačnými pomôckami na prácu začlenených žiakov so ŠVVP, niekde zastaranými a z veľkej časti opotrebovanými, zabezpečili v 86 % subjektov. Výborné podmienky na rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov v oblasti digitálnej gramotnosti – dostatok didaktickej techniky, interaktívne tabule v triedach, internet, zriadené učebne IKT – zabezpečili v 99 % škôl. Zistenia z hospitácií potvrdili, že využívanie didaktickej techniky vrátane IKT bolo vo vyučovaní na málo vyhovujúcej úrovni. Len v 3,5 % subjektov vytvorili priestor na rozvíjanie príslušných kľúčových kompetencií žiakov v priebehu procesu výchovy a vzdelávania. Rozvíjanie kľúčových kompetencií v oblasti digitálnej gramotnosti podporovali vyučujúci zvyčajne prostredníctvom činností zadávaných na domácu úlohu a na prípravu projektových prác.

Pedagogickí zamestnanci vytvárali priaznivé podmienky na zaistenie BOZ. Riaditelia škôl vydali školské poriadky, ktoré boli v 83 % subjektov prerokované v pedagogických radách i s orgánmi školskej samosprávy. Žiakov s ich znením oboznámili triedni učitelia. Nie všetky školské poriadky boli vypracované v súlade s požiadavkami stanovenými školským zákonom, 16 % z nich vykazovalo viaceré menej závažné nedostatky. Ustanovení koordinátori prevencie spolupracovali pri organizovaní aktivít k prevencii šikanovania a agresivity s mimovládnymi organizáciami, políciou, odbornými zamestnancami poradenských centier, zabezpečovali pravidelný monitoring v oblasti prevencie a odhaľovali negatívne prejavy v správaní sa jednotlivcov. Aktívne pracujúcu žiacku školskú radu mali ustanovenú v 31 % škôl. Náležitú pozornosť realizovaniu preventívno-výchovných aktivít v rámci národných programov na triednických hodinách venovalo 83 % subjektov. Pri organizácii vyučovania a tvorby školských rozvrhov sa prevažne dodržiavali základné fyziologické, psychické a hygienické zásady. Možnosť aktívneho oddychu a regenerácie žiakov neumožňovali v dostatočnom rozsahu v 10 % subjektov – nedodržali dĺžku vyučovacích hodín a organizáciu prestávok alebo neakceptovali stanovený počet žiakov v špeciálnych triedach. Exkurzie, kurzy a výlety realizovali pedagógovia prevažne v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi. Súčasťou predloženej dokumentácie o organizovaní hromadných akcií boli v záujme zaistenia BOZ žiakov informované súhlasy zákonných zástupcov. Takmer všetky školy (98 %) mali spracovanú evidenciu školských úrazov.

Podmienky výchovy a vzdelávania boli v školách na dobrej úrovni (graf 5).

Priebeh výchovy a vzdelávania

Kontrolované subjekty evidovali 19 025 žiakov, z toho 1 404 žiakov so ZZ, 603 nadaných a 293 žiakov zo SZP. V 15 triedach nultého ročníka sa vzdelávalo 191 žiakov zo SZP. Formou individuálneho vzdelávania žiakov I. stupňa sa vzdelávali 6 žiaci (3 v Bratislavskom, 2 v Trenčianskom a 1 v Žilinskom kraji). Ich vzdelávanie zabezpečovali zákonní zástupcovia podľa vzdelávacích programov vypracovaných triednymi učiteľmi. V školách bolo vytvorených 50 špeciálnych tried pre 484 žiakov so ZZ, 39 tried pre 595 nadaných žiakov. Oddelenia ŠKD navštevovalo 5 090 žiakov, z nich bolo len 62 žiakov zo SZP.

Stav a úroveň vyučovania a učenia sa boli sledované hospitáciami na vyučovacích hodinách predmetov vzdelávacích oblastí Jazyk a komunikácia (slovenský jazyk a literatúra, slovenský jazyk a slovenská literatúra, maďarský jazyk a literatúra, anglický, nemecký a ruský jazyk); Matematika a práca s informáciami (matematika, informatická výchova, infor-

matika); Príroda a spoločnosť (prírodoveda, vlastiveda); Človek a príroda (fyzika, chémia, biológia); Človek a spoločnosť (občianska náuka, dejepis, geografia); Umenie a kultúra (hudobná výchova, výtvarná výchova); Zdravie a pohyb (telesná výchova, telesná a športová výchova, športová príprava); Človek a hodnoty (etická výchova, náboženská výchova, náboženstvo).

Celkovo sa vykonalo 3 070 hospitácií, z toho na prvom stupni 1 277, z nich 30 v nultom ročníku, a na druhom stupni 1 690. V špeciálnych triedach na prvom i na druhom stupni sa uskutočnilo 76 hospitácií.

Priebeh výchovy a vzdelávania vo všetkých hospitovaných predmetoch bol v 1 subjekte na veľmi dobrej úrovni, v 45 na dobrej úrovni, v 36 dosiahol úroveň priemernú a v 1 škole málo vyhovujúcu (graf 6).

Graf 6: Percentuálny pomer výsledkov hodnotenia priebehu výchovy a vzdelávania

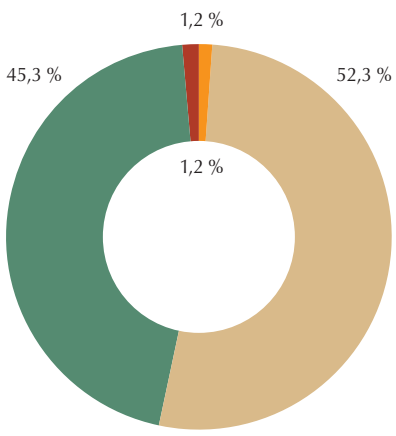

Legenda: veľmi dobrá, dobrá, priemerná, málo vyhovujúca úroveň.

Pozitívne zistenia z jednotlivých hospitovaných predmetov na prvom a druhom stupni:

- stanovenie konkrétnych kognitívnych vzdelávacích cieľov hodín a zabezpečenie kontroly ich plnenia,
- uplatňovanie spätnej väzby,
- rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií na veľmi dobrej úrovni na hodinách v nultom ročníku, maďarského jazyka, chémie, dejepisu, občianskej výchovy,
- uplatňovanie aplikačných úloh,
- efektívne využívanie učebných pomôcok,
- využívanie verbálneho pozitívneho hodnotenia ako motivácie k napredovaniu,
- vytváranie bezpečnej, priateľskej pracovnej atmosféry vyučovania.

Negatívne zistenia z jednotlivých hospitovaných predmetov na prvom a druhom stupni:

- nediferencovanie úloh a činností s ohľadom na rozdielne vzdelávacie štýly jednotlivcov a rozdielnu úroveň ich vzdelávacích schopností a zručností,
- nestanovenie výchovných cieľov zameraných na formovanie hodnotových postojov s premyslenou spätnou kontrolou ich plnenia,
- nízka podpora rozvíjania sebahodnotiacich zručností a schopností žiakov,
- nedostatočné využívanie digitálnych technológií vo vyučovaní,
- nevytváranie predpokladov na zabezpečenie rozvíjania parciálnych sociálnych a občianskych kompetencií – zaraďovaním foriem kooperatívneho vyučovania,
- málo vyhovujúca úroveň vyučovania niektorých predmetov.

Na hospitovaných hodinách na prvom i druhom stupni formulovali učitelia prevažne jasne a zrozumiteľne stanovené vzdelávacie ciele, motivovali žiakov k činnosti stimulujúcimi otázkami zameranými na obsah učebnej témy, ktorý bol v súlade s učebnými osnovami, ojedinele im čiastočne alebo úplne nezodpovedal. Nie vždy oboznamovali žiakov s naplánovaným priebehom vyučovania, so zvolenými postupmi, spôsobmi i činnosťami. Prostredníctvom spätnej väzby priebežným kladením otázok a zadávaním úloh na porozumenie a aplikáciu alebo písomným precvičovaním či utvrdzovaním učiva zisťovali úroveň pochopenia a osvojenia poznatkov a zároveň sledovali plnenie stanovených parciálnych cieľov. Len na polovici z hospitovaných hodín zadávali úlohy a činnosti, ktoré boli svojím obsahom či formuláciou prispôsobené individuálnym učebným schopnostiam jednotlivcov, ich vedomostnému potenciálu alebo rozdielnym vzdelávacím štýlom. V triedach, v ktorých sa vzdelávali žiaci so ŠVVP, uplatňovali diferenciáciu úloh častejšie, avšak zadávané úlohy a činnosti sa líšili len rozsahom, zriedka stupňom náročnosti. Individuálne učebné potreby začlenených žiakov rešpektovali zadávaním primeraných úloh zodpovedajúcich špecifikám ich znevýhodnenia, poskytnutím dlhšieho časového limitu na ich riešenie a umožňovali im pracovať s kompenzačnými pomôckami.

Vytváranie predpokladov na zabezpečenie rozvíjania sledovaných kľúčových kompetencií v kontrolovaných predmetoch na prvom a druhom stupni ZŠ

S cieľom podporovať rozvíjanie poznávacích kompetencií sprístupňovali vyučujúci nové poznatky pútavo, zrozumiteľne s vyváženým zastúpením úloh a činností zameraných na porozumenie, zapamätanie a aplikáciu. Organizácia hodín bola zväčša premyslená, dynamickosť vyučovania zabezpečovalo striedanie frontálnej práce s párovou alebo so skupinovou prácou, zaraďovanie samostatnej aktívnej činnosti. V triedach so spojenými ročníkmi vytvorili pedagógovia priestor na optimálne striedanie priamej a nepriamej práce s jednotlivými ročníkmi. Z metód a foriem boli uplatňované najmä klasické heuristické metódy, častejšie zážitkové vyučovanie a hranie rolí, ktoré prepájali učenie s emocionálnym prežívaním a vytvárali priestor na rozvoj hodnotiaceho a tvorivého myslenia žiakov. Nové učivo prezentovali v logickom slede, vo vzájomných súvislostiach, využívali príklady z každodenného života, priame poznatky i skúsenosti alebo už osvojené vedomosti. Kontinuitu vyučovania podporovalo uplatnenie vnútropredmetových a medzipredmetových vzťahov. Vyučujúci žiakov vhodne a účinne motivovali vizuálnymi, niekedy aj auditívnymi podnetmi a efektívne implementovali do procesu učenia sa prácu s učebnými pomôckami. Najmä na hodinách chémie bolo pozitívom vytváranie správnych predstáv realizáciou demonštračných a žiackych pokusov i praktických činností. Názornosť vyučovania viacerých predmetov však znižovalo nevyužívanie alebo sporadické a niekde aj neefektívne uplatnenie didaktickej techniky. Jej účinné uplatnenie bolo pozorované na prvom aj na druhom stupni najmä vo vyučovaní anglického jazyka, hudobnej výchovy a prírodovedných predmetov na druhom stupni, kde pri výklade učiva pedagógovia už pomerne častejšie dopĺňali výklad pripravenými prezentáciami k danej učebnej téme. Rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií patrilo k silným stránkam vyučovania a učenia sa maďarského jazyka na prvom i na druhom stupni, vo vyučovaní predmetov nultého ročníka. Učitelia týchto predmetov vo veľkej miere aktivizovali a zapájali všetkých žiakov do činností vhodne volenými otázkami podnecujúcimi evokáciu. S pochopením a tolerantne upozorňovali jednotlivcov na chybné odpovede, ich výkony odmeňovali slovnou pochvalou a pozitívnym očakávaním zlepšenia. Pomerne častejšie zadávali problémové a tvorivé úlohy, ktoré však nediferencovali na základe náročnosti riešenia. Prospechovo slabší žiaci mali na ich vyriešenie vytvorený dlhší časový priestor. Väčšina žiakov reagovala pohotovo pri aktivitách zameraných na tréning pamäti a preukazovala osvojené vedomosti na primeranej úrovni pri riešení jednoduchších základných aplikačných úloh. Neisto a nesamostatne riešili zadania vyžadujúce výstižné, súvislé ústne i písomné vyjadrovanie s používaním odbornej terminológie, argumentáciu a kreativitu. Iba najlepší jednotlivci prezentovali vlastné návrhy a vyvodzovali závery.

Vyučujúci pri priebežnom verbálnom hodnotení oceňovali snahu i záujem žiakov o učenie sa a povzbudzujúco reagovali aj na ich najmenšie pokroky. Len na polovici z hospitovaných hodín ich výkony klasifikovali. Absentovalo cieľavedomé plánovanie rozvíjania kompetencií na celoživotné učenie sa stanovením si výchovných – afektívnych – cieľov zahŕňajúcich citovú, postojovú oblasť i hodnotovú orientáciu jednotlivcov. Hodnotiace zručnosti žiakov sa nerozvíjali zámerne, niekedy len nevedome pri hraní situačných scén, tvorbe dialógov, dramatizácii, hraní rolí, pri práci v skupinách. Vzniknutý aktuálny výchovný moment však učitelia využili. Napriek tomu učenie sa žiakov správať sa prosociálne, vzájomne sa počúvať, prejavovať emocionálne, estetické i hodnotové postoje prebiehalo zväčša neriadene. Niektorí dokázali jednoducho a pomerne výstižne ohodnotiť prejavené zručnosti spolužiakov, z priebehu hodín však bolo zjavné, že formy a spôsoby hodnotenia svojich výkonov nepoznajú. Stanovené ciele viacerých hodín výchovných predmetov, dejepisu, slovenského jazyka a literatúry systematicky podporovali vytváranie primeraných kultúrnych hodnotových postojov a viedli žiakov k tvorivému, nie konzumnému spôsobu života. Cieľavedomé a systematické podporovanie rozvoja sebahodnotiacich zručností výrazne absentovalo na 53 % hodín, čo sa prejavilo v neochote a obave jednotlivcov hodnotiť úroveň osvojených vedomostí, vlastných výkonov, posúdiť náročnosť úloh alebo aktivity spolužiakov. Ich prejavy a konštatácie boli zväčša jednoslovné, neopierali sa o znalosť kritérií a postupov hodnotenia.

Vytváranie predpokladov na rozvíjanie komunikačných kompetencií bolo výrazne silnejšou stránkou vyučovania všetkých sledovaných predmetov. Celkovo na 78 % hospitovaných hodín viedli vyučujúci žiakov k čítaniu s porozumením, k reprodukcii, analýze i kritickému zhodnoteniu odborných i literárnych textov, k čítaniu grafov, máp, tabuliek. Žiaci preukázali pri práci s textom a pri spracovaní informácií z iných zdrojov dobre osvojené zručnosti, zväčša foneticky a gramaticky správne reagovali na podnety, ich jazykové kompetencie boli veku primerané. Pre hodiny predmetov vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia bolo charakteristické cieľavedomé podporovanie žiakov k výstižnému ústnemu prejavu po prečítaní či vypočutí si textu, k jeho analyzovaniu, k hľadaniu súvislostí na základe vlastného úsudku a dedukcie. Prevažná časť žiakov bola pozorná, pracovala spontánne a so záujmom. Na otázky kladené učiteľmi, ktoré nie vždy vyžadovali formulovanie obsahovo širších odpovedí, reagovali zrozumiteľne a správne. Vo vyšších ročníkoch pri ústnych odpovediach využívali zážitky a skúsenosti, dokázali viesť diskusiu, argumentovať a obhajovať svoje názory. Niektorí žiaci pochádzajúci z menej podnetného prostredia nereflektovali proces vlastného učenia sa, neprejavili súvislé komunikačné schopnosti, mali problémy s čítaním úloh, ojedinele sa zapájali do diskusie.

Výber základného modelu organizácie väčšiny vyučovacích hodín, obsah učiva a charakter predmetu nevytvárali často priestor na rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti informačných a komunikačných technológií. Pedagógovia málo využívali možnosti dynamickejšieho a efektívnejšieho prezentovania nového učiva formou prezentácií, zotrvávali pri časovo náročnejšom a neefektívnom písaní poznámok na tabuľu. Na 35 % hospitovaných hodín uplatnili pri objasňovaní nových poznatkov prezentáciu učiva v programe PowerPoint alebo na podporu učebného efektu notebook, spätný projektor, interaktívnu tabuľu. Žiaci však boli len pasívnymi pozorovateľmi. Uplatňovanie digitálnych technológií bolo pozorované podstatne častejšie na hodinách anglického jazyka na prvom a rovnako na druhom stupni, biológie, ruského jazyka, fyziky, geografie. Vyučujúci prostredníctvom interaktívneho CD, výučbových programov zadávali rozmanité stimulujúce úlohy. Žiaci priamo na hodinách pracovali s interaktívnou tabuľou, tvorili, dopĺňali a opravovali texty, vyhľadávali dáta z internetu. Aj učitelia matematiky pracovali s informáciami sprístupnenými prostredníctvom prezentácie a súvislého doplnkového textu, využívali i portál Planéta vedomostí a webové sídlo bezkriedy.sk. Žiaci na takýchto hodinách matematiky preukázali primerané zručnosti pri používaní interaktívnej tabule, internetu, edukačných programov. Odbornosť vyučovania informatickej výchovy a informatiky bola zabezpečená na prvom stupni na 58,51 %, na druhom stupni na 56,07 %. Väčšina hodín mala dobrú úroveň, vyučujúci sprístupňovali učivo veku primerane s dôrazom na správny algoritmus postupov pri práci s IKT a zadávané úlohy mali charakter praktického využitia. Niektoré hodiny nespĺňali stanovené výchovno-vzdelávacie ciele, žiaci prepisovali pripravený text pomocou textového editora MS Word bez využívania a aplikácie jeho nástrojov (formátovanie textu, vkladanie objektov) alebo vykonávali nepodstatné činnosti, ktoré sa netýkali preberanej témy, vyhľadané texty a obrazové informácie neanalyzovali. Ojedinele neboli ich činnosti dostatočne riadené, často boli zadávané len neefektívne, aby sa nimi vyplnil čas vyučovacej hodiny.

Atmosféra vyučovania bola na väčšine hodín motivujúca a priaznivá, vyučujúci

zohľadňovali sociálne i kultúrne rozdiely a osobitosti jednotlivcov. Vytváranie predpokladov na zabezpečenie rozvíjania parciálnych sociálnych a občianskych kompetencií dosahovalo priemernú úroveň. Vzájomná komunikácia medzi pedagógmi a žiakmi bola v niektorých triedach, v ktorých sa vzdelávali viacerí žiaci zo SZP, ovplyvňovaná nezáujmom jednotlivcov o učenie a o činnosti s ním spojené. Ich nízka schopnosť sústrediť sa, pracovať samostatne, niekedy aj hyperaktivita boli dôvodom pomerne slabšie osvojených komunikačných a sociálnych zručností. V nultom ročníku museli učitelia veľmi citlivo uplatňovať špecifické postupy, metódy a formy práce, ktorými sa snažili eliminovať sociálne i kultúrne bariéry. Na niektorých hodinách predmetov vzdelávacej oblasti Umenie a kultúra na prvom i druhom stupni stanovené senzomotorické a socioafektívne ciele hodín systematicky podporovali vytváranie primeraných hodnotových postojov a rozvíjanie tvorivého, nie konzumného spôsobu života. Uplatnením situačných scén, dramatizácie a hrania rolí formovali morálne postoje jednotlivcov, viedli ich k vzájomnému počúvaniu sa a vyjadrovaniu názorov i pocitov. Žiaci dokázali ohodnotiť prejavené prosociálne zručnosti spolužiakov kultivovane a bez zábran. Vyučovacie ciele hodín dejepisu a občianskej výchovy výrazne prispievali k formovaniu spoločensky akceptovateľných občianskych postojov. Rovnako hodiny prírodovedných predmetov poskytovali príležitosti na prezentovanie postojov prevažne súvisiacich s environmentálnou tematikou. Na hodinách telesnej výchovy, telesnej a športovej výchovy pri športových hrách podporovali učitelia rozvíjanie morálno-vôľových vlastností žiakov, tolerancie, solidarity, učili žiakov preberať zodpovednosť za dosiahnutie optimálneho výkonu. Pri činnostiach vo dvojiciach i v družstvách prejavovali jednotlivci zmysel pre kolektívnosť a konanie v duchu fair play. Nie všetci vyučujúci začlenili do procesu kooperatívne činnosti zamerané na rozvíjanie sociálnych zručností prostredníctvom vzájomnej komunikácie žiakov. Na 56 % hospitovaných hodín bolo zrejmé, že učitelia systematicky a cieľavedome rozvíjali prvky prosociálneho správania a kooperácie, umožňovali jednotlivcom zažívať úspech. Pri riešení spoločných úloh prejavovali žiaci dostatok empatie, tolerancie a zdravej súťaživosti, dokázali prijať zodpovednosť za prácu tímu – vysvetliť postup slabšiemu členovi tímu, kontrolovať a opravovať ich chybné riešenia, počúvať sa, prezentovať svoje postoje a výsledky činnosti. Viacerí preukázali zručnosti v plánovaní, organizovaní a riadení tímovej práce. Často sa vyskytli hodiny, kde boli zadania úloh pre všetky skupiny rovnaké, prezentovanie výsledkov pôsobilo neatraktívne a zdĺhavo. Niekedy bola zadaná skupinová práca nedostatočne premyslená, bez jasne stanovených pravidiel. Prácu v skupine dokázali zorganizovať len šikovnejší a komunikatívnejší jednotlivci, niektorí sa nevedeli presadiť, adekvátne spolupracovať a správali sa nedisciplinovane.

Rozvíjanie praktických pracovných návykov a zručností bolo vo vyučovacom procese zabezpečené na veľmi dobrej úrovni. Správne pracovné návyky a zručnosti si žiaci osvojovali predovšetkým pri manipulácii s rôznymi učebnými pomôckami, pri riešení praktických a aplikačných úloh, pri cvičení s telocvičným náradím a náčiním a vykonávaním činností rôznymi nástrojmi v odborných učebniach. Vyučujúci na hodinách chémie upozorňovali žiakov na škodlivé vlastnosti niektorých látok a viedli ich k dodržiavaniu bezpečnostných predpisov pri pokusoch, k používaniu ochranných prostriedkov. Na väčšine hodín požadovali dodržiavanie správnych postupov pri práci a dokončenie zadaných úloh v dohodnutom čase. Žiaci pri plnení pridelených samostatných úloh a činností prejavovali osvojené zručnosti a dodržiavali psychohygienické návyky vedúce k ochrane zdravia, ktoré v nich postupne už od nultého ročníka učitelia veku primerane budovali. Zabezpečovali, aby zasadací poriadok v triede zodpovedal špecifickým potrebám všetkých žiakov, najmä však žiakov so ZZ. Viedli ich k dodržiavaniu základných hygienických pravidiel, rozvíjali vzťah k blízkemu okoliu cez udržiavanie poriadku a čistoty pracovného miesta, triedy, k starostlivosti o školskú zeleň, oboznamovali ich s pravidlami slušného správania sa a vzájomnej úcty. Počas vyučovacích hodín nabádali jednotlivcov do správneho sedenia, vetrania miestnosti, dodržiavania pitného režimu, do bezpečného správania sa a pocitu osobnej zodpovednosti za zdravie spolužiakov v triede i pri ich presune do odborných učební a telocviční.

Stav a úroveň vyučovania v kontrolovaných predmetoch na prvom a druhom stupni boli na dobrej úrovni (grafy č. 7 a 8).

Graf 7: Vytváranie predpokladov na zabezpečenie rozvíjania sledovaných kľúčových kompetencií v kontrolovaných predmetoch na prvom stupni ZŠ

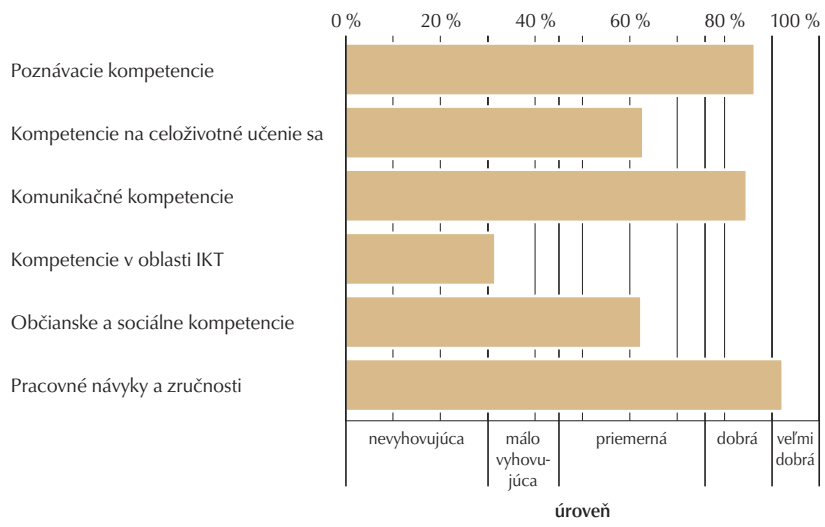

Graf 8: Vytváranie predpokladov na zabezpečenie rozvíjania sledovaných kľúčových kompetencií v kontrolovaných predmetoch na druhom stupni ZŠ

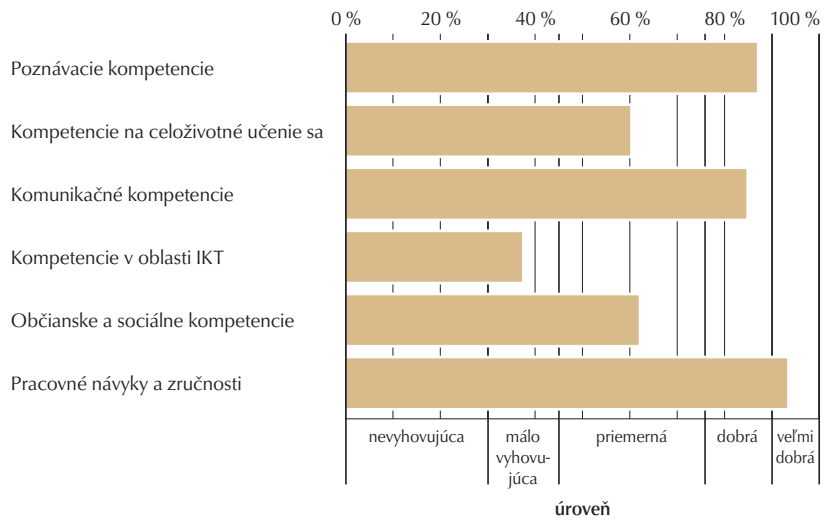

Iné zistenia

V priebehu tematických inšpekcií zameraných na zistenie súladu ŠkVP so ŠVP v ZŠ boli v kontrolovaných subjektoch zistené aj iné špecifické zistenia, ktoré súviseli s predmetom školskej inšpekcie:

- spájanie ročníkov druhého stupňa na vyučovaní výchovných predmetov v rozpore s učebným plánom,
- riaditeľ školy nespĺňal odbornú spôsobilosť požadovanú pre stupeň a odbor vzdelania pre príslušný druh a typ školy,
- zástupkyňa riaditeľa jednej školy vykonávala zároveň aj funkciu riaditeľky druhej školy, bez stanovenia priamej vyučovacej činnosti v škole,
- názov škôl v zriaďovacej listine a vonkajšie označenie budov neboli v súlade s príslušným právnym predpisom.

Na základe 3 anonymných podaní, ktoré sa týkali nevhodného správania sa učiteľa telesnej výchovy, nesprávneho delenia tried a šikanovania žiaka, zrealizovala Štátna školská inšpekcia v 4 subjektoch komplexnú inšpekciu nad rámec inšpekčného plánu. Uvedené skutočnosti v podaniach sa v školách nepotvrdili.

Závery

Školské vzdelávacie programy väčšiny škôl umožňovali napĺňať princípy a ciele školského zákona a ŠVP, i keď niektoré nepôsobili ako originálny dokument, neboli vypracované v duchu vlastnej vízie a zamerania školy. K najslabšie spracovaným častiam ŠkVP patrili učebné plány a učebné osnovy, v ktorých sa vyskytovali závažné i menej závažné nedostatky. Pedagogické stratégie zadefinované v ŠkVP obsahovali vo vzťahu k vyučovaniu menej výrazné výchovné stratégie smerujúce k rozvíjaniu občianskych a sociálnych kompetencií. Pozitívnym zistením v predložených učebných plánoch bolo využitie voliteľných hodín na zavedenie nových predmetov alebo posilnenie vyučovacích predmetov so zreteľom na plnenie prierezových tém. Riaditelia škôl a ostatní vedúci pedagogickí zamestnanci spĺňali kvalifikačné predpoklady, absolvovali prípravu vedúcich pedagogických zamestnancov, podporovali ďalšie vzdelávanie učiteľov. Dosiahnutú dobrú úroveň pedagogického riadenia znižovali nedostatky vo výkone štátnej správy v prvom stupni, vo vydávaní vnútorných predpisov, v zabezpečení odbornosti vyučovania, vo vedení pedagogickej a ďalšej dokumentácie. Zriadené poradné orgány sa zaoberali pedagogickými otázkami a výchovno-vzdelávacími problémami žiakov, v nižšej miere sa podieľali na zavádzaní inovačných trendov do edukačného procesu, ich interná vzdelávacia činnosť bola málo efektívna. V učiteľských zboroch prevládala súdržnosť a dôvera, systém riadenia škôl mal participatívny charakter, aj keď nie vo všetkých subjektoch sa pedagogickí zamestnanci konštruktívne podieľali na plánovaní, rozhodovaní a na kontrole plnenia úloh. Slabým článkom vypracovaného systému kontroly a hodnotenia bolo nedostatočné využívanie nástrojov kontroly, vyhodnotenie zistení a následné prijímanie účinných opatrení na skvalitnenie výchovno-vzdelávacieho procesu i celkového chodu školy. K silným stránkam riadenia patrili služby poskytované formou výchovného poradenstva, klíma a kultúra škôl, podporované širokou ponukou záujmovej činnosti, organizovaním podujatí, aktivít a rozvíjaním partnerských vzťahov s inými subjektmi, spolu s využívaním rôznych foriem prezentácie činnosti na verejnosti. Predpokladom zabezpečenia kvalitného priebehu výchovno-vzdelávacieho procesu bolo vytváranie zodpovedajúcich priestorových podmienok úpravou ich vnútorných i vonkajších areálov, vytváranie náležitých materiálno-technických podmienok zabezpečením dostatočného množstva učebných materiálov, pomôcok a techniky. Napriek tomu, že školy mali dostatok didaktickej techniky, zriadené učebne výpočtovej techniky s prístupom na internet, bolo ich využitie vo vyučovacom procese zriedkavé. K výrazne dobrým stránkam edukačného procesu patrilo vytváranie bezpečnej pracovnej atmosféry, jasné a zrozumiteľné formulovanie vzdelávacích cieľov. Častá absencia špecifikácie očakávaných výsledkov a výchovných cieľov hodiny mala negatívny dopad najmä na rozvíjanie sebahodnotiacich zručností žiakov. Učitelia rešpektovali individuálne pracovné a vzdelávacie potreby jednotlivcov a zohľadňovali špecifické potreby žiakov so ŠVVP. Zadania úloh a činností ojedinele diferencovali podľa náročnosti. Silnou stránkou vyučovacieho procesu bolo rozvíjanie pracovných návykov, s pozitívnym dopadom na praktické zručnosti žiakov preukázané v procese učenia sa. Výraznejšie bolo vytváranie predpokladov na zabezpečenie rozvíjania komunikačných a poznávacích kompetencií v kontrolovaných predmetoch na prvom a na druhom stupni. Systematickejšie vytváranie predpokladov na rozvíjanie digitálnej gramotnosti bolo v procese zriedka pozorovateľné.

Výrazne pozitívne zistenia:

- vymedzenie vlastných cieľov v ŠkVP súvisiacich s profiláciou škôl,
- podporovanie odborného rastu a ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov,
- zabezpečenie služieb školy,
- vytvorenie pozitívnej klímy a kultúry škôl,
- vybavenie subjektov IKT,
- zabezpečenie názornosti vyučovania výrazným využívaním učebných pomôcok,
- vytváranie bezpečnej, priateľskej atmosféry vyučovania.

Oblasti vyžadujúce zlepšenie:

- vyhotovenie učebných plánov,
- vypracovanie učebných osnov,
- zameranie vnútorného kontrolného systému na skvalitnenie edukačného procesu,
- systematické podporovanie rozvíjania digitálnej gramotnosti,
- formovanie osobnosti žiakov, ich hodnotových postojov a sebahodnotiacich zručností,
- vytváranie bezbariérového prostredia.

Opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov

Štátna školská inšpekcia uplatnila vo vzťahu ku kontrolovaným školám podľa závažnosti zistených porušení všeobecne záväzných právnych a interných predpisov odporúčania, uložila opatrenia alebo uložila kontrolovaným subjektom povinnosť v stanovených termínoch prijať opatrenia na odstránenie nedostatkov s cieľom skvalitniť riadiacu prácu riaditeľov škôl, podmienky výchovy a vzdelávania a výchovno-vzdelávaciu činnosť pedagogických zamestnancov.

Odporúčania a podnety

Riaditeľom základných škôl:

- pravidelne revidovať a aktualizovať obsah ŠkVP,
- dodržiavať stanovenú štruktúru ŠkVP,
- akceptovať pri tvorbe učebných plánov rámcové učebné plány príslušného ŠVP, vypracovať vlastné poznámky,
- venovať zvýšenú pozornosť kvalite učebných osnov, zaangažovať do ich zostavovania metodické orgány,
- zamerať kontrolnú činnosť na výchovno-vzdelávací proces, sledovať vytváranie predpokladov na zabezpečenie rozvíjania kľúčových spôsobilostí žiakov využívaním progresívnych metód a foriem, uplatňovaním digitálnych technológií,
- participovať na hospitačnej činnosti s vedúcimi metodických orgánov, podporovať a vytvárať podmienky na vzájomné hospitácie učiteľov, a zabezpečiť tak výmenu skúseností a vzájomnú metodickú pomoc,
- využívať zistenia vnútornej školskej kontroly na skvalitnenie edukačného procesu, riadiacej práce, odstránenie formálnosti v kontrole vedenia pedagogickej dokumentácie,
- zosúladiť plán kontinuálneho vzdelávania pedagogických zamestnancov s potrebami školy pri zabezpečovaní odbornosti vyučovania,
- vydávať rozhodnutia vo veciach v súlade s ustanoveniami zákona,
- skvalitniť podmienky výchovy a vzdelávania žiakov so ŠVVP zabezpečením odbornosti vyučovania v špeciálnych triedach,
- sledovať aktuálne zmeny všeobecne záväzných právnych noriem, využívať možnosť ich pripomienkovania,
- zúčastňovať sa verejných diskusií so zamestnancami ministerstva školstva, poskytovať im spätnú väzbu aj o kvalite vydávaných učebníc.

Zriaďovateľom základných škôl:

- oboznamovať sa so zámermi škôl a s cieľmi výchovy a vzdelávania stanovenými v ŠkVP,
- napomáhať skvalitňovať materiálno-technické vybavenie škôl,
- pri revitalizácii školských priestorov vytvárať bezbariérové prostredie,
- podporovať zriadenie nultých ročníkov, špecializovaných a podľa potreby špeciálnych tried,
- požadovať od riaditeľov škôl vyhodnocovaciu správu o stave plnenia zámerov a cieľov škôl.

Štátnemu pedagogickému ústavu:

- vypracovať v pevne stanovenom minimálnom rozsahu vyučovania vzdelávacie štandardy pre jednotlivé predmety a ročníky,
- vypracovať učebné osnovy jednotlivých predmetov,
- zosúladiť zásady a podmienky na vypracovanie ŠkVP so stanovenými požiadavkami na ich štruktúru v zmysle školského zákona,
- organizovať semináre pre vedúcich pedagogických zamestnancov a vybraných učiteľov k tvorbe učebných osnov jednotlivých predmetov,
- nevykonávať zmeny v učebných osnovách jednotlivých predmetov bez verejnej odbornej diskusie, akceptovať pripomienky učiteľov z praxe.

Metodicko-pedagogickému centru:

- reagovať na potreby a požiadavky škôl pri zostavovaní ponuky vzdelávacích aktivít,
- naďalej ponúkať možnosť vzdelávania učiteľov zamestnancami centra priamo v škole,
- zamerať vzdelávanie vedúcich pedagogických zamestnancov najmä na oblasti vnútornej školskej kontroly, kompetencií poradných orgánov riaditeľa školy, tvorby ŠkVP.

Ministerstvu školstva, vedy výskumu a športu Slovenskej republiky:

- zmenou v právnych normách zabezpečiť jednoznačný postup pri riešení záškoláctva žiakov,
- vytvoriť pracovnú pozíciu správcu počítačových sietí,
- vydávať učebnice v nadväznosti na nové vzdelávacie programy, v dostatočnom časovom predstihu zabezpečiť ich distribúciu do škôl.

Ilustračné foto Ján SÚKUP

Správa o stave a úrovni školskej integrácie v základnej škole v SR

v školskom roku 2012/2013

Základné údaje o škole a žiakoch

Tematické inšpekcie s cieľom zistiť stav a úroveň školskej integrácie sa uskutočnili v 38 základných školách (ďalej „ZŠ“) s vyučovacím jazykom slovenským. Štátnych bolo 34 škôl, 3 školy boli cirkevné a 1 súkromná. Inšpekcie sa vykonali v 7 krajoch SR (okrem Prešovského). V školách bolo spolu 14 915 žiakov, 7 % z nich sa vzdelávalo formou školskej integrácie. Ďalšie 3 % žiakov mali diagnostikované špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby (ďalej „ŠVVP“), ale z dôvodu ľahkého stupňa zdravotného znevýhodnenia (ďalej „ZZ“) alebo nezáujmu rodičov neboli integrovaní. Najviac integrovaných žiakov (ďalej „IŽ“) malo vývinové poruchy učenia, tvorili 54 % všetkých IŽ, ani jeden žiak v kontrolovaných školách nemal diagnostikované špecifické intelektové nadanie (tab. 1).

Podmienky vyučovania integrovaných žiakov

Špeciálnopedagogickú starostlivosť IŽ poskytovali vo viac ako polovici škôl školskí špeciálni pedagógovia, servis zabezpečovali v takmer polovici škôl výchovní poradcovia, v časti škôl pôsobili školskí psychológovia a logopédi. Ojedinele koordinoval školskú integráciu zástupca riaditeľa školy, liečebný pedagóg alebo učiteľ zo špeciálnej triedy. K realizácii odborného servisu prispievali asistenti učiteľa, žiakom s telesným postihnutím pomáhali osobní asistenti (graf 1).

Všetky školy pri integrácii spolupracovali s centrami špeciálnopedagogického poradenstva, väčšina s centrami pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (97 % ZŠ), s odbornými lekármi (68 %), s Výskumným ústavom detskej psychológie a patopsychológie (13 %), s inými odborníkmi alebo organizáciami (18 %). Spolupráca so špeciálnymi školami spočívala väčšinou v požičiavaní učebníc IŽ s mentálnym postihnutím, pretože centrálne objednané učebnice školám nedodali.

Odborní zamestnanci a pedagógovia poverení usmerňovaním školskej integrácie si zvyšovali odbornosť v oblasti školskej integrácie (82 %), v oblasti vzdelávania žiakov s intelektovým nadaním (13 %) a štúdiom špeciálnej pedagogiky (8 %). Absolvovali kontinuálne vzdelávanie, zúčastňovali sa prednášok, seminárov, kurzov a konferencií. Informácie si dopĺňali individuálnym štúdiom špeciálnopedagogickej literatúry a metodických materiálov, so získanými poznatkami oboznamovali ostatných pedagógov.

Časť škôl pre žiakov so ŠVVP upravila prostredie a podmienky (graf 2). Zabezpečili bezbariérové úpravy (vchod do budovy, schodolez, výťahová plošina, výťah, telocvičňa, WC), zriadili miestnosti na individuálnu a skupinovú prácu s IŽ, slúžiace súčasne ako pracovne školského špeciálneho pedagóga či psychológa. Upravili prostredie tried so žiakmi s telesným a so zrakovým postihnutím, relaxačné miesto v triede (koberec, žinenka, sedací vak) využívali pre všetkých, ale najmä pre žiakov s poruchami aktivity a pozornosti. V 1 ZŠ v Trnavskom kraji zriadili relaxačnú miestnosť, v inej v Košickom kraji multisenzorickú miestnosť snoezelen. Volili vhodné umiestnenie IŽ v triede vzhľadom na ZZ, väčšinou do prvých lavíc so spolužiakmi ochotnými poskytnúť pomoc. Žiaci s poruchami aktivity a pozornosti sedeli v lavici väčšinou samostatne, čím sa vhodne eliminovali možné negatívne prejavy správania.

Vybavenie jednotlivých škôl špeciálnymi učebnými pomôckami bolo rozdielne. Pre žiakov so ZZ používalo 45 % škôl bežné učebné pomôcky ako pre intaktných. Špeciálne učebnice, učebné texty, pracovné zošity a pracovné listy pre žiakov s vývinovými poruchami učenia a žiakov so zrakovým postihnutím mali v 34 % ZŠ, pre žiakov s mentálnym postihnutím v 24 % ZŠ. Temer vo všetkých školách si pedagógovia sami upravovali pracovné listy používané pre ZŠ, tvorili

Graf 1: Podmienky vyučovania integrovaných žiakov: zabezpečenie servisu odborníkov v školách

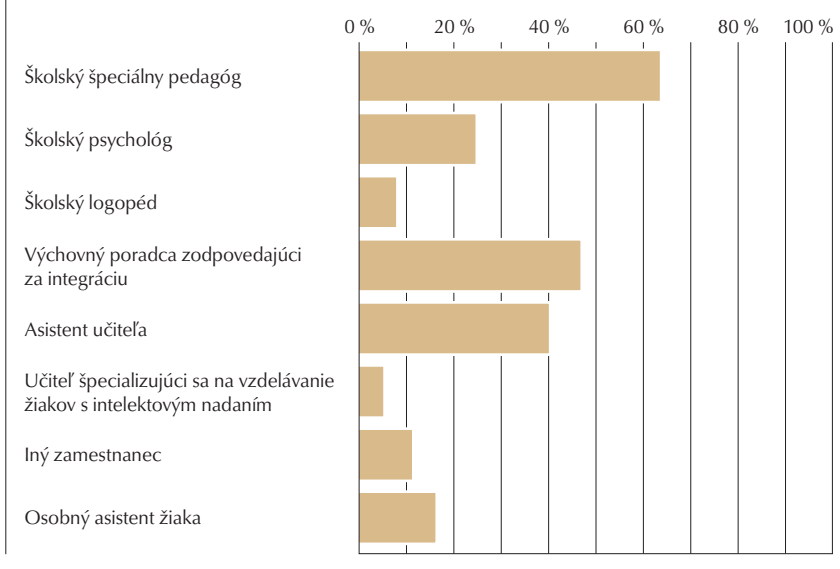

Tab. 1: Základné údaje

Kraj	Počet kontrolovaných ZŠ	Celkový počet žiakov	Celkový počet IŽ	Z toho so všeobecným intelektovým nadaním	so špecifickým intelektovým nadaním	s mentálnym postihnutím	s telesným postihnutím	so zrakovým postihnutím	so sluchovým postihnutím	s narušenou komunikačnou schopnosťou	s vývinovými poruchami učenia	s poruchami aktivity a pozornosti	s autizmom	chorých a zdravotne oslabených	iné	Žiaci so ŠVVP neintegrovaní
BA	4	1 379	73	1	0	0	0	2	0	4	50	12	3	1	0	58
TT	4	1 421	141	25	0	0	17	0	0	20	43	26	5	4	1	43
TN	8	2 814	190	0	0	7	7	4	0	5	119	32	0	6	7	55
NR	5	1 423	125	3	0	23	2	0	1	9	56	21	1	2	7	58
ZA	7	3 399	227	2	0	5	8	1	3	39	112	44	1	12	0	147
BB	5	2 120	124	24	0	4	3	0	1	8	64	19	0	0	1	66
PO	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
KE	5	2 359	137	0	0	11	4	3	4	2	107	2	3	0	1	47
Spolu SR	**38**	**14 915**	**1 017**	**55**	**0**	**50**	**41**	**10**	**9**	**87**	**551**	**156**	**13**	**25**	**17**	**474**

texty, kartičky, pripravovali poznámky, tlačené materiály na individuálnu prácu a názorné pomôcky. Špeciálne učebné a kompenzačné pomôcky boli k dispozícii v 82 % škôl, na vyučovaní sa však využívali málo. Sporadicky, na časti hospitovaných hodín, sa použili pomôcky odporúčané IŽ v individuálnych výchovno-vzdelávacích programoch. Žiaci s postihnutím mali vlastné kompenzačné pomôcky. Žiakom s intelektovým nadaním zabezpečila väčšina škôl alternatívne učebnice, literatúru, interaktívne výučbové programy, ich učiteľom didaktickú, rozmnožovaciu a počítačovú techniku s pripojením na internet, odbornú literatúru a metodický materiál. Pracovne školského špeciálneho pedagóga a psychológa boli vybavené odbornou literatúrou, učebnými pomôckami a učebnicami zo špeciálnych škôl.

Počet IŽ v triede sa pohyboval v rozpätí od 1 do 8, počet všetkých žiakov triedy od 7 do 31. Zníženie celkového počtu žiakov triedy vzhľadom na počet IŽ sa neuskutočnilo v polovici škôl. Vyššie počty IŽ zapríčinila ich evidencia v rokoch 2007 – 2012 a prestup z inej ZŠ v tomto školskom roku. V 13 školách zvýšili počet žiakov v triede na návrh zriaďovateľa a po súhlase rady školy.

Individuálny výchovno-vzdelávací program a ďalšia dokumentácia integrovaných žiakov

Individuálny výchovno-vzdelávací program (ďalej aj „IVVP“) školy vypracovali temer všetkým IŽ, zväčša na celý školský rok kompletne, s priebežným dopĺňaním. Odporúčania poradenských zariadení väčšina škôl do programov premietla, v praxi uplatňovala. Úprava učebných osnov vyučovacích predmetov sa dotýkala úpravy obsahu predmetov alebo špecifických postupov vo výchove a vzdelávaní. Na vypracovávaní IVVP sa vo väčšine škôl podieľali triedni učitelia v spolupráci so školskými špeciálnymi pedagógmi, s výchovnými poradcami, prípadne po konzultácii a v súčinnosti s poradenskými zariadeniami. Všetkým žiakom s intelektovým nadaním vypracovala 1 ZŠ individuálny výchovno-vzdelávací program a skupinovo úpravu učebných osnov, 1 ZŠ vypracovala program podľa individuálne upravených učebných osnov, v 2 školách nemali títo žiaci poradenským zariadením odporúčané postupy na prácu vo vyučovacom procese. Nedostatkom niektorých škôl boli formálne programy, neochota učiteľov spolupracovať pri ich vypracovaní, nedôsledné zapracovanie odporúčaní poradenských zariadení, neuplatňovanie v praxi alebo neuviedli osobitosti diagnózy žiakov, ich dopad na výchovno-vzdelávací proces, nestanovili jeho organizáciu a postup.

Dokumentácia IŽ bola vedená prehľadne na predpísaných tlačivách. Jej súčasťou boli všetky požadované náležitosti (tab. 2). Takmer všetci žiaci mali vyplnené tlačivo návrh na prijatie žiaka so ŠVVP (v troch štvrtinách škôl kompletný) a písomné vyjadrenie poradenského zariadenia k školskej integrácii. Riaditelia škôl poučili zákonných zástupcov informovaným súhlasom o dôsledkoch ich rozhodnutia. Osobné spisy obsahovali žiadosť zákonného zástupcu o integráciu a správy z odborných vyšetrení. Žiakov diagnostikovali poradenské zariadenia zaradené do siete škôl a školských zariadení. Odpis doložky obsahovala väčšina katalógových listov či triednych výkazov, nie vždy korešpondoval s textom metodického pokynu na hodnotenie žiakov ZŠ. Riaditelia škôl viedli evidenciu rozhodnutí. Výkon štátnej správy v 1. stupni v štátnych školách a rozhodovanie v cirkevnej ZŠ realizovali v súlade s právnymi predpismi, v niektorých školách sa vyskytli vecné nedostatky súvisiace s obsahom odôvodnenia. Podľa učebných plánov a učebných osnov špeciálnej základnej školy (ďalej „ŠZŠ“) postupovali žiaci s mentálnym postihnutím v 24 % ZŠ, používali učebnice a pracovné zošity ŠZŠ. Školy neevidovali žiakov v hraničnom pásme ako žiakov s mentálnym postihnutím. Ojedinele sa zistilo, že návrhy boli na neaktuálnych tlačivách, vyplnené nedôsledne, chýbali vyjadrenia odborného lekára, žiadosti rodiča o zmenu formy vzdelávania. Rediagnostika žiaka sa neuskutočnila, hoci bola odporúčaná, správy stratili platnosť v dôsledku časového ohraničenia stanoveného poradenským zariadením, prehodnocovanie integrácie sa realizovalo málokedy. V školskom vzdelávacom programe (ďalej „ŠkVP“) neboli zapracované podmienky výchovy a vzdelávania žiakov s mentálnym postihnutím alebo intelektovým nadaním a ich hodnotenia, hoci takíto žiaci školu navštevovali. V 1 ZŠ neboli vo väčšine správ z poradenských zariadení uvedené odporúčané kompenzačné pomôcky pre IŽ, preto bolo ich využitie vo vyučovacom procese obmedzené.

Graf 2: Úprava prostredia a podmienok pre integrovaných žiakov

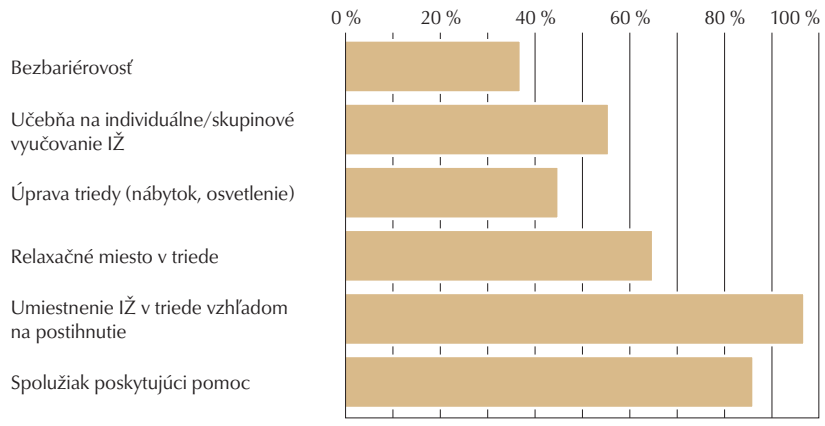

Tab. 2: Dokumentácia integrovaných žiakov

Dokumentácia integrovaných žiakov			ZŠ v %
IVVP	IVVP boli	vypracované	95 %
		úplné	82 %
		aktualizované	84 %
		dopĺňané	79 %
		uplatňované v praxi	84 %
	Odporúčania poradenských zariadení pre výchovno-vzdelávací proces boli zapracované		92 %
	IŽ mali vypracovanú úpravu učebných osnov		53 %
	IVVP vypracoval	triedny učiteľ v spolupráci s poradenským zariadením alebo so školským špeciálnym pedagógom	84 %
		triedny učiteľ sám	0 %
		výchovný poradca	29 %
		školský špeciálny pedagóg	24 %
		poradenské zariadenie	8 %
Písomná žiadosť rodičov o integráciu			97 %
Návrh na prijatie žiaka so ŠVVP	vyplnený		97 %
	kompletný		74 %
Diagnostika	v poradenskom zariadení zaradenom do siete		95 %
	v príslušnom poradenskom zariadení podľa druhu ŠVVP		97 %
	priložená správa z psychologického alebo zo špeciálnopedagogického vyšetrenia		97 %
	písomné vyjadrenie poradenského zariadenia ku školskej integrácii		95 %
	žiak v hraničnom pásme mentálneho postihnutia bol evidovaný ako žiak s mentálnym postihnutím		0 %
Odpis doložky vysvedčenia bol v triednom výkaze/katalógovom liste			92 %

Organizácia vyučovania integrovaných žiakov

Vzdelávanie IŽ so ZZ sa realizovalo zväčša v bežných triedach s kmeňovými učiteľmi (I. stupeň), vzdelávanie na II. stupni zabezpečovali učitelia s potrebnou aprobáciou, ako aj asistenti učiteľa. Vyučujúci akceptovali závery uvedené v individuálnych výchovno-vzdelávacích programoch, preto do obsahu vzdelávania z dôvodu nutnosti kompenzácie postihnutia zaradili 39 žiakom špecifické predmety (Nitriansky kraj 1 ZŠ – komunikačné zručnosti, Žilinský kraj 2 ZŠ – individuálna logopedická starostlivosť, Košický kraj 1 ZŠ – individuálne tyflopedické cvičenia a pohybová výchova, 1 ZŠ – rozvoj špecifických funkcií). V 1 ZŠ v Banskobystrickom kraji mali žiaci so ZZ možnosť absolvovať špecifický predmet rozvoj špecifických funkcií – škola hrou v záujmovom útvare vedenom školskou špeciálnou pedagogičkou.

Na základe žiadostí zákonných zástupcov, odporúčania poradenských zariadení a lekárov riaditelia škôl rozhodli o úplnom alebo čiastočnom oslobodení 69 IŽ od vyučovania predmetu (telesná a športová výchova, cudzí jazyk, slovenský jazyk a literatúra, matematika, biológia, fyzika, dejepis, svet práce, geografia, náboženská, etická, výtvarná, hudobná výchova, informatika, tvorba projektov).

V 3 krajoch vydali celkovo 3 žiakom rozhodnutie o oslobodení od povinnosti dochádzať do školy.

V prípade prestupu IŽ do iných ZŠ alebo po ich prijatí na zvolenú strednú školu zaslali fotokópiu dokumentácie týchto žiakov výchovní poradcovia z 95 % ZŠ (väčšinou až na vyžiadanie školy). Po presťahovaní IŽ zaslali 55 % kontrolovaných škôl uvedené materiály iné ZŠ.

Školy v 66 % prípadov vytvárali ďalšie individuálne podmienky pre IŽ. Títo sa spolu s intaktnými spolužiakmi zúčastňovali mimoškolských aktivít, prezentácií, projektov škôl a krúžkovej činnosti. V 1 ZŠ v Bratislavskom kraji pre žiakov so ZZ realizovali školský vývinovo-pohybový program zameraný na rozvoj motoriky, koordinácie a rovnováhy detí, zlepšenie školských zručností. V Trnavskom kraji 1 ZŠ realizovala podporné terapie pre žiakov so ZZ (canisterapia, hipoterapia, arteterapia, dramatoterapia). V Nitrianskom kraji používali v školách ekologické kriedy, zriadili oddychové zóny na chodbách a v učebni školského špeciálneho pedagóga, IŽ zapájali do projektov *Naučme sa relaxovať*, *Stop bariéram – bariéry sa dajú odstrániť*, *To musím zvládnuť sám* a i. V Banskobystrickom kraji 1 škola žiačke s ADD/ADHD prostredníctvom školskej špeciálnej pedagogičky a za asistencie canisterapeutky poskytovala pomoc pri odstraňovaní adaptačných bariér. ZŠ v Košickom kraji organizovala zábavné a súťažné popoludnia určené len pre IŽ (fašiangové popoludnie, výroba čokoládových praliniek, turnaj v stolnom tenise pre žiakov s telesným postihnutím, športové popoludnie *Ja to dokážem*).

Organizácia vzdelávania žiakov s intelektovým nadaním v 5 % škôl zahŕňala okrem vzdelávania v kolektíve bežnej triedy aj skupinové a individuálne vzdelávanie mimo kmeňovej triedy učiteľom špecializujúcim sa na vzdelávanie týchto žiakov. Záväzné učebné osnovy v 11 % ZŠ doplnili o nové témy z vyššieho ročníka na základe odporúčania poradenského zariadenia. Žiakov pripravovali na olympiády, literárne súťaže, v ktorých boli preukázateľne úspešní, zabezpečili im prezentáciu ročníkových projektových prác. Metódy a formy práce podporovali ich logické myslenie, samostatnosť a tvorivosť. Žiaci mali dostatok priestoru na používanie a zdôvodňovanie vlastných postupov pri riešení zadaných úloh. Náležitá pozornosť sa venovala sebahodnoteniu každého žiaka a celkovému zhodnoteniu dosiahnutých výsledkov.

Výchovno-vzdelávací proces s integrovanými žiakmi

V triedach s IŽ sa výchovno-vzdelávací proces pozoroval na vyučovacích hodinách prostredníctvom 407 hospitácií. Uskutočňoval sa v štandardných podmienkach bežných tried ZŠ spolu s ostatnými žiakmi, ojedinele v špeciálnych učebniach.

Vyučovacie hodiny boli väčšinou organizačne dobre pripravené, menej však vo vzťahu k IŽ. Prevažovalo klasické vyučovanie, samostatná práca IŽ, ojedinele práca vo dvojici, nie vždy efektívna. Rovnakým spôsobom ako ich spolužiakov motivovali učitelia IŽ a zapájali ich do riešenia rovnakých úloh ako ostatných žiakov. Občas sa pokúsili o problémové vyučovanie alebo využili prvky integrovaného tematického vyučovania, prevládali tradičné metódy práce, výklad nového učiva s aktivitou na strane učiteľov a s pasívnym prijímaním hotových poznatkov žiakmi. Zriedkavo učitelia poznali a využili špeciálnopedagogické metódy, viac na I. stupni. Slabou stránkou vzdelávania žiakov so ZZ alebo s intelektovým nadaním na prevažujúcom počte hodín bola nízka miera rešpektovania ich špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb, individuálneho tempa, diferenciácie zadávaných úloh. Priama činnosť učiteľov s týmito žiakmi bola zriedkavá, obvykle pracovali ako ostatní. Väčšina učiteľov neuplatnila individuálny prístup najmä vo vzťahu k žiakom s vývinovými poruchami učenia. Učivo nebolo diferencované, dostali rovnako náročné úlohy ako intaktní. Žiaci s dysgrafiou a dysortografiou museli odpisovať poučky a poznámky z tabule do zošitov, dyslektici sami potichu čítať nové učivo v učebnici a samostatne z neho napísať poznámky do zošita. Kontrolou diktátov a kontrolných prác sa zistilo, že zvyčajne písali diktáty identické s diktátmi intaktných žiakov a boli hodnotení známkami rovnako ako ostatní. Odporúčania poradenského zariadenia v oblasti rozvíjania čítania s porozumením žiakov s mentálnym postihnutím neboli akceptované, sprístupňované učivo na hodine matematiky nezodpovedalo úrovni ich rozumových schopností (nepostupovali podľa učebných osnov ŠZŠ). Na menšom počte vyučovacích hodín vyučujúci korigovali kvantitu úloh, diferencovali ju podľa náročnosti a schopností žiakov, poskytovali im dostatočný čas na verbálne vyjadrenie odpovede, rešpektovali ich rečové osobitosti. Podľa potreby im poskytovali účinnú individuálnu pomoc, pristupovali k nim trpezlivo a ohľaduplne. Kvôli lepšiemu porozumeniu učiva uplatňovali názornosť, prvky multisenzorického prístupu, vizualizáciu, farebné zápisy na tabuli. Žiakov posmeľovali k výkonom, zložitejšie úlohy rozkladali na menšie kroky, učili ich urobiť si skrátený záznam z výkladu s dôrazom na základné učivo. Žiakom s intelektovým nadaním zadávali náročnejšie, stimulujúce, rozširujúce a neštandardné úlohy, mali možnosť pracovať s učivom samostatne, vlastným spôsobom. Na niektorých hodinách I. stupňa vyučujúci zaradili relaxačné cvičenie pre celú triedu alebo relaxačné prestávky, v rámci ktorých mohli žiaci so ZZ použiť sedací vak.

V 4 ZŠ uplatnili učitelia medzipredmetové vzťahy a výrazný výchovný aspekt.

Pochopenie zadaných úloh a inštrukcií, ako aj správnosť vykonania pridelených úloh overovala len časť učiteľov. Záverečná spätná väzba zväčša absentovala, vyučujúci ju nestihli realizovať.

Vedomosti žiakov pedagógovia overovali ústnou aj písomnou formou, otázky a úlohy formulovali zrozumiteľne. Odpovede zväčša hodnotili slovne, málo klasifikovali. Len časť učiteľov IŽ povzbudzovala, chválila, posilňovala ich sebadôveru. Menej sa rozvíjali sebahodnotiace zručnosti žiakov. Overovanie vedomostí, hodnotenie a klasifikácia žiakov nevychádzali vo všetkých školách z odporúčaní poradenských centier. Diktáty žiakov s vývinovými poruchami učenia, najčastejšie identické s diktátmi intaktných žiakov, boli väčšinou hodnotené známkou, aj diktáty vo forme doplňovačky, napriek odporúčaniu, aby neboli známkované, klasifikovali podľa hodnotiacej stupnice intaktných. V niektorých školách nemuseli IŽ úlohy odpisovať, mali možnosť písať odpovede priamo do zadaní. Učitelia im znižovali počet úloh v závislosti od náročnosti preberaného učiva, diktáty nehodnotili známkou, ale uvádzali počet chýb. Tolerovali zníženú úroveň písomného prejavu a rysovania. Občas sa vyskytol v klasifikačnom zázname väčší počet poznámok týkajúcich sa prejavov správania žiaka so ZZ, ktoré mohli byť dôsledkom postihnutia.

Učitelia vo všetkých školách využívali klasické učebné pomôcky (tabuľu, učebnicu, zošit, kalkulačku, pomôcky na rysovanie). Menej riešili úlohy pomocou vhodných učebných pomôcok dvoj- aj trojrozmerných, prírodnín, náčrtov, tabuliek a prehľadov, literatúry a dennej tlače, aj keď ich v škole mali. Veľmi ojedinele použili didaktickú techniku (CD prehrávač). Na malom počte vyučovacích hodín, v kontexte práce s celou triedou, účelne uplatnili informačné a komunikačné technológie (osobný počítač, notebook s dataprojektorom, edukačný počítačový program, prezentáciu, internet, tablet, interaktívnu tabuľu, vzdelávací portál Škola z domu). Na 1 hodine slúžila interaktívna

tabuľa iba na zápis učiva. V 2 ZŠ dostávali žiaci zadanie domácej úlohy prostredníctvom vlastnej webovej stránky. Na časti hospitovaných hodín IŽ pracovali s bežnými pomôckami odporúčanými poradenskými zariadeniami (čítacie okienko, ručná lupa, slovníky, *Pravidlá slovenského pravopisu*, matematické a gramatické tabuľky, kalkulačka). V niektorých školách na väčšine hodín, v iných ojedinele používali najmä žiaci s vývinovými poruchami učenia učiteľmi vypracované pracovné listy s diferencovanými úlohami, doplňovačky, kartičky, zápis učiva na USB kľúči, predtlačené náčrty a poznámky, kópiu zápiskov zo zošita spolužiaka. V Nitrianskom kraji mali žiaci s telesným postihnutím prispôsobenú lavicu a stoličku, pracovali pod dohľadom asistenta učiteľa. Nedostatkom bola prevažujúca uniformnosť učebných pomôcok a ojedinelé využívanie kompenzačných pomôcok. Školy nerešpektovali odporúčania poradenského centra, napríklad pri vzdelávaní žiakov so zrakovým postihnutím nevyužívali kompenzačné pomôcky a nezabezpečili individuálne osvetlenie pracovného miesta, žiakovi s dyskalkúliou nedovolil učiteľ matematiky použiť kalkulačku pri písaní písomnej práce.

V časti škôl na hospitovaných hodinách pôsobili asistenti učiteľa, ich prácu učitelia koordinovali len sporadicky.

Aktivita IŽ bola rozdielna. Niektorí boli pozorní, aktívni, pracovali so záujmom, efektívne využívali čas až do konca vyučovacích hodín. Zapájali sa do činnosti celej triedy, pomáhali pri pokusoch, reagovali na pokyny učiteľov. Plnili zadané úlohy, boli tvoriví, samostatní, reagovali zväčša rýchlo a úlohy vyriešili správne. Pre iných žiakov bola príznačná pasivita, prijímali hotové poznatky, pri riešení úloh vyžadovali intenzívnu pomoc učiteľov. Postupom času sa prejavila oslabená koncentrácia pozornosti a rýchla unaviteľnosť, dôsledkom boli výkyvy pracovnej aktivity. Nie všetci zvládli prácu vo dvojici, boli pasívni, iniciatívu preberali intaktní spolužiaci. Ak bolo plnenie úlohy limitované časom, často bol prekročený.

Pozitívny postoj učiteľov a spolužiakov k IŽ, prejavy tolerancie a empatie spoluvytvárali a podporovali na väčšine vyučovacích hodín priaznivú pracovnú atmosféru. Vyučujúci dokázali empaticky vystihnúť momentálnu potrebu aktivizácie žiakov s klesajúcou pozornosťou a vhodne ich znovu zapojiť do zmysluplnej činnosti. Sporadicky sa uplatnila pomoc spolužiakov. Správanie sa žiakov bolo prevažne pokojné. V pätine škôl sa vyskytli rušivé chvíľky. Žiaci s poruchou aktivity a pozornosti boli bez zaradenia relaxačnej prestávky nepokojní, netrpezliví, unavení, žiaci s vývinovými poruchami učenia odmietli plniť pokyny učiteľa a narúšali vyučovanie. V 2 školách sa intaktní žiaci netolerantne správali k žiakom s mentálnym postihnutím, na ich odpovede reagovali smiechom, úškrnmi, posmešnými poznámkami, odmietli s nimi sedieť a spolupracovať. V 3 ZŠ sa vyskytlo rušivé správanie intaktných žiakov, IŽ nahlas poukazovali na ich nedisciplinovanosť. Učitelia, osobný asistent a špeciálny pedagóg sa snažili vzniknuté situácie adekvátne riešiť.

Odborná činnosť/ vyučovanie špeciálnym pedagógom

Školskí špeciálni pedagógovia vzdelávali IŽ väčšinou v špeciálnych učebniach individuálne, prípadne vo dvojiciach alebo v skupinách podľa vopred daného rozvrhu hodín, a to celú vyučovaciu hodinu alebo jej časť.

V 3 krajoch realizovali v dopoludňajších hodinách priamu výchovno-vzdelávaciu činnosť v určenej miere, v 4 krajoch vyučovali špecifické predmety.

Úspešnosť IŽ v procesoch učenia výrazne napomáhalo poskytovanie individuálnej špeciálnopedagogickej intervencie, predchádzala ju úzka spolupráca s učiteľom príslušného vyučovacieho predmetu. Špeciálni pedagógovia postupovali podľa odporúčaní poradenského centra, snažili sa minimalizovať následky ZZ. Odborná činnosť pre žiakov s poruchou aktivity a pozornosti sa zameriavala na rozvíjanie koncentrácie pozornosti, pestovanie vytrvalosti a zvládanie emocionálneho napätia z neúspechu, pre žiakov s vývinovými poruchami učenia na upevnenie techniky čítania, čítanie s porozumením a orientáciu v texte. Reedukačné aktivity boli zacielené aj na rozvoj zrakového, sluchového vnímania, práca so špeciálne upravenými pracovnými listami pomáhala rozvíjať slovnú zásobu žiakov. Ďalšie aktivity smerovali k individuálnej príprave IŽ na písomné a ústne odpovede. Pedagógovia využívali množstvo doplňujúceho a motivačného materiálu, žiaci pracovali aktívne, so záujmom, usilovne, chceli dosiahnuť čo najlepší výkon.

K ďalším činnostiam, ktoré špeciálni pedagógovia vykonávali, patrila včasná diagnostika a riešenie problémov žiakov, odborné poradenstvo rodičom a učiteľom, vedenie dokumentácie IŽ, pomoc pri tvorbe ŠkVP, individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu, spolupráca s výchovnými poradcami, s poradenskými centrami. Zúčastňovali sa pracovných porád, práce metodického orgánu v škole, zápisu žiakov do 1. ročníka. Prvákom pripravovali stimulačný program, zabezpečovali internetovú poradňu, uskutočňovali odborné prednášky, depistáže, orientačnú špeciálnopedagogickú diagnostiku. Predkladali návrhy na psychologické a špeciálnopedagogické vyšetrenia žiakov so ŠVVP a podnety na zefektívnenie vyučovania IŽ v jednotlivých klasifikačných obdobiach školského roka.

Iné zistenia

Riaditelia škôl v dotazníkoch a rozhovoroch uvádzali vlastné poznatky a skúsenosti z práce s IŽ. Vyplynulo z nich, že integrácia pozitívne ovplyvnila vzájomnú pomoc zdravých a zdravotne znevýhodnených žiakov, uľahčovala proces socializácie žiakov so ZZ, pozitívne sa hodnotili ich výchovno-vzdelávacie výsledky. Pri správnych postupoch učiteľov zažili IŽ pocit úspechu, získali väčšiu dôveru vo svoje schopnosti, chuť do práce, akceleroval sa ich kognitívny vývin, eliminovali sa nežiaduce formy správania, posilňovala osobnosť a sebarealizácia žiakov, zlepšila komunikácia školy s ich rodičmi. Pozitívom prítomnosti žiakov s intelektovým nadaním v triedach bola motivácia spolužiakov k lepším vyučovacím výsledkom. Prínosom bolo, že učitelia si štúdiom príslušnej literatúry a metodických materiálov zvyšovali odbornosť v danej oblasti. Škola, ktorá vytvorila dobré podmienky na integráciu, získala na verejnosti dobrý imidž.

Za negatívum považovali riaditelia nedostatok finančných prostriedkov na zabezpečenie vyučovania žiakov so ZZ a asistentov učiteľa, problémy pri získavaní kreditov odborných zamestnancov, nereálnosť splnenia všetkých odporúčaní poradenských zariadení vo výchovno-vzdelávacom procese, zložitú administratívu. Mali zlé skúsenosti so vzdelávaním žiakov s autizmom, s poruchami aktivity a pozornosti, s disharmonickým vývinom osobnosti, poukazovali na negatívny vplyv vyrušovania na výchovno-vzdelávací proces, časovú náročnosť na úkor intaktných žiakov. Žiakov s mentálnym postihnutím na II. stupni ZŠ spolužiaci netolerovali, pretože nemali spoločné záujmy, vyčleňovali ich z kolektívu a posmievali sa im. V súkromnej ZŠ rodičia odmietali prítomnosť žiakov s mentálnym postihnutím v triedach, ktoré navštevovali ich deti. Žiaci s intelektovým nadaním neboli na seba dostatočne nároční, podporovaní domácim prostredím si vybudovali veľké sebavedomie, ktoré nezodpovedalo ich výchovno-vzdelávacím výsledkom. Prejavovali zvýšený záujem o 8-ročné gymnáziá, dôsledkom bolo zníženie počtu žiakov na II. stupni ZŠ. Negatívom bolo zneužívanie statusu integrovaného žiaka niektorými rodičmi. Nespolupracovali so školou s vedomím, že ich dieťa nemôže byť hodnotené v predmetoch nedostatočnou, nemôže opakovať ročník. Títo žiaci mali mnoho vymeškaných hodín, na vyučovanie sa nepripravovali, vyžadovali úľavy a integráciu vnímali ako imunitu. Školy nevedeli zabrániť zneužívaniu integrácie v 9. ročníku, mali stále častejšie skúsenosti so začlenením žiakov tesne pred celoslovenským testovaním. Práca bola náročná na domácu prípravu učiteľa, časové rozvrhnutie vyučovacej hodiny, zhotovenie vhodných pomôcok a učebných materiálov. Učitelia sa domnievali, že mali oveľa náročnejšiu pozíciu ako učitelia špeciálnych škôl. Museli zvládnuť to isté ako špeciálny pedagóg a súčasne sa venovať výchove a vzdelávaniu bežnej populácie. Niektorí neboli ochotní žiakov so ZZ akceptovať. Integrácia priniesla problémy týkajúce sa tvorby pracovných listov a kontrolných prác s diferencovanými úlohami, uvítali by testové úlohy, ktoré by nemuseli sami zhotovovať. V niektorých školách väčšina žiakov so ŠVVP pochádzala zo sociálne znevýhodneného prostredia. Pri vstupe do školy používali rómsky jazyk, ťažko chápali výklad učiteľa, spravidla nerozumeli jeho pokynom, potrebovali neustálu pomoc pri plnení úloh. Slabo prospievajúci žiaci intaktnej skupiny by tiež boli potrebovali dohľad pri plnení úloh a opakované vysvetľovanie učiva, ale učiteľ už nemal čas sa im venovať. Častým problémom bola dlhodobá chorobnosť, nedostatočné rodinné zázemie a zdravotné znevýhodnenie rodičov. Ťažko nachádzali pomoc vo vlastnom okolí. Pri opakujúcich sa problémoch v dochádzke žiakov a vyčerpaní všetkých dostupných krokov zo strany školy očakávali učitelia pomoc odborníkov a prijatie konkrétnych rezortných opatrení na zlepšenie stavu. Rodičia neraz vôbec alebo nepravidelne zabezpečovali návštevu detí v poradenských zariadeniach, absencia reedukácie dôsledkov ZZ sa negatívne odrazila na vzdelávacích výsledkoch žiakov. Špeciálni pedagógovia týchto zariadení boli väčšinou zaneprázdnení, absentovalo konzultovanie aktuálnych problémov v učení IŽ.

Záver

Sedem percent žiakov ZŠ sa vzdelávalo formou školskej integrácie, polovica z nich mala diagnostikované vývinové poruchy učenia. Špeciálnopedagogickú starostlivosť im poskytovali vo väčšine škôl školskí špeciálni pedagógovia, školskú integráciu koordinovali v takmer polovici škôl výchovní poradcovia. Všetky školy pri integrácii spolupracovali so zariadeniami výchovného poradenstva a prevencie. Väčšina odborných zamestnancov a pedagógov usmerňujúcich školskú integráciu si zvyšovala odbornosť v tejto oblasti odborným vzdelávaním a individuálnym štúdiom. Tretina škôl zabezpečila bezbariérové úpravy exteriéru a interiéru budovy, ale temer polovica škôl nemala samostatnú miestnosť na individuálnu prácu školského špeciálneho pedagóga s IŽ. Skoro vo všetkých školách boli títo žiaci vhodne umiestnení v triede s ohľadom na ZZ. Žiaci s postihnutím používali vlastné kompenzačné pomôcky, vo väčšine škôl bolo mnoho špeciálnych učebných pomôcok, napriek tomu približne polovica škôl používala aj pre IŽ bežné učebné pomôcky ako pre intaktných žiakov. Chýbali učebnice pre žiakov s mentálnym postihnutím, centrálne objednané učebnice školám nedodali. Učitelia upravovali alebo tvorili najmä pracovné listy pre žiakov s vývinovými poruchami učenia. Pomôcky odporúčané poradenským zariadením sa používali zriedka. Zníženie celkového počtu žiakov triedy vzhľadom na počet IŽ sa neuskutočnilo v polovici škôl. Individuálny výchovno-vzdelávací program školy vypracovali skoro všetkým IŽ, nedostatkom bol jeho formálny charakter, nezapracovanie a neakceptovanie odporúčaní poradenských zariadení, neúplnosť dokumentácie, vo vydaných rozhodnutiach sa našli vecné nedostatky. Školy, v súlade s predpismi, neuvádzali žiakov v hraničnom pásme ako žiakov s mentálnym postihnutím. Vzdelávanie IŽ sa zväčša realizovalo v bežných triedach spolu s ostatnými žiakmi, s kmeňovými učiteľmi, asistentmi učiteľa alebo s učiteľom špecializujúcim sa na vzdelávanie žiakov s intelektovým nadaním. Využívalo sa najmä tradičné vyučovanie, IŽ boli zapojení do riešenia rovnakých úloh ako ostatní žiaci. Niektorí učitelia poskytovali týmto žiakom individuálnu pomoc, striedali priamu a nepriamu činnosť, diferencovali zadané úlohy. Spätná väzba často chýbala. Vedomosti žiakov učitelia najčastejšie hodnotili slovne, menej klasifikovali. Overovanie vedomostí IŽ a ich hodnotenie nevychádzali vždy z odporúčaní poradenských zariadení. Zlepšenie si vyžadovalo rozvíjanie kritického myslenia prostredníctvom sebahodnotenia, využívanie rozličných zdrojov informácií, striedanie činností pracovného a oddychového charakteru, uplatňovanie netradičných foriem vyučovania. Učitelia vo všetkých školách využívali tabuľu, učebnicu, zošit, kalkulačku a pomôcky na rysovanie, menej iné vhodné učebné pomôcky, veľmi ojedinele didaktickú techniku, zriedka informačné a komunikačné technológie. Na časti hospitovaných hodín IŽ pracovali s kompenzačnými pomôckami odporúčanými poradenským zariadením. Nedostatkom s negatívnym dopadom na efektivitu vzdelávania IŽ bola nízka miera kooperácie učiteľov s asistentmi. Prevládala priaznivá pracovná atmosféra, občas s rušivým alebo netolerantným správaním sa žiakov. Školskí špeciálni pedagógovia vzdelávali IŽ väčšinou v samostatných učebniach podľa vopred daného rozvrhu hodín individuálne, prípadne vo dvojiciach alebo v skupinách. Do obsahu vzdelávania z dôvodu nutnosti kompenzácie postihnutia zaradili žiakom v 5 ZŠ špecifické predmety.

V porovnaní s predchádzajúcimi dvoma rokmi pozitívom bolo, že ani jedna ZŠ neoprávnene nevzdelávala žiakov v hraničnom pásme mentálnej retardácie ako žiakov s mentálnym postihnutím, IVVP bol úplný, aktualizovaný, dopĺňaný a uplatňovaný v praxi vo väčšine škôl a niekoľko ZŠ zaradilo do obsahu výchovy a vzdelávania IŽ špecifické predmety. V ostatných sledovaných ukazovateľoch bol stav porovnateľný.

Výrazne pozitívne zistenia:

- spolupráca škôl s poradenskými zariadeniami,
- zvyšovanie odbornosti zamestnancov v oblasti integrácie,
- individuálna práca školského špeciálneho pedagóga s IŽ,
- zapájanie IŽ do činnosti celej triedy, do všetkých aktivít školy.

Výrazne negatívne zistenia:

- prekročenie najvyššieho počtu žiakov v triedach s IŽ,
- tradičné frontálne vyučovanie s výraznou dominanciou učiteľa a s pasívnym prijímaním hotových poznatkov žiakmi,
- nerešpektovanie odporúčaní poradenských zariadení vo výchovno-vzdelávacom procese,
- neuplatňovanie špeciálnopedagogických metód vo vzťahu k IŽ, najmä žiakom s vývinovými poruchami učenia, nedostatočná diferenciácia úloh,
- nerešpektovanie zásad hodnotenia žiakov so ZZ,
- neuspokojivé využívanie učebných pomôcok, didaktickej techniky, digitálnych technológií vo výchovno-vzdelávacom procese, nízka miera používania odporúčaných kompenzačných pomôcok.

Opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov

Štátna školská inšpekcia v súvislosti s plnením inšpekčnej úlohy uplatnila v kontrolovaných školách 70 odporúčaní, uložila 1 opatrenie a 25 opatrení na odstránenie zistených nedostatkov prijali kontrolované subjekty. Opatrenia sa vzťahovali najmä na kontrolnú a hospitačnú činnosť, vydávanie rozhodnutí, ŠkVP, dokumentáciu IŽ, vytvorenie miesta školského špeciálneho pedagóga, počet žiakov v triede s IŽ, vzdelávanie pedagogických zamestnancov, rešpektovanie odporúčaní zariadení výchovného poradenstva a prevencie, vzdelávanie žiakov s mentálnym postihnutím, hodnotenie IŽ, využitie špecifických foriem a metód, učebných a kompenzačných pomôcok.

Odporúčania a podnety

Riaditeľom základných škôl:

- realizovať hospitačnú činnosť so zameraním na aplikáciu odporúčaní poradenských zariadení na prácu s IŽ, využívanie kompenzačných pomôcok na vyučovaní, uplatňovanie sebahodnotenia žiakov, striedanie činností zohľadňujúcich potreby IŽ s oddychovými chvíľkami,
- vyčleniť priestor na pedagogickej rade na informácie o výchovno-vzdelávacom procese s IŽ,
- zadávať IŽ diferencované úlohy, zohľadňovať tak ich možnosti, schopnosti a predpoklady, overovať pravidelnou spätnou väzbou porozumenie pokynom učiteľa.

Zriaďovateľom základných škôl:

- požiadať o spoluprácu odbor školstva obvodného úradu na úrovni kraja pri metodickom usmerňovaní učiteľov realizujúcich výchovu a vzdelávanie žiakov so ZZ,
- vytvárať dobré podmienky na školskú integráciu, podporovať školy, ktoré sa venujú žiakom so ŠVVP a žiakom zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Riaditeľom zariadení výchovného poradenstva a prevencie:

- v záveroch správ zo špeciálnopedagogického/psychologického vyšetrenia uvádzať odporúčania pre vyučovací proces nielen žiakom so ZZ, ale aj žiakom s intelektovým nadaním,
- uviesť v týchto správach konkrétne odporúčania na prístup učiteľov k žiakom s poruchami správania, aktivity a pozornosti na vyučovaní získané pozorovaním priamo vo výchovno-vzdelávacom procese.

Metodicko-pedagogickému centru:

- zamerať vzdelávanie vedúcich pedagogických zamestnancov na získavanie zručností v realizácii účinnej kontrolnej činnosti aj smerom k vypracovávaniu IVVP, úpravám učebných osnov, ku kontrole vyučovacieho procesu,
- rozšíriť obsah vzdelávania učiteľov zameraného na integráciu žiakov so ŠVVP o konkrétne špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov s ADD/ADHD (ich počet v ZŠ narastá) a na metodiku vzdelávania IŽ, predovšetkým žiakov s vývinovými poruchami učenia.

Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR:

- upraviť právne predpisy tak, aby sa žiaci s diagnostikovaným mentálnym postihnutím v bežnej triede vzdelávali podľa štátneho vzdelávacieho programu pre žiakov s mentálnym postihnutím (zvyšuje sa počet žiakov s mentálnou retardáciou, ktorí nie sú integrovaní a postupujú bez opakovania ročníkov až do 9. ročníka s priemernými známkami),
- umožniť navýšením finančných prostriedkov zvýšenie počtu asistentov učiteľa.

Ilustračné foto Ján SÚKUP